

JERNALDERNAUST PÅ VESTVÅGØY I LOFOTEN

GØRILL NILSEN

**HOVEDFAGSAVHANDLING
I ARKEOLOGI
VÅR 1997**

INSTITUTT FOR SAMFUNNSVITENSKAP - UNIVERSITETET I TROMSØ

FORORD

Dette er tredje versjon av min hovedfagsoppgave. Første versjon ble levert i forbindelse med cand. Philol. eksamen i juni 1997. Andre utgave foreligger som Stensilserie B, nr. 49, fra Universitetet i Tromsø i 1998.

Dataalderen har imidlertid innhentet meg, og jeg har konvertert avhandlingen til pdf-format slik at det lett kan distribueres til den som møtte ønske den. Jeg gjør derfor oppmerksom på at sidetall vil være noe forskjellig i de ulike utgavene samt at det er gjort mindre kosmetiske endringer i denne versjonen.

Tromsø 12.06.2005
3. utgave

INNHALDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	s. 1
1.1. BAKGRUNN	s. 1
1.2. AVHANDLINGENS OPPBYGGING	s. 4
2. HISTORIKK	s. 5
2.1. FORSKNINGSHISTORIE JERNALDER	s. 5
2.2. FORSKNINGSHISTORIE NAUST	s. 6
2.3. VESTVÅGØY	s. 11
2.3.1. Beliggenhet og beskrivelse av topografi	s. 11
2.3.2. Klima	s. 11
2.3.3. Næringer	s. 12
2.3.4. Geologi	s. 13
2.4. VESTVÅGØY; ARKEOLOGI OG HISTORIE	s. 13
2.4.1. Steinalder	s. 14
2.4.2. Bronsealder/ tidlig metalltid	s. 14
2.4.3. Jernalder	s. 15
2.4.4. Historisk tid	s. 16
2.5. SAMMENFATNING HISTORIKK	s. 16
3. ANALYSENS PREMISSE	s. 19
3.1. DETALJREGISTRERINGER- HVA BLE GJORT OG HVORFOR?	s. 19
3.2. ANALYSE AV DET REGISTRERTE NAUSTMATERIALET: MORFOLOGI OG BÅTER	s.27
3.3. NÆRHET TIL ANDRE STRUKTURER	s. 30
3.4. STRANDLINJEDATERING	s. 31

4. REGISTRERTE NAUST	s. 33
4.1.1. Offersøystraumen	s. 33
4.1.2. Nappstraumen	s. 35
4.1.3. Buksnesfjorden	s. 36
4.1.4. Storfjord og Finnstadpollen	s. 42
4.1.5. Tangstadpollen og Steinsfjorden	s. 44
4.1.6. Indre og Ytre Borgepollen	s. 46
4.1.7. Valvika med Høynevola	s. 53
4.1.8. Alstad- og Steirapollene	s. 56
4.1.9. Malnesvika	s. 59
4.1.10. Henningsværstraumen	s. 61
4.2. MORFOLOGISK VURDERING	s. 63
4.2.1 Stein eller torv i veggene	s. 63
4.2.2. Bakgavl	s. 63
4.2.3. Eggformede naust	s. 64
4.2.4. Komplekse naust	s. 64
4.2.5. Naust som utnytter naturformasjoner	s. 65
4.3. FORHOLDET TIL ANDRE STRUKTURER	s. 65
4.4. ¹⁴C DATERING, STRANDLINJEDATERING OG BÅTTYPEN	s. 65
4.5. SAMMENFATNING REGISTRERTE NAUST	s. 69
5. NAUST OG BÅT	s. 71
5.1. LENGDE- BREDDE INDEKS SOM DATERINGSKRITERIUM	s. 71
5.2. LENGDE- BREDDE OG BRUK	s. 74
5.2.1 De yngste naustene	s. 77
5.2.2. Mellomperiodens naust	s. 79
5.2.3. De eldste naustene	s. 80
5.3. NAUST FRA OMRÅDER MED STØRRE AVSTAND TIL SESONGFISKERI	s. 82
5.4. ANDRE KILDER SOM BELYSER DET STORE FISKET	s. 83
5.5. SAMMENFATTENDE VURDERING	s. 87

6. GRAVDE NAUST	s. 89
6.1. UTVELGELSESPROSESSEN	s. 89
6.2. HVA BLE FUNNET?	s. 91
6.2.1. Nr. 15 Fygle	s. 91
6.2.2. Nr. 32 Ramsvik	s. 93
6.2.3. Nr. 59 Sletteng	s. 97
6.2.4. Nr. 51 Li	s. 100
6.2.5. Nr. 61 Borg	s. 102
6.2.6. Nr. 81 Moland	s. 103
6.3. SAMMENFATNING	s. 105
6.3.1. Indre lengde og bredde	s. 105
6.3.2. Naustenes konstruksjon	s. 106
6.3.3. Trekull og funn	s. 108
6.4. PARALLELLMATERIALE	s. 108
6.4.1. Naustenes konstruksjon	s. 109
6.4.2. ¹⁴ C og funn	s. 110
7. NAUST, GÅRD OG BÅT	s. 113
7.1. Å BINDE SAMMEN GÅRD OG NAUST	s. 113
7.1.1. Hva er en gård?	s. 113
7.1.2. Metoder til sammenbinding av gård og naust	s. 114
7.2. FISKETS OG JORDBRUKETS STATUS	s. 115
7.3. BRUKEN AV NAUST	s. 117
7.4. MANGLENDE NAUST	s. 118
7.5. NAUST I ET SOSIALT PERSPEKTIV	s. 119
7.6. Å EIE LAND OG HAV	s. 123
7.7. FOKUS VEKK FRA INNMARKEN	s. 125
8. SAMMENFATNING	s. 126
9. FIGUR- OG TABELLISTE	s. 128
10. LITTERATURLISTE	s. 130

1. INNLEDNING

1.1. BAKGRUNN

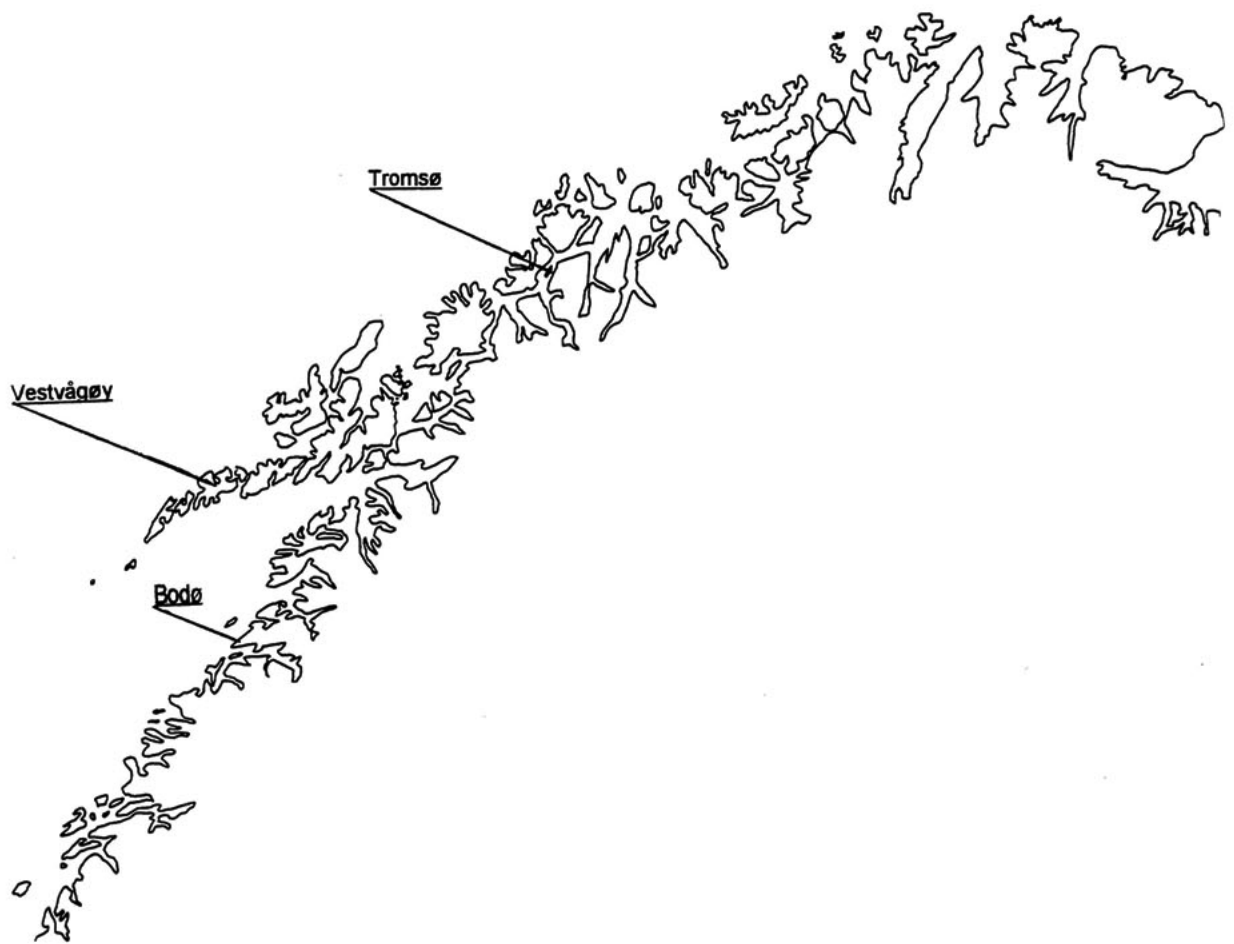
For meg skal en hovedoppgave være en avhandling som gjør følgende; påpeker problem i tidligere forskning og konsentrerer seg om emner som hittil har vært viet liten oppmerksomhet. Hovedmålsettingen må selvsagt være å produsere ny kunnskap. For meg er det sentralt å ikke *bare* komme med kritikk, men heller gi *innspill* som kan bidra til at stadig nye synspunkter drar debatten videre om det spennende og vide felt som kalles forhistorien.

Innen jernalderforskning er det særlig graver og gårder som har vært viet oppmerksomhet. Naust har i større grad vært et oversett fornminne. Dette til tross for det store antallet nausttuffer som er kjent i Nord-Norge generelt og på Vestvågøy spesielt (se Nilsen 1995). På Vestvågøy er det kjent 18 ødegårder eller ødetun (Johansen 1982a: 51). Min undersøkelse viser at antallet jernaldernaust overstiger 60.

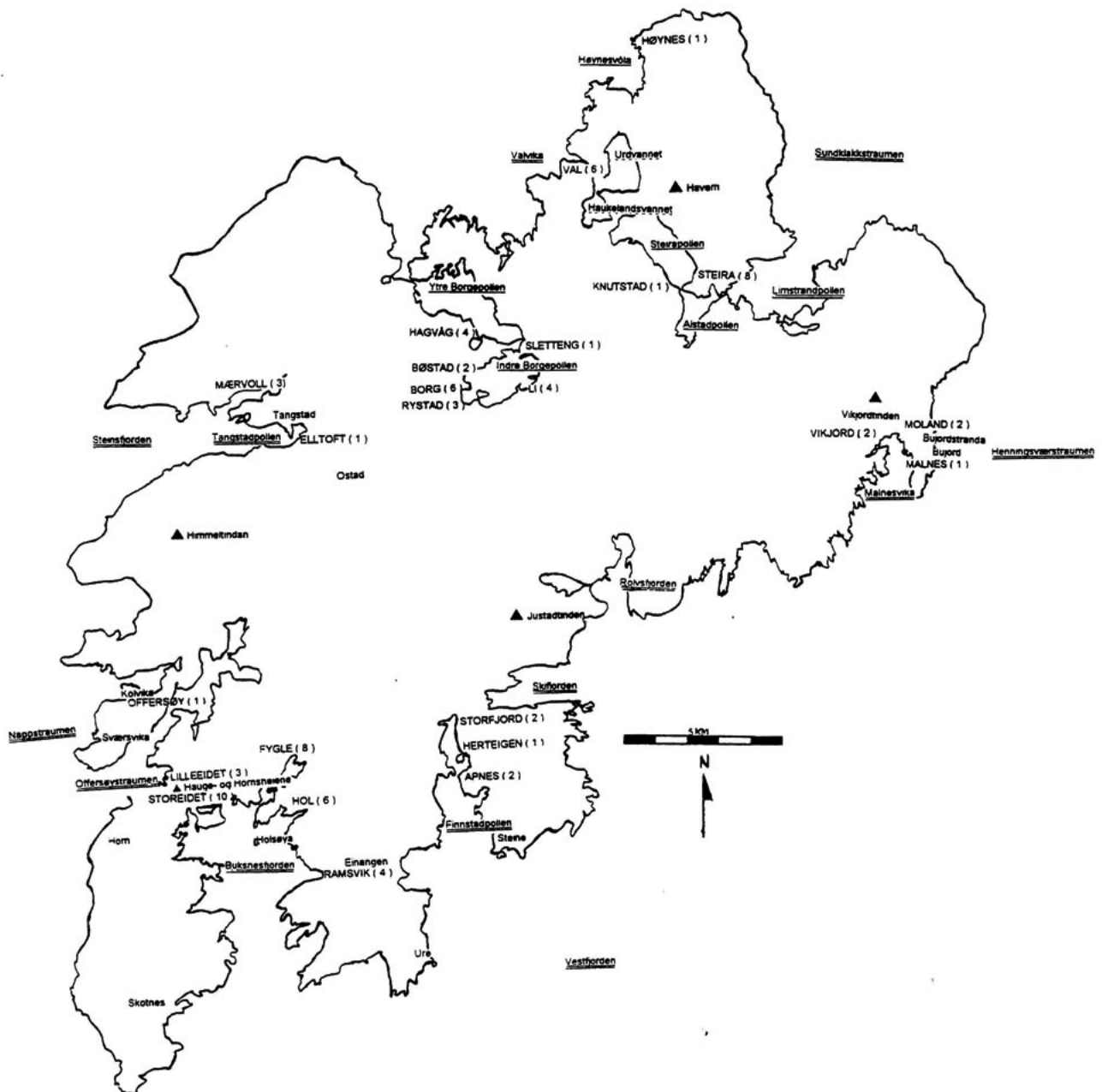
Hva er et naust? Ordet naust betyr antakelig "noe som dekker over et skip" og har sin rot i en antatt gammelnorsk form "nava", som betyr skip, og "sta", som trolig tyder dekke over eller skjule noe (Unstad 1992: 87). Forhistoriske naust er gjenfinnbare ute i terrenget som sammenraste veggvoller eller steinmurer med fasong som et åpent rektangel. Disse tuftene ligger ved gamle strandlinjer, ved elver, vann og innsjøer. Den åpne gavlveggen vender som regel mot vannet. Det er ikke tvil om at hovedfunksjonen disse tuftene representerer er bygninger til oppbevaring av en båt (Rolfen 1974: 11).

Nausttuftene som behandles i denne oppgaven ligger på Vestvågøy i Lofoten (se figurene 1 og 2). Hovedbegrunnelsen for valget av Vestvågøy er at dette er den kommunen i Nord-Norge som har flest kjente nausttuffer. Hovedvekten er lagt på jernaldernaust, men en del middelalder og nyere tids naust er tatt med for sammenligningens skyld. Det er disse nausttuftene som danner det primære datagrunnlaget i avhandlingen. Der det har vist seg nødvendig, er komparativt naustmateriale dratt inn.

Båtfunn er mer sjeldne enn nausttuffer. Den lengste kjente jernalderbåten i Nord-Norge er litt over 13 m (Nilsen 1995: 43). Mange av nausttuftene på Vestvågøy er lengre enn 13 m. For å få tilstrekkelig innsikt i de båtene som naustene kan ha vært laget for, var det derfor nødvendig å se på båter som er funnet også utenfor landsdelen. For båter fra historisk tid, står Nordlandsbåter sentralt i diskusjonen da dette er den lokale båttypen.

FIGUR 1. Kart over Nord-Norge.

FIGUR. 2. Oversiktskart over Vestvågøy med sentrale stedsnavn i denne oppgaven.

S Fjell.

Stedsnavn med STORE bokstaver: gårder med nausttuffer på grunnen. Antallet i (parentes).

Navn understreket: ferskvann.

Navn understreket: brakkvann hvor blæretangrand ikke er målbar. Gresskant brukt i stedet.

Navn understreket: saltvann hvor blæretangrand er utgangspunkt for høyden over middelvannstand.

1.2. AVHANDLINGENS OPPBYGGING

Kapittel 2 starter med en gjennomgang av viktige trekk ved jernalderforskningen i Nord-Norge. Her vektlegges utforskningen av graver og gårder. Deretter presenteres en gjennomgang av de sentrale arbeider vedrørende jernaldernaust. Jeg forsøker også å plassere mitt arbeid innen denne tradisjonen. Kapitlet avsluttes med en oversikt over Vestvågøys topografi, klima, næringer, geologi samt forhistorie og historie.

I kapittel 3, 4 og 5 presenteres og diskuteres det detaljregistrerte materialet. I kapittel 3 legges premissene for analysen. Jeg antar at Økonomisk Kartverk-registreringene (heretter ØK-registreringer) er av en slik karakter at de ikke egner seg til bruk i et strandlinjedateringsprogram, der mest mulig nøyaktig høyde over gresskant (hog.) eller blæretang (hob.) er viktig for å få et best mulig resultat. En evaluering av ØK-registreringenes nøyaktighet foretas. Etter at premissene er avklart, følger en presentasjon av det detaljregistrerte materialet fra Vestvågøy i kapittel 4, hvor naustenes morfologi og alder står sentralt. I kapittel 5 foretas en analyse av de registrerte nausttuftene. Særlig viktig er vurderingene av hva båtene som har ligget i naustene kan ha vært brukt til. De vurderingene som er gjort for Vestvågøymaterialet blir til slutt vurdert opp mot nausttufter fra områder med større avstand til sesongfiskeriene. En presentasjon av noen andre kilder som belyser fiske avrunder kapitlet.

I kapittel 6 er det det gravde naustmaterialet fra Vestvågøy som først presenteres. Sentralt står en gjennomgang av det gravde materialet og en diskusjon om hvordan naustene kan ha vært bygget. En evaluering av detaljregistreringenes holdbarhet foretas også. Funnene fra Vestvågøy vurderes til slutt opp mot gravd materiale fra andre områder.

Kapittel 7 er et forsøk på å se naust innenfor en samfunnskontekst. Jeg vil forsøke å binde sammen naust og gård for å se nærmere på fiske, sjøfangst og havets betydning innen gårdsøkonomiens rammer. Til slutt vil jeg se på naustets betydning i en mer generell samfunnsmessig kontekst; er et naust mer enn et bygg hvor båten har vært oppbevart?

Alle kalibrerte dateringer i denne oppgaven er oppgitt med 1 sigma. Etter å ha forsøkt kalibrering med 2 sigma ble det klart at de mulige tidsspenn kalibreringene ga, ble så lange at de ble lite hensiktsmessige å bruke på et jernaldermateriale. Jeg valgte å gå ned på sikkerhet for å få kortere tidsspenn. Alle strandlinjedateringene er kalibrert med 1 sigma etter C.I.O. Groningen Radiocarbon Calibration Program versjon januar 1995. ¹⁴C dateringene fra Vestvågøy er kalibrert med 1 sigma fra Radiologisk Laboratorium i Trondheim etter Stuiver og Reimer (1993). Unntaket er dateringene fra naustene på Borg og Moland som opprinnelig var kalibrert etter MASCA, og dateringene fra tunanleggene på Gimsøy, Bøstad og Leknes. Disse er kalibrert ved hjelp av C.I.O. Groningen Radiocarbon Calibration Program versjon januar 1995.

2. HISTORIKK

2.1. FORSKNINGSHISTORIE JERNALDER

Den arkeologiske utforskningen av vår landsdel, i systematiske former og med tyngdepunkt i egen landsdel så sin fødsel ved grunnleggelsen av Tromsø Museum og opprettelsen av egen samling for forhistorisk materiale i 1872. Forut for denne fødselen lå ikke vår landsdel der fullstendig jomfruelig. I Nordlands Trompet, i reisebeskrivelser og rettsprotokoller fra før 1870-tallet av er det nedtegnet opplysninger som kan relateres til jernalderfunn. Dessuten foretok finnmarkskjøpmannen A. G. Nordvi undersøkelser av den samiske gravplassen på Mortensnes, publisert på 1870-tallet (Støren Binns 1979: 1).

Fra Tromsø Museums opprettelse og frem til 1960-tallet var det jernaldergraver som var det primære kildegrunnlaget. Th. Winther, H. Horst og Olaus Nicolaisson var de første lederne ved samlingen. I perioden 1874-1924 satt de som ansvarlige ved samlingen i tillegg til å skjøtte sine lærerverv. Da lite var kjent vedrørende Nord-Norges forhistorie, ble det foretatt mange registreringsreiser. I løpet av somrene 1874-1876 registrerte Th. Winther 1 250 gravhauger og -røyser fra jernalderen. I 1892 hadde O. Nicolaisson økt antallet kjente graver til ca. 3 000, og i 1923 var tallet steget med ytterligere 500. Jernaldergraver sto i fokus i en tid med nasjonal reising og løsrivelse fra Sverige. I denne tidlige perioden av landsdelens utforskning, begrenset en seg ikke bare til registreringer. Utgravninger ble også foretatt. Ved O. Nicolaissons død i 1924 var ca. 800 hauger i Nord-Norge undersøkt arkeologisk (Holm-Olsen 1988: 3-6, Støren Binns 1979: 1).

I følge Inger M. Holm-Olsen (1988: 5) ga registreringene også et bilde på haug- og røysleggingens geografiske utbredelse. Hovedtrekk, som at bebyggelsen måtte ha vært tettere jo lengre ut mot havet en kom, påpekte Th. Winther allerede i 1874. Dessverre skrev ingen av de første lederne ved samlingen noen større synteser eller oversikter over materialet. Likevel kan en, ut fra generelle utsagn som nevnt ovenfor, si at slutninger om bosetting ble trukket direkte fra gravenes utbredelse.

I 1936 gikk museets samling inn i en ny epoke. Da tiltrådte nemlig G. Gjessing stillingen som den første fagutdannede leder på heltid. Etter Gutorm Gjessing fulgte Harald E. Lund, Thorleif Sjøvold og Povl Simonsen. Ressurser ble nå blant annet brukt på innsamling av materiale fra de ringformede tunanlegg. Med Sjøvolds "The Iron age Settlement of Arctic Norway I-II" så en også utgivelsen av en større undersøkelse av jernalderbosettingens utbredelse og karakter basert på gravmaterialet (Støren Binns 1979: 3).

1980-tallet avstedkom en rekke magistergradsavhandlinger som fokuserte på bosettingshistorie av blant andre Inger Storli (1985), Audhild Schanche (1986) og Ingegerd Holand (1989). Graver stod sentralt i alle arbeidene, men i kombinasjon med andre kilder. Kildekritiske problem fikk også en utførlig behandling.

Skandinavisk bosettingshistorie basert på annet kildemateriale enn graver begynte allerede tidlig på 1900-tallet ved at jernalderhustuffer ble undersøkt på Gotland, Øland og Vestlandet (Klindt-Jensen 1975). For alvor startet utforskningen i 1920-30 årene. Tidlig på 1930-tallet ble en rekke hustuffer gravd ut på Lista (Grieg 1934). Like etter andre verdenskrig ble det etter initiativ fra svenske arkeologer foretatt utgravinger på Valhagar på Gotland for å gjenopprette forbindelsene med sine norske motparter. Noe senere kom utgravningene på Sostelid i Vest-Agder i gang ved Anders Hagen (1953). Blant annet Bjørn Myhre (1980) stod for videreføring av denne tradisjonen ved utgravningene på Ullandhaug ved Stavanger.

Utforskningen av jernaldergårder kom sent i gang i Nord-Norge i forhold til Rogaland og Vest-Agder. H. E. Lund registrerte en del gårdsanlegg på 1950- og 60-tallet, men han foretok ingen utgravinger. De første utgravningene ble foretatt av J. Storm Munch på begynnelsen av 1960-tallet på Greipstad på Kvaløya. Senere på 1960-tallet gravde Gerd Stamsø Munch i Skjerstad og Beiarn, men funnene derfra stammer primært fra tidlig middelalder. På 1970-tallet gravde Kari Støren et gårdsanlegg på Tussoy, Tromsø. Helgøyprosjektet foretok også en mindre utgraving av et jernalderhus i tillegg til intensivregistreringer. Olav Sverre Johansen har undersøkt flere gårdsanlegg på Vestvågøy og et på Hofsøy på Sør-Senja. Undersøkelsene av jernaldergårdene på Bøstad, Liland, Moland og Borg, samt kartlegging av ødegårder og ødetun, har gjort at Vestvågøy er det best undersøkte området med henblikk på jernalderbosetting i Nord-Norge (Johansen 1979: 96-97).

Det er dermed klart at det er graver, hustuffer og andre fornminner på gårdens innmark som har stått i sentrum for de nordnorske jernalderarkeologenes interesse. Det har likevel lenge vært erkjent at naustet har vært en integrert del av gården og dens økonomi (Johansen 1979: 110). Naustforskningen i Nord-Norge, ja, i hele Norge, har likevel antatt beskjedne dimensjoner. Beskjedne, men interessante dimensjoner.

2.2. FORSKNINGSHISTORIE NAUST

Poenget med denne forskningshistoriske oversikten er ønsket om å plassere mitt eget arbeid i forhold til de andre sentrale arbeider om jernaldernaust i Norge som til nå er utkommet. En oversikt over gravde og registrerte naust i Nord-Norge finnes i Roy Nilsens hovedfagsavhandling fra 1995.

Så langt tilbake som 1700-tallet kan vissheten om at rester etter gamle naust finnes ved sjø og vann spores i skriftlige kilder. Denne vissheten ble i første omgang brukt i debatten om landhevingen/senkingen forårsaket av breenes trykk under siste istid. Utover 1800-tallet ble nausttufter også enkelte ganger tatt med under registreringer av fornminner. I lov av 13. juli 1905 ble faste fortidslevninger fredet. Nausttufter ble tatt med på listen over faste kulturminner omfattet av loven, men omtalt som vollformede graver, "skibsnøster" eller "baad-støer" (Gustafson 1906: 145-149). Etter hvert fikk nausttuftene også plass i oversiktsverk om Norges forhistorie, blant annet i Hagens bok Norges Oldtid fra 1967. Mer håndfast kunnskap om nausttuftene var da ganske ny. Allerede i 1879 undersøkte O. Rygh tre naust på Spangereid i Vest-Agder, men disse ble opprinnelig tolket som gravhauger. Den undersøkelsen som skulle få stor betydning for vår kunnskap om naust, ble publisert i 1961. Dette var Erik Hinschs nødgroving av en nausttuft på Stord i 1957, men ikke utgitt før etter Hinschs død (Rølfesen 1974: 15-18).

Hinschs "Naust og hall i jernalderen" (1961) behandler bare ett naust på Stord, men arbeidet er likevel viktig og omfattende i flere henseender. *For det første* er dette den tidligst undersøkte nausttuften ved hjelp av moderne graveteknikker (Rølfesen 1974: 17). *For det andre* diskuterer Hinsch svært grundig forbindelsen mellom naustets konstruksjon og langhusets. Dette har dannet grunnlaget for senere tolkninger av naust. Hinsch sannsynliggjør at naustet på Stord har hatt et enkelt sperretak. Taket har hvilt direkte på veggene. En ytre forstøtningsvoll har hindret at trykket fra taket har ført til utrasing av veggene. *For det tredje* tar Hinsch opp hvilke båter naustet kan ha rommet. Dette er interessant i lys av naustets konstruksjon og utnyttelsesgrad av gulvarealet. Et naust med krumme langvegger trengte ved åpningen ikke å være bredere enn at båten akkurat gikk inn. Når båten først var kommet på plass, måtte folk kunne passere rundt den. Buede vegger har i tilfellet på Stord gitt minst 1 m klaring på hver side og en maksimal utnyttelse av rommet ifølge Hinsch (1961: 17). *Til slutt* vil jeg fremheve at Hinsch ser på naustet som en bygning som blir brukt til noe mer enn å romme en båt. Hinsch mener at naustets frie gulvflate uten indre takbærende stolper måtte ha vært et ideelt forsamlingslokale. I forlengelsen av dette påpeker Hinsch naustets sosiale rolle. Han tviler nemlig på at oppførelsen og bruken av dem har vært en privatsak. Hinsch finner det sannsynlig at naustet på Stord kan ha vært et leidangsnaust (Hinsch 1961: 22-23).

Antallet naust som er blitt undersøkt per i dag er beskjedent. For Nord-Norges del dreier dette seg om 21 mer eller mindre gravde tufter. Fire har jeg selv gravd sjakter i på Vestvågøy. Ytterligere to naust er prøvegravd på Vestvågøy, mens de resterende er spredd rundt om i landsdelen (se Nilsen 1995: 48-65 for beskrivelse av disse). Hinschs betydning går klart frem når en ser nærmere på hans innflytelse på senere naustarbeider. Først kom Perry Rølfesens magistergradsavhandling "Båt-naust på Jærkysten" fra 1974.

Rolfesen kommer med data omkring naustets konstruksjon som stemmer overens med Hinschs funn. Rolfesen påpeker at naustene ofte har ovalt grunnplan, det vil si krumme langvegger. Den ene gavlen er åpen og det finnes sjeldent en indre takbærende stolperække. En slik indre stolperække er derimot det vanlige i langhus av dimensjoner på over ca. 20 m. I naustene består veggene av et skallmurfundament, mens bakgavlen bare er en enkel steinrekke. På utsiden av hver langvegg har det vært anlagt en forstøtningsvoll av stein og jord. Hva takkonstruksjon angår slutter Rolfesen opp om Hinsch tolkning med et enkelt sperretak (Rolfesen 1974: 98-100).

Rolfesen foretar også en inngående drøftelse av de båttypene som naustene kan ha rommet. Dette benyttes blant annet i diskusjoner omkring takkonstruksjon. Særlig viktig er båtene under oppbygging av en kronologi over de ikke gravde nausttuftene ved hjelp av lengde-breddeindeks. Rolfesen utvider dessuten de kronologisk-typologiske støttepilarene til å omfatte høydeforskjell og avstanden mellom nausttuftene, gårdsnaust ("moderne" naust) og havet samt gravhauger. Resultatet av analysen blir at Rolfesen setter frem hypotesen om at naustene som er svært lange i forhold til bredden (8-10 %) er fra eldre jernalder. Lange, men brede naust (14-27 %) kan stamme fra eldre og yngre jernalder samt middelalder. Småbåtnaustene (31-49 %) er vanskelige å datere. Rolfesen trekker frem et par problemer med materialet. For det første at det er et lite antall tufter det blir laget statistikk av, 34 i alt, og feilkilder får nødvendigvis mye å si. For det andre kan forskjellene i lengde-breddeindeks ha ulike årsaker. Tufter som har lav prosent kan være kronologisk betinget, mens høy prosent kan være mer funksjonelt betinget (Rolfesen 1974: 97-122).

Også for Rolfesen er det sentralt å se på hvilke aktiviteter som har vært knyttet til naustene. Oldsaksmaterialet, kulturlagenes tykkelse, funn av ildsteder, smeltedigler, keramikk og fosfatanalyser etc. peker i retning av at naustet har vært et sentralt aktivitetsområde. Her har folk jobbet, spist, handelsvarer er blitt lagret og båter reparert for å nevne noen gjøremål (Rolfesen 1974: 88-97). En aktivitet Rolfesen diskuterer nærmere, er om noen av naustene i undersøkelsesområdet kan ha vært leidangsnaust. Ingen av naustene oppfyller størrelseskrav som er forenlig med det en har av opplysninger om leidangsskipenes dimensjoner (Rolfesen 1974: 123-131).

Myhre kom med "Boathouses as Indicators of Political Organization" i 1985. I 1997 har en omarbeidet utgave av artikkelen fra 1985 utkommet hvor nytt materiale, blant annet ¹⁴C dateringer, er tatt med (Myhre 1997).

Myhre bygger videre på Rolfesens arbeid og analysen omfatter 21 vel bevarte nausttufter. Samtidig utvides undersøkelsesområdet til å omfatte hele Rogaland, Hordaland og Vest-Agder. Myhre påpeker at det er mange likheter hva naustenes konstruksjon angår innenfor undersøkelsesområdet. Også her er det vanlig med naust med krumme langvegger; med andre ord naust av Hinsch type. Myhre påpeker

dessuten at naustet er en trekonstruksjon siden de bærende elementene er av tre. Om ytterveggene er laget av jord eller stein har antakelig med lokal tradisjon og "råstofftilgang" å gjøre og kan ikke antas å ha noen kronologisk signifikans. Brede naust med kraftige, rette steinvegger plasseres i middelalderen (Myhre 1985: 37-38).

Sentralt i Myhres analyse er også naustenes lengde-bredderelasjon. Resultatet blir at naust som ligger 2,5 m.o.h. eller høyere og har en lengde-breddeindeks på 1: 4,5 eller smalere dateres til romertid og folkevandringstid (på Jæren gikk dette skillet på 1,5 til 2 m.o.h.). Lavereliggende naust er bredere og dateres hovedsaklig til middelalder, noen få til vikingtid. Årsaken til forskjellig høyde over havet på naust fra samme periode, er at det har vært ulik landheving på Jæren og ellers i undersøkelsesområdet. Sterkest har landhevingen vært i Hordaland. Dette, kombinert med at Jærkysten er svært utsatt for hav, gjør at lengde-breddeindeksen er mer styrende i dateringsforsøkene enn høyden over havet. Myhre understreker og at det i så måte er viktigst å se på de større naustene. Dette fordi det er de store båtene som endres mest i forhold til lengde-bredde. Det er dessuten enklere å dra en liten båt opp og det gjør at naustet ikke trenger å ligge helt i vannkanten (Myhre 1985: 42-44).

Til slutt diskuterer Myhre artikkelens hovedtema; bruken av naust som kilde til lokalisering av økonomiske og politiske sentre. Sentralt i diskusjonen er om naustenes distribusjon kan si noe om endring i maritim og politisk organisasjon fra folkevandringstid til middelalderen. Mens middelalderens stornaust ligger jevnt spredt langs kysten i overensstemmelse med skipsreier, er stornaust fra romer- og folkevandringstid konsentrert om økonomisk-politiske sentra (Myhre 1985: 49-56) .

Det nyeste arbeid med fokus på nausttufter er Nilsens hovedfagsavhandling i arkeologi Nausttufter i Nord-Norge. Distribusjon og kronologi relatert til samtidige båttyper og havnivå (1995). Denne avhandlingen faller og inn i den tidligere naustforskningstradisjonen i Norge.

Helt i starten av oppgaven tilfører Nilsen viktig ny kunnskap vedrørende Rolfsens og Myhres resultater. Disse to sine ¹⁴C dateringer av naustene stemmer ikke helt overens med det arkeologiske materialet. Årsakene kan selvsagt være trekullprøvenes art og tilstand (så som tresalg av høy alder, drivtømmer, gjenbruk etc.). Nilsen påpeker likevel et nytt forhold. De tidligere dateringene er kalibrert etter MASCA. Nilsen kalibrerer etter den nyere CALIB 3.0.3 og dette programmet gir større overensstemmelse mellom ¹⁴C dateringene og det arkeologiske materialet. Dette styrker Myhres og Rolfsens konklusjoner (Nilsen 1995: 9).

Nilsens primærdata er hentet fra Nord-Norge nord for Saltfjellet og er en sammenstilling av kjente data om naust. Nord-Norge er delt inn i 16 områder slik at hvert av områdene har noenlunde tilsvarende antall tufter. Ser vi bort fra Vestvågøymaterialet, dreier det seg om 444 naust hvorav 17 er gravd i

større eller mindre omfang. 24 tufter er detaljregistrert. Dette datagrunnlaget blir brukt til en lignende analyse som den Rolfsen kommer med og resultatene er i grove trekk sammenfallende. Når Nilsen holder naustmaterialet opp mot samtidige båttyper, finner han en høy grad av samsvar mellom samtidige båttyper og naustenes størrelse. Nilsen viser også hvor ujevn landhevingen har vært langs Norges kyst. Mens eldre jernaldernaust på Sørvest-landet antakelig ikke ligger lavere enn 1,5-2 m.o.h. og ikke lavere enn 2,5 m.o.h. i Hordaland, er høyden over havet for tilsvarende naust på Helgelandskysten 6-7 m.o.h. (Nilsen 1995: 65-67, 81-88).

Selv om Nilsen i grove trekk følger Rolfsens og Myhres metoder for å aldersbestemme naustene, introduserer Nilsen et nytt element. Nilsen benytter seg av et tredimensjonalt simuleringsprogram som sammenholdes med et isobaskart, heretter kalt strandlinjedatering. Strandlinjedateringsprogrammet er utviklet av geologen Jakob Møller og bygger på daterte strandlinjer fra 60 lokaliteter, regionale strandlinjediagrammer og lokale strandforskyvingskurver (Møller 1989). Før en setter i gang med beregningene, må en ta tre forhold i betraktning. *For det første* må en være klar over at tidevannsforskjellene i Nord-Norge er opptil flere meter, mens de på Sørlandet er ubetydelig. *For det andre* må en vurdere om topografiske forhold har avgjort beliggenheten til naustet og om dette spiller inn på tuftens høyde over havet. *Til slutt* må en se på naustplassens eksponeringsgrad for vind og sjøgang. Ligger et naust skjermet til inne i en vik vil den kunne ligge lavere over middelvannstand enn om det lå ved ytterkysten der dønninger fra storhavet slår inn. Resultatet av gjennomkjøringen av programmet viser et godt samsvar med de arkeologiske data. Nilsen går så langt som til å si at strandlinjedatering "*synes umiddelbart å være et brukbart alternativ til dyre og ressurskrevende C-14 dateringer frembrakt gjennom utgravninger.*" (Nilsen 1995: 83-99,101).

Min egen hovedfagsoppgave faller på svært mange måter inn i den tradisjonen som er blitt etablert innen naustforskningen i Norge. Jeg vurderer som Rolfsen, Myhre og Nilsen naustenes indre lengde og bredde, anskueliggjør derigjennom hvilke båter naustene kan ha rommet og prøver ut fra dette å si noe om alderen på naustene. Dateringene styrkes ved hjelp av vurdering av tuftenes høyde og avstand til tangrand og relasjonen til andre strukturer. Jeg bruker samme dataprogram som Nilsen til strandlinjedatering. Denne avhandlingen skiller seg likevel ut på særlig ett område. Jeg vil ikke konsentrere meg om leidangsordning og andre "storpolitiske" strukturer som manifesterer seg i naustmaterialet som det Rolfsen og i særdeleshet Myhre gjør. Hovedpoenget for meg er å sette naustet i relasjon til gården. For meg har dette falt seg naturlig, både fordi det er viktig å vise flere utnyttelsesmuligheter av naustmaterialet, men også siden mine primærdata er hentet fra et begrenset geografisk område; nemlig Vestvågøy i Lofoten.

2.3. VESTVÅGØY

2.3.1. Beliggenhet og beskrivelse av topografi

Vestvågøy ligger nord i Nordland fylke mellom 68 grader 03 minutter og 68 grader 21 minutter nordlig bredde og mellom 13 grader 28 minutter og 14 grader 10 minutter østlig bredde. Dette tilsvarer UTM: 436000m.-465000m.Østlig og 7550000m.-7582000m. Nordlig. Vestvågøy er den nest største, men tettest befolkede øya i Lofotenregionen. I øst blir øya avgrenset av Gimsøy- og Sundklakkstraumen og i vest av Nappstraumen. I sør ligger Vestfjorden og i nord Norskehavet. Øya består av en ca. 15 km lang innlandsdal som i nord munner ut i Indre Borgepollen og i sør i Buksnesfjorden. En rekke mindre fjorder og poller skjærer inn i øya hvorav de største er Steira- og Limstrandpollen, Rolvsfjorden, Skifjorden, Storfjord, Offersøystraumen og Steinsfjorden. Langs dalbunnen ligger en rekke vann hvor Lilands-, Ostad- og Farstadvannet er de største. Samlet ferskvannsareal i kommunen er 17,3 km² fordelt på 278 vann (Statistisk fylkeshefte for Nordland 1983: 27). Parallelt med dalbunnen løper fjellrekker hvor Himmeltindan på vestsiden av dalen stiger opp til 964 m.o.h. og Justadtinden på østsiden 738 m.o.h. (M 1 kart over Vestvågøy, Statens kartverk, bruksrettnr. 97/88).

2.3.2. Klima

Klimaet på Vestvågøy er atlantisk. Dette innebærer fuktige luftmasser og relativt høy temperatur om vinteren. Somrene er relativt kjølige og med mye nedbør (Se Statistisk Fylkeshefte for Nordland 1983: 29, 32-33 for målingsresultater nedbør og temperatur).

Siden midten av 1980-tallet har det på en rekke steder på Vestvågøy blitt foretatt målinger av solstråling og lufttemperatur. Resultatet av disse undersøkelsene har vist at ulikhetene innenfor øya er relativt små, men klimatiske ulikheter lokalt har skapt forskjeller som kan ha innvirkning på mulighetene for korndyrking. Frost i vekstsesongen er av særlig viktighet. Generelt virker det som om målingsteder ved sjøen om sommeren har lavere lufttemperatur enn steder som ligger skjermet til for kjølig havluft. Om høsten kan dog den samme havluften mildne temperaturfall langs sjøen. At lufttemperaturen om sommeren er lavere ved havet blir også enkelte steder, som på Fygle, oppveid av varmegunstig jordsmonn (soloppvarmet sandjord). Områdene langs sjøen virker ikke spesielt utsatt for frost i vekstsesongen, selv om det er dokumentert. I innlandsdalen skaper lokale forhold en del ulikheter. Slettan ved Lilandsvannet er et samlested for kald luft i klare, vindstille netter. Slettan, en gård ikke gjenopptatt etter ødeleggingen, er derfor utsatt for nattefrost i vekstsesongen. Ikke langt unna Slettan, i det nordlige utløpet av innlandsdalen, ligger Bøstad. Gården ligger gunstig til i en skråning hvorfra stedlig dannet kaldluft renner bort. Bøstad er følgelig lite utsatt for frost om sommeren og høsten (Mook 1987, 1988, 1990, 1991)

2.3.3. Næringer

Døgngradeforholdene på Vestvågøy ligger nær modningsgrensen for korn. Korn har nok ikke mulighet for å bli modent hvert år. Til tross for de klimatiske forhold, viser matriklene at de aller fleste gårdene på øya har drevet med korndyrking i historisk tid. Et gjennomsnitt for den *beste* halvparten av gårdene på øya etter matrikkelen fra 1667 viser at gårdene ved Buksnesfjorden ga nærmere tre og en halv tønner korn, mens gårdene på yttersiden ga opp i mot tre tønner. Mens den *beste* halvparten av gårdene på innsiden av øya og i innlandet ga i overkant av to tønner korn, ga gårdene langs straumene litt over en og en halv tønne korn. Matrikkelen fra 1723 viser en viss nedgang i utsædsmengde, men fortsatt ble det produsert korn på øya (Nielssen 1977: 13-14, 159-160).

Selv om forholdene for korndyrking langt fra er ideelle, må likevel jordbruksmulighetene på øya sies å være gode. Fehold har nemlig de beste forhold på Vestvågøy. I dag er det bare rundt 20 km² med skog (Statistisk Fylkeshefte for Nordland 1983: 146). Resten er myrer og fjell, men disse er gresskledte og gir beitemuligheter for både sau og geit. Det milde klimaet gjør at småfeet kan gå ute så å si hele året, og utgangersau er kjent fra historisk tid. Selv de senere år har enkelte bønder holdt utgangersau. Betingelsen for å holde kyr er også gode, noe følgende tall i tabell 1 illustrerer:

Kommune	Bruk med husdyr	Storfe i alt	Vinterfåret sau
Vestvågøy	267	3172	6601
Vågan	80	770	2658
Hadsel	153	1608	7140
Flakstad	38	179	1624

TABELL 1. Kommunevis oversikt over husdyrhold. (Kilde: Regional statistikk Nordland 10/94: Tabell 1 emne 41).

Lofoten er likevel best kjent for sine fiskerier. Alf R. Nielssen (1977: 147-155) ser i sin avhandling i historie Ødetida på Vestvågøy. Bosetningshistorien 1300-1600, nærmere på fisket på Vestvågøy gjennom fisketienden fra 1567 og 1612-1620. Disse kildene gir et interessant bilde. Fra januar til april kommer skreien inn Vestfjorden og danner grunnlaget for det berømte Lofotfisket. Til andre tider av året er fisket i Vestfjorden nokså magert. På øyas ytterside har fisket vært et jevnt og variert helårsfiske. Avstanden ut til egga har fra Vestvågøy likevel vært lengre enn fra Andenes, noe som kan ha vært medvirkende årsak til at det ikke har vokst frem fiskevær med fastboende befolkning på yttersiden av Vestvågøy. Alt sett under ett er det viktig å påpeke at havet har vært en stabil ressurs med rikt utkomme. Frostnetter kan ødelegge et helt års produksjon av korn. Dårlig vær fører til landligge og forsinkelser for fiskeren, men et helt års fangst vil ikke gå tapt. At denne ressurs står sentralt den dag i dag sees av tallene i Statistisk årbok fra 1995 (1995: 162). Tabell 6.3 viser fangstverdi etter fiskeslag. På Vestvågøy landes fisk for rundt 57 millioner kroner. Av Lofotkommunene er det kun Vågan som har

tatt i mot mer fisk med sine 88 millioner. I begge kommunene er det torsken som er det sentrale fiskeslaget.

2.3.4. Geologi

J. F. Tulls (1977) studie av Vestvågøy er en av de første publikasjoner som tar for seg øyas geologisk strukturelle historie. Tidligere arbeider i denne regionen har konsentrert seg om geokjemi, petroleum og geokronologi (Tull 1977: 3). Vestvågøy er den av Lofotenøyene som har mest avsløpne fjell på grunn av lettere forvitrende steinsorter enn ellers i regionen. Øya er likevel typisk for Lofoten-Vesterålenområdet, som er del av den prekambriske sokkel som ligger vest for de kaledonske fjellsystemer i fastlands-Norge (Tull: 1977: 1-2). Vestvågøy har en komplisert geologisk historie og sentralt i avhandlingen er sammenhengen mellom denne sokkelen og fjellsystemene (Tull 1977: 48-52). Tull konkluderer med at Lofoten-Vesterålen henger sammen med Tysfjordområdet og at "*It dose not appear that an original suture zone could lie within this basement region.*" (Tull 1977: 54).

Det er utarbeidet en rapport om Vestvågøy i forbindelse med den landsomfattende landskapskartleggingen for Norsk Institutt for Jord og Skogkartlegging (NIJOS) (Elgersma 1994). Øya blir delt opp i landskapssoner. Sonene blir beskrevet med hensyn til terrengtype, geologiske særdrag, vegetasjon, vann i ulike former (elver, innsjøer, fosser etc.) og spor næringsaktiviteter har satt i landskapet; det være seg jordbruk eller fiske. Geologisk tar denne rapporten for seg den "nyere" historie på øya. Av rapporten går det frem at særlig isens bevegelser og tyngde har satt et mangeartet preg på Vestvågøy. Generelt sett er det mye løsmasser på flatene, og disse massenes størrelse varierer fra svære blokkhav til finkornet sand og vitringsjord. Strandterrasser og morener finnes det mange av. Flere er av betydelig størrelse som for eksempel strandterrassen i Molandsvika og Ballstadmorenen som demmer opp Lågvatnet. Sistnevnte er blant de største i Lofoten.

De varierende grunnforholdene kombinert med bukter, nabber, åser, fjell, elver, myrer og innsjøer sprer gårdene og den dyrkbare jorden rundt i landskapet i adskillbare enheter. Disse enhetene har antakelig stor tidsdybde (Johansen 1982a).

2.4. VESTVÅGØY; ARKEOLOGI OG HISTORIE

Arkeologisk er Vestvågøy svært godt undersøkt både når det gjelder registreringer og gravinger. Selv om øya er best kjent for sine funn fra jernalder, finnes det spor etter menneskelig aktivitet tilbake til yngre steinalder.

2.4.1. Steinalder

Foreløpig er det ikke kjent funn fra eldre steinalder på Vestvågøy. Dette må henge sammen med havstigningen etter innlandsisens avsmeltning. Lokalteter fra eldre steinalder ligger trolig under dagens havnivå eller strandavsetninger. Det er gjort en rekke funn av boplasser og enkeltfunn fra yngre steinalder. De fleste funn og fornminner fra yngre steinalder på Vestvågøy finnes i Buksnes. Den største ansamlingen på 22 tufter er i Sværsvika ved Nappstraumen. Steinalderboplassene ligger tett langs Nappstraumen, og i tillegg til Sværsvika er det også kjent boplasser blant annet i Kolvika og på Flesa. Også langs den fiskerike Nappstraumen finnes funn og fornminner fra steinalderen. Steinaldertuffer er her kjent på Smorten, Moland og Bujord. Det er også spor etter aktiviteter som kan knyttes til steinalderen andre steder på øya, men i mindre omfang (Johansen 1982b: 100-104).

Reidar Bertelsen (1984: 95) nevner to steinalderlokalteter ved Lilandsvannet i innlandsdalen. På kart har Bertelsen (1984: 84) derimot avmerket tre boplasser fra yngre steinalder på henholdsvis Ostad, Rystad og Bøstad. De to førstnevnte stedene ligger ved Lilandsvannet. Jeg har gått gjennom Topark., ØK-registreringer og funnkartotek ved Tromsø Museum. Det viste seg at det på hver av de tre stedene kun er funnet én skiferpiles-spiss (henholdsvis Ts. 828, Ts. 7924a og Ts. 7031). Å hevde boplasser ut fra et så sparsomt materiale virker svært usikkert. Fortsatt er det med andre ord kun ved havet at bosetting i yngre steinalder er sikkert dokumentert.

Nevnes må også Storbåthallaren, selv om den ikke ligger på Vestvågøy. Denne boplassen ligger på Flakstadøya, men vendt mot Nappstraumen og Sværsvika. Storbåthallaren ble undersøkt av Astrid Utne i 1969-1971. Storbåthallaren har vært i bruk fra rundt 4 000 f. Kr til Kristi fødsel. Bevaringsforholdene for bein var gode, og det osteologiske materialet ga vitnesbyrd om et kosthold hvor marine ressurser har stått sentralt. Det ble også gjort funn av bein av stor- og småfe (Utne 1973, Johansen 1990).

2.4.2. Bronsealder/tidlig metalltid

På Vestvågøy er det gjort funn som stammer fra perioden rundt to tusen år før vår tidsregnings start og til Kristi fødsel. Om disse funnene skal knyttes til en mer bofast jordbrukende bronsealderbefolkning med kontaktnett sørover, eller en tidlig metalltids befolkning rettet noe mer mot fangst og kontakter østover, er det ikke full enighet om.

Roger Jørgensen (1986, 1989) tolker de arkeologiske funn, blant annet utgravingsresultatene fra Kolvika, i retning av at Vestvågøy har hatt en tidlig metalltidsbefolkning. Med utgangspunkt i funn av asbestkeramikk, funn av bronsegjenstander og støpeformer, steinøkser med mer konkluderer han med at det nord for Rana ikke har vært bosetting av bronsealderkarakter, med mulig unntak av Bø i Steigen. Pollenanalyser tas med i betrakting, men blir ikke vektlagt som kilde. Selv om flyvesandboplassen i

Kolvika blir plassert i den *arktiske* tradisjon, kan det være verdt å minne om den antatte dualisme som er til stede blant de asbestkeramiske gruppene på Nordkalotten. Jørgensen og B. Olsen (1988) ser at Risvik-keramikken opptrer langs kysten av Nordland og Troms og tilhører grupper som trolig har hatt kontakt med andre grupper lengre sør. I de indre og nordlige områdene av Fenno-Skandinavia opprettholdt Kjelmøy-keramiske grupper en utstrakt kontakt med metallproduserende grupper i øst, særlig Ananino-kulturen i Øst-Rusland.

Johansen (1990: 14-23) kombinerer arkeologiske funn med palynologiske undersøkelser i studiet av den eldste *gårdsbosettingen* på Vestvågøy. Den første gårdsetableringen skjer 1 000-500 f. Kr. Dette bygger han primært på pollenanalyser fra Tangstad, Rystad, Alstad, Bøstad og Moland.

2.4.3. Jernalder

Den noe magre kildesituasjonen i foregående perioder vendes for jernalder om til stort mangfold og mengde. En rekke ulike fornminnetyper er dessuten profesjonelt gravd; graver, hustuffer, naust, åkkerreiner, høvdingesete, bro og tunanlegg. Materialet er omfattende og jeg velger derfor å presentere noen hovedtendenser hva bosettingshistorie vedrører (Litteratur om Vestvågøy, se for eksempel: Bertelsen 1984, Johansen 1982a, 1982b, 1990. Johansen og T. Søbstad 1978, Stamsø Munch 1991a og b, Stamsø Munch og Johansen 1988, Stamsø Munch et al. 1987, Nævestad 1981).

Johansen er den arkeolog som har jobbet mest med jernalder på Vestvågøy. Deltakelsen i det fellesnordiske samarbeidsprosjektet som gravde ut høvdingegården på Borg, er bare ett av flere prosjekter som har blitt utført i hans tilsammen 27 års virke med øyas forhistorie. Det som jeg i denne sammenheng ønsker å fremheve, er hans vurdering av jernalderbosettingen på Vestvågøy (Johansen 1982a). Som utgangspunkt ser Johansen at øyas topografiske forhold gjør at gårdene ligger spredt i landskapet i adskillbare enheter. Dette kombineres i analysen med arkeologiske funn; nesten 1 000 gravhauger og 18 ødegårder og ødetun fra jernalder. På bakgrunn av dette materialet kommer Johansen frem til at det var 69 vikingtidsgårder på øya. Antallet virker likevel for lavt siden alle ødegårdene ligger dårligere til for å drive jordbruk enn navnegårder uten arkeologiske funn. For å fylle ut bildet vendes derfor fokus mot middelalderen. De mange gårdshaugene kombinert med Nielssens gransking av skriftlige kilder og bosetting i perioden 1300-1600, gjør at befolkningssituasjonen på Vestvågøy i middelalderen er godt kjent. Pollenanalyser, gårdsnavngranskning og historiske kilder vedrørende bosettingen gir Johansen grunn til å tro at minimumsantallet vikingtidsgårder var 115 og befolkningen 1 800. Johansen finner også grunn til å anta at bosettingsbildet er preget av stabilitet over en lang tidsperiode. Det er gode holdepunkter for å anta kontinuitet på de fleste gårdene fra romertid og frem til 1300-tallet (Johansen 1982a: 45-68, 1990: 10-23).

2.4.4. Historisk tid

Av arbeider som bygger på skriftlige kilder, vil jeg særlig fremheve Nielssens studier av bosettingen på Vestvågøy i perioden 1300-1600. Hans hovedoppgave i historie (1977) er et omfattende arbeid og spennende lesing i forlengelsen av Johansens studier av bosettingen på øya i jernalderen.

Da det ikke er så mange bevarte skriftlige kilder fra høymiddelalderen som omhandler Vestvågøy, må Nielssen benytte seg av arkeologi, navnegranskning samt skriftlige kilder fra etter 1600 for å få inntak til bosettingssituasjonen i tiden før og etter svartedøden. Nielssen (1977: 73) kommer frem til at det i høymiddelalderen var tilsammen 85 sikre, ni nesten sikre, 35 sannsynlige og to mulige gårder på Vestvågøy. Så kom krisen. Gårder med lite fehold og liten kornutsæd var de som oftest ble lagt øde. Jordbruksvilkårene var bestemmende for om gårder skulle beholde bosettingen i senmiddelalderen, men da under forutsetning av at gården lå ved sjøen og mulighetene for stabilt hjemmefiske var til stede. Nærhet til sesongfiskeriene var ikke avgjørende siden alle kunne delta uansett hvor de bodde. Ødeprosenten varierer dermed ulike steder på øya. På yttersiden var den 50-54,5 %, rundt Buksnesfjorden 50-60 %, ved strømmene 75 %, på innsiden 83-93 % og i innlandet 89-94,5 %. Fiskeværene var med andre ord viktige i sesongene, ikke året rundt. Alt under ett satset folk på mulighetene til mest mulig allsidig næringsutnyttelse. Fra 1500-tallet av begynner en ny oppgang (Nielssen 1981: 391-393).

Med støtte i et retrospektiv syn på situasjonen i jernalderen vektlegger Johansen (1982a) indikasjonene på at øya i vikingtid hadde en relativ stor og stabil bosetting. I Nielssens studie (1977) er også retrospektiv bruk av skriftlige kilder med på å sannsynliggjøre bosettingsbildet gjennom middelalderen. Med andre ord er vesentlig argumentasjon hos både Nielssen og Johansen basert på retrospektiv kildebruk. Det er alltid farer involvert ved å projisere forhold bakover i tid. De *tall* disse to kommer frem til, er derfor noe usikre. Helhetsinntrykket og argumentasjon er likevel av en slik karakter at analysene bør aksepteres.

2.5. SAMMENFATNING HISTORIKK

Vestvågøy i Lofoten tilhører et område som omfatter Lofoten-Vesterålen og Tysfjordområdet og er en del av den prekambriske sokkel. Vestvågøy er en av de øyene i Lofoten med mest avsløpne fjell. Det er likevel ikke vanskelig å bli slått av landskapet, som i stor grad er formet av isens trykk og bevegelser.

På Vestvågøy finnes det spor etter forhistorisk menneskelig aktivitet fra yngre steinalder av og ut jernalder. Den sistnevnte periode er den som har gjort øya kjent arkeologisk, både på grunn av fornminnenes mengde, variasjon og spesielle karakter. Vestvågøy har stått sentralt i jernalderforskningen i landsdelen.

Den arkeologiske forskningshistorie vedrørende jernalder i Nord-Norge har særlig beskjeftiget seg med to fornminnetyper. Fra 1870-tallet av og inn på 1960-tallet var det graver som var den sentrale kilde. Fra 1960-tallet av trådte også selve gården og dens hus inn i arkeologenes bevissthet. Naust har derimot vært et temmelig oversett fornminne, til tross for det relativt store antallet tufter som ligger langs den nordnorske kysten. Visse unntak fra regelen om nausttufter er et oversett forskningsfelt er Hinsch, Rolfsens, Myhres og Nilsens arbeider.

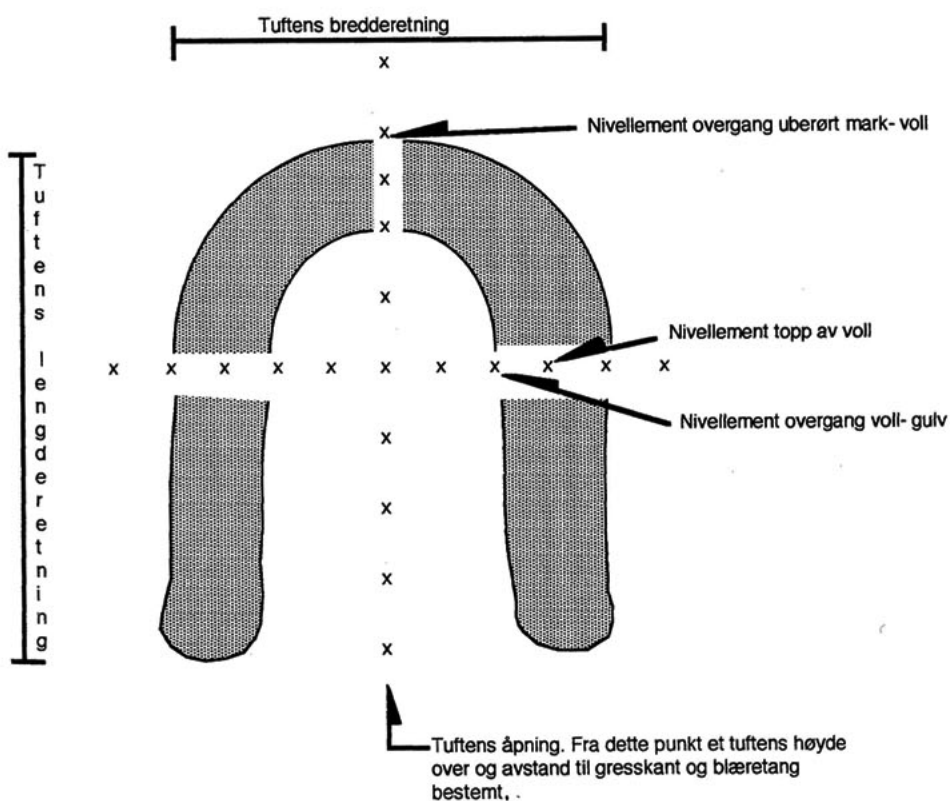
Vestvågøy har også beskjeftiget historikere. Sentralt for denne profesjonens forskning har vært ødeleggingen under svartedøden og de store fiskeriene i farvannene rundt øya. Fiskeriene har da også bevart stillingen som sentral næring frem til dags dato. Det atlantiske klimaet på Vestvågøy har også gitt muligheter for jordbruk, særlig fehold. Korndyrking er også innenfor mulighetenes grenser, men ikke vært praktisert i senere tid.

3. ANALYSENS PREMISSE

3.1. DETALJREGISTRERINGER - HVA BLE GJORT OG HVORFOR?

Vestvågøy er en kommune som er svært godt kartlagt hva fornminner angår. Jeg anså øya for å være så godt registrert at nyregistreringer av naust ikke ble en prioritert oppgave. Nyregistreringer er likevel gjort etter 1995, som tre nyoppdagede jemaldernaust på Moland (Arne Ketel pers. med.). Disse er ikke blitt detaljregistrert. Selv om det er gjort nye funn av nausttuffer, er øya så godt undersøkt at en må regne med at de fleste nausttuffene er kjent. Årsakene til dette er antakelig flere. Øya har et aktivt lokalthistorielag og amatørarkeologen Kåre Ringstad har i en årrekke samlet inn funn og registrert strukturer av arkeologisk interesse, blant annet høvdingegården på Borg (Ringstad 1996). Johansen har gjennom sin mangeårige forskning avdekket sentrale trekk i øyas forhistorie. Dette kombinert med at kommunen er ØK-registrert gjør at mange nausttuffer var kjent og dokumentert. Likevel valgte jeg å detaljregistrere naustene på nytt. Hvordan og hvorfor?

Overflatetegningene er prinsippskisser. Dette innebærer at det ikke dreier seg om detaljtegninger. Det viktigste med prinsippskissene er å dokumentere de sentrale trekk med tuften.

FIGUR 3. Prinsippskisse.

Sommeren 1994 ble nausttuftene detaljregistrert. For å få en standard på dokumentasjonen, utviklet Johansen, Rolfsen, Nilsen og jeg selv en dokumentasjonsstandard. At det ble utviklet en dokumentasjonsstandard gjør at mine egne registreringer av naust er sammenlignbare med de Nilsen har dokumentert i Tromsø-området og Nord-Troms. Denne standard innebar at tuftene ble målt opp med målebånd, tegnet skisser av i målestokk 1: 100, nivellert og fotografert. Tuften ble nivellert hver hele meter samt ved overgangen gulv-voll og voll-uberørt grunn på tuftens ytterside (se figur 3). I tillegg ble gresskanten, det vil si gressets vekstgrensekant mot sjøen, samt blæretangrandens avstand fra tuftens åpning målt og nivellert. Ved å måle inn blæretangranden (*Fucus vesiculosus*) ble middelvannstanden bestemt. At nausttuftens høyde over blæretangrand eller gresskant er nivellert, gjør at deres høyde over havet ble så nøyaktig målt at det er forsvarlig å bruke dem til datering av naustene gjennom et strandlinjedateringsprogram. Blæretangranden står noe høyere enn middelvannstanden sommerstid i Nord-Norge, men resultatet blir likevel akseptabelt om en passer seg for elveløp og ferskvann (Nilsen 1995: 85).

Det er viktig å selv få se og måle det materialet en analyse skal bygge på, og at mål og dokumentasjon foretas på én måte for sammenligningens skyld. For når strukturer måles må det alltid utvises skjønn og gjøres vurderinger. Siden naustets indre bredde og indre lengde er sentralt for å antyde hvilke båttyper de kan ha rommet, er det de **antatt opprinnelige** indre mål som analysen bygger på. Voller har som kjent en tendens til å gli utover. Derfor er det ikke vollenes utraste mål som kan benyttes, men en vurdering av hvordan strukturen så ut før tyngdekraftens makt satte inn som er det sentrale. Disse antatte mål er det som kan gi inntak til viten om båtene som lå i naustet. Siden nøyaktige anslåtte mål er viktig for oppgaven, valgte jeg å grave sjakter på tvers av naustenes lengderetning (Se kapittel 6.2. for nærmere omtale av utgravingene.)

Bjørn H. Helberg (1993: 73-74) gir i sin magistergradsavhandling en evaluering av ØK-registreringer av nausttufter lagt inn på SIFT. Han finner at de ikke kan brukes til å si noe om alder og båtenes størrelse. Dette fordi høyde over havet ikke er nivellert, men ofte anslått. I praksis ofte med tommestokk og øyemål. Et annet hovedproblem er at ØK-registreringene er utført av forskjellige personer, og mål er blitt tatt på ulike måter. Noen ganger er det bare tatt ytre mål og andre ganger oppgis det ikke om målene er ytre eller indre. Det er heller ikke vanlig å oppgi om vollene har rast inn- eller utover.

Helberg stiller seg som nevnt kritisk til bruk av ØK-registreringer som grunndata. Nilsen (1995) bruker ØK-materialet som grunndata. Han har detaljregistrert 24 naust, men kun ni av de 24 naustene er ØK-registrert. Dette er et nokså sparsomt materiale å sjekke ØK-registreringenes holdbarhet mot og en slik sjekk er heller ikke foretatt. Siden så store deler av Nilsens avhandling bruker ØK-registreringer som grunndata savnes en evaluering. I tabellene 1-18 presenterer Nilsen ØK-mål til 411 nausttufter. I disse tabellene figurerer også de 24 detaljregistrerte naust, men for disse er kun Nilsens mål tilgjengelige.

Denne forskjellen går ikke klart frem i oppgaven. De detaljregistrerte naustene 6-13 hos Nilsen plassert på gården Leknes, er mine naust 7 og 9-15 på Fygle.

For å få sjekket ØK-registreringenes holdbarhet opp mot Nilsens detaljregistrerte materiale har jeg gått gjennom registreringene i SIFT. Det ga følgende resultat:

Naustnr. Nilsen, ØK	Gnr., kommune	Nilsens mål	ØK-mål
Naust nr. 15, 6075 D2 R5	Gnr. 42, Spildra, Kvænangen	Indre: 5 x 18 m Hoh.: 5,40 m Avst.: 57,4 m	Ytre: 10 x 18 m Indre bredde midten av tuft 4,0 m Indre bredde åpning: 3,5 m
Naust nr. 17, 3004 O26 R1	Gnr. 68, Håkøy, Tromsø	Indre: 2,2 x 8 m Hoh: 4,21 m Avst.: 35 m	Ytre: 6,5 x 12 m Hoh: Ikke oppgitt Avst.: 20 m fra flomål
Naust nr. 18, 3004 O26 R1	Gnr. 68, Håkøy, Tromsø	Indre: 2,7 x 10,5m Hoh: 4,46 m Avst.: 36 m	Ytre: 5,5 x 9,5 m Hoh: Ikke oppgitt Avst.: Ikke oppgitt
Naust nr. 19, 7005 X4 R2	Gnr. 60, Akkarfjord, Skjervøy	Indre: 3,3 x 9 m Hoh: 4,27 Avst.: 30 m	I/Y: 4-5 x 10 m Hoh: Ikke oppgitt Avst.: Ikke oppgitt
Naust nr. 20, 7005 X4 R2	Gnr. 60, Akkarfjord, Skjervøy	Indre: 2,7 x 6,9 m Hoh: 4,13 m Avst.: 31 m	I/Y: 4 x 8 m Hoh: Ikke oppgitt Avst.: Ikke oppgitt
Naust nr. 21, 7005 X4 R2	Gnr. 60, Akkarfjord, Skjervøy	Indre: 3,3 x 4,5 m Hoh: 4,32 m Avst.: 32,5 m	I/Y: 4 x 8 m Hoh: Ikke oppgitt Avst.: Ikke oppgitt
Naust nr. 22, 7005 X4 R2	Gnr. 60, Akkarfjord, Skjervøy	Indre: 2,6 x 8 m Hoh: 4,3 m Avst.: 34 m	I/Y: 4 x 10 m Hoh: Ikke oppgitt Avst.: Ikke oppgitt
Naust nr. 23, 7005 X4 R2	Gnr. 60, Akkarfjord, Skjervøy	Indre: 3 x 7 m Hoh: 4,42 m Avst.: 34 m	I/Y: 4 x 8 m Hoh: Ikke oppgitt Avst.: Ikke oppgitt
Naust nr. 24, 7005 X4 R2	Gnr. 60, Akkarfjord, Skjervøy	Indre: 3,3 x 8 m Hoh: 4,47 m Avst.: 35 m	I/Y: 4 x 10 m Hoh: Ikke oppgitt Avst.: Ikke oppgitt

TABELL 2. Sammenligning Nilsens mål-ØK-mål (Kilde: Nilsen tabellene 11-13 og detaljregistreringer samt ØK-registreringer)

Tabellforklaring:

KOLONNE NILSENS MÅL: Indre= anslåtte indre mål oppgitt bredde x lengde. Hoh= nivellert høyde over blæretang. Avst.= avstand blæretang.

KOLONNE ØK- MÅL: Ytre= ytre mål oppgitt bredde x lengde. I/Y= Ikke angitt i ØK-registrering om det dreier seg om indre eller ytre mål. Hoh.= høyde over havet. Avst.= avstand til havet.

Disse ØK-registreringene (tabell 2) er nokså sparsomme hva oppgitte mål angår og kun i et tilfelle er indre mål spesifikt nevnt (naust 15 Spildra). Det er derfor vanskelig å trekke andre konklusjoner enn at ØK-registreringene vanskelig lar seg bruke til annet enn å fastslå at på nevnte lokaliteter er det naust.

Mitt materiale fra Vestvågøy er såpass stort at det gir grunnlag for en bedre evaluering av ØK-registreringenes holdbarhet som grunnlagsmateriale i en arkeologisk analyse. Av de 82 naustene jeg har detaljregistrert, er 64 også ØK-registrert.

Egne naustnr., ØK	Gnr. og navn	Egne mål	ØK-mål
Naust nr. 1 3155 O4 R5	Gnr. 1, Lilleidet	Indre: 3,7 x min 6,5/max 12 m Hob.: 2,7 m Aob.: 21,0 m	Indre: 3 x 9 m 1-1,5 m over flomål 13 m fra flomål
Naust nr. 2 3155 O4 R5	Gnr. 1, Lilleidet	Indre: 3,2 x 19,8 m Hob.: 2,84 m Aob.: 21,0 m	Indre: 3 x 20-21 m 1-1,5 m over flomål 13 m fra flomål
Naust nr. 3 3155 O4 R11	Gnr. 1, Lilleidet	Indre: 3,0 x 10,5 m Hob.: 4,15 m Aob.: 57,0 m	Indre: 2-2,5 x 12 m 2,5 m over flomål 25 m fra flomål
Naust nr. 4 3155 M4 R1	Gnr. 22, Offersøy	Indre: 2,9 x 8,5 m Hob.: 3,35 m Aob.: 33,2 m	Ytre: 6 x 11 m 1,7-1,8 m over havet 20 m fra havet
Naust nr. 5 3155 O6 R5	Gnr. 17, Storeidet	Indre: 3,5 x min 11,2/max 12 m Hog.: 2,14 m Aob.: 17,7 m	Ytre: 8,5 x 15 m 2 m over flomål 22 m fra flomål
Naust nr. 6 3155 O6 R1 Tuft 6	Gnr. 17, Storeidet	Indre: 4,0 x 9,0 m Hob.: 0,53 m Aob.: 21,8 m	Indre: 3,5 x 5 m 1 m over flomål 9 m fra flomål
Naust nr. 8 3155 O6 X2	Gnr. 17, Storeidet	Indre: 3,2 x 6,4 m Hob.: 1,54 m Aob.: 22,2 m	Indre: 2,5 x 5 m 0,5 m over flomål 3 m fra flomål
Naust nr. 16 3155 O8 R8	Gnr. 68, Hol	Indre: 7,8 x 39 m Hob.: 2,68 m Aob.: 32,0 m	Ytre: 13 x 43 m 1,5 m over havet Ikke oppgitt
Naust nr. 17 3155 O8 R11	Gnr. 68, Hol	Indre: 3,1 x 12,6 m Hob.: 2,79 m Aob.: 29,5 m	Ytre: 1-2,5 x 13 m 1,5 m over flomål Ikke oppgitt
Naust nr. 18 3155 O8 R12	Gnr. 68, Hol	Indre: 4,2 x 15,0 m Hob.: 2,82 m Aob.: 26,7 m	I/Y: 3 x 11 m 1,5 m over flomål Ikke oppgitt
Naust nr. 19 3155 O6 X3	Gnr. 17, Storeidet	Indre: 2,7 x 12,0 m Hob.: 3,01 m Aob.: 12,5 m	Ytre: 9 x 18 m 2 m over flomål 5 m fra flomål
Naust nr. 20 3155 O6 X3	Gnr. 17, Storeidet	Indre: 2,6 x min 8,7/max 9,3 m Hob.: 3,01 m Aob.: 13,0 m	Ikke oppgitt 1,5 m over flomål 3 m fra flomål
Naust nr. 21 3155 O8 R10	Gnr. 68, Hol	Indre: F1: 2,9 x 2,9 m F2: 3,0 x 8,9 m Hob.: 3,05 m Aob.: 24,7 m	Ytre: 8 x 13 m 1 m over flomål Ikke oppgitt
Naust nr. 22 3155 O6 R6	Gnr. 17, Storeidet	Indre: 2,6 x min 8,5/max 9,4 m Hob.: 3,10 m Aob.: 20,5 m	Indre: 2 x 10 m 1,5-2 m over flomål 6 m fra flomål
Naust nr. 23 3155 O8 R10	Gnr. 68, Hol	Indre: F 1: 2,4 x 3,0m F2: 3,6 x 8,0 m Hob.: 3,14 m Aob.: 17,3 m	Ytre: 8 x 13 m 1 m over flomål Ikke oppgitt

Egne naustrnr., ØK	Gnr. og navn	Egne mål	ØK-mål
Naust nr. 24 3155 O6 R1 Tuft 1 og 2	Gnr. 17, Storeidet	Indre: 3,6 x min 9,8/ max 16,0 m Hob.: 3,29 m Aob.: 35,4 m	Ytre: 8,5 x 18 m 1,3 m over flomål 14 m fra flomål
Naust nr. 25 3155 O6 R1 Tuft 7; korrigerede mål fra innberetning	Gnr. 17, Storeidet	Indre: 3,0 x 7,4 m Hob.: 3,43 m Aob.: 32,8 m	Indre: 5 x 9 m 1,5 m over flomål 14 m fra flomål
Naust nr. 26 3155 O6 R6	Gnr. 17, Storeidet	Indre: 3,5 x min 12,0 /max 13,8 m Hob.: 3,45 m Aob.: 21,5 m	Indre: 2,5 x 13 m 2 m over flomål 12 m fra flomål
Naust nr. 27 3155 O6 R1	Gnr. 17, Storeidet	Indre: 1,7 x min 6,8 /max 7,5 m Hob: 3,53 m Aob: 30,3 m	Indre: 3 x 6 m 1,5 m over flomål 9 m fra flomål
Naust nr. 29 3155 P10 R4	Gnr. 65, Ramsvik	Indre: min 4,5/max 6,0 x min 8,5/max 16,5 m Hob.: 2,06 m Aob.: 20,0 m	Ytre: 7 x 17-18 m 0,6 m over flomål Ikke oppgitt
Naust nr. 30 3155 P10 R4	Gnr. 65, Ramsvik	Indre: 3,4 x min 7,3 m Hob.: 2,10 m Aob.: 30,6 m	Ytre: 4 x 7 m Ikke oppgitt Ikke oppgitt
Naust nr. 31 3155 P10 X1	Gnr. 65, Ramsvik	Indre: 5,0 x 7,5 m Hob.: 2,53 m Aob.: 21,4 m	Ytre: 6-7 x 9 m Ikke oppgitt Ikke oppgitt
Naust nr. 32 3155 P10 R4	Gnr. 65, Ramsvik	Indre: 5,0 x 19,0 m Hob.: 4,07 m Aob.: 35,5 m	Ytre: 5 x 15 m 2-5 m over flomål Ikke oppgitt
Naust nr. 33 3155 N12 X1	Gnr. 44, Herteigen	Indre: F1: 4,5 x 4,5 m F3: 5,7 x 8,5 m Hob.: 1,97 m Aob.: 17,3 m	I/Y: F1: 4 x 6 m F2: 7 x 15 m 1 m over flomål Ikke oppgitt
Naust nr. 34 3155 O12 X2	Gnr. 56, Apnes	Indre: F1: 5,0 x 3,0 m F2: 3,8 x 4,5 m Hob.: 2,01 m Aob.: 13,0 m	I/Y: F1: 7 x 15 m F2: 4 x 6 m 1 m over flomål Ikke oppgitt
Naust nr. 35 3155 N12 R2	Gnr. 43, Storfjord	Indre: 3,1 x 14,5 m Hob.: 3,14 m Aob.: 17,1 m	Ytre: 5 x 11 m Ikke oppgitt Ikke oppgitt
Naust nr. 36 3155 O12 R2	Gnr. 56, Apnes	Indre: 4,2 x 11,0 m Hob.: 3,28 m Aob.: 40,0 m	Indre: 4 x 10 m 3 m over flomål Ikke oppgitt
Naust nr. 37 3155 N12 R2	Gnr. 43, Storfjord	Indre: 6,7 x min 12,5 /max 17,0 m Hob.: 3,47 m Aob.: 26,4 m	Ytre: 10 x 18 m Ikke oppgitt Ikke oppgitt
Naust nr. 38 3155 J4 R1	Gnr. 83, Mærvoll	Indre: 3,7 x min 6,5 /max 9,0 m Hob.: 1,18 m Aob.: 18,8 m	Ytre: 6 x 10 m 1,5 m over flomål 7 m fra flomål

Egne naustnr., ØK	Gnr. og navn	Egne mål	ØK-mål
Naust nr. 39 3155 J6 R2	Gnr. 77, Elltoft	Indre: 4,3 x 15,0 m Hob.: 1,81 m Aob.: 90,0 m	I/Y: 6 x 17 m 1,5 m over flomål 30 m fra flomålet
Naust nr. 40 3155 H6 X1	Gnr. 83, Mærvoll	Indre: 4,5 x min 7,5 m Hob.: 2,48 m Aob.: 13,0 m	Ytre: 7 x 9 m 1,1 m over flomål 3 m fra flomål
Naust nr. 41 3155 J4 R1	Gnr. 83, Mærvoll	Indre: 3,7 x min 14,5 m Hob.: 2,49 m Aob.: 16,8 m	Ytre: 10 x 15 m 0,5 m over flomål 7 m fra flomål
Naust nr. 42 3155 J10 R1	Gnr. 93, Borg	Indre: 3,0 x 12,0 m Hog.: 0,61 m Aog.: 3,80 m	Ytre: 10 x 16 m 0,5-0,7 over flomål 4 m fra flomål
Naust nr. 43 3155 J11 R2	Gnr. 94, Rystad	Indre: 3,6 x 15,0 m Hog.: 0,80 m Aog.: 14,0 m	Ytre: 6 x 16 m 0,7-0,8 m over flomål 6 m fra flomål
Naust nr. 44 3155 J11 R3	Gnr. 94, Rystad	Indre: F1: 2,8 x max 12,5 F2: 2,8 x 6,5 m Hog.: 0,95 m Aog.: 7,3 m	Indre: 1,5-2 x 9 m Ikke oppgitt 8-9 m fra flomål
Naust nr. 45 3155 J10 R1	Gnr. 93, Borg	Indre: 1,9 x 6,1 m Hog.: 1,19 m Aog.: 5,4 m	Indre: 2 x 6 m 0,5-0,7 over flomål 5 m fra flomål
Naust nr. 46 3155 H12 R2	Gnr. 92, Bøstad	Indre: 3,0 x min 12,5 /max 15,2 m Hog.: 1,19 m Aog.: 7,5 m	Indre: 3 x 16 m 1,5 m over flomål 8 m fra flomål
Naust nr. 47 3155 J12 R2	Gnr. 97, Li	Indre: 2,7 x 12,0 m Hog.: 1,23 m Aog.: 9,5 m	Indre: 1,5 x 13 m 1 m over flomål 8 m fra flomål
Naust nr. 48 3155 J10 R1	Gnr. 93, Borg	Indre: F1: 3,2 x 16,5 m F2: 3,2 x 21,5 m Hog.: 1,24 Aog.: 8,0 m	Ytre: 11 x 26 m 0,7-0,8 m over flomål 4 m fra flomål
Naust nr. 50 3155 J10 R1	Gnr. 93, Borg	Indre: 2,2 x 7,2 m Hog.: 1,37 Aog.: 12,7 m	Indre: 1,5 x 7 m Ikke oppgitt Ikke oppgitt
Naust nr. 51 3155 J12 R2	Gnr. 97, Li	Indre: 2,9 x 11,3 m Hog.: 1,40 m Aog.: 18,5 m	Indre: 2 x 11 m 1 m over flomål 14 m fra flomål
Naust nr. 52 3155 H12 R1	Gnr. 91, Hagvåg	Indre: 3,3 x 15,3 m Hog.: 1,57 m Aog.: 15,0 m	Ytre: 5 x 18 m 0,7 m over flomål 15 m fra vannkant
Naust nr. 53 3155 J11 R3	Gnr. 94, Rystad	Indre: 2,6 x 8,0 m Hog.: 1,58 m Aog.: 10,3 m	Ytre: 4 x 7-8 m 1 m over flomål 7-8 m fra flomål
Naust nr. 55 3155 J10 R1	Gnr. 93, Borg	Indre: 5,7 x 5,7 m Hog.: 1,59 m Aog.: 13,0 m	Ikke beskrevet annet enn at det ligger foran naust 61
Naust nr. 59 3155 H13 R1	Gnr. 100, Sletteng	Indre: 3,0 x 13,3 m Hog.: 2,06 m Aog.: 23,0 m	Indre: 2-2,5 x 12 m 1,5-2 m over flomål 20 m fra flomål

Egne naustrnr., ØK	Gnr. og navn	Egne mål	ØK-mål
Naust nr. 62 3155 E8 R5	Gnr. 109, Høynes	Indre: 3,8 x min 13,0 /max 14,2 m Hog.: 1,43 m Aog.: 8,3 m	Ytre: 8 x 14 m 1,5 m.o.h. 9 m fra flomål
Naust nr. 63 3155 F10 R5	Gnr. 105, Val	Indre: F1: 2,9 x 4,0 m F2: 3,6 x 10,4 m Hob.: 1,89 m Aob.: 12,8 m	Slått sammen med naust 68. 63 og 68 tilsammen Ytre: 9 x 24 m 0,8 m over flomål 4 m fra flomål
Naust nr. 64 3155 F10 X1	Gnr. 105, Val	Indre: F1: 3,7 x 2,8 m F2: 4,0 x 6,5 m Hob.: 2,24 m Aob.: 31,3 m	Murbredde 1,5 m eneste mål 1,5 m.o.h. 13 m fra flomål
Naust nr. 65 3155 F10 X1	Gnr. 105, Val	Indre: 3,4 x 8,5 m Hob.: 2,50 m Aob.: 38,8 m	Ytre: 5 x 7 m 1,7 m.o.h. 25 m fra flomål
Naust nr. 66 3155 F10 R5	Gnr. 105, Val	Indre: 3,4 x 10,0 m Hob.: 2,63 m Aob.: 14,7 m	Indre: 2-2,5 x 10 m 1,3 m over flomål 6 m fra flomål
Naust nr. 67 3155 F10 X1	Gnr. 105, Val	Indre: 2,9 x min 6,5 /max 9,5 m Hob.: 2,65 m Aob.: 38,8 m	Murbredde 1 m eneste mål 1,7 m.o.h. 25 m fra flomål
Naust nr. 68 3155 F10 R5	Gnr. 105, Val	Indre: 3,4 x 6,2 m Hob.: 3,25 m Aob.: 31,2 m	Se naust 63.
Naust nr. 70 3155 H18 R1	Gnr. 116, Steira	Indre: 1,5 x 4,0 m Hog.: 0,66 m Aog.: 3,0 m	Ytre: 4,5 x 7 m Tufta går nesten helt ned til flomålet
Naust nr. 71 3155 H18 R1	Gnr. 116, Steira	Indre: F1: 3,4 x 8,0 m F2: 3,4 x 12,0 m Hog.: 0,81 m Aog.: 6,0 m	Ytre: 6-7 x 13 m 0,7 m.o.h. 5 m fra flomål
Naust nr. 72 3155 H18 R1	Gnr. 116, Steira	Indre: 4,5 x 11,0 m Hog.: 0,95 m Aog.: 13,0 m	Ytre: 9-10 x 14 m 1 m.o.h. 13 m fra flomål
Naust nr. 73 3155 G12 R1	Gnr. 116, Steira	Indre: 2,8 x 7,0 m Hog.: 1,00 m Aog.: 7,9 m	Ytre: 4 x 8-9 m 1,7 m over flomål 8 m fra flomål
Naust nr. 74 3155 G12 R1	Gnr. 116, Steira	Indre: 2,5 x 6,5 m Hog.: 1,09 m Aog.: 6,5 m	Ytre: 4 x 8 m 1,7 m over flomål 8 m fra flomål
Naust nr. 75 3155 G12 R1	Gnr. 116, Steira	Indre: 2,9 x min 10,5 /max 15,5 m Hog.: 1,28 m Aog.: 7,1 m	I/Y: 6-7 x 16 m 150 m (Skrivefeil? 1,5 m) over flomål 9 m fra flomål
Naust nr. 76 3155 G12 R1	Gnr. 116, Steira	Indre: 3,5 x 14,0 m Hog.: 1,47 m Aog.: 10,2 m	Ytre: 8-9 x 20 m 1,7 m over flomål 9 m fra flomål
Naust nr. 77 3155 H18 R1	Gnr. 116, Steira	Indre: 2,5 x min 8,0 m Hog.: 2,13 m Aog.: 13,0 m	Ytre: 6 x 19 m 1,2 m.o.h. 9 m fra flomål

Egne naustr., ØK-nr	Gnr. og navn	Egne mål	ØK-mål
Naust nr. 81 3155 J21 R4 Tuft 1	Gnr. 140, Moland	Indre: 3,0 x 13,0 m Hob.: 4,32 m Aob.: 51,0 m	Ytre: 7-8 x 17 m 2,2 m over flomål 22 m fra flomål
Naust nr. 82 3155 J21 R4 Tuft 2	Gnr. 140, Moland	Indre: 2,5 x 10,0 m Hob.: 4,98 m Aob.: 49,0 m	Ytre: 5,5 x 11,0 m 3 m over flomål 25 m fra flomål

TABELL 3. Sammenligning egne mål-ØK-mål.

Tabellforklaring:

KOLONNE EGNE MÅL: Indre= anslåtte indre mål oppgitt bredde x lengde. Hob.= nivellert høyde over blæretang. Hog.= nivellert høyde over gresskant Aob.= avstand blæretang. Aog.= avstand gresskant.

KOLONNE ØK-MÅL: Indre= indre mål oppgitt bredde x lengde. Ytre= ytre mål oppgitt bredde x lengde. I/Y= Ikke angitt i ØK-registrering om det dreier seg om indre eller ytre mål.

Av tabell 3 går det frem at det kun i 18 av 64 tilfeller er oppgitt indre mål for ØK-registreringene. Dersom det er så liten forskjell mellom mine mål og ØK-mål at det ikke antas å ha noen større innvirkning på en videre analyse, kan de karakteriseres som gode. Differanse på bredde på opptil 0,5 m og/eller 1 m på lengden mellom egne mål og ØK-mål, er så beskjedent at det trolig ikke vil ha noen større innvirkning på en analyse og kalles gode. Øker en differansen til henholdsvis opptil 1 m på bredden og/eller 3 m på lengden, vil problemer oppstå; særlig for mindre naust og kan kalles middels gode. Overstiger differansen 1 m på bredden og/eller 3 m på lengden vil trolig indre mål ikke kunne brukes til videre analyser og kalles dårlige. En slik vurdering foretatt på de 18 ØK-tuftene med indre mål oppgitt, viser at kun fire kan karakteriseres som gode (2, 36, 45-46). Åtte kan karakteriseres som middels gode (1, 3, 8, 22, 50, 51, 59, 66) og seks som dårlige (6, 25-27, 44, 47). I seks av 64 tilfeller er det ikke oppgitt om ØK-målene er indre eller ytre. En vurdering av disse på samme måte som for de hvor indre mål er oppgitt, gir følgende resultat: ingen kan karakteriseres som gode, to ligger i overgangen mellom middels og dårlig (33-34), mens fire kan kalles dårlige (18, 39, 75, 78). I de resterende 28 tilfellene, er det fire tufter hvor mål ikke er oppgitt på ØK-registreringene (20, 55, 64, 67). For de gjenværende 24 er det kun oppgitt ytre mål på ØK-registreringene, og kan ikke benyttes i videre analyser da alle (4-5, 16, 19, 21, 23-24, 29, 31-32, 35, 37-38, 40-43, 48, 52-53, 61-63, 65, 68, 70-77, 81-82) må sies å ha dårlig sammenfall med mine indre mål. Differansen mellom mine indre mål og ytre mål for ØK-registreringene av tuftene 17 og 30 er i så god overensstemmelse at det mistenkes at det dreier seg om indre også for ØK-materialet. Det er svært vanskelig å jobbe med ytre ØK-mål i flere tilfeller da det er godt samsvar mellom mine anslåtte indre mål og ØK-registreringenes ytre. Eksempler på dette er for eksempel tuft 41 hvor ytre ØK-lengde er 15 m og min indre er 14,5 m. Mens ØK-bredde for det samme naust er 10 m, er min bredde 3,7 m. Et lignende eksempel er tuft 61 hvor ytre ØK-mål er 22 m lengde og 10 m bredde, mens mine indre mål er henholdsvis 22 og 3,5 m.

Konklusjonene av fremstillingen i tabell 3 må bli at ØK-materialet ikke lar seg bruke som grunndata til forståelse av naustenes størrelse og derved båttypen de har rommet. Hva lengde og breddemål angår,

er det svært ofte tilfellet at kun ytre mål er tatt med. Når indre mål er ført opp virker det som det er dagens utraste vollers mål som er skrevet ned. Svært sjeldent tas det med om veggvollene har rast inn eller utover og aldri er utrasingen spesifisert metrisk. Det er med andre ord så og si umulig å komme frem til pålitelige anslag om naustenes antatt opprinnelige indre lengde og bredde ut fra ØK-registreringene.

Hva høyde og avstand til havet vedrører, er det tildels ikke konsekvent terminologibruk i ØK-registreringene. Stort sett har registratorene brukt flomålet som utgangspunkt, men også høyde over havet benyttes. I et tilfelle (naust 52) er også vannkanten blitt brukt som utgangspunkt. Dette er ikke særlig brukbart da forskjellen mellom flo og fjære sommerstid ligger mellom 1,5 og 2 m og vinterstid opp mot 3 m. Som det fremgår av tabell 3 er det svært lite samsvar mellom mitt materiale og ØK-registreringene. Dersom det aksepteres en forskjell på oppgitt høyde over havet på 1 m høydeforskjell og forskjell i avstand på 10 m oppfyller naust nr. 5, 32-33, 36, 42-48, 51-53, 59, 61-62 og 71-77 kravene. Dersom divergensen reduseres til en høydeforskjell på 0,5 m og avstand på 5 m er det kun 15 naust som oppfyller kravene; naust nr. 5, 36, 42, 44-48, 51, 59, 62, 71-72 og 75-76. Selv om en ved hjelp av Tidevannstabeller for den norske kyst med Svalbard (1994: 32-33, 69, tabell D) legger høyden for middels høyvann til den oppgitte høyden over flomål, bedrer ikke dette kvaliteten av ØK-registreringene. I de aller fleste tilfeller er min oppmålte **middelvannstand høyere enn** ØK-registreringenes **flomål**. Det vil si at dersom flomål regnes om til middelvannstand vil forskjellen mellom ØK-mål og nivellert middelvannstand bli enda større. Ser vi nærmere på de 11 naustene (naust 6, 32, 38, 42, 46, 62 og 72-76) som har oppgitt flomål høyere enn middelvannstand vil åtte av disse 11 ha et misforhold på mer enn 0,5 m mellom nivellert middelvannstand og flomål omregnet til middelvannstand. Naust 6, 32 og 73 tilfredsstiller kravene. Nå virker kanskje ikke en forskjell i oppgitte mål på henholdsvis 0,5 m og 5 m i høyde over og avstand til middelvannstand som noe stort å bry seg om. Det er da en må huske på at **alle de registrerte naustene på Vestvågøy ligger kun ca. 0,5-5 m over dagens middelvannstand!** 1 m i forskjell her og 0,5 m der gir raskt utslag ved gjennomføring av strandlinjedatering. Samlet sett gir dette vektige argumenter for å foreta detaljregistrering med nivelleringskikkert ved eventuelle videre undersøkelser av naust. Denne evalueringen bør også ha konsekvenser for anvendelse av ØK-materiale i arkeologisk forskning på annet materiale enn naust.

3.2. ANALYSE AV DET REGISTRERTE NAUSTMATERIALET: MORFOLOGI OG BÅTER

For å få en forståelse av hvordan naustene endrer seg gjennom forhistorien, er det flere elementer som kan brukes for å utvide vår forståelse. I den følgende analysen vil jeg dra nytte av de mest sentrale; naustenes morfologi, båtene naustene har vært bygget for, høyden over havet og nærhet til andre strukturer av arkeologisk interesse. Alle disse elementene henger nøye sammen og er med på å bygge opp en relativ kronologi mellom naustene.

Særlig tett er relasjonen mellom naustets morfologi og båten naustet har vært reist for. Dette kan betraktes som en slags grunntese. Siden båtene gjennomgår en rekke endringer gjennom de tusen årene jernalderen varer, er tanken den at dette spiller inn på hvordan naustene har sett ut. Spørsmålet blir med andre ord: når båtenes lengde-breddeforhold endrer seg, endrer naustene seg også som følge av dette? Dette er tilfellet i Rolfsens, Myhres og Nilsens undersøkelsesområder. Mangelen på større nausttufter datert til eldre jernalder gjør dog at Rolfsens og Myhres hypotese om de ekstremt lange og smale naustene fra denne perioden ikke ennå kan testes her nord (Nilsen 1995: 79). Er det slik på Vestvågøy?

Båt- og skipsfunn fra jernalder er langt mer sjeldne enn nausttufter fra samme periode (se Nilsen 1995: 45). For å sannsynliggjøre hvilke båter og skip naustene på Vestvågøy kan ha rommet, må båtdata hentes inn fra et stort område; fra Norge og Danmark. Dette fordi mange av naustene på Vestvågøy er over 13 m lange og Nord-Norges lengste kjente skip er nettopp 13 m. Nilsen går (1995: 37-44) i sin hovedfagsoppgave gjennom kjente båtfunn fra Nord-Norge. Først presenterer han funn av båter fra annen kontekst enn graver og konkluderer med at disse funnene gir få nøyaktige opplysninger om dimensjonene på farkostene som naustene ble bygget for i jernalder og middelalder (Nilsen 1995: 41). Et unntak er den myrofredede Bårsetbåten, selv om dennes dimensjoner har vært debattert de senere år. Båtbegravelser gir flere holdepunkter, men lengden på farkostene er relativt beskjedne. Den største er 12 m lang, mens de resterende 19 er 4-10 m lange (Nilsen 1995: 43).

Gjennom de over tusen årene fra 300-tallet før Kristi fødsel og frem til vikingtidens slutt endres båtenes fremdriftssystem. Disse endringene kan være med på å styrke resultatet fra strandlinjedateringene av nausttuftene. For at en båt skal tåle seilpress er det blant annet nødvendig med en kraftig kjøll og mastefeste. Dette er dessverre konstruksjonselementer som ikke lar seg etterspore i naustenes byggemåte og størrelse. Det som lar seg etterspore er båtens lengde-breddeforhold. For at et skip skal tåle seilpress må det nemlig være bredere enn om det hadde vært padlet eller rodd (Christensen 1992: 18). Når skjer denne endringen? En kort oversikt over de mest sentrale båtfunn gir dette resultat:

	Datering	Lengde	Bredde	Fremdrift
Hjortspringbåten, DK	ca. 350 f. Kr	ca. 19 m	ca. 2 m	Padlet
Nydambåten, DK	0-400 e. Kr	ca. 23 m	ca. 3,2 m	Rodd;kan ha ført seil
Sutton Hoo, GB	625-650 e. Kr	ca. 27 m	4,25 m	Rodd;kan ha ført seil
Kvalsundbåten, N	650-700 e. Kr	18 m	3,2 m	Rodd;kan ha ført seil
Bårsetbåten, N	ca. 800 e. Kr	ca. 13 m	2,5 m	Rodd;kan ha ført seil

TABELL 4. Hjortspring, Nydam, Sutton Hoo, Kvalsund, Bårset: datering, lengde, bredde, fremdrift (Kilde: Christensen 1992: 14-21).

Billedsteinmaterialet fra Gotland og de daterte båtfunnene i tabell 4 indikerer at seilfartøyer først kom i bruk i Nordsjø- og Østersjøområdet rundt 600-700 e. Kr. Skip som med sikkerhet har ført seil er blant andre Oseberg-, Gokstad-, Tune- og Skuldelevbåtene (Christensen 1992: 14-21).

I båtmaterialer er det mulig å spore en generell tendens. Dersom lengde-breddeforholdet til båtene blir gjort om til en indeks (lengde delt på bredde) ser en at forholdstallet til båter som har vært padlet, rodd eller bare muligens har ført seil er 1: 5 eller høyere. Båter som med sikkerhet har hatt seilføring har indeksen 1: 4 eller lavere (Rolfesen 1974: 103). Myhre (1985: 42-44) opererer med 1: 4,5. Ergo er båter med indeks 1: 5 eldre enn båter med indeks 1: 4-4,5 siden seilførende båter ikke er eldre enn rundt 1 300-1 400 år.

Typevariasjonen er med på å komplisere en analyse av båters lengde-breddeforhold. Det er med andre ord ikke bare alder som spiller inn, funksjon gjør det også. Dessuten har kildesituasjonen for jernalderbåter vært noe spesiell. Det var *begravelser* som inneholdt rester etter båter som Haakon Shetelig og Aton W. Brøgger brukte i sin rekonstruksjon av utviklingslinjene innen skipsfart. I boken Vikingeskipene. Deres forgjengere og etterfølgere (1950) legger Shetelig og Brøgger frem en ganske så lineær utviklingslinje som når sin topp i vikingskip som Gokstad med sine gode seilingsegenskaper og Oseberg ved sin praktfulle utsmykning. Sentralt for dem står utviklingen av kjøll og mast, en utvikling som ender med det seilførende skip:

"Dette hovedpunkt ved våre gamle skip, (...), er et sentralt punkt i hele den nord- og vesteuropeiske skipsfarts historie. Skrog og mast og seil og det styrbords ror, er her til slutt vokset sammen til et hele, et harmonisk stemt lite orkester, hvor hver stemme hører med i den samlede uttrykksform."

(Shetelig og Brøgger 1950: 74)

Funnet av blant annet Skuldelevbåtene viste at Brøgger og Shetelig med sine gravskip, presenterte et for unyansert utviklingsskjema. Frakteskip var for eksempel ikke representert blant gravbåtene fra jernalderen. Dette gjorde at en lenge så på hanseatenes handelssuksess som et resultat av koggenes relativt større lastekapasitet i forhold til de norrøne båtene. Denne oppfatning har blant andre Ole Crumlin-Pedersen (1991: 69-82) klart å rokke ved.

At båten blir hentet fra ulike kontekster, grav og havbunn, har vel også indirekte påvirket hvordan båten blir oppfattet. Er båtene en studerer hentet fra en grav (se for eksempel Shetelig og Brøgger 1950, Andersen et al. 1991), er det vel lettere å fokusere på de mer religionshistoriske sidene ved funnet enn dersom skipet er hentet opp fra havbunnen. Ved å utvide gjenfinnelsestilknytningene har arkeologene oppnådd å gjøre båten til en mer dagligdags bruksgjenstand.

Jernalderens båter er på langt nær et ferdig utforsket tema. Dette gjør det komplisert når en skal prøve å sannsynliggjøre hvilke båter naustene har vært bygget for. Samtidig er det et stort potensial i naustmaterialet. Mange naust passer til kjente båttyper, mens andre ikke gjør det. Naustet kan derved også bli en kilde til båter som ennå **ikke** er gjenfunnet av arkeologer.

Til tross for reservasjoner vedrørende båtens dimensjoner og endringer over tid, finnes hovedregelen om at båtene blir bredere. Båt og naust er som hånd og hanske. Naustets morfologi blir da et dateringskriterium dersom utviklingen fra det smale til det brede henger på greip.

3.3. NÆRHET TIL ANDRE STRUKTURER

Nilsen viser i sin avhandling at de 17 radiologisk daterte nausttuftene i Nord-Norge så å si alltid kan knyttes til lokaliteter med jernaldergraver. Et unntak finnes, og det er Grunnfjord 2. Ved gjennomgang av Nilsens tabeller 1- 15 går det frem at det ikke er uvanlig at de registrerte naustene i landsdelen omfatter graver fra jernalder på samme R-nummer (Se kapittel 7.6. for nærmere omtale av relasjonen mellom naust og andre strukturer). Nilsen opererer også med flere tilfeller der nausttuftene ligger nær graver, dog uten at "nær" spesifiseres nærmere. Også i Rolfsens og Myhres undersøkelsesområder på Jærkysten og i Hordaland er det vanlig at gravhauger og røyser ligger like ved tuftene (Rolfsen 1974: 41, Myhre 1985: figurene 5-6). Dette er en faktor som er med på å sannsynliggjøre at tuften er fra jernalder.

Jeg har for Vestvågøys del også undersøkt relasjonen mellom naust og grav. Dersom både naust og grav opptrer på samme R-nummer *eller er lett synlig for hverandre* burde det styrke antakelsen om at naustet er fra jernalderen. Også selve naustets morfologi er sentralt. Er nausttuften smal i forhold til lengden og har voller av torv eller torv og stein styrker det også antakelsen om at naustet er fra jernalderen. Likeledes vil nausttufter som er brede i forhold til lengden og har steinmurer til vegger mest sannsynlig være fra middelalder.

På Vestvågøy er det ikke en kyststripe som har tjent som landingsplass for et stort innland, slik situasjonen er langs Jærkysten. På Vestvågøy er situasjonen den at fjorder, viker, daler og fjell sprer gårdene utover i landskapet i adskillbare enheter. Og innenfor disse geografiske enhetene ligger det naust. Et eksempel som illustrerer dette godt er Moland. På Moland er det påvist seks langhus av jernaldertype, to mulige grophus, 32 gravrøyser og rydningsrøyser og en åkerrein. Ved strandlinjen til gården ligger to nausttufter og to graver hvorpå den ene er reist en bautastein (Johansen 1982b: 127). På Malnes er situasjonen tilsvarende. Ellers på øya er det et trekk at der gårder lå for 1 000 år siden ligger det ofte gårder i dag. Ikke det at jeg mener at gårdens grenser har vært stabil over all denne tid, men topografien har i mange tilfeller gjort at justeringene har vært begrensede. Det burde derfor være mulig å knytte sammen naust og gård.

3.4. STRANDLINJEDATERING

Hvilken annen aktivitet kan knyttes mer til strandsonen enn nettopp livet i og ved naustet? Siden båten som har ligget i naustet blir trukket på land og satt på sjøen med jevne mellomrom, er det en fordel at naustet ligger nær havet. Så nær sjøen at det blir kortest mulig strekk å dra båten over tørt land og høyt nok over havet til at ikke springflo og styggevær ødelegger verdier på land.

Trykket av isen etter siste istid har gjort at landet har hevet seg etterhvert som trykket avtok som en følge av nedsmeltingen. Det skulle bety at jo høyere over havet en nausttuft ligger, jo eldre er den. Men dette er en sannhet med modifikasjoner.

Økende tykkelse på innlandsisen mot grensetraktene har ført til en *skjev landheving* under og etter isnedsmeltingen. Dette har gjort at gamle havnivå, også kalt strandlinjer, stiger fra kysten mot innlandet. Stigningen var raskest like etter istiden, for så å gå saktere etter hvert (Møller 1995: 4). Slike gamle havflater i et område kan fremstilles på kart som likehevingslinjer, også kalt isobaser. Isobaslinjer er høydekoter som viser havflatens stigning i et område til gitte tider (Møller 1995: 7). I denne oppgaven har jeg tatt utgangspunkt i situasjonen for 6 000 år siden. På dette tidspunkt strekker Vestvågøy seg over fem isobaser; fra isobas 5 på vestsiden til isobas 10 på østsiden av øya. Dette blir utgangspunktet for fremstillingen av strandlinjeforskyvingskurver som viser hvilken høyde middelvannstanden hadde til ulike tider i jernalderen.

Til gjennomføring av slike analyser er det utviklet et dataprogram av geologen Møller (1989, 1995). Programmet er basert på viten om høyde og alder på gamle strandnivå på 60 lokaliteter. Metoden er dog beheftet med en del usikkerheter. Det geologiske datagrunnlaget er spinkelt. Det har også vært problemer med at det er et begrenset antall ^{14}C dateringer som kan knyttes til et bestemt nivå i fortidige strandsoner. I tillegg er det muligheter for at det under landhevingen i postglasial tid kan ha oppstått mindre forkastninger. Slike forkastninger vil føre til at modellen må justeres. Dessuten er strandforskyvingskurven temmelig flat så langt ute som Vestvågøy. Så sent som jernalder og middelalder er tempoet i hevingen så redusert at marginene blir små (Møller 1995: 8).

Kombinasjonen nausttuffer og strandlinjedatering gir dermed en interessant sjekk av programmet og dets holdbarhet som dateringsmetode for strandnære strukturer fra jernalderen. Nilsen benyttet seg av strandlinjedateringsprogrammet med hell. Jeg bruker samme program. At det nå er seks nausttuffer fra ulike lokaliteter på øya som er ^{14}C -datert er med å gi godt kjente knagger som resten av tuffene og programmet kan bygges opp rundt og sjekkes mot.

Før gjennomføring av analysen er det et siste forhold som må påpekes; hvor nært havet, det vil her si middelvannstand, har naustet stått? Flo- og fjærenivåer avviker ikke nevneverdig rundt om på øya.

Naustene ligger dessuten gjennomgående i slakt hellende terreng slik at terrenget sjeldent har begrenset hvor naustet har ligget. Det som varierer er i hvilken grad naustet har ligget skjermet eller eksponert til for vær, vind og storhavet. Ligger naustet inne i en poll eller en smul vik vil ikke havet stå så hardt på enn om det lå rett ved storhavet. Nilsen, som den første som daterer naust ved hjelp av strandlinjedateringsprogrammet til Møller, opererer med tre grader av eksponering:

1. *I smult farvann på skjermede lokaliteter kan man forvente å finne nausttuffer rundt 1,4 m over middelvannstand på det tidspunktet naustet var i bruk.*
2. *På mindre skjermede lokaliteter kan man vanligvis forvente å finne nausttuffer rundt 2,3 m over middelvannstand på det tidspunktet naustet var i bruk.*
3. *På utsatte lokaliteter kan man vanligvis forvente å finne nausttuffer rundt 3,2 m over middelvannstanden på det tidspunktet naustet var i bruk.* (Nilsen 1995: 90)

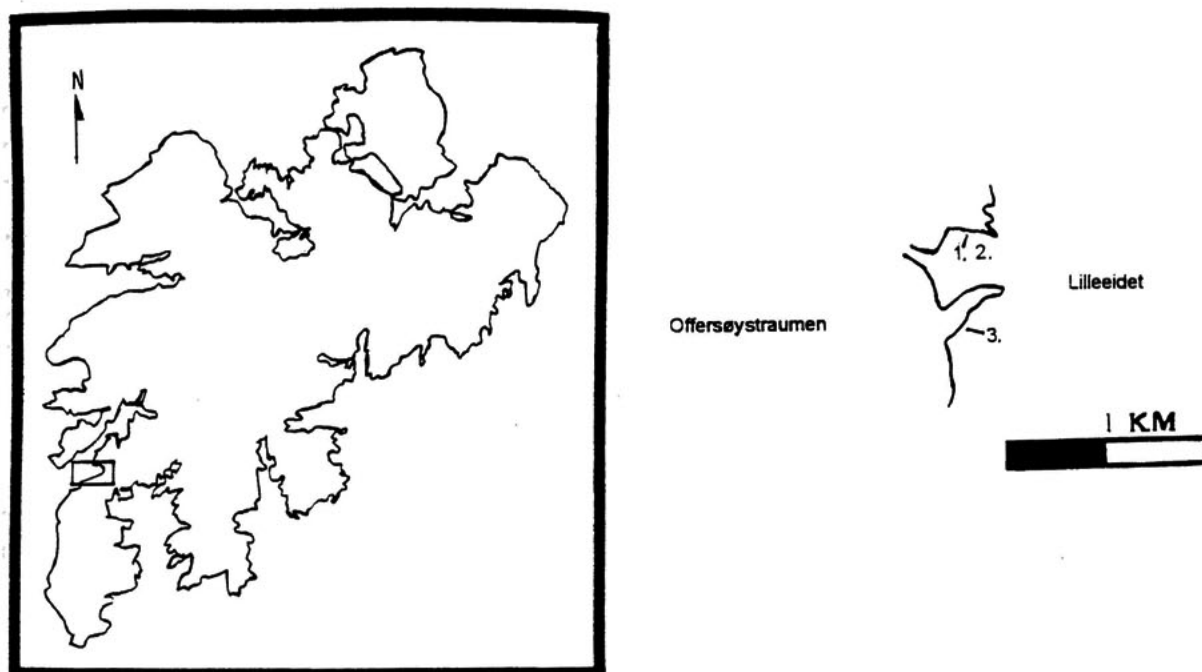
Med utgangspunkt i Nilsens vurderinger samt samtaler med Møller, bruker jeg Nilsen som et utgangspunkt, men med en justering. På Vestvågøy er det nemlig mange nausttuffer som ligger svært avskjermet ved poller. Disse er i dag er fylt med brakkvann. På Vestvågøy er naustene klassifisert som beliggende på lokaliteter med følgende eksponeringsgrad:

1. BELIGGENDE VED POLL: antas det at nausttufte har ligget rundt 1,3 m over middelvannstand på det tidspunktet naustet var i bruk.
2. BELIGGENDE BESKYTTET VED LANGGRUNNE VIKER ELLER FJORDER SAMT STEDER BESKYTTET PÅ ANNEN MÅTE: antas det at nausttufte har ligget rundt 1,4 m over middelvannstand på det tidspunktet naustet var i bruk.
3. BELIGGENDE MIDDELS BESKYTTET/DELVIS EKSPONERT PÅ LOKALITETER SOM STORT SETT LIGGER BESKYTTET, MEN SOM VED GITTE FORHOLD, FOR EKSEMPEL VINDRETNING KAN BLI MER EKSPONERT: antas det at nausttufte har ligget rundt 2,3 m over middelvannstand på det tidspunktet naustet var i bruk.
4. BELIGGENDE EKSPONERT VED ÅPENT HAV ELLER ANDRE STØRRE ÅPNE HAVFLATER: antas det at nausttufte har ligget rundt 3,2 m over middelvannstand på det tidspunktet naustet var i bruk.

Nå da premissene skulle være klarlagt og diskutert, følger analysen. Jeg har valgt å dele øya opp i ni soner. Dette har flere årsaker. For det første var det hensiktsmessig å konsentrere seg om en fjord eller poll av gangen for at naustene skulle bli liggende mest mulig innenfor samme isobas. Unntak ble gjort der antallet naust er lavt. For det andre er det hensiktsmessig å se på én fjord eller poll av gangen for lettere å se sammenhengen mellom gård og naust. Analysen blir mer oversiktlig ved at ikke alle de 82 naustene behandles under ett.

4. REGISTRERTE NAUST

4.1.1. Offersøystraumen

FIGUR 4. Kartutsnitt Offersøystraumen.

Offersøystraumen strekker seg som en langstrakt bukt inn mellom Offersøy i nord og eidet over mot Buksnesfjorden i sør. Nordøst delen av dette eidet er preget av myr, våtmark og små vann. I sørvest er det tørrere. Her ligger Hauge- og Hornsheiene på over 100 m.o.h. og inntil disse ligger gården Lilleeidet. I tillegg til de tre naustene, er det blant annet registrert 12-15 jernaldergraver på gården.

Naustnr. Gård	Lengde-bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksposering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre fornminner fra j.a
Nr. 1 Lilleeidet	(Min. 6,5/3,7 = 1:1,8 56 %) Max 12,0/3,7= 1: 3,2 31 %	Båt: seksroms båt Dat: Nyere tid	6	3 STUN	Hob: 2,70 Jus: 0,40 Dat: 500 ± 100 bp Kal: 1310-1620 e. Kr T.vur.: Middelalder	-	I umiddelbar nærhet:
Nr. 2 Lilleeidet	19,8/3,2 = 1:6,2 16 %	Båt: Ladeby Dat: 900-950 e. Kr. 20,6/2,85 = 1:3,7 evt. båt som Bårset, men lengre	6	3 STUN	Hob: 2,84 Jus: 0,54 Dat: 600 ± 100 bp Kal: 1290-1420 e. Kr T.vur.: Middelalder	-	12-15 graver
Nr. 3 Lilleeidet	10,5/3,0= 1:3,5 29 %	Båt: Førø Dat: 400-670 e. Kr.? 10/2= 1:3,7	6	3 STU	Hob: 4,15 Jus: 1,85 Dat: 1600 ± 100 bp Kal: 380-600 e. Kr T.vur.: Folkevandringstid	-	

TABELL 5. Registrerte nausttuffer sone Offersøystraumen.

Tabellforklaring som også gjelder tabellene 6-14:

KOLONNE LENGDE-BREDDE FORHOLD NAUST: F1= fase 1. F2= fase 2 m.a.o. yngre en F1. Eksempel: 19,8/3,2 = antatt indre lengde/antatt indre bredde. 1: 6,6= indeks lengde/bredde. %= indeks gjort om til prosent, med andre ord hvor mange % bredden utgjør av lengden.

KOLONNE BÅT: Båt= kjent båtfunn eller type som naustet kan ha rommet. Dat= båtfunnet eller båttypens datering. Eksempel 7/2= båtens lengde/båtens bredde. Etter dette= hvorpå indeks lengde-bredde følger. Kilde: båtens dimensjoner og datering brukt i tabellene 5-14: Nilsen (1995: 37- 44), Rolfsen (1974: 103) samt Gunnar Eldjarn (pers. med.).

KOLONNE ISOBAS: Eksempel: 6= naustet ligger i isobas 6

KOLONNE EKSPONERING OG MORFOLOGI: Eksempel: 3= naustet er vurdert til å ligge i eksponeringssone 3. S= stein. T= torv. U= uten synlig bakgavl. M= med synlig bakgavl. E= eggformet. I= tilbygg. F= flere faser. N= naust i samling med flere. Med dette menes at ulike naust har felles langvegg eller naust som ligger fortløpende etter hverandre. B= naust i naturformasjon/berg.

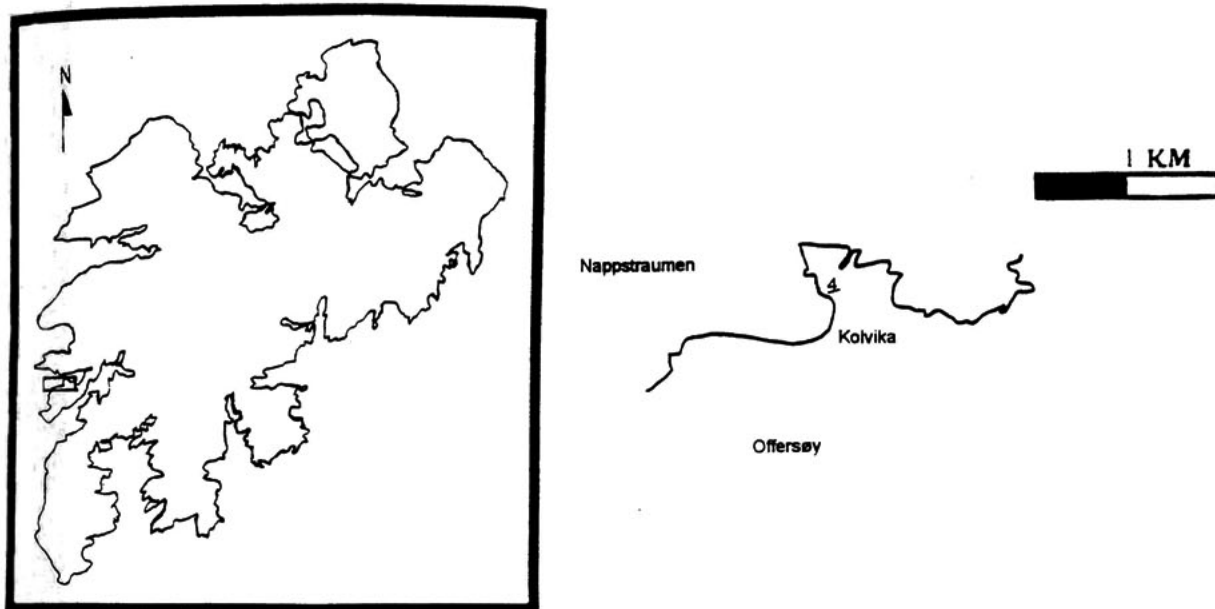
KOLONNE DATERING: Hob.= høyde over blæretang. Hog.= høyde over gresskant. Jus.= justert høyde over middelvannstand etter eksponeringsgraden. Det er dette mål som er benyttet i strandlinjedateringsprogrammet. Dat.= dateringen strandlinjedateringsprogrammet ga ukalibrert. Kal.= Strandlinjedateringen kalibrert med 1 sigma. T. vur.= totalvurdering av alle dateringskriterium, og den alder jeg anser naustet for å ha. Eksempel: Merovingertid/vikingtid betyr at en datering i overgangen mellom de to kulturhistoriske periodene er sannsynlig. Eksempel: Merovingertid-vikingtid betyr at dateringen faller innenfor de to kulturhistoriske periodene.

De to middelaldernaustene i tabell 5 med felles langvegg, naust 1 og 2, er temmelig lik naust 3 fra eldre jernalder (se appendiks). Alle de tre naustenes vegger er av stein og torv og ingen av naustene har en synlig bakgavl.

I sone Offersøystraumen er det god overensstemmelse mellom naustenes størrelse og kjente båter i to av tre tilfeller. I det tredje tilfellet, naust 2, er naustet kortere enn den båttypen jeg tentativt har plassert innomhus (jfr. tabell 5).

Lilleeidet er en gård rik på fornminner fra jernalder. Det er derfor kanskje litt overraskende at det ikke er funnet flere nausttuffer i området, blant annet yngre jernaldernaust. Disse kan ha blitt fjernet ved jordbruksaktivitet. Naust 2 og 3 er alt truet da pløying har fjernet deler av dem (se appendiks).

4.1.2. Nappstraumen

FIGUR 5. Kartutsnitt Nappstraumen.

Ut mot Nappstraumen, som løper mellom Vestvågøy og Flakstadøya, ligger nausttuften på Offersøy.

Retten sørøst for tuften ligger en boplass fra tidlig metalltid i flyvesandsområdet i Kolvika .

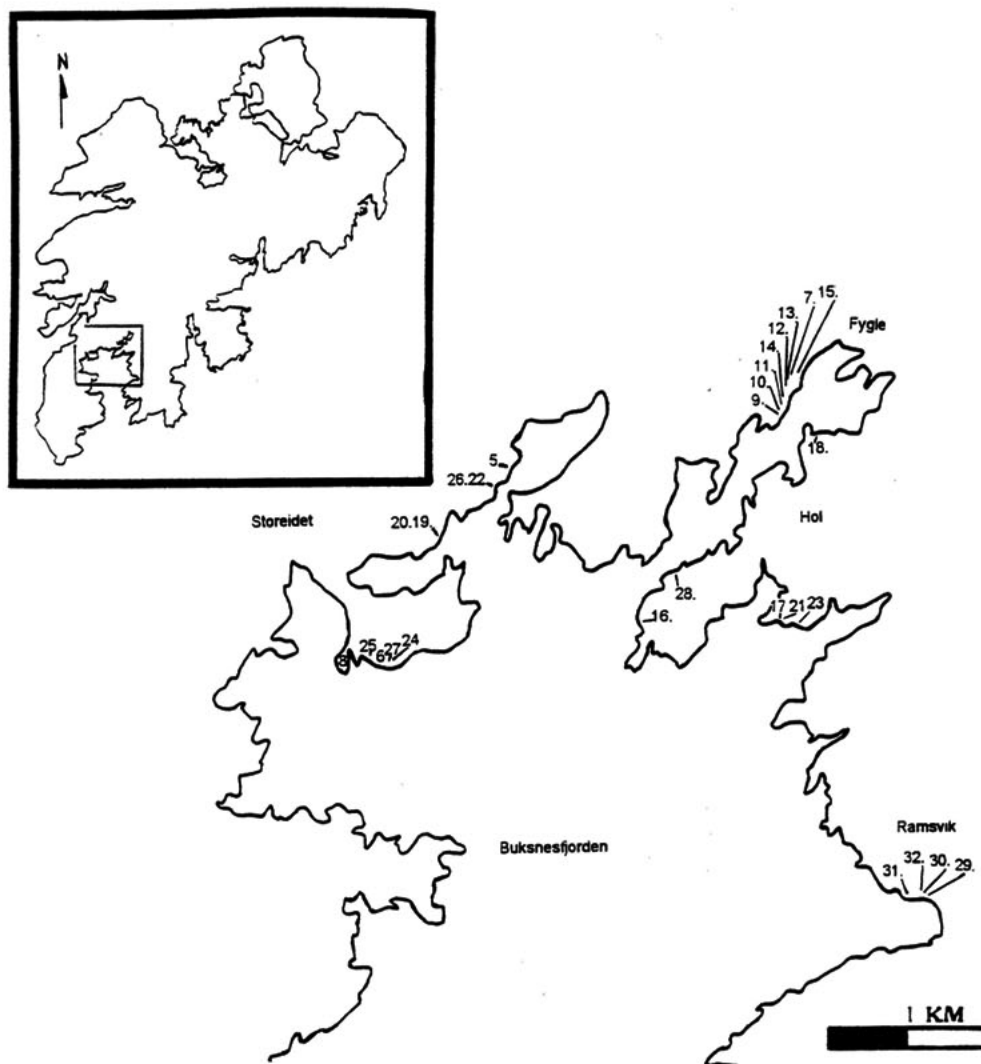
Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksponering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre fornminner fra j.a.
Nr. 4 Offersøy	8,5/2,9 = 1:2,9 34 %	Båt: åtring Dat: Nyere tid	5	4 STM	Hob: 3,35 Jus: 0,15 Dat: 300 ± 100 bp Kal: MODERNE T.vur.: Nyere tid	-	-

TABELL 6. Registrerte nausttufter sone Nappstraumen (Tabellforklaring: se tabell 5).

Naustet i tabell 6 har veggvoller av stein og torv. Bakgavlen er like synlig som langveggene (se appendiks). De indre målene til naustet ved Nappstraumen viser godt sammenfall med kjent båttipe fra historisk tid (jfr. tabell 6).

Det er vanskelig å knytte naust 4 til noen bestemt gård da ingen finnes i umiddelbar nærhet. Det er mulig at det er en av innlandsgårdene som har hatt naustplassen sin her.

4.1.3. Buksnesfjorden

FIGUR 6. Kartutsnitt Buksnesfjorden.

På sørvestspissen av Vestvågøy skjærer Buksnesfjorden seg inn i øya i nordlig retning. Ut i denne fjorden munner også den brede innlandsdalen som strekker seg i nord-sørlig retning gjennom hele øya. Rundt Buksnesfjorden ligger etterlevningene etter mennesker fra jernalderen svært tett. Sentrale

forminner fra jernalderen i dette området er tunanlegget på Leknes, gravrøysen på Einangen og gravplassen på Holsøya. Tunanlegget på Leknes (datert 1790 ± 90 bp/134-372 e. Kr.) er i dag så skadet at bare fire tufter er igjen (Johansen 1990: 49). Det er antatt at dette anlegget opprinnelig besto av 14 tufter (Johansen og T. Søbstad 1978: 38-41). Dette gjør det til det største i Lofoten. Stor er også gravrøysen på Einangen med sine 21 m i diameter. I denne graven er det funnet en bronsefibula med sølvblikk og drueklase av granulasjonsperler. I tillegg er det funnet fragment av et gullsmykke. Graven, som dateres til første århundre e. Kr., finner sine paralleller i høystatusgraver fra Sør-Skandinavia (Johansen 1990: 51). Det største fornminneområdet er gravholmen Holsøya. Denne gravplassen består av rundt 60 graver som alle dateres seg til tidsrommet 200/300-600 e. Kr. (Sjøvold 1962: 69-71, Johansen 1980). Stornaustet på Holsneset (naust nr. 16) er likevel det mest spektakulære i hele området (Simonsen 1970: 74-75).

I dag regnes Buksnesfjorden blant de beste havnene i området, og sommerstid ligger cruiseskipene tett på fjorden. Kanskje er det ikke uten grunn at 28 nausttufter er lokalisert rundt denne fjordarmen?

Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Ekspone- ring og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre fornminner fra j.a.
Nr. 5 Storeidet	(Min 11,2/3,5= 1:3,2 31 %) Max 12,0/3,5 = 1:3,4 29 %	Båt: Skuldelev 6 Dat: ca. 1000 e. Kr. 12/2,5= 1:4,8	6	2 STMB	Hog: 2,14 Jus: 2,00 Dat: 1700 + 100 bp Kal: 230-530 e. Kr T.vur.: Folkevandringstid- merovingertid	-	-
Nr. 6 Storeidet	9,0/4,0 = 1:2,3 43 %	Båt: åttring Dat: Nyere tid	6	2 SUB	Hob: 0,53 Jus: 0,00 Dat: 100 + 100 bp Kal: MODERNE T.vur.: Nyere tid	-	-
Nr. 7 Fygle	F1: 6,5/5,7= 1:1,1 91 % F2:8,0/2,8= 1:2,9 34 %	Båt: åttring Dat: Nyere tid	6	2 SMF	Hob: 1,53 Jus: 0,13 Dat: 300 ± 100 bp Kal: MODERNE T.vur.: Nyere tid	-	-
Nr. 8 Storeidet	6,4/3,2 = 1:2 50 %	Båt: seksring Dat: Nyere tid	6	2 SUB	Hob: 1,54 Jus: 0,15 Dat: 300 ± 100 bp Kal: MODERNE T.vur.: Nyere tid	-	-
Nr. 10 Fygle	10,3/6,1 = 1:1,7 59 %	Båt: seksroring Dat: Nyere tid	6	2 SMB	Hob: 1,82 Jus: 0,42 Dat: 500 ± 100 bp Kal: 1310-1620 e. Kr T.vur.: Middelalder/nyere tid	-	-

Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Ekspone- ring og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre fornminner fra j.a.
Nr. 12 Fygle	5,0/2,0 = 1:2,5 40 %	Båt: færing Dat: Nyere tid	6	2 TUB	Hob: 1,85 Jus: 0,45 Dat: 500 ± 100 bp Kal: 1310-1620 e. Kr T.vur.: Middelalder/nyere tid	-	-
Nr. 13 Fygle	8,0/1,6 = 1:5 20 %	Båt: seksring Dat: Nyere tid	6	2 SMB	Hob: 1,93 Jus: 0,56 Dat: 600 ± 100 bp Kal: 1290-1420 e. Kr. T.vur.: Middelalder	-	-
Nr. 14 Fygle	7,9/2,9 = 1:2,7 37 %	Båt: Glein Dat: Y.j.a. 7/2= 1:3,5	6	2 SM	Hob: 2,17 Jus: 0,77 Dat: 1000 ± 100 bp Kal: 900-1170 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	-
Nr. 15 Fygle	14,0/3,3 = 1:4,2 24 %	Båt: Bårset Dat: 800-1000 e. Kr. 13,07/2,64 =1:5	6	2 STM	Hob: 2,63 Jus: 1,23 Dat: 1300 ± 100 bp Kal: 660-870 e. Kr. T.vur.: Folkevandringstid	1685±100 bp 250-495 e. Kr (T-12291)	-
Nr. 16 Hol	F1: 17/7,2- 7,8 1: 2,4/2,2 42 %/45 % F2: 39,0/7,2-7,8 = 1:5,4/1:5 19 %/20 %	Båt: byrding eller tendring Båt: 30-sesser Dat: Middelalder	6	3 STMIF	Hob: 2,68 Jus: 0,38 Dat: 500 ± 100 bp Kal: 1310-1620 e. Kr. T.vur.: Vikingtid/middelalder	-	Består og av: 2 graver
Nr. 17 Hol	12,6/3,1 = 1:4,1 24 %	Båt: Skuldelev 6 Dat: ca. 1000 e. Kr. 12/2,5= 1:4,8	6	2 STU	Hob: 2,79 Jus: 1,39 Dat: 1400 ± 100 bp Kal: 550-770 e. Kr. T.vur.: Merovingertid-vikingtid	-	-
Nr. 18 Hol	15,0/4,2 = 1:3,6 28 %	Båt: Skuldelev 3 Dat: ca. 1000 e. Kr. 13,3/3,3 = 1:4	6	2 SU	Hob: 2,82 Jus: 1,42 Dat: 1400 ± 100 bp Kal: 550-770 e. Kr. T.vur.: Merovingertid-vikingtid	-	-
Nr. 19 Storeidet	F1: 2,5/2,5 = 1:1 100 % F2:12,0/2,7 = 1:4,4 23 %	Båt: Mardal Dat: Vikingtid 12/1,75 = 1:6,8	6	2 STUMFN	Hob: 3,01 Jus: 1,61 Dat: 1500 ± 100 bp Kal: 450-520 e. Kr. T.vur.: Folkevandringstid- merovingertid	-	-
Nr. 21 Hol	F1: 2,9/2,9 = 1:1 100 % F2: 8,9/3,0 = 1:3 33 %	Båt: Horstad Dat: Vikingtid 8/1,75 = 1:4,6	6	2 STUMF	Hob: 3,05 Jus: 1,65 Dat: 1500 ± 100 bp Kal: 450-520 e. Kr. T.vur.: Folkevandringstid- merovingertid	-	-

Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Ekspone- ring og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre fornminner fra j.a.
Nr. 23 Hol	F1: 3,0/2,4 = 1:1,3 77 % F2: 8,0/3,6 = 1:2,2 45 %	Båt: Glein Dat: Y.j.a. 7/2 = 1:3,5	6	2 STMF	Hob: 3,14 Jus: 1,74 Dat: 1500 ± 100 bp Kal: 450-520 e. Kr. T.vur.: Folkevandringstid- merovingertid	-	-
Nr. 24 Storeidet	F1: 16,0/6 = 1:4,4 23 % F2: 9,8/3,6 = 1:2,7 37 %	Båt: Bårset Dat: 800-1000 e. Kr 13,07/2,64 = 1:5 Båt: Mo Dat: Vikingtid 9,3/2 = 1:4,65	6	2 STMFB	Hob: 3,29 Jus: 1,89 Dat: 1600 ± 100 bp Kal: 380-600 T.vur.: Folkevandringstid- merovingertid	-	-
Nr. 25 Storeidet	7,4/3,0 = 1:2,5 40 %	Båt: Glein Dat: Y.j.a. 7/2 = 1:3,5	6	2 SM	Hob: 3,43 Jus: 2,03 Dat: 1700 ± 100 bp Kal: 230-530 e. Kr. T.vur.: Folkevandringstid- merovingertid	-	-
Nr. 26 Storeidet	(Min 12,0/3,5= 1:3,4 29 %) Max. 13,8/3,5 = 1:3,9 26 %	Båt: Bårset Dat: 800-1000 e. Kr 13,07/2,64 = 1:5	6	2 STUN	Hob: 3,45 Jus: 2,05 Dat: 1800 ± 100 bp Kal: 130-380 e. Kr. T.vur.: Folkevandringstid	-	-
Nr. 27 Storeidet	(Min 6,8/1,7= 1:4 25 %) Max 7,5/1,7 = 1:4,4 23 %	Båt: Gokstad færing Dat: 850 e. Kr. 6,6/1,38 = 1:4,8	6	2 SB	Hob: 3,53 Jus: 2,13 Dat: 1800 ± 100 bp Kal: 130-380 e. Kr. T.vur.: Folkevandringstid	-	-
Nr. 28 Hol	10,0/3,3 = 1:3 33 %	Båt: Føre Dat: 400-670 e. Kr.? 10/2,7 = 1:3,7	6	2 STU	Hob: 3,69 Jus: 2,29 Dat: 2000 ± 100 bp Kal: 120 f. Kr.-130 e. Kr. T.vur.: Romersk jernalder	-	-
Nr. 29 Ramsvik	Min. 8,5/4,5 = 1:1,9 53 % Max. 16,5/6,0 = 1:2,8 36 %	Båt: åttring Dat: Nyere tid Båt: Kalmar 1 Dat: 1250 e. Kr. 11/4,55 = 1:2,4	7	2 SUF	Hob: 2,06 Jus: 0,66 Dat: 900 ± 100 bp Kal: 1030-1221 e. Kr. T.vur.: Middelalder	-	I umiddelbar nærhet av: 1 grav- hauger og
Nr. 31 Ramsvik	7,5/5,0 = 1:1,5 67 %	Båt: Glein Dat: Y.j.a. 7/2 = 1:3,5	7	2 STM	Hob: 2,53 Jus: 1,13 Dat: 1200 ± 100 bp Kal: 710-961 e. Kr T.vur.: Vikingtid	-	den andre med bauta

Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksposering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre fornminner fra j.a.
Nr. 32 Ramsvik	19,0/5,0 = 1:3,8 26 %	Båt: Kvalsund Dat: 650-700 e. Kr. 18/3,2 = 1:5,6	7	2 STMN	Hob: 4,07 Jus: 2,67 Dat: 2200 ± 100 bp Kal: 380-120 f. Kr T.vur.: Folkevandringstid- vikingtid	1525± 90 bp 430-640 e. Kr (T-12292) 1395±160 bp 540-780 e. Kr (T-12293)	

TABELL 7. Registrerte nausttuffer sone Buksnesfjorden (Tabellforklaring: se tabell 5).

Hva bygningsmateriale i veggene angår, er det en nokså klar tendens i denne sonen (jfr. tabell 7). Naust fra middelalder og nyere tid har vegger av stein, mens naustene fra eldre og yngre jernalders bygningsmateriale har vært en blanding av stein og torv. Unntakene er fire naust (14, 18, 25 og 27: se appendiks) fra henholdsvis vikingtid, merovingertid-vikingtid, folkevandringstid-merovingertid og folkevandringstid med vegger av stein. Et naust (12: se appendiks) fra middelalder/nyere tid har torvvegger. Denne situasjonen er et spellbilde av hovedtendensen for øya, men med unntak som viser en kompleks byggetradisjon.

Det er litt flere naust hvor endeveggen er synlig i forhold til de hvor bakgavl er lite markert (jfr. tabell 7). Naust uten en skikkelig markert bakgavl har langvegger av både stein, torv samt stein og torv. De med synlig bakgavl har dog ikke langvegger av torv.

Av de 28 detaljregistrerte naustene i denne sonen har hele 10 blitt anlagt slik at en naturformasjon inngår som et konstruktivt element (jfr. tabell 7 og appendiks). Det mest rendyrkede i så måte er naust 27 (se appendiks). Dette naustet er nærmest et båtoppsett lagt inn i en bergsprekk, men rester etter vegger forlenger kløften og gjør det til et naust.

Nesten halvparten av naustene i tabell 7, 12 stykker, er også komplekse strukturer med flere faser, felles vegger med et annet naust eller tilbygg (jfr. tabell 7). Komplekse strukturer er å finne i alle perioder hvor nausttuffer er dokumentert.

Rundt Buksnesfjorden har jeg detaljregistrert 28 naust (se figur 6). Det er godt sammenfall i lengde-bredde forholdet mellom naust og båter fra forhistorisk og historisk tid. Unntakene er naust 29, hvor det mellom naust og båt er uoverensstemmelse både i lengde og bredde og naust 31 med uoverensstemmelse hva bredde angår (jfr. tabell 7).

Ved Buksnesfjorden er to nausttuffer ¹⁴C datert. Naust 15 på Fygle er datert 250-495 e. Kr ved hjelp av ¹⁴C metoden. Strandlinjedateringen av dette naustet viste 660-870 e. Kr. Strandlinjedateringen og ¹⁴C

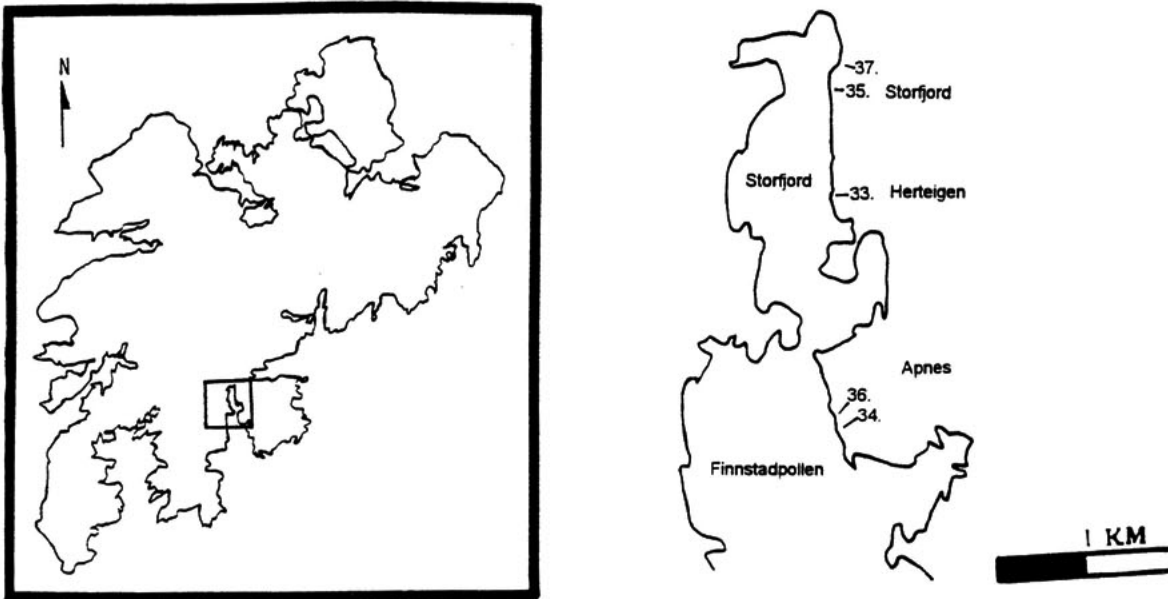
dateringen er ikke helt overensstemmende. Det yngste alternativet på ^{14}C metoden er 150 år eldre enn eldste alternativ etter strandlinjedateringsmetoden (Se kapittel 6.2.1. for nærmere omtale av ^{14}C dateringen på Fygle).

Naust 32 på Ramsvik er også ^{14}C datert. Her er det ingen overensstemmelse mellom de to dateringsmetodene. ^{14}C dateringene ga 430-640 e. Kr. og 540-780 e. Kr. Disse står i kontrast til strandlinjedateringen som ga 410 f. Kr.-30 e. Kr. og 40-60 e. Kr. (Se kapittel 6.2.2. for nærmere omtale av ^{14}C dateringene på Ramsvik).

Disse to naustenes høyde over havet sammenholdt med ^{14}C datering gir et problem. Fyglenaustet ligger 2,63 m hob i eksponeringssone 2 og isobas 6. Ramsviknaustet, som ligger 4,07 m hob i eksponeringssone 3 og isobas 7, ^{14}C dateres fra folkevandringstid til merovingertid. Selv om naustet på Ramsvik ligger noe mer eksponert til, ligger det mye høyere enn det på Fygle. Ramsviks isobas er 7, men dette er heller ikke tilstrekkelig årsak til at naustet ligger så høyt. Dessuten er luftlinjen mellom Fygle og Ramsvik kort (se figur 6). Det finnes derfor grunner til at en må behandle strandlinjedateringene med omhu. Det er bedre overensstemmelse på Fygle, men på grunn av den korte avstanden er det grunn til å være varsom med for bastante konklusjoner hva strandlinjedateringene av naustene rundt Buksnesfjorden generelt angår.

Nausttuftene rundt Buksnesfjorden ligger på grunnen tilhørende de fire sikre jernaldergårdene Storeidet, Fygle, Hol og Ramsvik (Johansen 1982a. figur 5 s. 57). Naustene i sonen er preget av variasjon. Det minste naustet er 5 m langt innvendig og det lengste 39 m. Gjennomgående er det jevn spredning på lengden på båten mellom småbåter til naustet som kan ha rommet et 30 sesser leidangsskip (naust 16). En viss konsentrasjon i den jevne spredningen er det dog å spore. 12 av naustene er på størrelse litt over 7 m til litt over 9 m.

4.1.4. Storfjord og Finnstadpollen

FIGUR 7. Kartutsnitt Storfjord og Finnstadpollen.

Mellom Ure og Steine ligger innløpet til Finnstadpollen og Storfjord. Ved utløpet av denne fjorden ligger småøyer og holmer som danner en skjærgård ut mot Vestfjorden i sør.

Av ØK-registreringene går det frem at det ikke er i dette området at fornminnene fra jernalder ligger tettest. Det er dog registrert en del graver på gårdene Storfjord og Finnstad. Gården Storfjord ligger også tett ved Skifjorden. Ute i denne korte fjordarmen ligger flere holmer og småøyer hvorpå det er registrert en rekke graver.

Naustr. Gård	Lengde-bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksposering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre forminner fra j.a.
Nr. 33 Herteigen	F1: 4,5/4,5 = 1:1 100 % F2: 7,0/? F3: 8,5/5,7 = 1:1,5 67 %	Båt: åttring Dat: Nyere tid	7	2 STMF	Hob: 1,97 Jus: 0,57 Dat: 600 ± 100 bp Kal: 1290-1420 e. Kr. T.vur.: Middelalder/nyere tid	-	-
Nr. 34 Apnes	F1: 3,0/5,0 = 1:0,6 167 % F2: 4,5/3,8 = 1:1,2 83 %	Båt: svært liten færing Dat: Nyere tid	7	2 SMF	Hob: 2,01 Jus: 0,61 Dat: 600 ± 100 bp Kal: 1290-1420 e. Kr. T.vur.: Middelalder/nyere tid	-	-
Nr. 35 Storfjord	14,5/3,1 = 1:4,7 21 %	Båt: Bårset Dat: 800-1000 e. Kr 13,07/2,64 = 1:5	7	2 TM	Hob: 3,14 Jus: 1,74 Dat: 1500 ± 100 bp Kal: 450-650 e. Kr. T.vur.: Folkevandringstid-merovingertid	-	Består og av: 3 røyser
Nr. 36 Apnes	11,0/4,2 = 1:2,6 38 %	Båt: Næsna Dat: Vikingtid 10/2,8 = 1:3,6	7	3 STMB	Hob: 3,28 Jus: 0,98 Dat: 1100 ± 100 bp Kal: 810-1030 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	-
Nr. 37 Storfjord	(Min 12,5/6,7 = 1:1,9 53 %) Max 17,0/6,7 = 1:2,5 40 %	Båt: Kalmar 1 Dat: 1250 e. Kr. 11/4,55 = 1:2,4 Båt: Sjøvollen Dat: 1200 e. Kr. 15-18/5 = 1:3	7	2 SU(F?)	Hob: 3,47 Jus: 2,07 Dat: 1700 ± 100 bp Kal: 230-530 e. Kr. T.vur.: Merovingertid-vikingtid	-	Samme som nr. 35

TABELL 8. Registrerte nausttuffer sone Storfjord og Finnstadpollen (Tabellforklaring: se tabell 5).

Det "klassiske" middelalder/nyere tids naust 34 (se appendiks) i tabell 8 har vegger bestående av stein lagt i dobbel rekke. Middelalder/nyere tids naustet 33 og vikingtidsnaustet 36 sine veggvoller består begge av stein og torv (se appendiks). Naust 35 fra folkevandringstid-merovingertid har langvegger av torv (se appendiks). Naustene i denne sonen er med andre ord et slags tverrsnitt av den utvikling som i grove trekk er å spore på Vestvågøy.

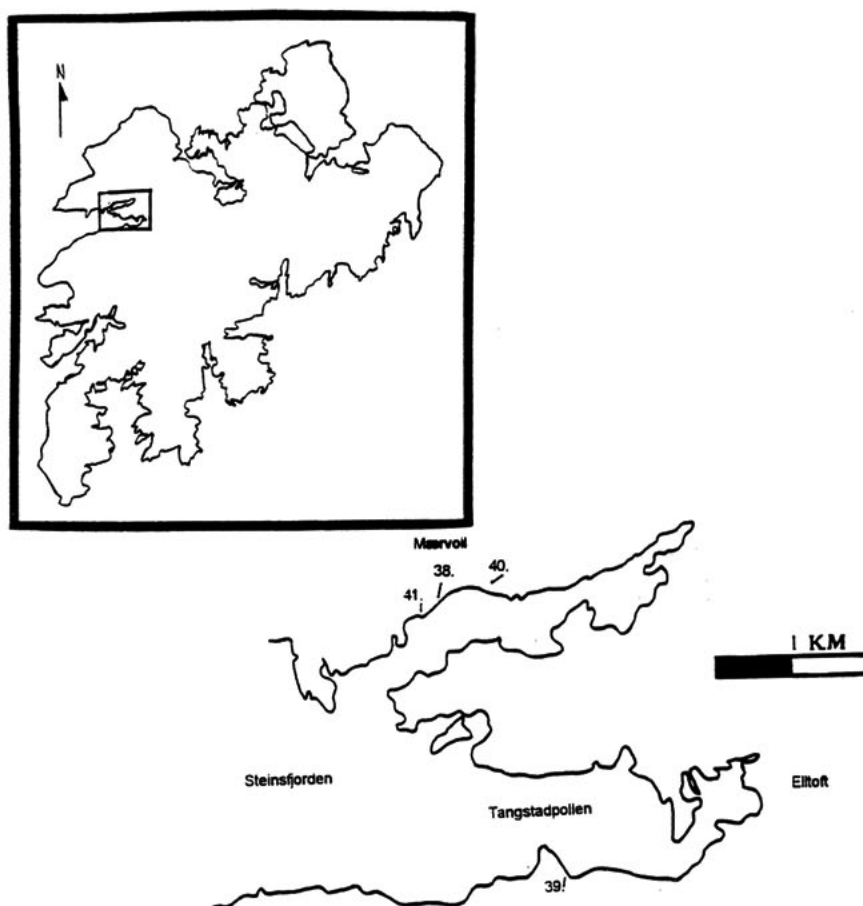
Av andre særtrekk i tabell 8 er det å nevne at alle naustene i dette området, unntatt nummer 37 (se appendiks), har synlig bakgavl. Naust 33 og 34 er begge strukturer med flere faser. Naust 36 på Apnes er lagt i flukt med en bergnabb. Det er dessuten usikkert om naust 37 i det hele tatt er et naust. Jeg har tatt det med fordi det er vanskelig å tolke de to vollene som noe annet enn veggvoller. I gulvområdet er det mange forsenkinger og mindre voller som gir inntrykk av stor kompleksitet. På grunn av vegetasjonsdekket var det umulig å få noen sammenheng i disse. Det er ikke bare naust 37 morfologi

som gjør det litt ulikt de andre. Størrelsen er nemlig noe spesiell. Naustet er så bredt at om det har vært sådan, kan det ha rommet to store båter.

De fem naustenes lengde-bredde forhold i tabell 8 utviser godt sammenfall med kjente båter fra forhistorisk og historisk tid.

Av figur 7 går det frem at alle naustene i denne sonen ligger på østsiden av Storfjord og Finnstadpollen, som tilsammen utgjør en fjord. På det korte strekket nausttuftene er lokalisert, er det bare gården Storfjord som har andre fomminner som kan knyttes til jernalderen.

4.1.5. Tangstadpollen og Steinsfjorden

FIGUR 8. Kartutsnitt Tangstadpollen og Steinsfjorden.

I øst-vestlig retning skjærer Steinsfjorden seg bredt inn i øya. Steinsfjorden deler seg i øst opp i to mindre armer, hvorav den sørligste heter Tangstadpollen. Botnen av Tangstadpollen strekker seg så

langt inn i øya at denne møter den store innlandsdalen et stykke øst for Borg. I botnen av Tangstadpollen ligger Elltoft. Her er Elltoftsverdet, et av Norges fineste vikingtidsvåpen, funnet. Sverdet dateres til 800-tallet e. Kr. Sverdbladet er rustet bort, mens grepet, som består av seks bronseplater festet med nagler og prydet med listverk av sølv og gripedyr, er godt bevart (Johansen 1982b: 145-147). Sverdet må sees i sammenheng med nærheten til høvdingesetet på Borg, hvor det i dag står utstilt .

Naustnr. Gård	Lengde- og bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksponering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre fornminner fra j.a.
Nr. 38 Mærvoll	(Min 6,5/3,7 = 1:1,8 56 %) Max 9,0/3,7 = 1:2,4 42 %	Båt: åttring Dat: Nyere tid	5	2 STU	Hob: 1,18 Jus: 0,00 Dat: 100 ± 100 bp Kal: MODERNE T.vur.: Nyere tid	-	-
Nr. 39 Elltoft	15,0/4,3 = 1:3,5 29 %	Båt: storfembøring Dat: Nyere tid	6	2 SM	Hob: 1,81 Jus: 0,41 Dat: 500 ± 100 bp Kal: 1310-1620 e. Kr. T.vur.: Middelalder/nyere tid	-	-
Nr. 40 Mærvoll	7,5/4,5 = 1:1,7 59 %	Båt: Glein Dat: Y.j.a. 7/2 = 1:3,5	6	2 SM	Hob: 2,48 Jus: 1,08 Dat: 1200 ± 100 bp Kal: 710-961 e. Kr. T.vur.: Merovingertid-vikingtid	-	-
Nr. 41 Mærvoll	F1:12,5/? F2: 14,5/3,7 = 1:3,9 26 %	Båt: Bårset Dat: 800-1000 e. Kr 13,07/2,64 = 1:5	5	2 SMF	Hob: 2,49 Jus: 1,09 Dat: 1300 ± 100 bp Kal: 660-870 e. Kr. T.vur.: Merovingertid	-	-

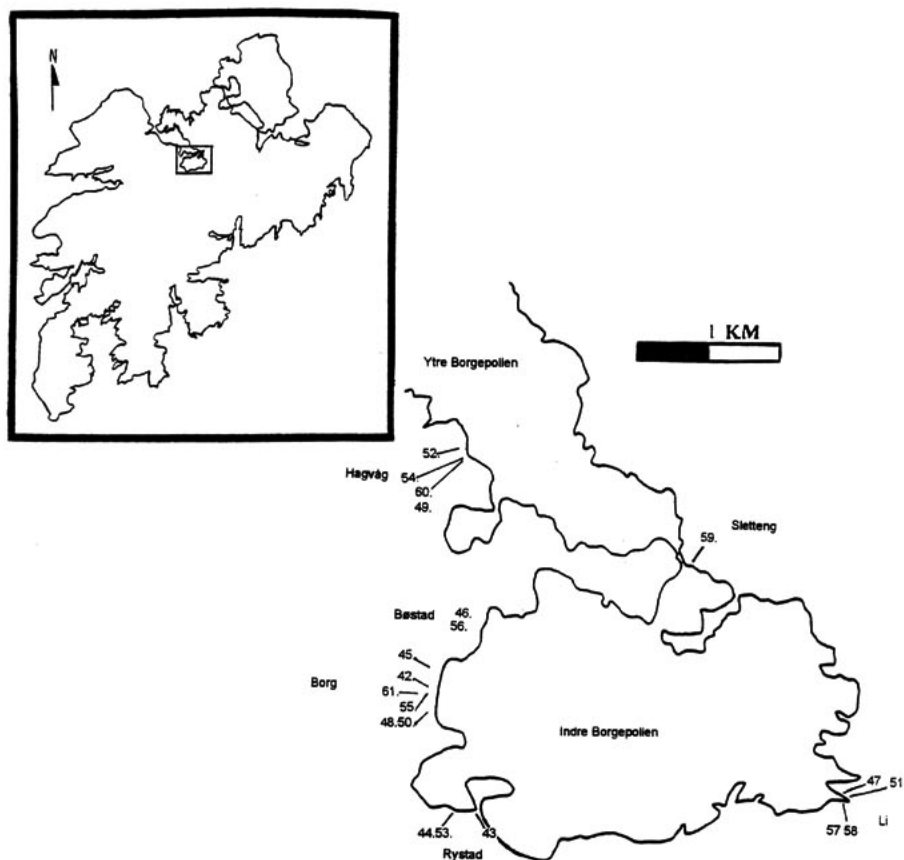
TABELL 9. Registrerte nausttuffer sone Tangstadpollen og Steinsfjorden (Tabellforklaring: se tabell 5).

Av naustene i tabell 9 er nr. 39, 40 og 41 (se appendiks) svært like ved at alle har vegger av en overtorvet tørrmur bestående av dobbel steinrekke. Endeveggene er dessuten like synlige som langveggene. Naust 39 er med andre ord et typisk middelalder/nyere tids naust, mens 40 og 41 viser at denne byggemåten trolig allerede var i bruk i yngre jernalder. Naust 41 har dessuten to faser. Naust 38 (se appendiks) viser at torv ble brukt som isolerende materiale også i nyere tid. Dette naustet har ikke kraftig bakgavl.

Rundt de to fjordarmene Steinsfjorden og Tangstadpollen ligger de fire nausttuffene i tabell 9 (se figur 8). Den indre størrelsen på naust 38 og 39 viser at det finnes kjente båter som passer inn i byggene. For naust 41 er det dog ikke sammenfall i lengde og for naust 40 ikke sammenfall i bredde mellom naustenes indre mål og kjente båters mål fra forhistorisk og historisk tid. Naust 40 og 41 er skadet i forkant. Den opprinnelige lengden er det dermed ikke mulig å fastslå. Det er derfor ikke så merkelig at det er vanskelig å finne båttypen som passer inn i naustenes amputerte lengde.

Naustene på Mærvoll kan knyttes til sikker jernaldergård. Elltoftnaustet ligger noe perifert i forhold til beliggenheten til den sikre jernaldergården Elltoft, men ligger i miljø som gjør det trolig at det er folkene på denne gården som har brukt naust 39 (Johansen 1982a: figur 5 s. 57).

4.1.6. Indre og Ytre Borgepollen

FIGUR 9. Kartutsnitt Indre og Ytre Borgepollene.

I Indre Borgepollen har innlandsdalen sitt nordlige utløp. I dag er Indre Borgepollen en brakkvannspoll med et smalt utløp ved Stømgård. Utløpet leder ut i Ytre Borgepollen. Denne pollen har også et smalt utløp, i Enjestraumen. Nord for disse pollene ligger holmer og skjær med rike forekomster av sjøfugl, som lenge har vært grunnlaget for høstingen av dunværene. Dessverre har ikke dette området bare gitt

herligheter. Støvelhavet har gjort seilingen vanskelig for de som ikke kjente strekningen som sin egen lomme. Men når støvelhavet var forsert, var det ikke langt til den fiskerike egga.

Rundt disse to pollene ligger fornminnene svært tett, og særlig rundt Indre Borgepollen er funnene ganske så spektakulære.

Over Stømgård har det i slutten av vikingtiden gått en bro. Etter marinarkeologiske undersøkelser ble det klart at denne har bestått av firkantede laftede kasser fylt opp med fyllmasser. Broen har trolig vært rundt 50 m lang. Dette er det eneste broanlegg av sitt slag i Norge fra vikingtid (Nævestad 1981: 40-45).

På Vendalsjord har det under pløying blitt avdekket et svært vakkert perlekjede, trolig fra 800-tallet e. Kr. Kjedet består blant annet av en millefioriperle, en enklere mosaikkperle, 16 ensfargede perler, åtte blå glassperler, hvorav den ene en melonperle. Særlig spesielle er tre brunlige, blåste glassperler. Disse har antakelig sitt opphav i Syria. Forøvrig finnes det en halv slik perle i Norge, og da fra Kaupang. Selv om dateringen av smykket muligens er noe yngre enn høvdingehuset på Borgs siste bruksfase, er det som med Elltoftsverdet nærheten til Borg som må være forklaringen på dette praktfunnet (Brev Tromsø Museum v/Stamsø Munch 10.07.1990).

Før den arkeologiske rundturen rundt pollen ender på høvdingegården Borg, må jeg gjøre et kort stopp på Bøstad. Her ligger et lite tunanlegg. Tunanlegget består med sikkerhet av fire tufter, men en del ujevnheter i terrenget rundt gjør at det er mulig at det opprinnelig har bestått av flere hus. I denne delen av Lofoten ligger tre tunanlegg tett. Fra Bøstad er det 12 km i luftlinje til Leknesanlegget og 20 km til tunanlegget på naboøya Gimsøy. Gimsøy-anlegget har bestått av 6-7 tufter. ¹⁴C datering av anleggene har vist at Gimsøy-anlegget var i bruk i romersk jernalder (1710 ± 60 bp/254-412 e. Kr.). Bøstadanlegget har en lignende datering (1790± 70 bp/142-334 e. Kr.). (Se kapittel 4.1.3. for datering av Leknesanlegget.) (Johansen og T. Søbstad 1978: 44-49, Johansen 1990: 49).

På Leknes, Gimsøy og Bøstad/Borg er det registrert både tunanlegg og stornaust. Ifølge Johansen og T. Søbstad (1978) bør dette oppfattes som sentrumsindikatorer. For Gimsøy og Buksnesfjorden kjenner en ikke beliggenheten for høvdingegården. Det gjør en derimot når det gjelder Borg. For av de 18 ødegårdene og ødetunene fra jernalder på Vestvågøy, skiller Borg seg ut (Stamsø Munch 1991a: 321, Johansen 1982a).

Allerede mellom 400-600 e. Kr. sto det på åsryggen på Borg et bygg av betydelige dimensjoner: ca. 60 m langt og 8 m bredt. Dette ble gjort både lengre og bredere slik at det frem mot slutten av jernalderen her sto et hus på 83 x 9 m (Stamsø Munch 1991a: 324 og 1991b: 45).

Av gjenstandene som ble funnet, kan de fleste knyttes til dagliglivets gjøremål. Også eksotiske gullgjenstander og importert glass og keramikk er avdekket (Stamsø Munch et al. 1987: 159-161, Stamsø Munch 1991a: 328).

Området på og rundt Borg blir betraktet som spesielt særlig av to grunner:

g De sjeldne artefaktene paralleller stammer fra byer og markeds plasser i Sør-Skandinavia. Funnmengden og stedets lokalisering peker i retning av at Borg ikke var en markeds plass, men et høvdingesete. Denne antakelsen bygger på tilstedeværelsen av tunanlegget, stornaustene og husets enorme dimensjoner samt høystatusfunnene (Stamsø Munch og Johansen 1988: 125, Stamsø Munch et al. 1987: 166).

g Området på og rundt Borg vitner om langvarig og stabil bosetting. ¹⁴C dateringer viser at folk her fant sitt bosted gjennom hele jernalder. Med middelalderen flyttet bosettingen et stykke nordøst på åsryggen, sannsynligvis i kjølvannet av etablering av kirke og prestegård. Og ved at Borg har huset prester inn i dette århundre betyr det at Borg er et eksempel på en gård som har blitt flyttet innenfor et begrenset område gjennom 2 500 år (Stamsø Munch 1991a: 323-324).

Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksposering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre forminner fra j.a.
Nr. 42 Borg	12,0/3,0 = 1:4 25 %	Båt: Skuldelev 6 Dat: ca. 1000 e. Kr. 12/2,5 = 1:4,8	7	1 STME	Hog: 0,61 Jus: 0,81 Dat: 1000 ± 100 bp Kal: 900-1170 e. Kr. T.vur.: Vikingtid/middelalder	-	Består og av: 2-3 graver Disse ligger nærmest nr. 61
Nr. 43 Rystad	15,0/3,6 = 1:4,2 24 %	Båt Bårset Dat: 800-1000 e. Kr 13,07/2,64 = 1:5	7	1 TM	Hog: 0,80 Jus: 1,00 Dat: 1100 ± 100 bp Kal: 810-1030 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	-
Nr. 44 Rystad	F1: 12,5/2,8 = 1:4,5 22 % F2: 6,5/2,8 = 1:2,3 43 %	Båt: Mardal Dat: Vikingtid 12/1,75 = 1:6,8 Båt: Trælnes Dat: Vikingtid 6/1,4 = 1:4,2	7	1 STMFN	Hog: 0,95 Jus: 1,15 Dat: 1200 ± 100 bp Kal: 710-961 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	-
Nr. 45 Borg	6,1/1,9 = 1:3,2 31 %	Båt: Trælnes Dat: Vikingtid 6/1,4 = 1:4,2	7	1 SM	Hog: 1,19 Jus: 1,39 Dat: 1300 ± 100 bp Kal: 660-870 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	Se nr. 42

Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksponering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre forminner fra j.a.
Nr. 47 Li	12,0/2,7 = 1:4,4 23 %	Båt: Gokstad seksring Dat: 850 e. Kr. 9,75/1,86 = 1:5,2	7	1 STU	Hog: 1,23 Jus: 1,43 Dat: 1300 ± 100 bp Kal: 660-870 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	-
Nr. 48 Borg	F1: 16,5/3,2 = 1:5,2 19 % F2: 21,5/3,2 = 1:6,7 15 %	Båt: Bårset Dat: 800-1000 e. Kr 13,07/2,64 = 1:5 Båt: Ladeby Dat: 900-950 e. Kr. 20,6/2,85 = 1:7,2	7	1 STUFN	Hog: 1,42 Jus: 1,62 Dat: 1400 ± 100 bp Kal: 550-770 e. Kr. Hog: 1,24 Jus: 1,44 Dat: 1300 ± 100 bp Kal: 660-870 e. Kr. T.vur.: Merovingertid- vikingtid	-	Se nr. 42
Nr. 49 Hagvåg	12,5/3,4 = 1:3,7 27 %	Båt: Skuldelev 6 Dat: 1000 e. Kr. 12/2,5 = 1:4,8	7	1 STMN	Hog: 1,25 Jus: 1,45 Dat: 1300 ± 100 bp Kal: 660-870 e. Kr. T.vur.: Merovingertid- vikingtid	-	-
Nr. 50 Borg	7,2/2,2 = 1:3,3 30 %	Båt: Lekanger Dat: Vikingtid 7/1,8 = 1:3,8	7	1 STMFN	Hog: 1,37 Jus: 1,57 Dat: 1400 ± 100 bp Kal: 550-770 e. Kr. T.vur.: Merovingertid- vikingtid	-	Se nr. 42
Nr. 51 Li	11,3/2,9 = 1:3,9 26 %	Båt: Gokstad seksring Dat: 850 e. Kr. 9,75/1,86 = 1:5,2	7	1 STU	Hog: 1,40 Jus: 1,60 Dat: 1400 ± 100 bp Kal: 550-770 e. Kr. T.vur.: Merovingertid	1320 ± 65 655-775 (TUa-1572)	-
Nr. 52 Hagvåg	15,3/3,3 = 1:4,6 22 %	Båt: Bårset Dat: 800-1000 e. Kr 13,07/2,64 = 1:5	7	1 STME	Hog: 1,57 Jus: 1,77 Dat: 1500 ± 100 bp Kal: 450-650 e. Kr. T.vur.: Merovingertid	-	-
Nr. 53 Rystad	8,0/2,6 = 1:3,1 32 %	Båt: Glein Dat: Y.j.a. 7/2 = 1:3,5	7	1 STMN	Hog: 1,58 Jus: 1,78 Dat: 1500 ± 100 bp Kal: 450-650 e. Kr. T.vur.: Merovingertid	-	-
Nr. 55 Borg	5,7/5,7 = 1:1 100 %	Båt: 2 stk Glein Dat: Y.j.a. 5/1,5 = 1:3,3	7	1 U	Hog: 1,59 Jus: 1,79 Dat: 1500 ± 100 bp Kal: 450-650 e. Kr. T.vur.: Merovingertid	-	-

Naustrnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksposering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre forminner fra j.a.
Nr. 57 Li	(Min 7,5/2,9 = 1:2,6 38 %) Max 8,0/2,9 = 1:2,8 36 %	Båt: Glein Dat: Y.j.a. 7/2 = 1:3,5	7	1 SUN	Hog: 1,92 Jus: 2,12 Dat: 1700 ± 100 bp Kal: 230-530 e. Kr. T.vur: Folkevandringstid	-	-
Nr. 58 Li	5,3/2,8 = 1:1,9 53 %	Båt: Åse Dat: Vikingtid 5-6/2,5 = 1:2-2,4	7	1 SUN	Hog: 1,92 Jus: 2,12 Dat: 1700 ± 100 bp Kal: 230-530 e. Kr. T.vur: Folkevandringstid	-	-
Nr. 59 Sletteng	13,3/3,0 = 1:4,4 23 %	Båt: Mardal Dat: Vikingtid 12/1,75 = 1:6,8	7	1 STME	Hog: 2,06 Jus: 2,26 Dat: 1900 ± 100 bp Kal: 10-240 e. Kr T.vur: Folkevandringstid- merovingertid	1340 ± 65 bp 650-770 e. Kr (T-12289) 1840 ± 70 bp 85-315 e. Kr (T-12290)	I umiddelbar nærhet av trebro datert 1000- 1100 e. Kr. (Nævestad: 1981:40)
Nr. 60 Hagvåg	4,0/3,0 = 1:1,3 77 %	Båt: Holkestadvika Dat: Y.j.a. 4/?	7	1 STUN	Hog: 2,37 Jus: 2,57 Dat: 2200 ± 100 bp Kal: 410 f. Kr-30 e. Kr og 40-60 e. Kr T.vur.: Folkevandringstid	-	-
Nr. 61 Borg	22,0/3,5 = 1:6,3 16 %	Båt: Ladeby Dat: 900-950 e. Kr. 20,6/2,85 = 1:7,2	7	1 STM	Hog: 2,96 Jus: 3,16 Dat: 3100 ± 100 bp Kal: 380 f. Kr-120 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	1060 ± 70 bp 892-1026 e. Kr. (T-6437)	Består og av 2-3 grav- røyser

TABELL 10. Registrerte nausttuffer sone Indre og Ytre Borgepollen (Tabellforklaring: se tabell 5).

Stein og torv er det mest brukte bygningsmaterialet i veggene i denne sonen (jfr. tabell 10). Hele 14 nausts vegger kan tilskrives disse materialene. Naust med rene torvvegger er det bare to av (43, 54: se appendiks). Rene steinvegger har tre naust (45, 57, 58: se appendiks). To av disse, naust 57 og 58 på Li, kan være så gamle som fra eldre jernalder og viser at de rene steinveggene har lange tradisjoner her nord. 12 av naustene har dessuten godt markert endevegg laget av stein og torv eller bare torv. De naust hvor bakgavlen ikke er synlig på overflaten, har langvegger av stein og torv, torv eller bare stein.

Nesten halvparten av naustene i tabell 10, ni stykker, er komplekse strukturer i form av flere faser eller at vegg er felles med et annet naust.

De eneste fire klart "eggformede" nausttuffer (42, 52, 56(F2), 59: se appendiks) på Vestvågøy som er detaljregistrert, ligger i denne sonen. Med eggformet naust menes en nausttuff hvor veggvillinjen inn

mot tuftens gulv virker rette, mens veggvollens ytre avslutning er buet/krum. Veggvollenes ytre avslutning tegner seg dermed med oval eller eggformet fasong.

Naust 55 (se appendiks) bør nok heller oppfattes som en sjøbu enn et naust på grunn av morfologien og de indre målene. Båt plassert i bygget blir dermed antakelig ikke riktig siden det trolig ikke har vært reist for å romme en farkost. Bygget har trolig heller ikke vært så strandbundet som et ordinært naust og strandlinjedateringen blir problematisk.

De 20 nausttuftene rundt Indre og Ytre Borgepollen (se figur 9) skriver seg trolig alle fra jernalderen eller overgangen jernalder/middelalder (jfr. tabell 10). Hva breddeindeks angår, er det bare naust 55 som ikke utviser sammenfall mellom naust og båt. Hva lengde angår, er det problemer for fem naust (43, 46-48, 52) hvor det ikke finnes båter hvor lengden passer helt inn.

Ved Borgepollen er tre nausttuffer ^{14}C datert. Naust 51 på Li er ^{14}C datert til 655-775 e. Kr., mens strandlinjedateringen ga 550-770 e. Kr. Det er dermed godt sammenfall mellom de to dateringsmetodene (Se kapittel 6.2.4. for nærmere omtale av ^{14}C dateringen på Li).

I naust 59 på Sletteng ble det tatt ut to trekullprøver. Den ene prøven viste seg å være fra 85-315 e. Kr., mens den andre stammet fra 650-770 e. Kr. I dette tilfellet viser strandlinjedateringen seg å stemme ganske godt over ens med den ene prøven siden strandlinjedateringsforsøket ga 100 f. Kr-380 e. Kr. Da dette naustet er blant de som ligger aller høyest over gresskant ved Borgepollene, er det mulig at ^{14}C dateringen 650-770 e. Kr. stammer fra en sen bruksfase. Det kan likevel ikke avvises at dateringen 85-315 e. Kr kan assosieres med aktivitet i forbindelse med naustet (Se kapittel 6.2.3. for nærmere omtale av ^{14}C dateringene på Sletteng).

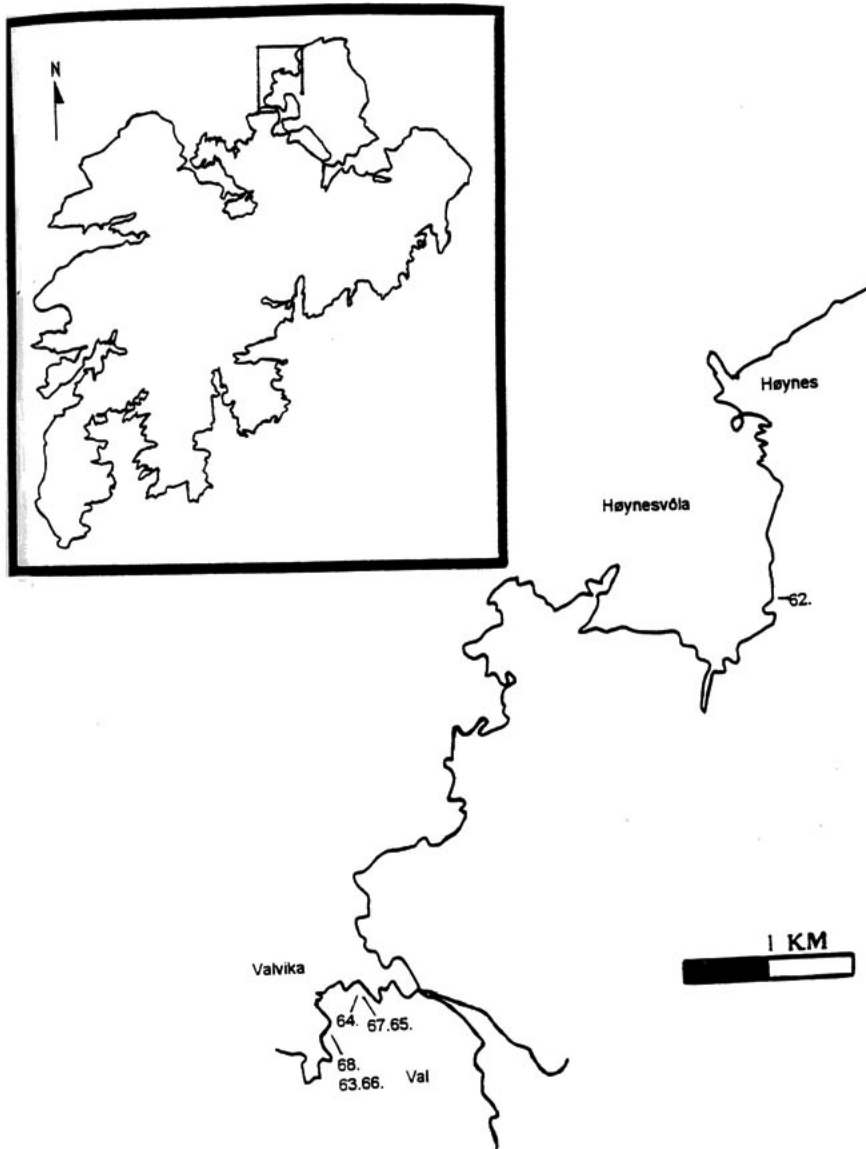
Naust 61 på Borg er ^{14}C datert til 892-1026 e. Kr., mens strandlinjedateringen ga 1590-1570 f. Kr. og 1530-1040 f. Kr. I dette tilfellet er forskjellen mellom de to dateringsmetodene nesten 2 000 år, og strandlinjedateringen blir et problem. Naust 42, 48 og 61 er nivellert av H. H. Johnsen 25.10.1991 for Ringstad (pers. med.). Nivellementen viser god overensstemmelse med mine. Forskjellene er på ganske få cm og må tilskrives at avslutning på tuften ikke er satt på akkurat samme sted. Naust 61 er blitt nivellert av både meg selv, Larssen og Johnsen. Feil oppmåling av høyden over havet er lite trolig som feilkilde. En annen mulig løsning finnes. På Borg er det ikke kjent nausttuffer fra eldre jernalder, samtidig som naust 61 er det høyest liggende ved Borgepollene. Det er derfor mulig at dette naustet var i bruk allerede i eldre jernalder, men at trekullet som er ^{14}C datert stammer fra en sen bruksfase (Se kapittel 6.2.5. for nærmere omtale av ^{14}C dateringen på Borg).

Foreløpig er det ikke mulig å si når naust 59 og 61 ble tatt i bruk, men det er muligheter for at de ble reist allerede i eldre jernalder. Kun flere ¹⁴C dateringer kan gi sikkert svar på dette.

Dateringene av naustene fra området rundt Borgepollene er ganske så sammenfallende i tid (jfr. tabell 10). Nausttuftene kan assosieres til de sikre jernaldergårdene Borg, Bøstad, Rystad, Li og Hagvåg (Johansen 1982a: figur 5 s. 57). Den eneste nausttuften som ikke har jernalderbebyggelse i umiddelbar nærhet, er den på Sletteng. Jeg vil likevel minne om den strategiske beliggenheten til dette naustet ved Strømgård, som er det eneste innløpet til Indre Borgepollen (se figur 9). Over dette innløpet ligger restene etter den tidligere omtalte vikingtidsbroen.

Dersom vi sammenligner nausttuftene i denne sonen med dem ved Buksnesfjorden, som er så mange at sammenligning lar seg gjøre, er det klart at Borgepolltuftene har en noe annen sammensetning. Naustene har enten vært små eller store. 12 av naustene har vært 10 m eller større. Av de naustene som har rommet båter som har vært rundt 6 m eller mindre ligger fire av de syv detaljregistrerte naustene på øya med denne størrelsen ved Borgepollene. Det er ikke overraskende å finne naust beregnet for båter til hjemmefiske og kortere turer på havet og over pollene. Heller er det vel ikke overraskende å finne en god del båter som har fordret et større mannskap og kan ha vært brukt til noe lengre reiser og sesongfiske. Kanskje mest overraskende er det at fem av naustene er 15 m eller lengre. De to lengste naustene har en opprinnelig indre lengde på henholdsvis 21,5 m (naust 48) og 22 m (naust 61) og en båt som Ladebybåten kan ha gått inn i disse naustene. Ingen av disse lengre naustene kan ha rommet båter bredere enn maksimalt 3,5 m.

4.1.7. Valvika med Høynevola

FIGUR 10. Kartutsnitt Valvika med Høynevola.

Valvika og Høynevola vender ut mot samme havområdet som Indre og Ytre Borgepollen. Områdene rundt Val og Høynevola har mange kulturminner av arkeologisk interesse, blant annet mange graver. Mest kjent er nok likevel gravfunnene fra Kvalnes, som ligger et stykke nord for Høynevola. På Kvalnes har mange gjenstander kommet frem som følge av moderne jordbruksaktiviteter blant annet sverd, økser, spyd, ljàblad, perler og skjelett av mennesker og hunder (Johansen 1982 b: 140-142).

Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksposering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre forminner fra j.a.
Nr. 62 Høyenes	(Min 13,0/3,8 = 1:3,4 29 %) Max 14,2/3,8 = 1:3,7 27 %	Båt: Skuldelev 3 Dat: 1000 e. Kr. 13,3/3,3 = 1:4	7	1 STM	Hog: 1,43 Jus: 1,63 Dat: 1400 ± 100 bp Kal: 550-770 e. Kr. T.vur: Merovingertid- vikingtid	-	I umiddelbar nærhet: 1 gravrøys
Nr. 63 Val	F1: 4,0/2,9 = 1:1,4 71 % F2: 10,4/3,6 = 1:2,9 34 %	Båt: Holkestadvika Dat: Y.j.a. 4/? Båt: seksroring Dat: Nyere tid	7	2 STMFN	Hob: 2,90 Jus: 1,50 Dat: 1400 ± 100 bp Kal: 550-770 e. Kr. Hob: 1,89 Jus: 0,49 Dat: 500 ± 100 bp Kal: 1310-1620 e. Kr. T.vur.: Middelalder/nyere tid	-	I umiddelbar nærhet av naust nr. 63-68 ligger
Nr. 64 Val	F1: 2,8/3,7 = 1:0,8 125 % F2: 6,5/4,0 = 1:1,6 63 %	Båt: Åse Dat: Vikingtid 5-6/2,5 = 1:2-2,4	7	2 SMF	Hob: 2,24 Jus: 0,84 Dat: 1000 ± 100 bp Kal: 900-1170 e. Kr. T.vur: Vikingtid-middelalder	-	3 gravhauger
Nr. 65 Val	8,5/3,4 = 1:2,5 40 %	Båt: Horstad Dat: Vikingtid 8/1,75 = 1:4,6	7	2 STUNB	Hob: 2,50 Jus: 1,10 Dat: 1100 ± 100 bp Kal: 810-1030 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	
Nr. 66 Val	10,0/3,4 = 1:2,9 34 %	Båt: seksroring Dat: Nyere tid	7	3 TMN	Hob: 2,63 Jus: 0,33 Dat: 400 ± 100 bp Kal: 1440-1630 e. Kr. T.vur.: Middelalder/nyere tid	-	
Nr. 67 Val	(Min 6,5/2,9 = 1:2,2 45 %) Max 9,5/2,9 = 1:3,3 30 %	Båt: Mo Dat: Vikingtid 9,3/2 = 1:4,65	7	2 STMN	Hob: 2,65 Jus: 1,25 Dat: 1200 ± 100 bp Kal: 710-961 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	
Nr. 68 Val	6,2/3,4 = 1:1,8 56 %	Båt: Åse Dat: Vikingtid 5-6/2,5 = 1:2-2,4	7	2 TUN	Hob: 3,25 Jus: 1,85 Dat: 1500 ± 100 bp Kal: 450-650 e. Kr. T.vur.: Merovingertid	-	

TABELL 11. Registrerte nausttufter sone Valvika med Høyenesvøla (Tabellforklaring: se tabell 5).

Naustet på Høyenes (se appendiks naust 62) i tabell 11 har lang- og endevegger av stein og torv. Den indre bredden i dette naustet er dessuten sikker da naustets langveggers avslutning er markert med hver sin kraftige stein.

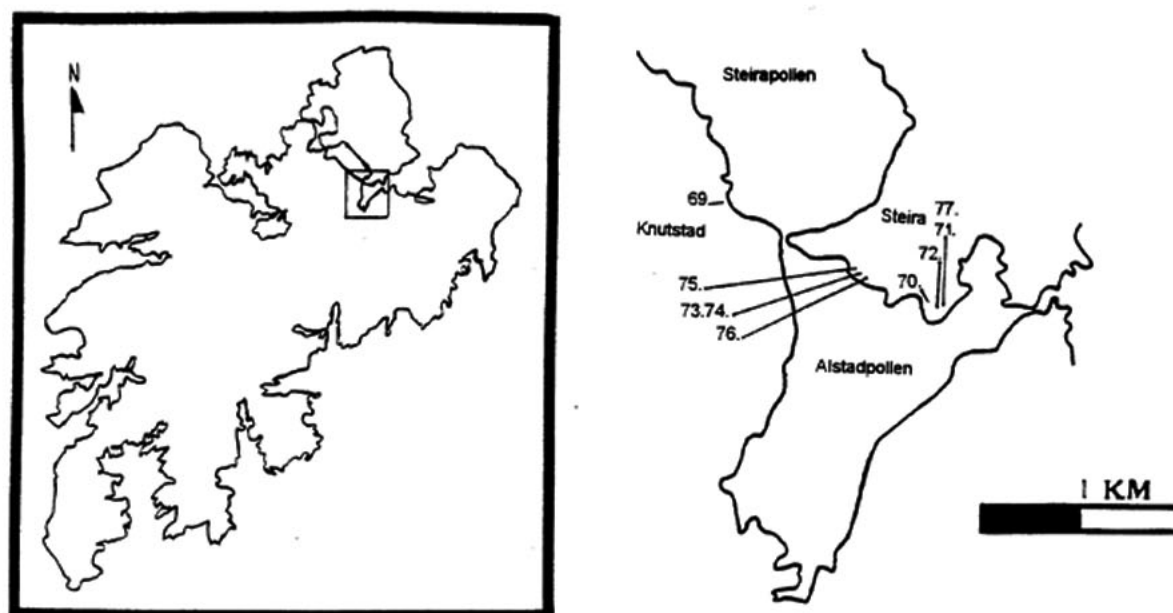
Naust 63, 66 og 68 (se appendiks) på Val ligger samlet. Naust 68 ligger fortløpende bak tofasenaustet 63 og skiller seg fra sistnevnte ved annen lengdeorientering. Dessuten har ikke naust 68 synlig bakgavl og veggene er av torv. Naust 63 vegger er av stein og torv. Naust 66 ligger langs sørsiden av 63 langvegg. Naust 66 vegger, inkludert endevegg, er av torv. Naust 66 og 63 er tidfestet til overgangen middelalder/nyere tid, mens 68 er datert til merovingertid (jfr. tabell 11). Den siste dateringen er noe usikkert da naust 68 avslutning er blitt forstyrret av der foranliggende 63.

De tre siste naustene på Val ligger også samlet, men ikke riktig så tett som forannevnte (se appendiks naust 64-65, 67 og figur 10). Naust 65 og 67 deler en langvegg. Begge vikingtidsnaustenes vegger er av stein og torv. Mens 67 har godt markert endevegg, mangler 65 en synlig bakgavl. Naust 65 er dessuten anlagt slik at en bergnabb er inkorporert i den ene langveggen. Dette naustets indre bredde er sikkert anslått da langveggenes avslutning er markert med hver sin kraftige stein. Det siste naustet på Val, nummer 64, ligger like ved naust 65 og 67. Naust 64 har lang- og endevegger av stein, men er i dag dekket av torv som har vokst til siden naustets brukstid i vikingtid-middelalder. Naustet har to bruksfaser.

Av tabell 11 går det frem at de syv nausttuftenes lengde-bredde-forhold utviser godt sammenfall med kjente båter fra forhistorisk og historisk tid.

Naustene i denne sonen kan alle relateres til jernalderbosetting på de sikre jernaldergårdene Val og Høynes (Johansen 1982a: figur 5 s. 57).

4.1.8. Alstad- og Steirapollene

FIGUR 11. Kartutsnitt Alstad- og Steirapollene.

Den nordligste spissen av Vestvågøy henger så vidt sammen med resten av øya. Dette kommer av at en rekke poller og vann ligger som perler rundt nakken til fjell som Havern. De vestligste perlene er Urd- og Hauklandsvannet. Kun det lave og smale Ellstadeidet skiller denne perlen fra Steirapollen. Denne pollen er derimot ikke skilt fra neste perle, men har et smalt utløp i Alstadpollen. I øst er Alstadpollen "vannfast" med Limstrandpollen, som er den siste perlen. Limstrandpollen munner ut i Sundklakkstraumen som skiller Vestvågøy fra Gimsøy.

Rundt Alstad- og Steirapollene er det på flere av gårdene registrert graver fra jernalderen. Sammenligner en O. Nicolaisens registreringer fra 1884 med ØK-registreringene går det frem at moderne jordbruksaktivitet i dette området har fjernet de fleste gravhauger og -røyser.

Naustr. Gård	Lengde-bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksposering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre fornminner fra j.a.
Nr. 69 Knutstad	(Min 5,4/3,5 = 1:1,5 67 %) Max 6,4/3,5 = 1:1,8 56 %	Båt: Åse Dat: Vikingtid 5-6/2,5 = 1:2-2,4	8	1 TM	Hog: 0,31 Jus: 0,51 Dat: 500 ± 100 bp Kal: 1310-1620 e. Kr. T.vur.: Vikingtid/middelalder	-	-
Nr. 70 Steira	4,0/1,5 = 1:2,7 37 %	Båt: Holkestadvika Dat: Y.j.a. 4/?	8	1 SM	Hog: 0,66 Jus: 0,86 Dat: 1000 ± 100 bp Kal: 900-1170 e. Kr. T.vur.: Vikingtid/middelalder	-	-
Nr. 71 Steira	F1: 8,0/3,4 = 1:2,3 43 % F2: 12,0/3,4 = 1:3,5 29 %	Båt: Glein Dat: Y.j.a. 7/2 = 1 : 3,5 Båt: Næsna Dat: Vikingtid 10/2,5 = 1: 3,6	8	1 STMFN	Hog: 0,81 Jus: 1,01 Dat: 1000 ± 100 bp Kal: 900-1170 e. Kr. T.vur.: Vikingtid/middelalder	-	-
Nr. 72 Steira	11,0/4,5 = 1:2,4 42 %	Båt: Næsna Dat: Vikingtid 10/2,5 = 1:3,6	8	1 STM	Hog: 0,95 Jus: 1,15 Dat: 1100 ± 100 bp Kal: 810-1030 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	-
Nr. 73 Steira	7,0/2,8 = 1:2,5 40 %	Båt: Trælnes Dat: Vikingtid 6/1,4 = 1:4,2	8	1 UN	Hog: 1,00 Jus: 1,20 Dat: 1100 ± 100 bp Kal: 810-1030 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	-
Nr. 74 Steira	6,5/2,5 = 1:2,6 38 %	Båt: Trælnes Dat: Vikingtid 6/1,4 = 1:4,2	8	1 UN	Hog: 1,09 Jus: 1,29 Dat: 1200 ± 100 bp Kal: 710-961 e. Kr. T.vur.: Vikingtid	-	-
Nr. 75 Steira	(Min 10,5/2,9 = 1:3,6 28 %) Max 15,5/2,9 = 1:5,3 19 %	Båt: Mardal Dat: Vikingtid 12/1,75 = 1:6,8	8	1 U	Hog: 1,28 Jus: 1,48 Dat: 1300 ± 100 bp Kal: 660-870 e. Kr. T.vur.: Merovingertid-vikingtid	-	-
Nr. 76 Steira	14,0/3,5 = 1:4 25 %	Båt: Bårset Dat: 800-1000 e. Kr 13,07/2,64 = 1:5	8	1 U	Hog: 1,47 Jus: 1,67 Dat: 1400 ± 100 bp Kal: 550-770 e. Kr. T.vur.: Merovingertid-vikingtid	-	-

Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Ekspone- ring og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre for- minner fra j.a.
Nr. 77 Steira	8,0/2,5 = 1:3,2 31 %	Båt: Glein Dat: Y.j.a. 7/2 = 1:3,5	8	1 STUNB	Hog: 2,13 Jus: 2,33 Dat: 1900 ± 100 bp Kal: 10-240 e. Kr. T.vur.: Folkevandringstid- merovingertid	-	-

TABELL 12. Registrerte nausttufter sone Alstad- og Steirapollene (Tabellforklaring: se tabell 5).

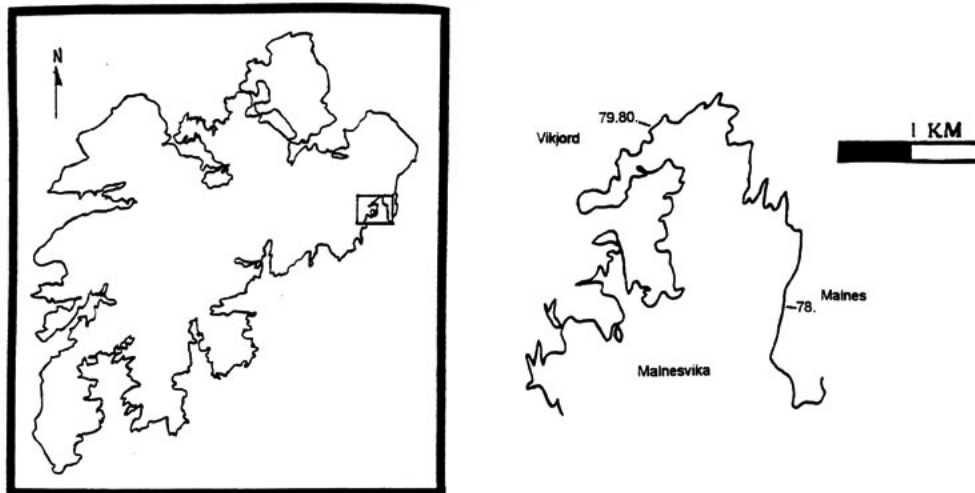
For naust 73-76 (se appendiks) er det vanskelig å si noe om morfologi utover indre mål da disse er svært skadet. I dag fremstår de mest som svake forsenkinger i terrenget. De resterende naustene utviser en god del variasjon. Vikingtids og vikingtid/middelaldernaustene 69, 70 og 72 (se appendiks) er alle enfasenaust med synlig bakgavl. Hva veggene er gjort av varierer; 69 er av torv, 70 er en overtorvet dobbel steinrekke, mens 72 er av stein og torv.

Naust 71 i tabell 12 ligger fortløpende bak naust 77 (se appendiks). 77 er tolket som selvstendig naust da lengdeorientering ikke faller helt sammen med naust 71. Begge naustene har vegger av torv og stein, og berg og en stor flyttblokk løper parallelt med yttervegg. Det som skiller dem fra hverandre er at naust 71 har to faser og synlig bakgavl, mens naust 77 er et enfasenaust med endevegg kun markert ved en innskjæring i terrenget.

For seks av de ni naustene i dette området er det ingen anmerkninger hva sammenfall i lengde-bredde forholdet mellom båt og naust angår. Naust 71 og 75 i tabell 12 får anmerkning hva lengde angår og naust 72 hva bredde gjelder.

Naustene på Steira- og Sjøburdneset ligger alle assosiert med den sikre jernaldergården Steira. Likeledes ligger Knutstadnaustet ved den sikre jernaldergården med samme navn (Johansen 1982a: figur 5 s. 57).

4.1.9. Malnesvika

FIGUR 12. Kartutsnitt Malnesvika.

I øst blir Malnesvika skilt av fra Henningsværstraumen av det smale og nokså bratte Malneset. Sør for Malnesvika ligger en skjærgård som barriere ut mot Vestfjorden.

I Malnesvika er det særlig rundt gården Malnes mange fornminner. Her ligger tuften etter et langhus på 18 m, syv graver og fire andre røyser. Til gården hører også en nausttuft (tuft 78). På østsiden av Malnesryggen og ut mot Henningsværstraumen ligger en ødegård; Bujord, med langhus på 22 m, to gravrøyser og åkerspor (Johansen 1982b: 134). Her er det ikke registrert nausttuffer, men naustene på Moland ligger på Bustranda. Er det tilfeldigheter eller har Moland og Bujord hatt samme naustplass?

Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksponering og morfologi	Datering	¹⁴ C dateringer	Andre fornminner fra j.a.
Nr. 78 Malnes	11,0/2,7 = 1:4,1 24 %	Båt: Gokstad seksring Dat: 850 e. Kr. 9,75/1,86 = 1:5,2	10	2 SMB	Hob: 3,05 Jus: 1,65 Dat: 1300 ± 100 bp Kal: 660-870 e. Kr. T.vur.: Merovingertid/vikingtid	-	Består og av: 8 røyser (4 trolig rydnings- røyser)Hustuft 18x10 m
Nr. 79 Vikjord	12,5/3,0 = 1:4,2 24 %	Båt Føre Dat: 400-670 e. Kr. 10/2,7 = 1:3,7	9	2 STMN	Hog: 2,96 Jus: 2,56 Dat: 2000 ± 100 bp Kal. 120 f. Kr-130 e. Kr. T.vur.: Romersk jernalder	-	-
Nr. 80 Vikjord	14,8/2,3 = 1:6,4 16 %	Båt: Mardal Dat: Vikingtid 12/1,75 = 1:6,8	9	2 STMN	Hog: 2,96 Jus: 2,56 Dat: 2000 ± 100 bp Kal: 120 f. Kr-130 e. Kr. T.vur.: Romersk jernalder	-	-

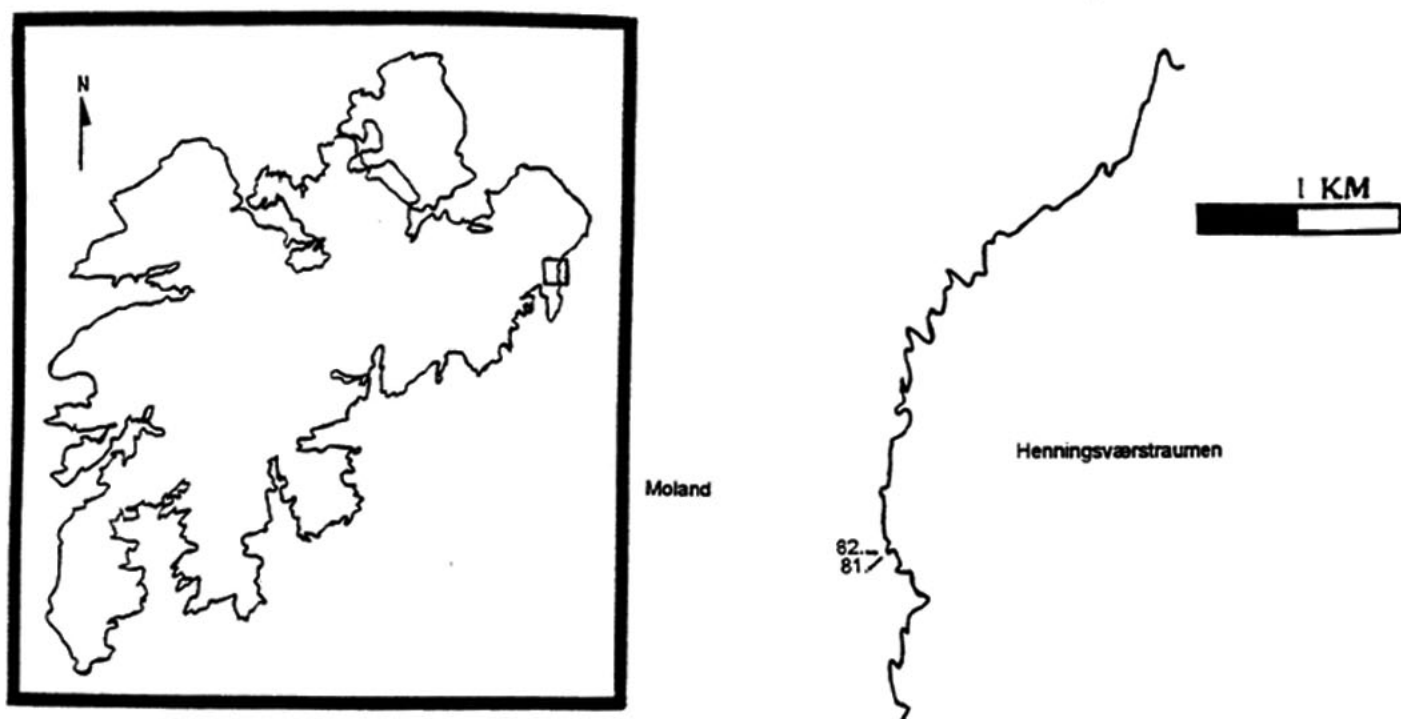
TABELL 13. Registrerte nausttufter sone Malnesvika (Tabellforklaring: se tabell 5).

Naustet på Malnes (se appendiks naust 78) i tabell 13 fra overgangen merovingertid/vikingtid har hatt vegger av stein, trolig lagt i dobbel rekke. Endeveggen er noe skadet av den gamle sjøveien slik at det i dag er vanskelig å avgjøre om berget i bakkant av tuften løper i flukt med denne eller inngår som et konstruktivt element ved naustet. Naust 79 og 80 (se appendiks) på Vikjord har felles langvegg og begge har vegger av stein og torv og en godt synlig endevegg. Den indre bredden til naust 80 er dessuten ganske sikker da naustets langveggers avslutning er markert med hver sin kraftige stein.

Naust 78 på Malnes indre mål korresponderer med Gokstad seksringen. Vikjordnaustene er ikke bare problematisk hva strandlinjedatering vedrører. Naustene er også en del lengre enn de båtene jeg forsøksvis har plassert i dem (jfr. tabell 13).

Dateringen av naustet på Malnes styrkes av at det ligger i nær tilknytning til restene etter et langhus. Naustene på Vikjord ligger ikke i direkte tilknytning til noen sikker eller mulig jernaldergård, men avstanden til blant annet tuftene på Moland er ikke lang. Naustene på denne lokaliteten ligger dessuten skjermet til, til forskjell fra naustene ved Bustranda. Det er ikke utenkelig at folkene på Moland kan ha brukt disse naustene. Skipene som har passet i disse naustene må også ha vært ganske smale i forhold til lengden.

4.1.10. Henningsværstraumen

FIGUR 13. Kartutsnitt Henningsværstraumen.

Ved foten av den steile Vikjordtinden, som rager 509 m.o.h., ligger gården Moland. På gården ligger et ødetun bestående av seks langhus på 12 m til 30-35 m, to mulige grophus, 32 grav- eller rydningsrøyser, en åkerrein samt ardspor. Langhusene dateres til både eldre og yngre jernalder (Johansen 1982b: 127-133).

Naustnr. Gård	Lengde- bredde forhold naust	Båt	Isobas	Eksposering og morfologi	Datering	¹⁴ C datering	Andre forminner fra j.a.
Nr. 81 Moland	F1: 10,0/2,5 = 1:4 25 % F2: 13,0/3,0 = 1:4,3 23 %	Båt: Kvalsund 2 Dat: 650-700 e. Kr. 9,5/1,5 = 1:6,3 Båt: Mardal Dat: Vikingtid 12/1,75 = 1:6,8	10	4 STMIFN	Hob: 4,32 Jus: 1,12 Dat: 1000 ± 100 bp Kal: 900-1170 e. Kr. T.vur: Merovingertid- vikingtid	1230 ± 70 bp 708-886 e. Kr (T-3029)	Består og av: 2 gravrøyser, den ene med omfallen bauta
Nr. 82 Moland	10,0/2,5 = 1:4 25 %	Båt: Kvalsund 2 Dat: 650-700 e. Kr. 9,5/1,5 = 1:6,3	10	4 STM	Hob: 4,98 Jus: 1,78 Dat: 1400 ± 100 bp Kal: 550-770 e. Kr. T.vur: Folkevandringstid- merovingertid	-	

TABELL 14. Registrerte nausttufter sone Henningsværstraumen (Tabellforklaring: se tabell 5).

De to naustene i tabell 14 på Moland ligner på hverandre i mange henseender (se appendiks). Begges vegger, inkludert en synlig endevegg, består av stein og torv. Det som skiller naust 81 fra 82 er førstnevntes mulige parallelltuft på naustets sørside. Det er dog mulig at det ikke er en parallelltuft, men heller et tilbygg (se kapittel 6.2.6.).

De to naustene ved Henningsværstraumens indre mål er forenlig med lengde-bredde forhold til båter fra yngre jernalder (jfr. tabell 14).

Ved Henningsværstraumen er naust 81 på Moland ¹⁴C datert til 708-886 e. Kr., mens strandlinjedateringen ga 900-1170 e. Kr. Det må her sies å være relativt god overensstemmelse mellom det resultat de to ulike dateringsmetodene ga, selv om det ikke er overlapping (Se kapittel 6.2.6. for nærmere omtale av ¹⁴C dateringen på Moland).

Nausttuftene på Moland ligger nært jernaldertunet på samme gård og bør i alle fall knyttes til denne. Det er mulig at naust 82 bør trekkes inn i eldre jernalder siden naust 82 ligger noe høyere enn naust 81. En grav med bauta er dessuten lokalisert ikke langt fra naust 82. Dette styrker antakelsen om datering til eldre jernalder.

4.2. MORFOLOGISK VURDERING

En kronologiske rekke er bygd opp. Endrer de morfologiske trekk ved naustene seg over tid? For materialet fra Vestvågøy er det særlig følgende konstruktive elementer som er lett synlige (jfr. kolonne "Eksponering og beliggenhet" tabellene 5-14 og appendiks):

4.2.1. Stein eller torv i veggene

Generelt sett går det frem av materialet at veggene i eldre og yngre jernalder har bestått av en blanding av stein og torv. Fra yngre jernalder av og inn i nyere tid blir veggene i større grad bygget av stein, men den mer torvblandede veggen holder fortsatt stand. At denne torven ikke bare er tilvekst går klart frem av en del naust med to faser. Her kan en nemlig skille fasene fra hverandre ved hjelp av veggens mer eller mindre utflytende karakter.

Naust 19, 48, 63, 68 og 71 (se tabellene 7-12 og appendiks) har vegger som i første fase er laget av mye torv og er mer utflytende enn de mer steinfylte vegger fra fase to. Naustene dateres til henholdsvis folkevandringstid, middelalder-nyere tid, merovingertid og vikingtid/middelalder. To andre naust utviser motsatt forløp. Naust 32 og 56 (se tabellene 7, 10 og appendiks) første fase inneholder mer stein enn siste fase som er mer utflytende og torvbestandig. Disse to naustene antas å kunne være noe eldre enn de førstnevnte da mulige dateringer er folkevandringstid-vikingtid og folkevandringstid-merovingertid. Konklusjonen blir da at hovedregelen om at naustenes vegger blir laget hovedsaklig av stein fra middelalder av ser ut til å stemme bra. Bildet på Vestvågøy er likevel ikke hundre prosent entydig. Det er kanskje ikke så merkelig da ulikt byggemateriale har ulike egenskaper. Hva naustets vegger er isolert med, er nok ikke bare et tidsrelatert fenomen. Hva naustets konstruktører har ønsket med naustet samt tilgangen på bygningsmaterialer har nok spilt inn i valg av byggemateriale.

4.2.2. Bakgavl

Det forholdet at nausttuftene har eller mangler en synlig bakgavl er ikke mulig å spore noen endringer over tid på. Begge forhold er representert i alle perioder, og temmelig jevnt fordelt, men med en liten overvekt av naust med bakgavl (se tabellene 5-14 og appendiks).

Det kunne tenkes at i de tilfeller hvor terrenget skråer bratt ble det valgt en lettere konstruksjon på endeveggen for å gi et mindre trykk fra denne i fallretning. Ut fra mitt materiale ser dette ikke ut til å være tilfellet. Majoriteten av naust er reist på grunn som er nokså flat. Kun 8-10 naust er anlagt på mer skrånende terreng (partiet bak naustet markert skrånende eller gulvhelling på rundt et par meter i lengderetning). I disse tilfellene er det jevn fordeling mellom naust med og uten synlig bakgavl.

Konklusjonen blir dermed at det virker som om noen naust er valgt reist med en lettere konstruksjon på endeveggen enn andre. Det må presiseres at dette er et forhold som er konstatert på bakgrunn av

overflateregistreringer. For å få mer kunnskap, bør arealet graves ut. Bare slik er det mulig å avgjøre om dette er en reell ulikhet eller om forskjellen kun er et overflatefenomen. Det er mulig at naust med synlig bakgavl har hatt en vegg av samme karakter som langveggene, mens de med "usynlig" bakgavl har hatt en lettere konstruksjon. Det at naust har en delvis åpen bakgavl eller en lettvegg av tre i tuftens ende mot land er et trekk som er kjent både fra Vestlandet og Færøyene (Rølfesen 1974: 101).

4.2.3. Eggformede naust

Fire naust, 42, 52, 56(F2) og 59, har alle en eggformet ytre fasong (se kapittel 4.1.6. for definisjon av eggformet naust). Alle er lokalisert rundt Indre og Ytre Borgepollen og dateres til folkevandringstid og yngre jernalder samt overgangen yngre jernalder/middelalder. En del forhold taler imot at eggformen er et resultat av noen spesiell konstruksjonsmåte av veggene.

I naust 42 (se appendiks) på Borg står det et moderne naust inne i tuften. Ved reising av det moderne naustet har trolig en del masse blitt kastet ut fra gulvområdet. Denne utkastede massen kan ha gitt naust 42 "eggutseende".

I naust 59 (se appendiks) på Sletteng gravde jeg en sjakt sommeren 1995 (se kapittel 6.2.3. for nærmere omtale av utgravingen på Sletteng). Veggkonstruksjonen i naustet skilte seg ikke ut fra naust som ikke kan karakteriseres som eggformet.

Den mest sannsynlige forklaringen er trolig at dette dreier seg om naturfenomener. Torvens vekstvilkår og -måter på disse stedene samt hvordan veggene har glidd ut har gitt naustene den eggformede ytre fasong. I tilfellet 56 (F2) (se appendiks) kan det at veggene har bestått av torv gitt kraftig utrasing og resultert i det eggformede utseendet.

4.2.4. Komplekse naust

Naust med tilbygg, flere faser eller naust med felles vegg med et annet (naust 1-2, 7, 16, 19-24, 26, 29-30, 32-34, 37, 41, 44, 48-50, 53, 56-58, 60, 63, 65-68, 71, 73-74, 77, 79-81: se appendiks) vitner om komplekse strukturer og utnyttelse. Det er nok ikke uten grunn at denne kompleksiteten er særlig synlig fra folkevandringstid, yngre jernalder og overgangen yngre jernalder/middelalder. Naust fra periodene eldre jernalder og nyere tid utviser noe mindre variasjon. Yngre jernalder og middelalder er perioder som må betraktes som preget av omfattende utnyttelse av marine ressurser i en tid med store endringer religiøst, politisk og sosialt. En kompleks tid og en kompleks næringsutnyttelse avspeiler seg på Vestvågøy i komplekse strukturer.

I flere tilfeller har naust felles langvegg. Rølfesen (1974: 111) regner slike naust for å være like gamle. Dette kommer jeg frem til i tilfellene naust 1 og 2, 19 og 20, 57 og 58, 63 og 66, 65 og 67, 73 og 74, 79

og 80. Ved naust 22 og 26, som har felles langvegg, har jeg satt dateringene til henholdsvis folkevandringstid-merovingertid og folkevandringstid. Ved naust 44 og 53, som også har felles langvegg, har jeg satt dateringene til henholdsvis vikingtid og merovingertid. Dette fordi naustene som ligger sammen har ulik høyde over og avstand til blæretang og gresskant. Naustene kan likevel være samtidige, og dateringene må ikke oppfattes for bastant.

4.2.5. Naust som utnytter naturformasjoner

Fenomenet med å utnytte naturformasjoner og la disse gå inn som et konstruktivt element i naustene på Vestvågøy er tilstede i både eldre og yngre jernalder, middelalder og nyere tid i følgende tilfeller: 5-6, 8-10, 13, 24, 27, 29, 36, 65, 77-78 (se appendiks). Den relative fordelingen av slike naust viser at antallet er relativt beskjedent og ganske likt fordelt mellom de ulike periodene. Det er trolig at de som bygde naust har benyttet seg av naturformasjoner der det har vært hensiktsmessig så lenge naust har vært bygd.

Ut fra det registrerte og gravde materialet er det vanskelig å si om de forannevnte trekk er forhold forårsaket av natur eller kultur. Hva som er tilfellet kan bare fastslås sikkert ved hjelp av utgravinger.

4.3. FORHOLDET TIL ANDRE STRUKTURER

26 av de 82 naustene på Vestvågøy ligger direkte knyttet til graver fra jernalderen. Av disse 26 er det seks nausttuffer (1-2, 29-30, 63, 66) som ut fra indre lengde-bredde og høyde over middelvannstand defineres som middelalder eller middelalder/nyere tids tuffer. Det betyr at det av de 63 jernaldernaustene på Vestvågøy kun er 20 (naust nr. 3, 16, 31-32, 35, 37, 42, 45, 48, 50, 56, 61, 62, 64-65, 67-68, 78, 81-82) som kan assosieres med graver. Dette er ganske beskjedent sammenlignet med resten av Nord-Norge, hvor Nilsen ofte finner at nausttuffer og graver opptrer sammen (se kapittel 7.6. for nærmere omtale av relasjonen mellom naust og andre strukturer). I de tilfellene hvor grav og naust opptrer sammen, støtter dette opp under datering av nausttuffen til jernalderen. At det ligger middelaldernaust i nærheten av både jernaldergraver og -nausttuffer vitner om lang kontinuitet i bruk av naustplasser.

4.4. ¹⁴C DATERING, STRANDLINJEDATERING OG BÅTTYPEN

Strandlinjedaterings holdbarhet vurdert opp mot de seks ¹⁴C daterte naustene på Vestvågøy viser at det er langt fra uproblematisk å anvende strandlinjedateringsmetoden. Dateringene fra Sletteng (naust 59), Moland (naust 81) og Fygle (naust 15) kan aksepteres. Borg (naust 61) og Ramsviks (naust 32) strandlinjedateringer blir henholdsvis 2 000 og 1 000 år for gamle sammenholdt med ¹⁴C dateringene. Finnes det likheter mellom de to naustene som kan forklare denne forskjellen? Begge naustene har rommet store båter. Men tanken er jo den at naust bygget for store skip har ligget så nær flomålet som

mulig. Dette fordi ingen vel har lyst til å slite med å dra skip over land lengre enn høyst nødvendig. På både Borg og Ramsvik er det heller ikke topografiske forhold som gjør at naustet har måtte vært plassert lengre fra flomålet enn høyst nødvendig.

Trolig ligger deler av løsningen på problemet i anvendbarheten av strandlinjedateringer på materiale fra jernalder. De seks ¹⁴C daterte naustene gir ikke noe godt bilde av hvor utbredt problemet er. Det er derfor nødvendig å dra inn nok et dateringskriterium. Er det overensstemmelse mellom strandlinjedateringene og dateringer på båter som naustene kan ha rommet? En sammenligning mellom strandlinjedateringene og datering på båter som de respektive naust kan ha rommet, viser i flere tilfeller et misforhold på mange hundre år:

Naust nr	Misforhold strandlinjedatering og daterte båttyper i antall år rundet til 50 år
2	350
5	500
17	250
18	250
19	300
20	300
21	300
22	300
24	200
26	400
27	450
28	300
32	600
35	150
37	700
46	150
49	150
52	150
54	200
56	200
58	300
59	600
60	600
61	800
62	250
68	150
69	300
77	350
79	300
80	750

TABELL 15. Misforhold datering strandlinje-båttyper.

Et misforhold på 100-350 år er likevel ikke så meget av flere grunner. Landhevingen fra jernalderen og frem til i dag har vært temmelig liten i området. Dessuten blir det feil dersom vi tenker oss

middelvannstanden som en jevnt fallende kurve. Med utgangspunkt i de godt dokumenterte fluktuasjonene i middelvannstand på Andøya har denne kurven på Vestvågøy trolig følgende avvik: en topp rundt Kristi fødsel, en bunn 800 e. K. samt tendens til nok en oppgang på 1400-1600-tallet før middelvannstanden for rundt 200 år siden nådde dagens nivå (Fjalstad og Møller 1994: 243). Både astronomiske og meteorologiske forhold spiller inn på hvor nært havet naustene har stått. Å jobbe med strandlinjedateringer av fornminner fra jernalder så langt ut mot ytterkysten er å jobbe på grensen av det mulige for metoden. 1 m fra eller til for anvendelsen av strandlinjedateringer vil i andre tilfeller, som i indre fjordstrøk eller benyttet på materiale fra steinalder, ikke gi nevneverdige utslag (Jakob Møller pers. med.). Problemene med anvendbarheten av strandlinjedateringer kommer i tillegg til at antall kjente, daterte båter fra jernalder er begrenset. Når resultatene spriker med mer enn 400 år blir det for meget når en arbeider med jernalder. En tilsvarende usikkerhet i dateringene har mindre å si for en geolog. Et sprik på mer enn 400 år viser ni av de 82 naustene i denne undersøkelsen (jfr. tabell 15). Fem av disse ni bør omtales litt nærmere.

Naust 32 Ramsvik: Strandlinjedateringen av naustet ga 380 f. Kr.-120 e. Kr. ¹⁴C dateringene fra kulturlaget ga 430-640 e. Kr. og 540-780 e. Kr. Her er ¹⁴C dateringene i svært god overensstemmelse med dateringene til den båten som har fått plass i naustet; Kvalsund datert 650-700 e. Kr. Uoverensstemmelse mellom strandlinjedatering og ¹⁴C datering blir minimum 210 år. Sett som kulturhistoriske perioder er ikke spriket mellom resultatene fra de to ulike dateringsmetodene så alt for stort; nemlig romersk jernalder og overgangen romersk jernalder-folkevandringstid (Se kapittel 6.2.2. for nærmere omtale av ¹⁴C dateringene på Ramsvik).

Naust 59 Sletteng: er interessant, men forvirrende. Fra sjakten som ble gravd, ble to trekullprøver ¹⁴C datert. En prøve ga 650-770 e. Kr. Dette stemmer godt overens med den båttypen som naustet kan ha rommet, her eksemplifisert ved båten fra Mardal datert til vikingtid. Den andre ¹⁴C prøven ga 85-315 e. Kr. som resultat og stemmer bra overens med strandlinjedateringen på 10-240 e. Kr. Misforholdet kan ha som årsak at den eldste dateringene stammer fra en aktivitet eldre enn naustet (Se kapittel 6.2.3. for nærmere omtale av ¹⁴C dateringene på Sletteng).

Naust 61 Borg: Strandlinjedateringen av naustet ga 380 f. Kr.-120 e. Kr. ¹⁴C dateringen av samme naust ga 892-1026 e. Kr. Også denne ¹⁴C dateringen er i forbausende god overensstemmelse med dateringene til båttypen som har fått plass i dette naustet; Ladeby datert 900-950 e. Kr. Kun en ¹⁴C datering stammer fra det høyest liggende naustet ved Borgepollene. Misforholdet mellom strandlinje- og ¹⁴C dateringene kan komme av at materialet som er datert stammer fra en sen bruksperiode av naustet (Se kapittel 6.2.5. for nærmere omtale av ¹⁴C dateringen på Borg).

Naust 79 og 80 Vikjord: har felles langvegg. Problemet her er at grunnen rundt naustene er noe fuktig. Bakken er i tillegg kjørt opp av traktor. Dype hjulspor og en kraftig jordvoll som følger en traktorvei inntil

naust 79 langvegg gjør at tolkningen av disse tuftene er noe usikker. Det renner også en del ferskvann ut i Malnesvika. Dette gjorde at det ikke var mulig å måle inn blæretangranden i forbindelse med naustene. Gresskanten var også noe forstyrret. Samlet sett blir konklusjonen den at strandlinjedateringene her er usikre.

Dersom en ser på strandlinjedateringsmetoden sammen med ¹⁴C daterte naust og båttyper naustene kan ha rommet, mener jeg at resultatet kan aksepteres. Jeg vil likevel ikke gå så langt som Nilsen (1995: 101) og si at strandlinjedateringer er et brukbart alternativ til dyre og ressurskrevende ¹⁴C dateringer frembragt gjennom utgravinger. Jeg vil ikke gå lenger enn at strandlinjedateringene er et supplement, og et supplement som må brukes med den ytterste varsomhet og i sammenheng med andre dateringsmåter som lengde-breddeindekser og nærhet til andre arkeologiske strukturer. I tilfellet med materialet fra Vestvågøy mener jeg at jeg gjennom denne kryssbruk av metoder har kommet frem til en kronologi som i *grove* trekk kan aksepteres.

At dateringene av naustene i *grove* trekk ser ut til å stemme, forsterkes av at tuftenes høyde og avstand til henholdsvis gresskant og blæretang faller inn i nokså klare kategorier når de knyttes opp til ulike tidsperioder (jfr. tabellene 16 og 17). Ved pollene på Vestvågøy ligger nausttuftene fra ulike forhistoriske perioder i *grove* trekk på følgende høyder over og avstand til dagens gresskant:

Perioder	Høyde over dagens gresskant	Avstand til dagens gresskant
Yngre jernalder	ca. 0,3-1,6 m	ca. 3-15 m
Overgang eldre-yngre jernalder	ca. 1,6-2 m	ca. 13-30 m
Eldre jernalder	ca. 2 m og høyere	ca. 15-40 m

TABELL 16. Høyde over dagens gresskant-perioder.

Nausttuftene som ligger ved saltvann følger et tilsvarende mønster, men her er det dagens blæretangbelte som er utgangspunktet for høyden og avstanden:

Perioder	Høyde over dagens blæretang	Avstand til dagens blæretang
Nyere tid	ca. 0,5-1,5 m	ca. 12-30 m
Middelalder	ca. 1,5-2 m	ca. 12-30 m
Yngre jernalder	ca. 2-3,0 m	ca. 13-50 m
Overgangen eldre-yngre jernalder	ca. 3,0-3,5 m	ca. 13-50 m
Eldre jernalder	ca. 3,5 m og høyere	ca. 20-60 m

TABELL 17. Høyde over dagens blæretang-perioder.

Bildet rundt pollene er det som er klarest og med færrest unntak. Ved saltvann er det ikke like entydig særlig hva avstanden gjelder. Kanskje ikke overraskende i og med at disse naustene ligger eksponert

fra grad 2 til og med 4 og på isobas 5-10. Ved pollene ligger nausttuftene svært beskyttet til, det vil si sone 1. Alle pollene ligger på isobas 6-7.

4.5. SAMMENFATNING REGISTRERTE NAUST

Tilsammen 82 nausttufer er detaljregistrert. De største konsentrasjonene er å finne rundt Buksnesfjorden og Indre og Ytre Borgepollen. Det er stor variasjon i størrelsen på nausttuftene. De korteste tuftene er kun 4 m lange innvendig, mens den lengste er 39 m. Det er gjennomgående godt sammenfall mellom naustenes indre mål og kjente båter fra historisk og forhistorisk tid. En vurdering av hva båtene som har ligget i naustene har blitt brukt til, blir foretatt i kapittel 5.

Nausttuftene er datert på bakgrunn av strandlinje- og ^{14}C dateringer, relasjon til andre fornminner fra jernalder, naustenes morfologi og båter som kan ha ligget i naustene. Etter å ha sammenholdt resultatet fra de ulike dateringsmetodene, viser det seg at strandlinjedateringsmetoden langt fra er uproblematisk. Dateringene av naustene kan likevel i grove trekk aksepteres. Av 82 detaljregistrerte nausttufter kan 63 knyttes til jernalderen og overgangen jernalder middelalder. 19 av de detaljregistrerte nausttuftene stammer trolig fra middelalder og nyere tid.

Hovedtendensen i Vestvågøymaterialet er at naust fra jernalder har hatt vegger av stein og torv, men rene stein eller torvvegger er også dokumentert. Rene steinvegger er mest vanlig i middelalder og nyere tid. At noen naust har en eggformet fasong har trolig naturlige årsaker. Det er dog usikkert hvorfor det finnes naust med bakgavl av samme karakter som langveggene, mens bakgavlen andre ganger kun tegner seg som en forsenking.

Av alle de detaljregistrerte nausttuftene, er nær halvparten av naustene komplekse strukturer med tilbygg, flere faser eller felles vegg med annet naust. Rundt en tredjedel av nausttuftene på Vestvågøy kan assosieres med graver.

5. NAUST OG BÅT

Siden naust primært har vært bygget for å romme en båt, vil jeg se nærmere på denne tette relasjonen. Fungerer lengde-bredde indeks som dateringsgrunnlag for nausttuftene og hva kan båtene som har ligget i naustene vært brukt til? Er det likheter mellom materialet fra Vestvågøy og områder med lengre avstand til sesongfiskeriene?

5.1. LENGDE-BREDDE INDEKS SOM DATERINGSKRITERIUM

I 66 av 82 tilfeller er det godt samsvar mellom de detaljregistrerte nausttuftene på Vestvågøy og samtidige båttyper (jfr. tabellene 5-14). I 11 tilfeller (2, 41, 43, 46-48, 52, 71, 75, 79-80) er det ikke sammenfall mellom lengde på nausttuft og samtidig båt, mens det samme er tilfellet fire ganger (31, 40, 55, 72) hva bredde angår. En nausttuft (29) sammenfaller hverken i lengde eller bredde med samtidige båttyper. Alt i alt må det sies å være et ganske så bra samsvar med tanke på det begrensede kildematerialet en har til rådighet hva fortidige båter vedrører. I dette ligger det selvsagt et kildekritisk problem. Båtene som jeg har plassert i naustene på Vestvågøy kommer fra et stort geografisk område og har hatt ulike bruksområder, men det er tross alt ikke tilstrekkelig materiale tilgjengelig fra Nord-Norge. Et annen kildekritikk er at jeg har latt meg styre av resultatet fra strandlinjedateringen når jeg har plassert kjente båter i tuftene. Dette innebærer en fare for ringslutninger der det ene resultatet bygger på det andre. Det var derfor viktig å ha en del ¹⁴C dateringer som fungerer som kronologiske kontrollpunkter. Seks ¹⁴C daterte naust av 82 kan høres lite ut, men jeg vil da minne om at materialet stammer i sin helhet fra ei øy som jeg etterhvert har lært å kjenne ganske så inngående. Denne kunnskapen er ervervet både gjennom feltarbeid, og ikke minst gjennom Johansens analyser og arkiv over øya. Dette har gitt meg samfunnskonteksten jeg oppfatter naustmaterialet innenfor. Denne kunnskapen og alle vurderingene kommer ikke direkte til uttrykk i tekst og tabeller. Denne totale kjennskapen til øya styrer likevel og har vært svært viktig ved totalvurderinger av naustenes alder og styrker meg i troen på at jeg har foretatt gode valg.

Dersom vi så vender blikket vekk fra konkrete båter og begir oss inn i indeksens verden (lengde delt på bredde) er det, som tidligere nevnt, ganske så godt underbygget at utviklingen går fra lange, smale båter og naust i eldre jernalder til bredere båter og naust i og med innføring av seilteknologi. Dette leder til et crescendo i vikingtid med en større differensiering og typegalleri (se kapittel 3.2. for nærmere omtale av jernalderbåter). Om vi ser på naustene på Vestvågøys indeks og disses datering, er følgende tilfellet:

Prosent	Naustnr	Datering
15 %	48	Merovingertid-vikingtid
16 %	2	Middelalder
16 %	61	Vikingtid
16 %	80	Romersk jernalder
19 %	16	Vikingtid-middelalder
19 %	75	Merovingertid-vikingtid
20 %	13	Middelalder
20 %	46	Vikingtid
21 %	35	Merovingertid-vikingtid
22 %	52	Merovingertid
23 %	19	Folkevandringstid-merovingertid
23 %	24	Folkevandringstid-merovingertid
23 %	27	Folkevandringstid-merovingertid
23 %	47	Vikingtid
23 %	81	Merovingertid-vikingtid
24 %	15	Folkevandringstid
24 %	17	Merovingertid-vikingtid
24 %	43	Vikingtid
24 %	56	Folkevandringstid-merovingertid
24 %	78	Merovingertid/vikingtid
24 %	79	Romersk jernalder
25 %	42	Vikingtid/middelalder
25 %	59	Folkevandringstid-merovingertid
25 %	76	Merovingertid-vikingtid
25 %	82	Folkevandringstid-merovingertid
26 %	26	Folkevandringstid-merovingertid
26 %	32	Folkevandringstid-vikingtid
26 %	41	Merovingertid
26 %	51	Merovingertid
27 %	49	Merovingertid-vikingtid
27 %	62	Merovingertid-vikingtid
28 %	18	Merovingertid-vikingtid
28 %	20	Folkevandringstid-merovingertid
28 %	39	Middelalder/nyere tid
29 %	3	Folkevandringstid
28 %	22	Folkevandringstid-merovingertid
29 %	71	Vikingtid/middelalder
29 %	5	Folkevandringstid-merovingertid
30 %	67	Vikingtid
30 %	50	Merovingertid-vikingtid
31 %	1	Middelalder
31 %	45	Vikingtid
31 %	54	Merovingertid
31 %	77	Folkevandringstid-merovingertid
32 %	53	Merovingertid
33 %	21	Folkevandringstid-merovingertid
33 %	28	Romersk jernalder
34 %	4	Nyere tid
34 %	7	Nyere tid
34 %	63	Middelalder/nyere tid
34 %	66	Middelalder/nyere tid
36 %	29	Middelalder
36 %	57	Folkevandringstid

Prosent	Naustnr	Datering
37 %	14	Vikingtid
37 %	70	Vikingtid/middelalder
38 %	36	Vikingtid
38 %	74	Vikingtid
40 %	12	Middelalder/nyere tid
40 %	25	Merovingertid
40 %	37	Merovingertid-vikingtid
40 %	65	Vikingtid
40 %	73	Vikingtid
42 %	38	Nyere tid
42 %	72	Vikingtid
43 %	6	Nyere tid
43 %	44	Vikingtid
45 %	9	Middelalder/nyere tid
45 %	23	Folkevandringstid-merovingertid
48 %	30	Middelalder
50 %	8	Nyere tid
53 %	58	Folkevandringstid
56 %	68	Merovingertid
56 %	69	Vikingtid/middelalder
59 %	10	Middelalder/nyere tid
59 %	40	Merovingertid-vikingtid
63 %	64	Vikingtid-middelalder
67 %	11	Middelalder/nyere tid
67 %	31	Vikingtid
67 %	33	Middelalder/nyere tid
77 %	60	Folkevandringstid
83 %	34	Middelalder/nyere tid
100 %	55	Merovingertid

TABELL 18. Lengde-bredde for naust på Vestvågøy i prosent.

Konklusjonen ut fra tabell 18 blir at bildet på ingen måte er entydig og klart. Naust som har rommet smale båter kan dateres til perioden fra eldre jernalder til middelalder, mens naust bygget for bredere båter stammer fra eldre jernalder og inn i nyere tid. Denne tendensen sees også i Nilsens data. Han (Nilsen 1995: 65-67, 78-80, 95-98) finner også godt sammenfall mellom samtidige båttyper og naustenes størrelse. Når en ser nærmere på indeks relatert til naustenes alder, utviser Nilsens materiale tilsvarende heterogenitet som den som er å spore på Vestvågøy:

Prosent	Naustnr	Datering
15 %	2 Helgøy	Vikingtid
20 %	10 Leknes	Senmiddelalder
24 %	5 Skipsfjord	Keltertid
24 %	13 Leknes	Vikingtid
26 %	18 Håkøy	Yngre romertid
26 %	14 Spildra	Folkevandringstid
28 %	15 Spildra	Folkevandringstid
28 %	17 Håkøy	Folkevandringstid
29 %	1 Helgøy	Merovingertid
32 %	22 Akkarfjord	Vikingtid
34 %	11 Leknes	Nyere tid/senmiddelalder
34 %	16 Storslett	Folkevandringstid
37 %	12 Leknes	Middelalder
37 %	19 Akkarfjord	Vikingtid
38 %	20 Akkarfjord	Vikingtid
40 %	9 Leknes	Senmiddelalder
42 %	4 Skipsfjord	Folkevandringstid
42 %	24 Akkarfjord	Merovingertid
43 %	23 Akkarfjord	Vikingtid
45 %	7 Leknes	Senmiddelalder/nyere tid
53 %	3 Skipsfjord	Folkevandringstid
59 %	6 Leknes	Senmiddelalder/nyere tid
67 %	8 Leknes	Senmiddelalder/nyere tid
? %	21 Akkarfjord	Vikingtid

TABELL 19. Lengde-bredde for naust i Nilsens materiale i prosent (Kilde: Nilsen 1995: 93, prinsippkisser og tabell 18 i appendiks)

Det nokså klare skille i indeks relatert til båtenes og naustenes alder som Rolfsen (1974: 103) og Myhre (1985: 42-44) setter ved 1: 4/1: 4,5 som tilsvarer henholdsvis 25 %/22 %, ser ikke ut til å være så klart i materialet fra Nord-Norge generelt og Vestvågøy spesielt. Dette gjør det vanskeligere å la lengde-bredde indeks være styrende i vurdering av naustenes alder. Hva kan årsakene til det mer uklare bildet være?

5.2. LENGDE-BREDDE OG BRUK

At båtene blir bredere i forhold til lengde utover jernalderen synes som en nokså sikker underbygget hypotese. Det vil si at båtens bredde i forhold til lengde hovedsaklig blir en funksjon av tid og seilteknologi. Likevel er dette kun en hypotese. Å behandle naustenes lengde-breddeindeks som et dateringskriterium er langt fra enkelt. At båtfunnene er få og kommer fra et stort geografisk område, gjør at vi vet lite om lokale variasjoner i båtenes dimensjoner. I tillegg vet vi at lengde-bredde forholdet blir mer komplekst mot slutten av jernalderen. I løpet av vikingtiden skjer en spesialisering av skip i handels- og krigsskip, noe som trer frem i skipene fra Skuldelev. Et handelsskip og et krigsskip har vært laget for å utføre nokså forskjellige oppgaver. Mens krigsskipene har vært lange og slanke, designet for å frakte krigere og deres utstyr, ikke stor nyttelast, har stor lastekapasitet og lite mannskap vært det

mest effektive for handelsskipene. Mens handelsskipene kunne ha ligget å ventet på gunstig vind, har krigsskipene kunnet overvinne flau bris med full roinnsats (Christensen 1992: 20).

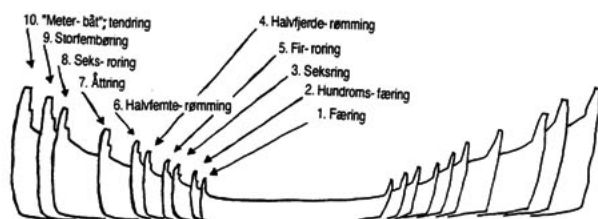
Den moderne Nordlandsbåten er en farkost som nok har dekket mange av de samme funksjonene som jern- og middelalderens båter; brukt til fiske, til å komme seg både over fjorden og åpent hav med både folk, fe og varer. Kyr og sauer har vært satt på beite på holmer og småøyer. Paralleller mellom Nordlandsbåtens bruksområder og jernalderens farkoster må likevel benyttes med varsomhet. Vi snakker tross alt om båter konstruert innenfor to ulike samfunns-, markeds- og trossystemer, men litt tankeføde er det. Båtens dimensjoner er ikke bare interessant med hensyn til om farkosten har ført seil eller ikke. Dimensjonene kan gi pekepinner i retning av hva skipets eller båtens bruksområder har vært. For som Asbjørn Klepp (1983: 31) skriver: båter ble bygget etter hva de skulle brukes til. Båter som hovedsaklig skulle føre last ble bygget noe bredere og drektigere enn fiskebåter. Variasjon i lengde-breddeindeks trenger dermed ikke bare være et resultat av om båten har ført seil eller ikke.

Opprinnelsessted: Nordlandsbåter ble bygget så og si i hele Nord-Norge og dette ga stor variasjon selv om grunnmønsteret var umiskjennelig Nordlandsbåt. Innenfor de forskjellige båtbyggingsområdene utviklet det seg ulike typer båter og tradisjoner. Båtens hovedfunksjon var også med på å gi variasjon i utformingen. En båt bygget for snørefiske så ikke ut som en bygget for linefiske og disse lignet heller ikke helt på skyssbåter. Kanskje ikke så rart at blant Jon Godals og Gunnar Eldjarns rundt 160 oppmålte Nordlandsbåter nesten ikke er to helt like lange farkoster. Variasjonen ligger dog grovt sett mellom 15 fot og 44 fot (Eldjarn og Godal 1988: 47-57, 72).

Selv om båtene er av svært ulik lengde, blir de bare delt opp i ni størrelseskategorier:

1	Færing	To-roring	To-rømming
2	Hundroms-færing		Halvtre-rømming
3	Seksring	Tre-roring	Tre-rømming
4			Halvfjerde-rømming
5		Fir-roring	
6			Halvfemte-rømming
7	Åttring		
8	Fembøring	Seks-roring	Seks-roring
9	Stor-fembøring		

TABELL 20. Nordlandsbåttypen (Kilde: Etter Eldjam og Godal 1990: 16-17).

FIGUR 14. Nordlandsbåttypen (Kilde: Etter Eldjam og Godal 1990: 16-17).

Også hav- og klimaforhold har spilt inn på konstruksjonen. I Nord-Norge er det mindre stabil vind enn langs Trøndelags- og Mørkekysten. Dette gjorde at det i Nord-Norge var viktig å konstruere gode kombinasjonsbåter som både var gode seilere og lettrodde (Eldjarn og Godal 1988: 7). Stor forskjell mellom flo og fjære gjorde at båtene måtte være lette å sette på land. For på sør- og østkysten av Norge er det bedre tilgang på skjermede havner enn her nord og på Vestlandet. Gode havner kombinert med liten forskjell mellom flo og fjære gjorde at båtene på Østlandet ofte kunne ligge ute mellom hver gangs bruk. Dette medførte at østlandske fartøyer ikke trengte å være så lette som sine slektninger i vest og nord. Også spesielle strømforhold har vært med på å utvide typegalleriet. Fra Saltstraumen kommer spesielle strømbåter designet for best mulig å kunne takle de ville havkreftene i sundet. I forhold til andre Nordlandsbåter var strømbåten grunn i kjølen og sterkt oppsvinget i kjølen mot stevnene for lett å kunne vende for årer (Klepp 1983: 31, 62-63).

Bruk: Først er det viktig å ha for seg at båter her i Nord-Norge har vært brukt til alt mulig. Det er likevel mulig å se at enkelte Nordlandsbåttyper har hatt en primær oppgave. Til å finne litt mer spesifikt ut av hva de båtene som har ligget i naustene på Vestvågøy har vært brukt til, har jeg fått hjelp av båtbyggeren og Nordlandsbåtentusiastene Eldjarn. Eldjarn bruker i sine vurderinger benevnelsene seksring, åttring etc. Typebenevnelsene bygger på lengdemålene fra de gamle Nordlandsbåtene. Disse er bygget på den gamle norrøne alen, eller båtalen som den også kalles. Båtene er litt kortere enn tilsvarende båter fra slutten av forrige århundre. Den nye norske alen ble ifølge Eldjarn og Godal (1988: 38) innført som norsk-dansk standard i 1615 og bygger på den sjællandske alen. En alen er her 24 tommer á 2,617 cm, det vil si 62,8 cm. Opprinnelig var alenmålet et kroppsmål. Ordet betyr underarm. Etter norrøn lovgivning ble den målt på en middelsstor mann og gikk fra albuen til fingertupp. Eldjarn har valgt å fylle naustene mest mulig. Er det plass i bredden til en liten båt i de bredere naustene, har han satt en eller flere inn. Dette harmonerer med det som er kjent fra historisk tid. Gårdsfolk hadde ofte en større båt og en mindre til hjemmefiske og små ærend. Dette skiller seg litt fra det som har vært en "sannhet" i den arkeologiske naustforskningen om at naust har vært bygget for én båt. Dette lar seg på nåværende tidspunkt ikke avklare arkeologisk, men jeg finner tanken interessant. At to båter kan ha ligget i samme naust gjøre det verre å sannsynliggjøre hvilke forhistoriske båter som har ligget i jernaldernaustene på Vestvågøy. Vi må regne med at *lengden* på naustet sier noe om hva slags båtstørrelse det er bygd for.

Ut fra det heterogene bilde hva naustenes størrelse vedrører på Vestvågøy, finner jeg det noe vanskelig å se på båtenes lengde- bredde forhold bare som en funksjon av tid. En endring i lengde- bredde forholdet som funksjon av utviklingen frem til vikingtiden er, som nevnt ovenfor, det tradisjonelle synet innen forskningen bygd på båtfunn. Ut fra mitt materiale mener jeg det er grunn til å vurdere om variasjonen ikke også må ha sin forklaring i en tidlig differensiering av båttyper her nord. En

gjennomgang av mitt naustmateriale sett i lys av ulike Nordlandsbåttyper og disses bruksområde gir følgende resultat:

5.2.1. De yngste naustene

Lengde	Bredde	Naustnr	Datering	Type	Bruk
6,4	3,2	8	Nyere tid	To seksringer i bredd	To båter til hjemmefiske til 3 mann
8	2,8	7	Nyere tid	En åttring	En linebåt til 4-5 mann
8,5	2,9	4	Nyere tid	En åttring	En linebåt til 4-5 mann
9/6,5	3,7	38	Nyere tid	Alt 1: En åttring og en småbåt Alt 2: To seksringer.	Alt 1: En linebåt til 4-5 mann og en liten ærendsbåt. Alt 2: To båter til hjemmefiske med 3 mann
9	4	6	Nyere tid	En åttring og en mindre båt	En linebåt til 4-5 mann og en liten ærendsbåt
4,5	3,8	34	Middelalder/nyere tid	For lite i forhold til kjente båttyper	
5	2	12	Middelalder/nyere tid	En liten færing	En liten ærendsbåt og fjordfiskebåt med snøre
6,5	4,4	11	Middelalder/nyere tid	To seksringer i bredd	To båter til hjemmefiske til 3 mann
8,5	5,7	33	Middelalder/nyere tid	To åttringer i bredd	To linebåter til 4-5 mann
10	3,4	66	Middelalder/nyere tid	En seksroring og en småbåt	En smal linefiskebåt til 4-5 mann og en liten ærendsbåt
10,3	6,1	10	Middelalder/nyere tid	To seksroringer i bredd eller en stor og flere mindre	To smale linefiskebåter til 4-5 mann eller en til 5-6 mann og flere mindre
10,4	3,6	63	Middelalder/nyere tid	En seksroring og en småbåt	En smal linefiskebåt til 5-6 mann og en liten ærendsbåt
14,7	6,7	9	Middelalder/nyere tid	En byrding og en firroring eller flere småbåter	En handels- eller fraktebåt og en line/snørefiskebåt eller flere ærends- og fjordfiskebåter
15	4,3	39	Middelalder/nyere tid	En byrding på størrelse med en storfembøring og en småbåt eller to	En handels- eller fraktebåt og en eller to ærends- og fjordfiskebåter
6,5/12	3,7	1	Middelalder	Alt 1: To småbåter opp til seksrings størrelse eller 3 1/2 roms båt i bredden. Alt 2: En seksroms båt eller en liten fembøring	Alt 1: To båter til hjemmefiske med 3 mann eller jukse/linefiskebåt med 4 mann. Alt. 2: En stor snøre- eller garnbåt eller en liten fraktbåt
7,3	3,4	30	Middelalder	En firroring og en småbåt ved siden av	En line/snørefiskebåt og en ærends- og fjordfiskebåt
8	1,6	13	Middelalder	En seksring	En båt til hjemmefiske til 3 mann
16,5/ 8,5	6/4,5	29	Middelalder	Alt 1: En stor byrding. Alt 2: To åttringer i bredden	Alt 1: En handels- eller fraktebåt Alt 2: To linebåter til 4-5 mann
19,8	3,2	2	Middelalder	En robåt som Bårset, men lengre	Robåt for 15-20 mann
4	1,5	70	Vikingtid/middelalder	For lite i forhold til kjente båttyper	
6,4/5,4	3,5	69	Vikingtid/middelalder	To seksringer i bredd	To båter til hjemmefiske til 3 mann
12	3	42	Vikingtid/middelalder	En liten byrding	En handels- eller fraktebåt
12/8	3,4	71	Vikingtid/middelalder	Alt 1: En liten byrding eller en seksroring. Alt 2: En åttring og en småbåt	Alt 1: En handels- eller fraktebåt eller en linefiskebåt Alt 2: En linebåt til 4-5 mann og en ærends- og fjordfiskebåt.
6,5	4	64	Vikingtid-middelalder	To seksringer i bredd	To båter til hjemmefiske til 3 mann

Lengde	Bredde	Naustnr	Datering	Type	Bruk
17/39	7,2-7,8	16	Vikingtid-middelalder	Alt 1: En ganske stor byrding eller tendring. Alt 2: Et langskip	Alt 1: En handels- eller fraktebåt Alt 2: Et langskip

TABELL 21. Båtenes bruksområde relatert til tid; de yngste naustene (Kilde: Eldjarn og Godal 1990: 20-28, Eldjarn pers. med).

Tabellforklaring som også gjelder tabellene 22-23:

KOLONNE LENGDE OG BREDDE: når/står mellom to tall for eksempel 17/39 betyr det at naustet har flere faser og enten blitt forlenget eller forkortet eller at langveggene har ulik lengde. Begge lengdene er dermed interessante.

KOLONNE TYPE: for naust hvor flere mål er aktuelle er dette i denne kolonne oppgitt som Alt. 1 (alternativ 1) og Alt. 2 (alternativ 2).

KOLONNE BRUK: Om båtene har vært garn- eller linebåter må ikke oppfattes for bastant, da dette er bruken kjent fra historisk tid.

Om vi begynner med perioden fra vikingtid-middelalder til nyere tid, er vi inne i det store, kommersielle fiskets tidsalder. Ser vi nærmere på sammensetningen av hva de 25 båtene som stammer fra denne perioden kan ha vært brukt til, er de fem fra nyere tid hovedsaklig på åtrings størrelse. Disse kan primært knyttes til vinterfiske med et mannskap på fire-fem mann (jfr. tabell 21). I overgangen mellom middelalder og nyere tid, er bildet noe annerledes. De fleste av de ni båtene er på seksrorings størrelse. Også dette er båter som kan relateres til vinterfiske primært med line og et mannskap på fire-fem mann. Det er mulig at to av båtene har vært på byrdings størrelse og kan ha fraktet tørrfisk til Bergen i bytte mot korn. Byrdinger er en type handels- eller fraktebåt lik den Ottar kan ha brukt på sin ferd (Eldjarn 1995: 28).

Av tabell 21 går det frem at for de 11 båtene fra periodene middelalder til vikingtid-middelalder er flere typer representert. De små ærends- og fjordfiskebåtene dominerer over vinterfiskebåtene. Et annet innslag som er dokumentert, er båter som kan knyttes til forsvar eller leidang. En slik funksjon kan båtene som har ligget i naust 2 og 16 hatt. Det interessante med disse to, er at de indikerer at det i middelalder på Vestvågøy kan ha eksistert to lange båter, men med stor forskjellig i bredde. Dette kan tolkes som at den smale primært har vært rodd, mens det brede har vært mer egnet til seiling.

Dette trenger ikke å speile den reelle sammensetningen da jeg ikke prioriterte å detaljregistrere X-merkede ØK-naust. Tilsammen 19 X-registrerte naust på gårdene Berg (2), Buksnes (2), Gjerstad (1), Holand (2), Pettvik (1), Sand (2), Skarsjøen (1), Skotnes (1), Skulbru (2), Smedvik (1) og Tangstad (4) er ikke detaljregistrert. Et R-registrert naust på Kongsjord ble heller ikke detaljregistrert da det er overpløyd og beliggende flere hundre meter fra havet. Ut fra høyde over havet antar jeg at Kongsjordnaustet er av betydelig elde.

5.2.2. Mellomperiodens naust

Lengde	Bredde	Naustnr	Datering	Type	Bruk
6,1	1,9	45	Vikingtid	En seksring	En båt til hjemmefiske til 3 mann
6,5	2,5	74	Vikingtid	En seksring	En båt til hjemmefiske til 3 mann
6,5/ 12,5	2,8	44	Vikingtid	Alt 1: En seksring. Alt 2: To seksrøringer eller en firroring og en småbåt	Alt 1: En båt til hjemmefiske til 3 mann. Alt 2: To linefiskebåter eller en line/snørefiskebåt og en ærends- og fjordfiskebåt
7	2,8	73	Vikingtid	En firroring	En line/snørefiskebåt
7,5	5	31	Vikingtid	To firringer i bredd	To line/snørefiskebåt
7,9	2,9	14	Vikingtid	En firroring og en seksring eller annen småbåt ved siden av	En line/snørefiskebåt og en til hjemmefiske til 3 mann
8,5	3,4	65	Vikingtid	En åttring og en småbåt	En linebåt til 4-5 mann og en ærends- og fjordfiskebåt
9,5/6,5	2,9	67	Vikingtid	Alt 1: En seksrøringer. Alt 2: En seksring	Alt 1: En linefiskebåt til 5 mann. Alt 2: En linefiskebåt
11	4,2	36	Vikingtid	En fembøring og et par småbåter	En garnbåt til 5-6 mann og et par ærends- og fjordfiskebåter
11	4,5	72	Vikingtid	En fembøring og et par småbåter	En garnbåt til 5-6 mann og et par ærends- og fjordfiskebåter
12	2,7	47	Vikingtid	En liten byrding	En handels- eller fraktebåt
15	3,6	43	Vikingtid	Bårsetbåten	En robåt for 15-20 mann
15,2/ 12,5	3	46	Vikingtid	Alt 1: Bårsetbåten. Alt 2: En seksrøringer	Alt 1: En robåt for 15-20 mann. Alt 2: En linefiskebåt til 5-6 mann
22	3,5	61	Vikingtid	En lang robåt	Et langskip
11	2,7	78	Merovingertid/vikingtid	En fembøring eller liten byrding	En garnbåt eller en liten handels- eller fraktebåt
7,2	2,2	50	Merovingertid-vikingtid	En firroring eller en halvfemterømming.	En line/snørefiskebåt eller en båt brukt til snøre, line, not og garn. Båten er halvrommet under det som kalles storbåt
7,5	4,5	40	Merovingertid-vikingtid	To firringer i bredd	To line/snørefiskebåter i bredd
12,5	3,4	49	Merovingertid-vikingtid	En seksrøringer eller byrding	En linefiskebåt til 5-6 mann eller en handels- eller fraktebåt
12,6	3,1	17	Merovingertid-vikingtid	En seksrøringer eller byrding	En linefiskebåt til 5-6 mann eller en handels- eller fraktebåt
13/10	3	81	Merovingertid-vikingtid	Alt 1: Bårsetbåten Alt 2: En seksrøringer	Alt 1: En robåt for 15-20 mann Alt 2: En smal linefiskebåt til 5-6 mann
14	3,5	76	Merovingertid-vikingtid	En større byrding	En handels- eller fraktebåt
14,2/ 13	3,8	62	Merovingertid-vikingtid	En stor byrding	En handels- eller fraktebåt
15	3,3	18	Merovingertid-vikingtid	Bårsetbåten	En robåt for 15-20 mann
15,5/ 10,5	2,9	75	Merovingertid-vikingtid	Alt 1: En lang robåt eller en seksrøringer og en småbåt. Alt 2: : En seksrøringer	Alt 1: En linefiskebåt til 5-6 mann eller en fraktbåt Alt 2: En smal linefiskebåt til 5-6 mann
17/ 12,5	6,7	37	Merovingertid-vikingtid	Alt 1: En ganske stor byrding Alt 2: En mindre byrding	Alt 1: En handels- eller fraktebåt Alt 2: En handels- eller fraktebåt
21,5/ 16,5	3,2	48	Merovingertid-vikingtid	Alt 1: En lang robåt som Bårset, men lengre. Alt 2: En noe kortere robåt	Alt 1: En robåt for mer enn 15-20 mann. Alt 2: En noe kortere båt
5,7	5,7	55	Merovingertid	To småbåter i bredd	To ærends- og fjordfiskebåter
6,2	3,4	68	Merovingertid	To seksrøringer	To båter til hjemmefiske til 3 mann

Lengde	Bredde	Naustnr	Datering	Type	Bruk
8	2,6	53	Merovingertid	En åttring	En linebåt til 4-5 mann
10	3,1	54	Merovingertid	En seksroring	En linefiskebåt
11,3	2,9	51	Merovingertid	En liten byrding	En handels- eller fraktebåt
14,5	3,7	41	Merovingertid	En større byrding	En handels- eller fraktebåt
15,3	3,3	52	Merovingertid	En lang robåt	En robåt for 15-20 mann.

TABELL 22. Båtenes bruksområde relatert til tid; mellomperiodens naust (Kilde: Eldjarn og Godal 1990: 20-28, Eldjarn pers. med).
Tabellforklaring: se tabell 21.

De fleste naustene på Vestvågøy skriver seg fra yngre jernalder. 33 naust stammer trolig fra denne perioden. Sammensetning av type båter minner en god del om perioden vikingtid-middelalder til nyere tid. Av tabell 22 går det frem at det er omtrent like mange båter som primært bør knyttes til småfrakt innomskjærs og fjordfiske som de større fiskebåtene beregnet til vinterfiske; tilsammen 20 båter. Syv båter har størrelse som harmonerer godt med byrdinger, både små og større. Dette er båter som kan ha seilt langs kysten med varer som både fisk og produkter som nevnes i Ottars beretning; dyrehuder, fugleffjær og hvalbein (Nielssen 1990: 23). De resterende syv naustene kan ha rommet lange smale båter rodd av minst 15-20 mann. Disse båtene kan ha blitt nyttet til flere formål. Jeg har tidligere nevnt at krigsskip gjerne primært har vært robåter for å kunne manøvrere hurtig når det var nødvendig. Det er dog ikke eneste mulighet. Nordlandsbåter brukt til fiske med line har vært bygd slankere enn de beregnet til garnfiske. Dessuten må det nevnes at båten burde være god å ro, for som det heter: Vårherre er sterk, men tre mann på en seksring er óg sterk

5.2.3. De eldste naustene

Lengde	Bredde	Naustnr	Datering	Type	Bruk
19	5	32	Folkevandringstid-vikingtid	En byrding eller en lang robåt	En handels- eller fraktebåt eller en stor robåt
7,4	3	25	Folkevandringstid-merovingertid	En firroring eller to seksringer i bredde	En line- eller snørefiskebåt eller to hjemmefiskebåter til 3 mann
7,5/6,8	1,7	27	Folkevandringstid-merovingertid	Alt 1: En firroring. Alt 2: En seksring	Alt 1: En line/eller snørefiskebåt. Alt 2: En hjemmefiskebåt til 3 mann
8	3,6	23	Folkevandringstid-merovingertid	En åttring og en småbåt	En linebåt til 4-5 mann og en ærends- og fjordfiskebåt
8	2,5	77	Folkevandringstid-merovingertid	En åttring	En linebåt til 4-5 mann
8,9	3	21	Folkevandringstid-merovingertid	En åttring	En linebåt til 4-5 mann
9,3/8,7	2,6	20	Folkevandringstid-merovingertid	Alt 1: En seksroring Alt 2: En firroring.	Alt 1: En linefiskebåt til 5 mann Alt 2: En line/snørefiskebåt.
9,4/8,5	2,6	22	Folkevandringstid-merovingertid	Alt 1: En seksroring Alt 2: En firroring.	Alt 1: En linefiskebåt til 5 mann Alt 2: En line/snørefiskebåt.
10	2,5	82	Folkevandringstid-merovingertid	En seksroring	En linefiskebåt til 5 mann
12	2,7	19	Folkevandringstid-merovingertid	En liten byrding	En handels- eller fraktebåt

Lengde	Bredde	Naustnr	Datering	Type	Bruk
12/11,2	3,5	5	Folkevandringstid-merovingertid	En liten byrding eller en seksroring.	En handels- eller fraktesbåt eller en linefiskebåt til 5-6 mann
13,3	3	59	Folkevandringstid-merovingertid	Bårsetbåten	En robåt for 15-20 mann
14,4/ 7,7	3,4	56	Folkevandringstid-merovingertid	Alt 1: En byrding. Alt 2: En firroring og småbåt	Alt 1: En handels- eller fraktesbåt Alt 2: En line/snørefiskebåt og en ærends- og fjordfiskebåt
14,5	3,1	35	Folkevandringstid-merovingertid	En mindre byrding	En handels- eller fraktesbåt
16/9,8	3,6	24	Folkevandringstid-merovingertid	Alt 1: En robåt lengre enn Bårset eller en ganske stor byrding. Alt 2: : En seksroring og en småbåt eller to	Alt 1: En robåt for mer enn 15-20 mann. Alt 2: En smal linefiskebåt til 5-6 mann og en eller to ærends- og fjordfiskebåt
4	3	60	Folkevandringstid	For lite i forhold til kjente båttyper	En ærends- og fjordfiskebåt
5,3	2,8	58	Folkevandringstid	En liten færing	En ærends- og fjordfiskebåt
8/7,5	2,9	57	Folkevandringstid	En åttring	En linebåt til 4-5 mann
10,5	3	3	Folkevandringstid	En seksroring	En linefiskebåt til 5 mann
13,8/12	3,5	26	Folkevandringstid	En større byrding	En handels- eller fraktesbåt
14	3,3	15	Folkevandringstid	En byrding og en småbåt	En handels- eller fraktesbåt og en ærends- og fjordfiskebåt
10	3,3	28	Romersk jernalder	En seksroring	En linefiskebåt til 5 mann
12,5	3	79	Romersk jernalder	En seksroring eller liten byrding	En linefiskebåt til 5-6 mann eller fraktbåt
14,8	2,3	80	Romersk jernalder	Muligens Bårsetbåten	En robåt til 15-20 mann

TABELL 23. Båtenes bruksområde relatert til tid; de eldste naustene (Kilde: Eldjarn og Godal 1990: 20-28, Eldjarn pers. med).
Tabellforklaring: se tabell 21.

24 båter kan være så gamle at de stammer fra eldre jernalder eller folkevandringstid-merovingertid/vikingtid. Det er klart at det innenfor dette tidsspennet utkrystalliserer seg et mønster (jfr. tabell 23). For periodene romersk jernalder og folkevandringstid er få naust dokumentert; kun ni. Av disse ni er det fire som kan ha rommet båter brukt til vinterfiske, to småbåter, to båter som er forenlig med fraktbåttype og en båt i klasse med Bårsetbåten.

For periodene folkevandringstid-merovingertid og folkevandringstid-vikingtid er det en overvekt av båttyper forenlig med typer brukt til vinterfiske; nærmere bestemt seks av 15 (tabell 23). Kun to småbåter og to lange, smale båter som Bårset er forenlig med nauststørrelsene. De resterende fem er av en størrelse som harmonerer best med byrdings størrelse. Dessuten er det et gjennomgående trekk at naust fra eldre jernalder er smale, ikke mer enn rundt 3 m. Dette forholdet harmonerer godt med at naustene har vært reist for båter som ikke har ført seil. Et naust skiller seg noe ut. Det er naust 32 på Ramsvik som jeg har gravd sjakt i og som er datert ved hjelp av ¹⁴C metoden. Ramsviknaustet har vært 19 m langt og 5 m bredt innvendig. Naustet kan ha rommet en båt som har vært hakket mindre enn Osebergskipet på 21,58 x 5,10 m. Starten på bruk av seilteknologi settes til 600-700-tallet (se kapittel 3.2. for nærmere omtale av seilteknologi). Dette kan bety at Ramsviknaustet er bygd bredt av andre

årsaker enn for en bred, seilførende båt. Brede naust eldre enn 600-700-tallet kan indikerer en differensiering av typer jernalderbåter forut for vikingtid. Det vil derfor være interessant å få detaljregistrert flere naust i andre områder for å se om situasjonen med variasjon i båttypen har paralleller andre steder.

5.3. NAUST FRA OMRÅDER MED STØRRE AVSTAND TIL SESONGFISKERI

Nilsens detaljregistrerte materiale gir en et sammenligningsgrunnlag hentet fra Helgøy, Skjervøy, Karlsøy, Spildra og Tromsøområdet. Dette er områder som ligger mange dagers seiling fra områdene i Vestfjorden hvor skreien siger inn og danner grunnlaget for Lofotfisket. Disse stedene gir et sammenligningsgrunnlag for Vestvågøymaterialet. Utviser områdene i Nilsens (1995) analyse samme tendenser som Vestvågøy? Det materialet som en slik sammenligning bygger på, må være Nilsens detaljregistrerte da mine og hans registreringer er gjort på samme måte og standardiserte. Dessverre er Nilsens detaljregistrerte materiale noe lite, og en sammenligning vil ikke kunne gi noe annet en mulige tendenser.

Lengde	Bredde	Naustnr	Type	Bruk	Datering
4,5	3,3	21	For lite i forhold til kjente båttypen		Vikingtid
6,9	3,7	20	En seksring	En båt til hjemmefiske til 3 mann	Vikingtid
7	3	23	En firroring	En line/snørefiskebåt	Vikingtid
8	2,6	22	En åttring	En linebåt til 4-5 mann	Vikingtid
9	3,3	19	En åttring	En linebåt til 4-5 mann	Vikingtid
20	3	2	En lang robåt som Bårsetbåten	En robåt til 15-20 mann	Vikingtid
8	3,3	24	En åttring	En linebåt til 4-5 mann	Merovingertid
20,5	6	1	En byrding	En handels- eller frakkebåt	Merovingertid
7,5	4	3	To firroringer i breidd	To line/snørefiskebåter	Folkevandringstid
8	2,2	17	En åttring	En linebåt til 4-5 mann	Folkevandringstid
9,5	3,3	16	En seksring	En linebåt til 4-5 mann	Folkevandringstid
10,6	2,8	14	En seksring	En linefiskebåt til 5-6 mann	Folkevandringstid
12,1/10,4	5	4	Alt 1: En byrding og flere småbåter Alt 2: To seksringene i breidd	Alt 1: En handels- eller frakkebåt og flere småbåter. Alt 2: To linefiskebåter til 5-6 mann	Folkevandringstid
18	5	15	En byrding	En handels- eller frakkebåt	Folkevandringstid
10,5	2,7	18	En seksring	En linefiskebåt til 5-6 mann	Yngre romertid
13,8	3,3	5	En byrding	En handels- eller frakkebåt	Keltisk jernalder

TABELL 24. Båtene i Nilsens materiale bruksområde relatert til tid (Kilde: Nilsen 1995: 93, detaljsskisser og tabell 18 i appendiks.).

KOMMENTAR KOLONNE NAUSTNR: Nilsens naust 6-13 på Leknes er mine naust 7, 9-15 på Fygle og er følgelig ikke tatt med her.

KOMMENTAR KOLONNE TYPE OG BRUK: Jeg har her foretatt egne vurderinger på bakgrunn av den gamle båtalen. Typebetegnelse stemmer derfor ikke helt overens med Nilsen.

KOMMENTAR KILDE NILSEN 1995: I tabell 18 i appendiks blir samtlige detaljregistrerte samt ni andre naust datert ved hjelp av strandlinjedatering. Unntatt fra dette er naust nr. 1 Helgøy samt nr. 3 og 4 Skipsfjord som er tilgjengelig som detaljsskisse, men er ikke gjenfinnbare i tabell 18 i appendiks. Dateringene av disse naustene er hentet fra Nilsen 1995: 93.

For perioden vikingtid er to av seks båter på størrelser som er forenlig med typer brukt til sesongfiske, mens tre er så små at de heller bør settes i forbindelse med hjemmefiske og fart i smult farvann. Den

siste båten er så lang og smal at den blir en parallell til Bårsetbåten. Av tabell 24 går det frem at det er kun to naust som kan dateres til merovingertid. Båtene som kan ha ligget i disse naustene er av størrelser som harmonerer med en vinterfiskebåt og en byrding. Sammensetningen av båter fra yngre jernalder harmonerer dermed godt med mitt materiale fra Vestvågøy. Både småbåter, vinterfiskebåter, byrdinger til frakt av varer og lange smale båter med stort mannskap er representert.

Nilsen har datert seks naust til folkevandringstid (jfr. tabell 24). Et naust er av en slik størrelse at det er sannsynlig at det har rommet en båt brukt til hjemmefiske. En båt er så stor og bred at den trolig har ført varer langs kysten. De resterende er av typer som kan settes i forbindelse med vinterfiske. For keltisk jernalder og yngre romersk jernalder er det vanskelig å si noe, da kun to naust er dokumentert.

Det er med andre ord store likheter i Nilsens materiale (tabell 24) og mitt fra Vestvågøy (tabellene 21-23). Om dette betyr at vinterfiske i folkevandringstid har omfattet fiskere og båter fra store deler av Nord-Norge er for tidlig å si. Videre detaljregistreringer må til for å kunne si noe mer sikkert.

Nilsens naust 3, 4 og 15 fra folkevandringstid er brede i forhold til lengden. Som for Ramsviknaustet (32) på Vestvågøy er det ikke mulig å avgjøre om det dreier seg om naust som har rommet en bred båt eller om naustet har rommet flere farkoster.

5.4. ANDRE KILDER SOM BELYSER DET STORE FISKET

En start på et stort vinterfiske allerede i perioden folkevandringstid-merovingertid er tidligere enn før antatt. Starten for det store fisket har generelt sett blitt satt i sammenheng med markedsfisket. Markedsfiske innebærer tilstedeværelsen av en mer eller mindre profesjonell fiskebefolkning og et handelssystem basert på penger og marked.

Skrevne kilder: Det er ikke full enighet blant historikere når det gjelder tidspunktet for markedsfiskets oppkomst og dets årsaker. Historikere som Odd Volla (1971, 1972), Håvard Dahl Bratrein (1989), Arnved D. Nedkvitne (1983, 1988) og Erik Gunnes (1976) ser ut, til tross for uenighet om årsakene til markedsfiske, å plassere starten til slutten av vikingtid eller begynnelsen av middelalder. Narve Bjørge har sett nærmere på Vågastemnet i middelalderen. Sentralt i artikkelen står tørrfiskhandelens historie ut fra skrevne kilder. Bjørge skriver at fisket allerede på 1000-tallet var underlagt kongelig avgiftsinnkreving (Bjørge 1982: 53). Har kongen hatt interesse av skattlegging, er det høyst sannsynlig at tørrfiskomsetningen allerede var både godt etablert og av betydelig omfang. Historikere har, ut fra kildesituasjonen, likevel ikke mulighet til å si noe sikkert om fiskets betydning bakenfor tusenårsskiftet. De har kun muligheten til å stipulere mulighetene for et omfattende fiske forut for markedsfiske.

Når vi går bakenfor de skriftlige kilder kommer vi til inn i perioder preget av subsistensøkonomi og med en administrert handel som kan gå tilbake til Romerrikets tid og dettes behov og markeder (Johansen

1990: 54). Kan andre arkeologiske kilder enn naust bygge opp under min antakelse om betydningen av fiske og sjøfart og når et stort vinterfiske oppstår?

Fiskeredskaper: Helberg (1993) tar for seg fiskeriene i perioden 400-1700 e. Kr. i sin magistergradsavhandling i arkeologi. Sentralt i oppgaven står fiskeriteknologi. Helberg alternerer mellom å se på denne teknologien i hva han kaller et makro og et mikroperspektiv. I et makroperspektiv mener Helberg å se at selve måten fisket foregikk på, ikke har forandret seg særlig mye opp gjennom historien. Juksefisket har nemlig alltid vært utført med søkk og krok i snøre som har løpt over båtripen. I detalj, eller mikroperspektiv, har det derimot vært både endring og økning i redskapsinventaret. Særlig viktig er det forhold at jarstein og rullevadbein ble tatt i bruk i begynnelsen av middelalderen. Denne endringen ser ut til å inntreffe rundt 1000-1200-tallet. Helberg mener også at det til fiske ble brukt små båter, som kjeks og seksring. Kjeks er forøvrig en annen benevnelse på færing. Han mener at det først er senere at større båter kommer inn på banen. Dette gjelder særlig på ytterkysten der fiskeværerne senere oppstår (Helberg 1993: 145, 192, 226).

Den relativt store mengden av båter på størrelser større enn færing og seksring på Vestvågøy allerede fra starten av yngre jernalder av, blir dermed svært interessant. Betyr det at en kan spore en større utnyttning av havets ressurser som går forut for den teknologiske endring i redskap og bruk? Jeg mener det er tilfellet. Helbergs skisserte kronologi om at små båter ble benyttet til fiske til et stykke ut i middelalderen, og da først erstattet av større båter, er kanskje ikke så godt underbygget heller. Han bygger nemlig sin konklusjon på gjennomgang av båter deponert i gravkontekst. Jeg vil her minne om at graver er en kontekst som er så spesiell at det er vanskelig å dra konklusjoner om næringsutnyttelse fra disse (se for eksempel Hjørungdal 1991). Neste kilde Helberg (1993: 156-165) bygger på, er båtsøm og rønner. Materialet har han gått gjennom med Eldjarn. Eldjarn er spesialist på Nordlandsbåter. Det er ikke tvil om at Nordlandsbåten ikke er så smekkert bygget som jernalderens båter. Båtnagler fra en Nordlandsbåt vil derfor være større og mer robust enn fra en jernalderbåt av samme størrelse. Faren er dermed til stede for at båtsømmene og rønnene er tilskrevet for små båter.

Bosettingsspor: En spesialisert og omfattende bruk av havets ressurser er det også mulig å spore i restene etter bosetting. Her står gårdshauger generelt, Bleik, Toften II, Bujord, Sortland og Sværsvika sentralt (Bertelsen 1984, Ringstad 1996).

Fornminnetypen gårdshaug er uløselig knyttet til fiske i teoriene om disses oppkomst. Sentralt står de såkalte tørrfisk- og kombinasjonsmodellene. Tørrfiskmodellen går i korthet ut på at kulturlagsakkumuleringen i all vesentlighet skyldes tørrfiskhandelen over Bergen. Denne gjorde at kystens befolkning fikk korn tilbake for byttet med fisk. Dette skjedde i et slik omfang at korndyrkingen i stor grad ble nedlagt. Møkken, som tidligere ble spredd som gjødsel på åkeren, ble dermed ubrukt og deponert i gårdshaugen. De tykke lagene med kompakt avfall hindret den naturlige

nedbrytingsprosessen. Konsekvensene av dette synet blir at gårdshaugene ikke begynte å vokse før handelsfisket kom i gang i vikingtid/middelalder. Gårdshaugene burde derfor også særlig være konsentrert om områder hvor folk livnærte seg av tørrfiskhandelen (Se Brox 1965, Stamsø Munch 1966, Bertelsen 1984, Helberg 1993).

Kombinasjonsmodellen ble lansert etterhvert som det ble klart at den arkeologiske virkelighet stemte dårlig overens med tørrfiskmodellen. Dette gjaldt særlig det forhold at gårdshaugene finnes i områder en ikke kan tenke seg direkte kan assosieres med storfiske; nemlig fjordstrøkene i sørlige Troms. Utgravingene på Toften II og Bleik på Andøya viste dessuten at gårdshaugene kan være betydelig eldre enn tørrfiskhandelens æra. Gårdshauger er dessuten ikke et sær-nordnorsk fenomen; de finnes i hele det Nord-Atlantiske området (Bertelsen 1984: 149). Hva består gårdshaugene da av om de ikke er møkkakkumulasjoner? Boligrester står i fokus i denne modellen. En kombinasjonsøkonomi hvor kvinnen har styrt gården og mannen fisket har gjort at ulike lokaliseringshensyn har måttet vært tatt. Dette kombinert med befolkningsøkning har gjort at mulige plasser for hvor hus og driftsbygning har kunnet ligget i større grad enn tidligere har begrenset seg (Bertelsen 1984: 149-150). En tilleggsfaktor har Bertelsen og R. Lamb (1995: 51-52) tilført; nemlig ønsket om å bo på toppen av sine forfedre ut fra ønsket om å vedlikeholde slektens rettigheter.

Uansett hvilken modell en velger å støtte, er det vel høyst trolig at et stort fiske er en viktig parameter for oppkomsten av gårdshauger. Nødvendigvis trenger ikke dette store fisket å være et markedsfiske. Jørgensen (1984) ser i sin magistergradsavhandling nærmere på gårdshaugbosettingen på Bleik og Toften II på Andøya. Bosettingen på Bleik går tilbake til eldre romertid, men en ¹⁴C datering fra bunnlag kan peke i retning av bosetting allerede i keltertid. Toften II er trolig først bosatt noe senere; nærmere bestemt i folkevandringstid. Gjenstandsmaterialet ga ingen klarhet i ressursutnyttelsen som folkene på de to boplassene hadde bedrevet. Det gjorde derimot det osteologiske materialet. Av det går det frem at Bleikfolket i all hovedsak har livnært seg av små- og storfe, mens folkene på Toften II hovedsaklig har livnært seg på marin føde. På Andøya har vi med andre ord en situasjon hvor det har bodd folk side om side som har hatt en subsistensøkonomi dominert av henholdsvis terrestrisk og marine ressurser; en situasjon som eksisterte allerede i eldre jernalder (Jørgensen 1984: 67, 77, 79-81, 170).

Nå tror jeg at gårdshauger ikke er den eneste typen spor etter en fiskebosetting vi som arkeologer skal lete etter. På Vestvågøy finnes det nemlig tre boplasser; tre ødegårder av jernaldertype som jeg mener er rester etter en svært så spesialisert fisketilpasning. Jeg tenker da på Sværsvika, Sortland og Bujord. Det er en rekke likheter mellom disse tre stedene. Langhusene er av beskjeden målestokk; henholdsvis 16 x 6 m, 18 x 7 m og 22,5 x 7,5 m lang ytre mål. Jordbruksarealene til gårdene Sværsvika og Sortland blir av lokale topografiske forhold svært begrenset. Bujord ligger lunere til. Ved foten av Malnesryggen er det lunt og her finnes det spor etter gammel åker. Ned mot sjøen er det påvist rester etter trekull, noe som indikerer bruk av jordarealer også her. Sværsvika og Sortland ligger sentralt plassert ved den

fiskerike Nappstraumen, Bujord likeledes ved Henningsværstraumen. Alle stedene mangler nausttuffer. Lokaliseringen i seg selv taler om en økonomi som må ha basert seg i stor grad på det marine. Derfor virker det kanskje litt rart at en nausttuff ikke ligger i nærhet av husene. Eller kanskje ikke så merkelig likevel. Kanskje er det heller slik at folkene som har bodd her har hatt en mindre båt som stort sett har vært i bruk hele tiden. En båt rodd av gårdens folk. Det er også mulig at folkene på disse gårdene har vært leikarer på båter eid av andre. De store nausttuffene taler slik i sterkere grad om en sesongmessig utnyttelse. Båtene har ligget i opplag i naustet deler av året og naustene kan ha gitt husly til mannskapet på båtene i sesongen.

Funn fra Andøya og Vestvågøy gir oss en påminnelse om at vi ikke må betrakte jernalderens kystgårder som replikater av hverandre, der alle gårder legger så og så mye vekt på henholdsvis havet og landjorda. Slik som Toften II og Bleik viser variasjon, viser gårdene på Vestvågøy også svært ulik avstand til sjøen og ressursene der. Noen gårder ligger helt i strandsonen, mens andre ligger kilometervis fra fjæra. Det spesielle med Vestvågøy er med andre ord ikke at folk på denne øya har drevet med fiske, noen på heltid, andre på deltid. Det spesielle er omfanget, og indikasjonene på stor utnyttelse av havets ressurser allerede fra folkevandringstid og yngre jernalder av. Antallet nausttuffer fra disse periodene er stort, og større har tallet på mannskap vært for å ha drevet fiske og sjøfart.

Om vi beveger oss ut av landsdelen, finner vi spor etter fiskebuer som har huset folk og ikke båter. Live Johannessen (1996) har i sin hovedfagsoppgave i arkeologi sett nærmere på fiskebuer i Hordaland. På tre øyer (Risøya, Sandøya og Hjartøya) på ytterkysten er det undersøkt flere tuffer. På bakgrunn av disse og deres dateringer samt funn av fiskesøkker og fiskeredskaper mener hun å kunne dele inn utnyttelsen av fiskeressursene i følgende faser: 300-700 e. Kr.: områdene er preget av enkeltstående buer som Johannessen tolker som et uttrykk for sesongfiske for eget bruk eller bytte. I perioden 700-1000 e. Kr. er fisket blitt intensivert og rene fiskevær oppstår. Johannessen mener at fisket i denne perioden er styrt av sentrale stormenn, høvdinge og småkonger som omsatte fisken på markedsplasser. I perioden 1000-1100 e. Kr. er aktivitetsnivået fortsatt stort, men nå er det rikskonger, adel og kirke med sine avgifter og tiender som har overtatt styringen fra stormenn og høvdinge. I perioden 1100-1200 e. Kr. mener Johannessen å se at aktiviteten avtar. Dette mener hun er en konsekvens av at tørrfiskhandelen fra Nord-Norge over Bergen tar til (Johannessen 1996: 85, 94-95, 102). Selv om jeg ikke kan si meg helt enig i hennes behandling av de nordnorske fiskeriene og deres oppkomst, finner jeg likevel det svært interessant at hun mener å kunne dokumentere oppkomsten av et stort fiske omsatt på markedsplasser på 700-tallet. Dette er nok en brikke i bildet som viser en stor utnyttelse av havets ressurser før vikingtidens start.

d ¹³C: Indiksjoner på betydning av marine ressurser er også å finne på jernaldergravplassen på Flakstadøy og den tidlige kristne gravplassen på Haug på Hadseløya i Nordland. Fra disse gravplassene har Johansen, S. Gulliksen og R. Nydal foretatt målinger av *d* ¹³C nivåer i

menneskeskjeletter. Resultatet for Flakstadøya lå mellom -15,9 % og -18, 2 % og på Haug mellom -18,1 og -18,6 %. Resultatene tyder på et blandet proteininntak av sjømat og landmat. Den høyeste verdien for de tilsammen syv skjelettene som ble undersøkt, tyder på en overvekt av sjømat, de tre laveste overvekt av landmat. Hva dette betyr kommer klarere frem om en sammenligner disse målingene med lignende målinger på skjeletter fra indre Østlandet. Her har målingene gitt verdier på -20 og -21 %. I andre enden av skalaen finner en målinger på to skjeletter fra Storbåthallaren som ga -12,8 og -14,0 %. Disse målingene er sammenlignbare med verdier som stammer fra grønlandske inuitskjeletter. Målingene fra Flakstadøya og Haug støtter det nyanserte bildet fra Bleik og Toften II (Johansen et al. 1986, Johansen 1990: 31-32).

Sjøfart har alltid vært noe som har opptatt jernalderarkeologer. Lenge har overfallet på Lindisfarne i 793 markert starten på vikingtid og den store søkingen utover til nye områder og verdener. Ottar ga seg i vei til kong Alfred en gang på slutten av 800-tallet. Så lange ferder er ikke starten på en utvikling, men kulminasjonen av lange tradisjoner knyttet til utnyttelsen av havet som ferdselsåre. Det er innen denne tradisjonen at de mange handelsskip og "krigsskip" på Vestvågøy må forstås. Betydningen av fiske og sjøfart i jernalderen i Nord-Norge med bakgrunn i en rekke kildetyper kan neppe overvurderes.

5.5. SAMMENFATTENDE VURDERING

Å benytte seg av lengde-breddeindeks som dateringsgrunnlag for nausttuftene har vist seg problematisk for materialet i denne oppgaven. Årsaken er trolig at båtene her nord kan ha blitt differensiert i typer før vikingtiden. Denne typedifferensieringen har innvirket på naustenes og båtens lengde og bredde.

Ved å se på naustenes og båtens dimensjoner opp mot ulike båttyper og bruksområder, viser det seg at materialet fra vikingtid-middelalder til nyere tid harmonerer godt med de båttypene som man vet har vært brukt under sesongfisket. Båter av byrdings størrelse vitner om handel og mulighet for frakt av tørrfisk vekk fra landsdelen. Også naust som kan ha rommet båter til hjemmefiske og fart innomskjærs er dokumentert. De største naustene kan settes i forbindelse med forsvar eller leidang.

Naust fra perioden folkevandringstid-merovingertid til vikingtid dominerer materialet fra Vestvågøy med til sammen hele 50 stykker (jfr. tabellene 21-23). Mange, og tildels store vinterfiskebåter, ser ut til å dukke opp allerede i folkevandringstid-merovingertid. Det gjør også båter av byrdings størrelse. Det indikerer at større mengder varer trolig har funnet veien både ut og inn av landsdelen. Varer som fisk og Ottars portefølje kan ha vært fraktet ut, mens korn, jern og luksusvarer kan ha funnet veien til Vestvågøy.

Naustmaterialet gir grunnlag for å anta at det på Vestvågøy har vært bedrevet et fiske langt ut over fangst til eget forbruk 200-500 år før tidligere antatt. Dette gir nye perspektiver for forståelsen av nordnorsk økonomi i jernalderen og bør få betydning for videre kulturhistorisk forskning.

6. GRAVDE NAUST

6.1. UTVELGELSESPROSESSEN

Det var klart da jeg begynte med min hovedfagsoppgave at en sesong med detaljregistreringer burde følges opp av et feltarbeid hvor utgraving var det sentrale. Det er tre viktige årsaker til dette valget. *For det første* ville en utgraving gi mulighet for en vurdering av holdbarheten av de anslåtte indre mål foretatt under detaljregistreringen. *Den andre* viktige årsaken har som bakgrunn at få naust er undersøkt, og undersøkt i slik grad at naustets konstruktive elementer kan tolkes. Det ville derfor være interessant å få mer kunnskap om naustenes konstruksjon. *Den tredje årsaken* til å foreta utgravinger var at radiologisk datering av flere nausttuffer ville være sentralt i en vurdering av strandlinjedateringens holdbarhet. Disse viktigste tre årsakene fortjener nærmere omtale.

Sentralt under detaljregistreringen var å vurdere hva som trolig hadde vært opprinnelig indre lengde og bredde. Det betydde at jeg måtte vurdere hvordan vollene hadde rast. For bare de opprinnelige mål kunne bringe meg videre i mitt anslag over hvilke båter som kunne ha passet inn i naustene. Detaljregistreringene måtte evalueres skikkelig for å sjekke om dataene var av en slik kvalitet at de kunne brukes i videre analyser. En slik evaluering var det bare mulig å foreta ved hjelp av utgravinger, for bare denne metoden kunne gi sikkerhet i hvor bredt kulturlaget opprinnelig hadde vært.

Det ideelle sted å legge en sjakt for å få kunnskap om naustets indre bredde er åpningen. Åpningen må jo nemlig ha vært så bred at båten gikk inn, men heller ikke mer. Midten av tuffer med buede langvegger vil være bredere enn åpningen, da det er ønskelig å kunne gå langs båten når denne ligger inne i naustet. Naustene på Vestvågøy ser gjennomgående ut til å ha rette vegger (se appendiks). At sjakten legges til midten av tuften blir dermed ikke problematisk. Naustet på Fygle var så skadet i nedkant at sjakten måtte flyttes lengre vekk fra åpningen. For å få mest mulig sammenlignbart materiale fra alle gravingene, valgte vi å legge alle sjaktene et stykke fra åpning. Når sjakten blir beskrevet som at denne ligger så og så mange meter fra tuftens avslutning mot sjøen, har jeg tatt utgangspunkt i profillinjen nærmest bakgavlen på naustet. Det er også denne profillinjen som er dokumentert på de naustene jeg gravde selv.

For å få mer kunnskap om naustenes konstruksjon, valgte jeg å legge sjaktene slik at det ble gravd i begge langveggene. På denne måten håpet jeg på å få vite mer om den takbærende konstruksjon og veggernes beskaffenhet. Det er kjent mange nausttuffer fra forhistorisk tid, men få er blitt undersøkt på en forsvarlig måte eller gravd i tilstrekkelig grad til å få sikker viten om veggens byggemåte. Det var

dermed sannsynlig at ved å grave sjakter i fire naust også ville fremkomme ny viten om naustenes konstruksjon.

Tidligere var bare to naust undersøkt på øya, og ^{14}C dateringene fra disse to var ikke tilstrekkelig for å få sjekket nøyaktigheten av strandlinjedateringsmetoden. For å få sjekket brukbarheten av å datere naust ut fra høyden over havet, lå det nøye vurderinger av hvilke naust jeg skulle velge å undersøke. Jeg ønsket å ha ^{14}C daterte naust med ulike eksponeringsgrader (se kapittel 3.4. om eksponering) for å få en sjekk av om vurderingene av naustets plassering over middelvannstand ved forskjellig eksponering var holdbare.

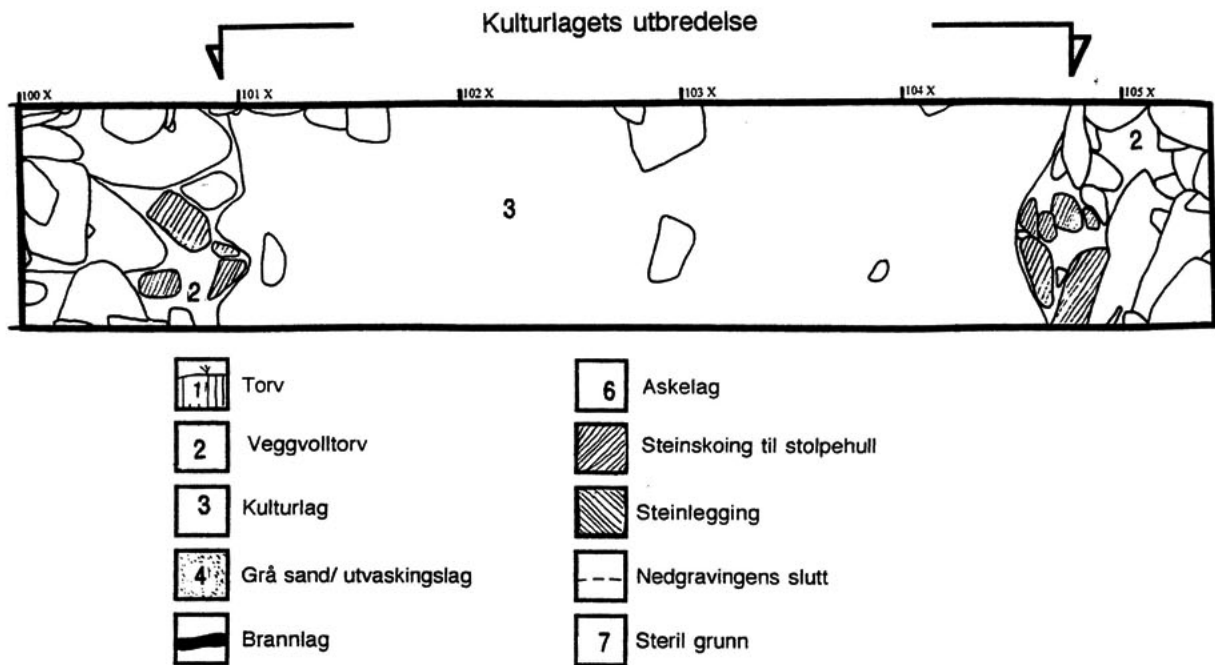
Det å vurdere høyde over havet og ^{14}C dateringer opp mot hverandre innenfor samme poll gjorde at jeg ville grave to til ved indre Borgepollen, den sonen som etter Buksnesfjorden klart har flest detaljregistrerte nausttufter. I en nausttuft på Borg var det allerede gravd en sjakt. Ved å ha til sammen tre ^{14}C daterte naust ved samme poll ville jeg også få tre sikre knagger å etablere en kronologi basert på høyde over havet etter. Det at naustet på Borg ligger 2,96 m hog. gjør den til den høyest liggende ved Borgepollen. Jeg valgte derfor å grave i det ene naustet som ligger på Li for å få tak i andre enden av skalaen. Med sine 1,40 m hog er dette blant de lavest liggende naustene rundt pollen. Siden det er ganske stor forskjell på høyden mellom det høyest liggende og det nest høyest liggende naustet, valgte jeg å grave dette også. Det er Slettengnaustet med sine 2,06 m hog.

Naustet på Fygle ble valgt ut som representant for naust beliggende beskyttet til i en langgrunn vik, mens Ramsviknaustet ble karakterisert som beliggende i eksponeringssone 3. Det var også viktig å velge naust som lå ved samme fjord eller poll slik at høyde over havet og ^{14}C datering mellom to steder kunne vurderes opp mot hverandre i stedet for å ha enslige naust spredt rundt i ulike fjorder med forskjellig isobas og eksponering. Naust 15 på Fygle er blant de lavest liggende naustene antatt å stamme fra jernalder ved Buksnesfjorden med sine 2,63 m hob. Kun naust 14 ligger lavere med 2,17 m hob (se tabell 7). Ramsvik ligger i andre enden av skalaen med sine 4,07 m hob. og er dermed det naustet som ligger høyest over hob. ved Buksnesfjorden. Sistnevnte ligger i isobas 7. Dette i motsetning til naustene på Fygle som ligger på sørvest siden av fjorden innenfor isobas 6. Fygle og Ramsvik ligger begge ved Buksnesfjorden, den sonen på øya med flest detaljregistrerte naust.

Naustet på Moland, undersøkt på 1970-tallet, ligger eksponert til ved Henningsværstraumen. Moland ligger på innsiden av øya. Her helt i øst er isobasen 10. Jeg hadde opprinnelig ønske om å grave et naust som lå eksponert til, men helt i vest og på isobas 5, for å få dekket alle eksponeringsgrader og flest mulig isobaser. Dette lot seg dessverre ikke gjøre.

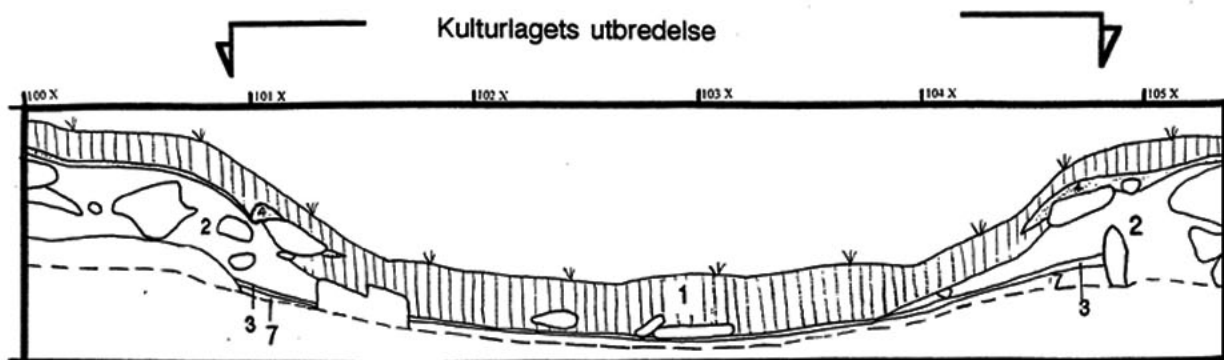
6.2. HVA BLE FUNNET?

6.2.1. Nr. 15 Fygle

FIGUR 15a. Plan Fygle, nivå 4.

Figurforklaring som også gjelder figurene 15b, 16a-c, 17a-b og 18a-b:

FIGUR 15b. Profil Fygle.

Figurforklaring: se figur 15a.

Nausttuften på Fygle ligger beskyttet til på vestsiden av en langgrunn vik. Fra bunnen av bukten løper et nes og på det ligger det til sammen åtte naust som er detaljregistrert som naust 7 og 9-15 (se figur 6 og appendiks).

Under *detaljregistreringen* ble lengden på tuften anslått ut fra den vestre langveggen siden den østre er skadet slik at flere meter er fjernet. Tuften er også skadet i bakkant, men gavlen er fortsatt godt synlig (se appendiks naust 15).

På overflaten ble vollene vurdert til å bestå av stein og torv. Det så ut til at alle vollene hadde rast inn over gulvarealet i tuften. De indre målene til tuften ble således anslått til å opprinnelig ha vært 3,3 m bred og 14 m lang. En sjakt 5,2 m lang og 1 m bred ble lagt vinkelrett på tuften 8,4 m fra åpningen mot bukten. Etter at utgravingen ble avsluttet, var det klart at opprinnelig indre bredde på naustet hadde vært 3,87 m, med andre ord 0,57 m bredere enn anslått på overflaten. Dette var den tuften med størst forskjell mellom anslått og fastslått bredde, noe som trolig kommer av at østre langvegg er skadd (Se figurene 15a-b og appendiks naust 15).

På vei gjennom torv, kulturlag og veggvoller til viten om *kulturlagets* utbredelse, ble flere interessante forhold dokumentert. I toppen av det 2-4 cm tykke kulturlaget var det avsatt et kjøldrag. Forsenkingen, som var rundt 20 cm bred og opptil 5 cm dyp, var asymmetrisk anlagt i forhold til kulturlagets utbredelse. Kjøldraget ligger 20-40 cm nærmere vestre vegg enn østre. Den skjeve plasseringen av draget gjorde at vi mistenkte at det var sekundært, også fordi draget ikke hadde satt spor ned i steril grunn. Slitesporene etter kjølen har trolig blitt avsatt en tid etter at naustet var i bruk oppå tilvokst gresstorv. Dette taler for at naustet har blitt gjenbrukt som båtoppsett.

Det kanskje mest interessante med gravingen ble det som kom frem vedrørende *veggene og det takbærende element*. Av prinsippskissene i appendiks går det frem at naustene på Vestvågøy gjennomgående har rette langvegger. Disse er enten parallelle eller *rette* som smalner av mot endevegg og med en bredere åpning. Sistnevnte naust har dermed en V-form. Tre av de fire naustene Rolfsen gravde hadde *buede* langvegger og manglet indre takbærende stolper. Tolkningen av takbærende element korresponderer dermed med Hinsch syn at veggene har båret taket. En forstøtningsvoll på utsiden av veggen har hindret utglidning av veggvollene. Det siste naustet Rolfsen gravde, skilte seg noe ut ved at det hadde rette langvegger. Taket på naustet hadde trolig hvilt direkte på langveggene, men konstruksjonen ble og stivet opp av to indre stolper ved bakveggens hjørner (Rolfsen 1974: 99-101).

Av figur figur 15a går det frem at naustet på Fygle trolig har hatt en noe annerledes konstruksjon, dog med likhetstrekk. Fyglenaustet gir inntrykk av å ha hatt rette langvegger. Disse veggene har bestått av en slags kassemur. Steinene lå nemlig i en dobbel rekke. Det var like mengder stein i begge veggvollene. I det øverste laget med stein var størrelsen mindre enn i de nedre rekkene med stein. Torv har også vært brukt som bygningsmateriale. Rester etter den gamle veggvolltorven lå både mellom steinrekkene og mellom hver stein. De rette veggene kombinert med "torvmørtelen" har gjort

det lite trolig at disse veggene har kunnet båret taket alene. Veggene ville trolig ha blitt for ustabile til å tåle trykket.

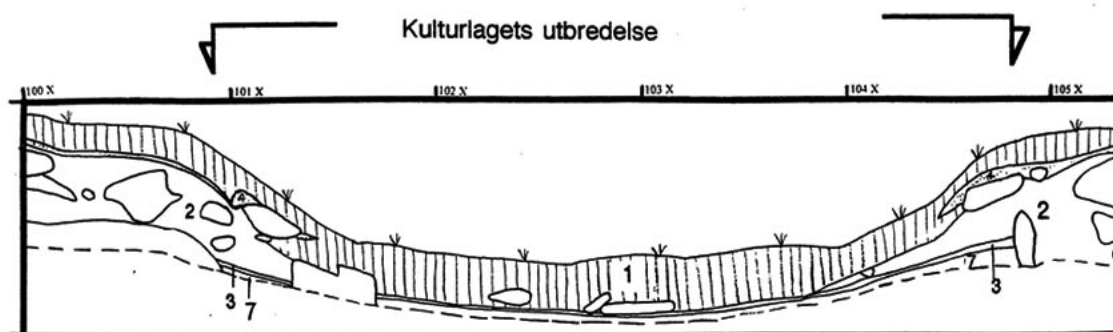
Hva har så båret taket? Løsningen trådte frem mot slutten av gravingen. Da ble det avdekket et stolpepar som lå inntil hver sin langvegg (se figur 15a). Stolpehullene trådte frem som steinskoinger som har rommet stolper med en diameter på rundt 15 cm. Etter at masse var blitt fjernet fra skoingen, ble det klart at stolpene hadde stått loddrett. Både stolpenes dimensjoner og steinskoingens karakter bærer helt klart preg av at de har hatt en bærende funksjon og at de ikke har vært del av en indre trevegg (se Komber 1989: 33, 61).

Steinene i veggene og stolpehull har nok også hatt en tilleggsfunksjon. Tuften ligger nemlig på noe våt grunn. Steinene går ned i steril grunn og har slik vært med på å *drenere* vekk overflødig vann fra gulvet i naustet.

Trekullprøve T-12291 fra Fygle ble hentet ut fra et område med tverrmål på 15 cm. Trekullet ble hentet ut fra sikker kulturlagskontekst ved østre vegg. Prøven besto tilsammen av 3,1 gram trekull. 50 biter ble artsbestemt til å være bjørk (*betula*). Helge Irgens Høeg (rapport 23.11.1995) var sikker på at resten av prøven også var bjørk og hele prøven ble derfor sendt til datering. Dateringen fra Laboratoriet for Radiologisk Datering i Trondheim ble 1685 ± 100 ^{14}C år før nåtid, kalibrert 250-495 e. Kr.

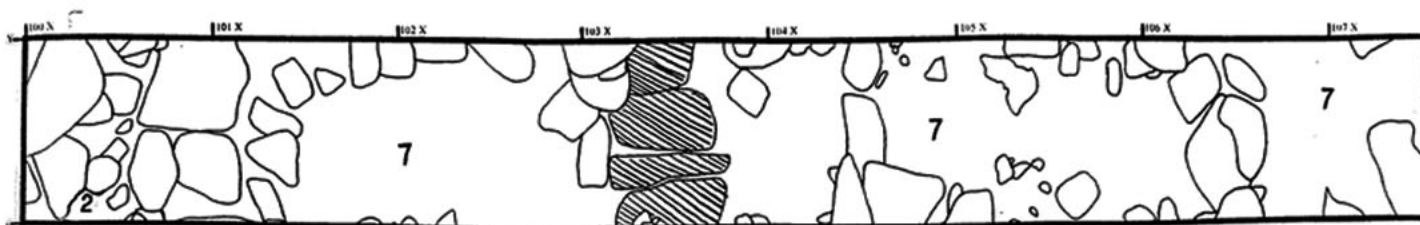
Det ble gjort bare et *gjenstandsfunn* i tuften. Ts. 10942 h er hodet til en nagle eller spiker med dimensjonene 1,2 x 1,0 x 0,3 cm. Da gjenstanden er sterkt korrodert, er det vanskelig å si noe om dens opprinnelige dimensjoner.

6.2.2. Nr. 32 Ramsvik

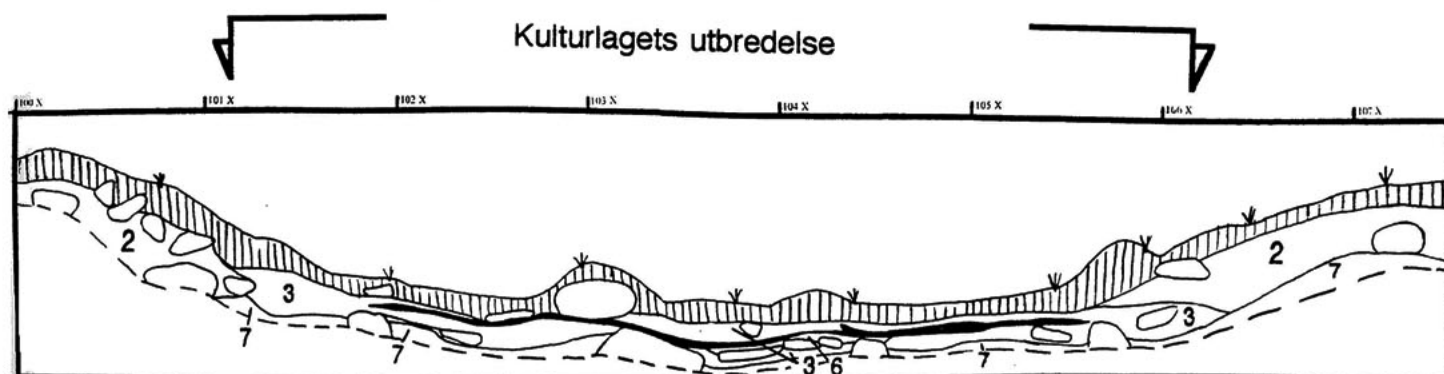
FIGUR 16a. Plan Ramsvik, nivå 2.

Figurforklaring: se figur 15a.

FIGUR 16b. Plan Ramsvik, nivå 3.

Figurforklaring: se figur 15a.

FIGUR 16c. Profil Ramsvik.

Figurforklaring: se figur 15a.

På østsiden av Buksnesfjorden skjærer den korte, men brede Ramsvikbukten seg inn i landet. Naustet ligger mer eksponert til enn naustet på Fygle. På nordsiden av bukten ligger naustet som ble gravd sammen med tre andre detaljregistrerte naust; naust 29-31 (se figur 6 og appendiks).

Under *detaljregistreringen* observerte jeg at naust 32 har rette langvegger som rundes av i bakkant. Bakgavl og langvegger ble antatt å være av stein og torv. Disse hadde rast inn over gulvarealet i tuften (se appendiks naust 32).

De opprinnelige indre mål på naustet ble anslått til å ha vært 19 m lang og 5 m bred. En sjakt 7,5 m lang og 1 m bred ble lagt vinkelrett på tuften 8,0 m fra naustets åpning mot viken. Da utgravingen var avsluttet, kunne jeg ut fra kulturlagets utbredelse fastslå at opprinnelig indre bredde hadde vært 5 m og fastslått indre bredde er i full overensstemmelse med anslått (Se figurene 16a-c og appendiks naust 32).

Også denne tuften bød på overraskelser på vei ned gjennom torv, stein og kulturlag. En del forhold lignet på Fyglenaustet, men nye trekk dukket også opp.

Det er helt klart at *veggene* på naustet på Fygle og Ramsvik ligner svært på hverandre (jfr. figurene 15a-b, 16a-c og appendiks naust 15 og 32). Både Fygle- og Ramsviknaustet har rette langvegger. Veggene består begge steder av en dobbel steinrekke. I begge naustene er den øvre rekken av steiner mindre enn de steinene som ligger i lagene lengre ned og som fungerer som fundament. På Fygle og Ramsvik ble det avdekket veggvolltorv både mellom de doble steinrekkene og mellom lagene med stein. Det som skiller Ramsviknaustet noe fra det på Fygle, er at her er det en viss ulikhet mellom den østre og den vestre veggvoll. Veggen i øst var mer utglidd enn den i vest, hvor steinen gjennomgående lå in situ. Dette kan trolig forklares ved at den østre langveggen bestod av mindre stein enn den vestre. I vest var det klart at en god del stein gikk ned i steril grunn. På østsiden lå den nedre steinrekken på en sandvoll som hadde fremkommet ved at naustets gulv er noe nedgravd i forhold til bakken rundt. Det virket ikke som om den østre vegg var forstyrret av senere aktivitet. Likheten i konstruksjon av veggene med Fyglenaustet, samt skjevheten i veggene, gjør det lite trolig at veggene alene har kunnet båret taket. Det ble ikke avdekket noen stolpehull i sjakten. Det skal da huskes at utgravingsområdet bare er 1 m bredt og sjansene er store for at sjakten legges mellom stolpepar. De strukturelle likhetene med Fygle samt veggens beskaffenhet på Ramsvik gjør det likevel svært sannsynlig at dette naustet også har hatt en indre takbærende stolperække.

Det som skulle bli den største overraskelsen på Ramsvik, var *kulturlaget*, dets beskaffenhet og tykkelse. Kulturlaget var nemlig opptil 35 cm tykt og flere ulike lag kunne identifiseres. Naustet kan ha hatt to bruksfaser. Dette ble klart da det noen cm ned i kulturlaget dukket opp et 0,5 cm tykt, fett, brunlig lag som ble tolket som mulig tilvekst av gresstorv. Perioden hvor naustet ikke var i bruk ligger over et brannlag. Det ble nemlig klart at naustet på et tidspunkt hadde brent ned. Brannlaget var godt synlig i profil og under graving av gulvet. Under brannlaget lå et hvitt askelag (Se figur 16c).

Mot slutten av nedgravingen, mot midten av gulvarealet, traff vi på en steinlegging (se figur 16b). Steinleggingen bestod av fire steiner med en lengde på rundt en halv meter, men med varierende bredde. Vi fikk ikke avklart utbredelsen til denne strukturen da det ville ha betydd en utvidelse av sjakten. Vi lot derfor dette ligge slik at det ved senere graving er mulige å få en sammenheng mellom steinleggingen og naustet. Det kunne tenkes at steinleggingen har noe med et slags kjøldrag å gjøre. Steinstrukturen ligger dog ikke midt i tuften, men rundt 0,5 m nærmere vestre enn østre vegg. De som satte båten i naustet trenger ikke å ha plassert den midt i naustet. Den kan ha stått mer mot vest. Den asymmetriske plasseringen harmonerer da med plasseringen til kjøldraget på Fygle. Steinleggingen kan også ha sammenheng med at naustet først har vært brukt som nettopp naust. Slitasje og lignende har gitt gulvet en traufomet fasong. Når naustet senere har blitt tatt i bruk som bolig, har en ikke vært interessert i å ha noe annet enn et flatt gulv. Steinleggingen er med andre ord lagt ut for å få et flatt, heller enn et traufomet gulv.

Tykkelsen på kulturlaget i Ramsviknaustet vitner om lang og intensiv bruk av naustet. Jeg valgte derfor å få datert to prøver; en fra topp og en fra bunn av kulturlagsavsetningen.

Trekullprøve T-12292 ble hentet ut fra et område på 20 x 20 cm. Uttakingsstedet lå i toppen av kulturlaget, nær sentrum av tuften. Prøven på 3,0 gram bestod hovedsaklig av bjørk (*betula*). 60 av 62 artsbestemte biter var av bjørk, mens to biter var av selje/vier (*salix*). Da resten av prøven trolig også var av samme treslag, ble hele sendt til datering. Trondheim-laboratoriet daterte denne prøven til 1525 ± 90 ¹⁴C år før nåtid, som tilsvarer kalibrert 430-640 e. Kr.

Trekullet i prøve T-12293 ble hentet ut fra området under en av steinene i steinleggingen i midten av tuften og ned mot steril grunn. All trekull i denne prøven ble artsbestemt. 64 biter var av bjørk (*betula*) og 26 av furu (*pinus*). Kun de 0,7 grammene med bjørk ble sendt til datering. Alderen på trekullet var 1395 ± 160 ¹⁴C år før nåtid, noe som tilsvarer 540-780 e. Kr. i kalibrerte kalenderår.

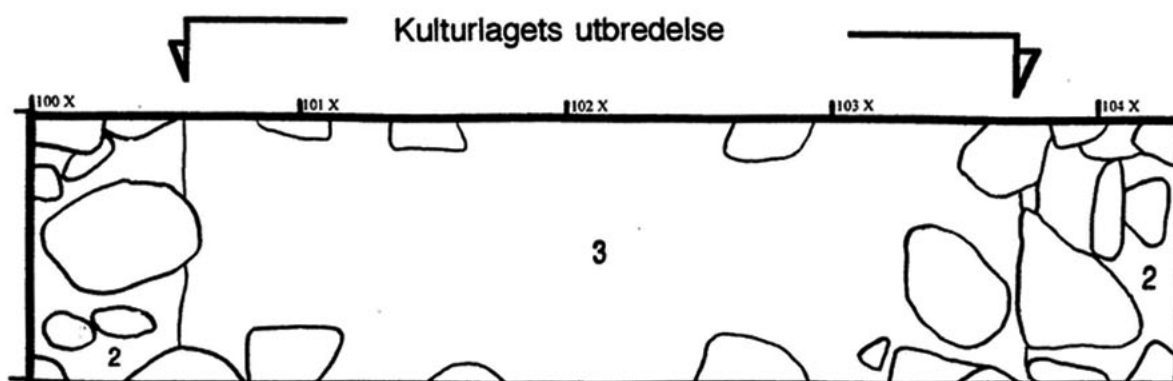
Dateringene til de to prøvene er ganske overlappende, men T-12293 har et noe yngre spenn selv om den er hentet dypere ned i kulturlagene enn T-12292. Det er dermed vanskelig å si noe om brukslengden på naustet annet enn at det var i bruk i folkevandringstid-merovingertid. Det må bemerkes at T-12293 er en prøve på bare 0,7 gram mot 3 gram for T-12292. Førstnevnte prøve er derfor bedre enn sistnevnte siden 0,7 gram er lite for en konvensjonell datering.

Det tykke kulturlaget inneholdt få gjenstander, selv om Ramsvik ble den mest funnrike tuften vi gravde sommeren 1995. I kulturlaget gjorde vi fem *funn*. Ts. 10942 l-p er hoder til nagler eller spikre med dimensjonene 1,2 x 1,0 x 0,2 cm, 2,0 x 1,5 x 1,0 cm og 1,5 x 1,0 x 1,0 cm. Kun Ts. 10942 l hadde deler av stilken intakt. Denne var 0,5 cm lang og hadde en diameter på 0,3 cm. Da naglene fra Ramsvik og den fra Fygle alle er kraftig korroderte er det vanskelig å trekke noe sikkert ut fra dem. Det kan dog bemerkes at naglene/spikrene fra Ramsvik gjennomgående er større enn den fra Fygle, noe som tross alt harmonerer bra med at naustet på Ramsvik er større og også har rommet en større båt enn Fyglenaustet. Ts. 10942 m er seks små jernfragmenter som lå samlet. Det er ikke mulig å si hva dette har vært, men trolig har det opprinnelig vært én gjenstand. Til sist har vi Ts. 10942 o. Dette er et jernbeslag i to deler på 5,5 x 3 x 0,3 cm og 4,0 x 3,5 x 0,3 cm.

Kulturlaget på Ramsvik er tykt, men det ble ikke gjort så mange funn. I Ramsviknaustet ble det gjort færre funn enn andre naust med mer beskjedne kulturlagsavsetninger (se Nilsen 1995, Rolfsen 1974). Jeg vil da minne om at det utgravde arealet på Ramsvik er lite. På Ramsvik ble det heller ikke funnet spennformet keramikk i kulturlaget, noe en kunne forvente med bruk i folkevandringstid. Kulturlagets tykkelse på Ramsvik vitner om lang bruk, og bruk av en slik karakter at en må til bolighus for å finne

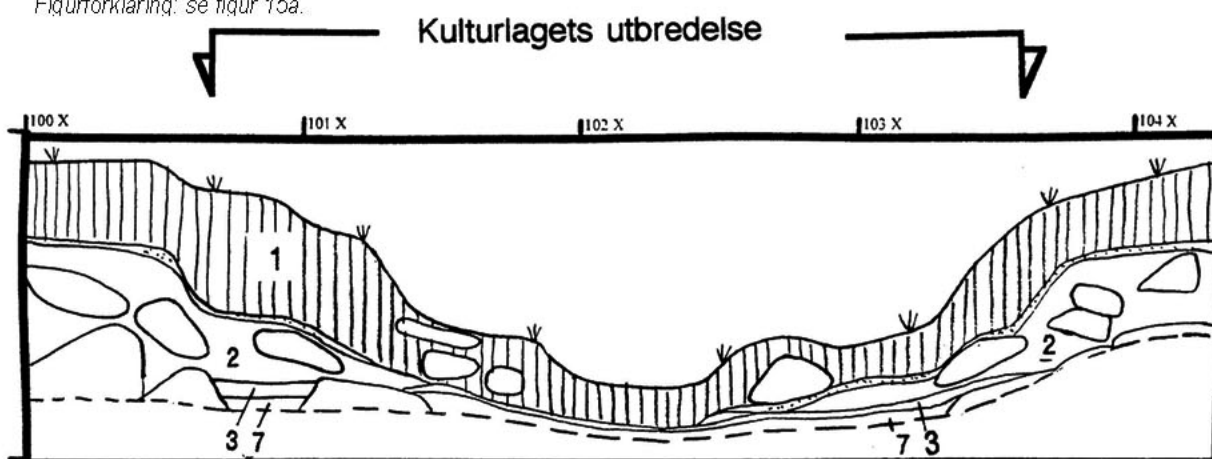
paralleller. Bare gjennom en videre undersøkelse er det mulig å si noe om de sekundære aktivitetene i naustet og om disse spiller inn på funnsammensettingen.

6.2.3. Nr. 59 Sletteng

FIGUR 17a. Plan Sletteng, nivå 3.

Figurforklaring: se figur 15a.

FIGUR 17b. Profil Sletteng.

Figurforklaring: se figur 15a.

Rett øst for innløpet til Indre Borgepollen og vikingtidsbroen som er dokumentert på Strømgård ligger naustet på Sletteng (se figur 9 og appendiks). Slettengnaustet er en av svært få tufter som ikke ligger i umiddelbar nærhet av jernalderbosetting, men til gjengjeld er dette en svært strategisk lokalisering.

Under *detaljregistreringen* gikk det frem at naustet er eggformet (se kapittel 4.1.6. for definisjon av eggform). De kraftige langveggene og bakgavlen ble vurdert til å være av torv og stein. Veggene så ut til å ha rast en del inn over gulvarealet, men har trolig rast mest utover (se appendiks naust 59).

De opprinnelige indre mål til naustet ble anslått til å ha vært 13,3 m langt og 3,0 m bredt. En sjakt 4,3 m lang og 1 m bred ble lagt vinkelrett på tuften 5,4 m fra tuftens åpning mot pollen. Da utgravingen var avsluttet, kunne jeg ut fra kulturlagets utbredelse fastslå at opprinnelig indre bredde hadde vært 3,1 m. Dette betyr at det er meget god overensstemmelse med den anslåtte indre bredde på 3,0 m og fastslått indre bredde på 3,1 m. 10 cm fra eller til på bredde på en båt med lengde opp mot 13 m vil ha lite å si for funksjon og type (Se figurene 17a-b og appendiks naust 59).

Som med resten av tuftene som det ble gravd sjakt i, var det strukturene, og ikke de få gjenstandsfunnene, som var mest interessante. En del trekk var svært sammenfallende med de andre to gravde nausttuftene, men også nye trekk ble avdekket.

Det ble tidlig klart at Slettengnaustet, som Ramsvik og Fygle, hadde vært *brukt i flere omganger*. På vei ned gjennom lag og historien til naustet observerte vi at over opprinnelige langvegger kom en tilvekst av torv. Oppå dette torvlaget lå en syllsteinsrekke som vitnet om en gjenbruk av nausttuften.

Det som likevel ligner mest på Ramsvik, og særlig Fygle, er veggene og hvordan de er laget. Veggene på Slettengnaustet består av en dobbel steinrekke. Mellom steinrekkene og hver stein er det rester etter gammel veggvolltorv. Steinene går på begge sider ned i steril grunn og har også trolig hatt en *drenerende* effekt. Også i dette naustet er de steinene som ligger i de øvre lag mindre enn de som utgjør fundamentet. Det som gjør Slettengnaustet noe mer likt det på Fygle enn naustet på Ramsvik, er det forhold at de to førstnevnte nausts par langvegger inneholder omtrent like mye stein. I kontrast til dette står naustet på Ramsvik hvor den ene langvegg inneholder mer sand enn stein mot bunnen/fundamentet av veggen (Se figurene 15a-b, 16a-c, 17a-b og appendiks naust 15, 32 og 59).

Det ble ikke funnet stolpehull i den sjakten som vi åpnet. Den store likheten mellom veggene på Fygle og Sletteng åpner likevel meget sterkt for muligheten av at vi her har å gjøre med naust med samme *takbærende konstruksjon*. Et argument kunne tale mot denne løsningen. Naustet har en klar eggformet ytre fasong. Dette kan være fordi vi har å gjøre med vegger av en mer buet type enn ellers på øya. Veggene kan dermed være mer forenlig med Hinschs teori om vegger som bærer et enkelt sperretrak og som hindres fra å gli ut av en ytre forstøtningsvoll. Det er dog ut fra det gravde arealet på Sletteng ikke mulig å gi en sikker konklusjon. Tufter må totalgraves for å kunne gi sikkert svar på spørsmål omkring det takbærende element. Før så er gjort, tenderer jeg likevel til å vektlegge de prinsipielle likhetene mellom Fygle og Sletteng. Denne likheten med hensyn til takbærende element støttes og av det forhold at vi gravde oss gjennom den østre langveggen. Det ble ikke påtruffet noen ytre forstøtningsvoll, men jeg må nok en gang påpeke at sjakten bare var 1 m bred.

Det som kom frem etter at vi hadde gravd oss gjennom østre veggvoll, var et usedvanlig klart profilsnitt. Det er klart at det på utsiden av kasse-muren har ligget isolerende veggvolltorv. Hele seks lag med gammel torv ble observert. Det ble også klart at denne torven var hentet ut fra to forskjellige steder siden mineralsanden som fulgte med i torvtaket hadde forskjellig farge.

Det er ikke bare veggene til Slettengnaustet som er lik Fygle. Også *kulturlagets* tykkelse på rundt 1 cm passer bra med det på Fygle som var 2-4 cm tykt (Se figurene 15b og 17b).

Mot bunnen traff vi på et ildsted. Dette lå inn mot vestre langvegg og i underkant av kulturlaget. Vi regnet først ildstedet som samtidig med naustet, siden gulvet i naustet er nedgravd i forhold til bakken rundt. *Trekullprøve* T-12290 stammer fra et område på 10 x 10 cm og 5 cm tykt i bunnen av ildstedet. Herfra ble 3,0 gram trekull hentet ut. 81 biter ble artsbestemt. 70 biter var av bjørk (*betula*), to av selje/vier (*salix*) og fem av hegg/rogn (*prunus*). Fem biter av furu ble tatt vekk fra prøven, mens resten ble sendt til datering. Resultatet fra Trondheim ble 1840 ± 70 ¹⁴C år før nåtid, noe som i kalibrerte kalenderår tilsvarer 85-315 e. Kr.

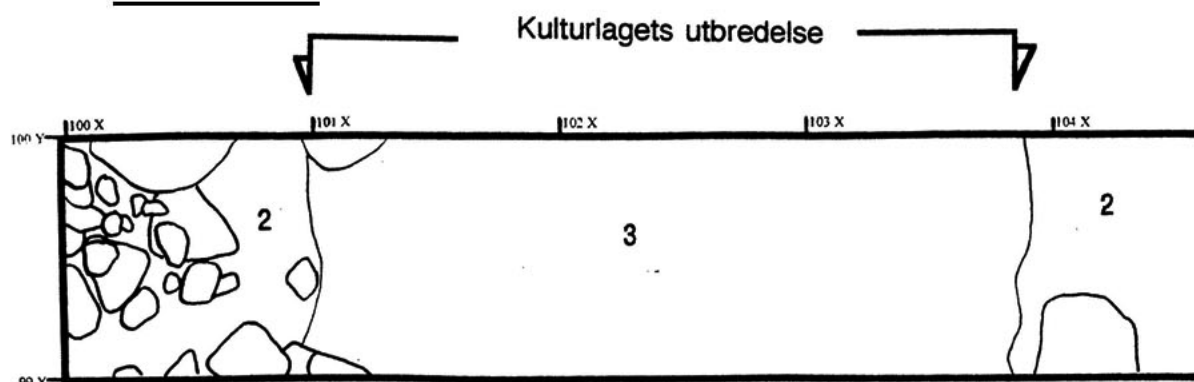
Fra Slettengnaustet daterte vi to trekullprøver. Den andre prøven, T-12289, er en prøve hentet ut fra sikker kulturlagskontekst helt inn mot østre langvegg. Av de 1,8 grammene som ble datert, ble 40 biter artsbestemt. Disse var alle bjørk (*betula*). Resten ble av Irgens Høeg (rapport 23.11.1995) ansett for sikkert å være det samme, og hele prøven ble sendt til datering. Radiologisk datering av prøven ga 1340 ± 65 ¹⁴C år før nåtid. Kalibrert i kalenderår tilsvarer dette 650-770 e. Kr.

Resultatet av disse to prøvene viste dateringer som ikke faller så godt sammen tidsmessig. T-12289 er den beste prøven for å fastslå alderen på aktiviteten i naustet da den kommer fra selve kulturlaget. Prøven fra ildstedet er med andre ord den det er problem med. Løsningen på dette kan være at ildstedet representerer en aktivitet eldre enn naustet. Denne antakelsen styrkes av det forhold at kulturlaget ikke ligger under, men over ildstedet. Dessuten er gulvet inne i naustet nedgravd i forhold til den naturlige bakken rundt. Det er mulig at ildstedet er bunnen av en stor kokegrop (søydegrop) hvis toppdel ble fjernet da nedgravningen i forbindelse med gulvet i naustet ble anlagt. Kokegropen representerer da en aktivitet eldre enn naustet. I og med at dateringen av kokegropen er i overensstemmelse med strandlinjedateringen, betyr det at den lå i strandsonen da den var i bruk. Om ildstedet derimot var i bruk etter at naustet var reist, vitner dateringene om lang bruk.

Det ble gjort to *funn* i kulturlaget på tuften på Sletteng. En båtnagle, Ts. 10942 a som muligens er komplett, ble funnet. Stilken var 1,0 cm lang og 0,5 cm i diameter. På stilken satt et hode med målene 1,8 x 0,8 cm og 0,2 cm tykt. Et separat hode lå i kontekst. Dettets mål var 1,5 x 1,5 cm med tykkelse 1,0 cm.

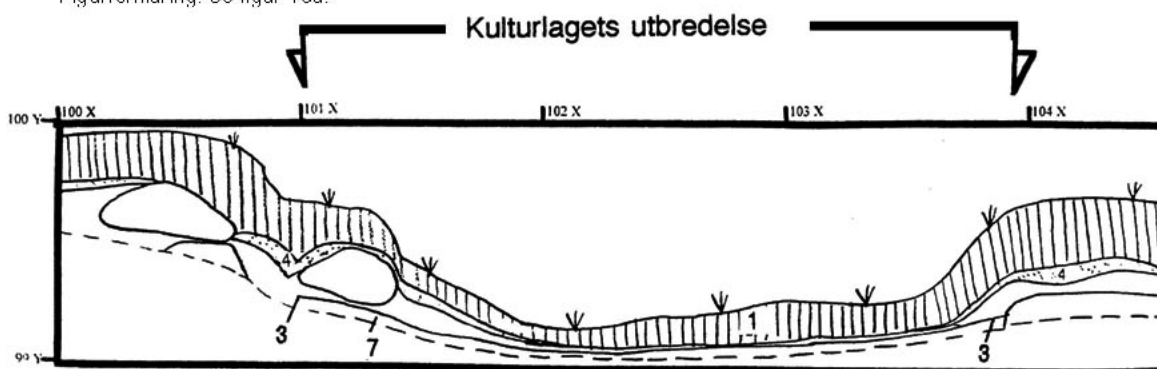
Det er lite sikkert som kan sies om den siste gjenstanden som ble funnet. Det er foreløpig ikke mulig å si hva denne er laget av eller hva den har vært brukt til. Ts. 10942 b har fasong som topp av en kule. Oversiden er jevnt hvelvet, bortsett fra den ene siden med en lett skrånende flate. Undersiden er flat, men flaten blir i midten brutt av et hull/forsenking som dog ikke går gjennom gjenstanden. Diameteren på artefaktet er 5,5 cm. Omtalte hull er 1 cm dypt. Total tykkelse på gjenstanden er 2,3 cm. En tolkning av gjenstanden er at den er hodet til en navar som kan ha vært brukt under reparasjon på båten.

6.2.4. Nr. 51 Li

FIGUR 18a. Plan Li, nivå 3.

Figurforklaring: se figur 15a.

FIGUR 18b. Profil Li.

Figurforklaring: se figur 15a.

På østbredden av indre Borgepollen ligger Liosodden. Her, på nordsiden av en liten vik, ligger naust 51 som ble gravd, sammen med tre andre detaljregistrerte naust. Naust 47 ligger parallelt med vestre langveggen til naust 51, mens naust 57 og 58 ligger på sørsiden av den lille viken (Se figur 9 og appendiks).

Detaljregistreringen avslørte at dette er et av naustene som ikke har synlig bakgavl (se appendiks naust 51). Avslutningen i bakkant av tuften tegner seg ikke som en voll, men som en forsenking i forhold til

det uberørte terrenget bak tuften. Langveggene er antatt å opprinnelig ha vært rette, men har glidd både inn over gulvarealet og ut over omkringliggende mark.

Den opprinnelige indre størrelsen til naustet på Li ble anslått på overflaten til å ha vært 11,3 m langt og 2,9 m bredt. En sjakt 4,6 m lang og 1 m bred ble lagt vinkelrett på tuften 5,9 m fra dennes åpning mot pollen. Da utgravingen var avsluttet, kunne det ut fra kulturlagets utbredelse fastslås at opprinnelig indre bredde hadde vært 2,9 m og i full overensstemmelse med det antatte mål (Se figurene 18a-b og appendiks naust 51).

Resultatet av gravingen på Li støtter det bildet som allerede er etablert med hensyn til naustenes konstruksjon på Vestvågøy. De strukturelle trekk som ble avdekket var alle forhold observert i de sjaktene jeg hadde gravd i de andre tre naustene på øya.

Langveggene på Linaustet hadde særlig likhetstrekk med naustet på Ramsvik. Også på Li besto den østre langvegg av lite stein, men mye sand. Det var særlig mye sand i bunnen/fundamentet til veggen. I østre langvegg på Li lå det også noen steiner som ikke gikk ned i undergrunnen samt rester etter veggvolltorv. Vestre langvegg inneholdt mye stein. Disse steinene lå ikke i så klar dobbel rekke, men mer ustrukturert. Også på Li var steinene som lå i de nedre lagene større enn de som lå i de øvre. Mellom steinene var det rester etter veggvolltorv. Mellom den mer ustrukturerte doble steinrekken lå det ikke bare rester etter gammel veggvolltorv, men også en del mindre stein (Se figurene 18a-b).

Denne asymmetrien i veggene kunne kanskje forklares med at steinen fra østre vegg fra naust 51 ble gjenbrukt i naust 47. Naust 47 ligger på vestsiden og er yngre da det ligger både nærmere gresskanten og lavere over denne enn 51. Men en slik forklaring blir en litt "over-bekken-etter-vann" forklaring. Vestre langvegg i naust 51 inneholder mye stein og denne veggen ligger nærmest 47. Jeg tenderer heller til å ville vektlegge likhetene mellom Ramsvik og Li. Veggene i naustet på Li har trolig ikke inneholdt like mye stein da det sto nytt. Dette leder igjen til at taket ikke kunne ha hvilt oppå vegger med ulik bæreevne. Og da står vi igjen med at det er mest sannsynlig at naustets tak har vært båret av indre takbærende stolper selv om den 1 m brede sjakten ikke traff noen slike.

Linaustet var det eneste vi gravde hvor bakgavlen ikke tegnet seg som en voll. Det området vi gravde skilte seg ikke ut fra de gravde med synlig bakgavl. For å kunne si noe mer om hva fenomenet representerer, blir det nødvendig å grave ut endeveggen.

Kulturlaget på Li var svært tynt, kun 0,5 til 1,0 cm og harmonerer slik godt med de lagene som vi støtte på på Fygle og Sletteng.

Linaustet er gjenbrukt, selv om det ikke lar seg registrere på overflaten. Grunneierne kunne opplyse om at nausttuften i moderne tid er blitt brukt som båtskei.

I det tynne kulturlaget på Li var det sparsomme mengder *trekull*. Den beste prøven ble hentet ut fra et område med en diameter på 5 cm i sikker kulturlagskontekst helt ute ved østre langvegg. 25 biter, det vil si omtrent hele prøven, ble artsbestemt. Alle bitene stammet fra bjørk (*betula*) og hele prøven ble sendt til datering. Prøven ble akselratordatert i Uppsala. Resultatet på prøve TUA-1572 derfra lød på 1320 ± 65 ¹⁴C år før nåtid. Dette tilsvarer i kalibrerte kalenderår 655-775 e. Kr.

Fra kulturlaget stammer alle de tre *funnene* i tuften. Ts. 10942 d er det eneste funnet som sikkert kan identifiseres som en nagle. Til hodet på 2,5 x 2,0 cm og 1 cm tykt satt fortsatt restene av en stilk igjen. Lengde på denne var 0,7 cm og diameteren 0,3 cm. Naglen var svært korrodert og det var dermed vanskelig å si noe sikkert om dimensjonene.

De siste to funnene, Ts. 10942 e-f, var jernfragmenter så rustne at det ikke var mulig å si noe om det dreide seg om båtnagler eller ikke.

6.2.5. Nr. 61 Borg

På vestsiden av Borgepollen ligger en samling på seks naust detaljregistrert som naust 42, 45, 48, 50, 55 og 61. På nabogården i nord ligger ytterligere to detaljregistrerte nausttuffer; naust nr. 46 og 56. I nærheten av disse åtte tuftene ligger tunanlegget på Bøstad og høvdingegården Borg (Se figur 9 og appendiks).

Da jeg *detaljregistrerte* naust 61 ble det klart at en del moderne aktivitet har skadet tuften. I bakkant av den nordlige langveggen har det i senere tid blitt påfylt en del masse. I fremkant har sjøveien skadet tuftens avslutning mot pollen, men enden av langveggene fortsetter et lite stykke på østsiden av veien. Tuftens langvegger og bakgavl er alle godt synlige og består av stein og torv. Tuften ble anslått til å opprinnelig ha vært 22 m lang og 3,5 m bred innvendig (se appendiks naust 6).

Borgnaustet ble undersøkt av I. Larssen i 1985 i forbindelse med hennes magistergradsavhandling i arkeologi (Holand 1989). Målet for undersøkelsen var å fremskaffe daterbart materiale. En sjakt på 2 x 0,5 m ble lagt 5,5 m fra antatt nedre ende av nausttuften (se appendiks naust 6). Sjakten går fra midten av tuften og ut mot søndre veggvoll, men ikke inn i denne. Det er derfor ikke mulig å fastslå ved hjelp av kulturlagets utbredelse hva opprinnelig indre bredde har vært. Siden gravingen ikke går inn i veggen går det heller ikke an å si noe om hvordan denne og det takbærende element har vært.

Det utgravningen brakte på det rene, var mer kunnskap om kulturlag i naust. Dette laget var 3-4 cm tykt og dermed i samsvar med Fygle, Li og Sletteng. Ved nordenden av sjakten og midten av gulvområdet

og kulturlaget, ble det avdekket en renne fylt med trekull. Denne ble tømt og en del stein kom til syne som gikk ned i undergrunnen. Det kunne ikke fastslås om disse var lagt her intensjonelt eller var en del av den naturlige undergrunnen. Det er denne rennen jeg mener er blant de mest interessante trekkene ved tuften. Hinsch gravde ut et naust på Bjelland på Stord. Langs midtaksen i naustet lå en steinsatt dreneringsgrøft (Rolfen 1974: 26). På Borg kan steinene observert under trekullaget hatt samme funksjon i og med at disse går ned i undergrunnen og slik vil ha ledet bort vann. Den beste forklaringen på trekullet er muligens at det har sammenheng med et drag av tre som har beskyttet kjølen og lettet inn- og utsett av båt. Slike trerenner fettet med sauefett har Vikingskipshallen i Roskilde og Ebeltoft Museum benyttet som alternativ til lunner ved forsøk på å dra Skuldelev 5 kopien "Helge" over land ved Draget som forbinder Mols med halvøyen Helgenæs (Vinner pers. med.).

En *trekullprøve*, T-6437, fra denne tuften er datert. Prøven er hentet ut fra den trekullfylte rennen langs midtaksen i naustet. Derfra ble det hentet ut 5,7 gram trekull av bjørk. Resultatet av datering ble 1060 ± 70 ^{14}C år før nåtid, noe som etter kalibrering tilsvarer 892-1026 e. Kr.

Alle *funnene* fra denne tuften stammer enten fra selve kulturlaget eller fra den trekullfylte rennen. Til sammen fire Ts. nummer ble gitt gjenstandene fra disse områdene. Ts. 8441 d er katalogisert som naglespiss på 2,2-10,1 mm. Ts. 8441 e er et mulig naglehode med dimensjonene 2,2 x 2,5 cm og tykkelse 1,25 cm. Den siste gjenstanden er spissen av et skiferbryne som er 2,45 cm langt, 2-9,2 mm bredt og 4,3 mm tykt. Ts. 8441 g er samlenummer for diverse jern- og slagglumper som alle er under 4 cm.

Det som skiller naust 61 fra de som jeg gravde selv, er funnet av spissen på skiferbrynet og slagglumpene samt mengden funn. På Borg er kun 1 m² gravd. Dette er mindre areal enn det som ble gravd i de andre naustene på øya, men likevel var det Borgnaustet som ga flest funn. Jeg vil og bemerke at dimensjonene på naglehodet fra dette naustet, som har rommet en stor båt, harmonerer best med funnene fra Ramsvik, et annet naust av betydelige dimensjoner.

6.2.6. Nr. 81 Moland

Naust 81 på Moland ligger 700-800 m sørvest for ødetunet på gården med samme navn. Naust 81 er del av en samling på to naust. Det andre naustet er detaljregistrert som naust 82 og ligger nord for 81 (Se figur 13 og appendiks).

Naust 81 på Moland ble under feltkurs for arkeologistudenter ved Universitetet i Tromsø i 1977 oppmålt og registrert. Hovedsaklig er egen tolkning i samsvar med den som ble foretatt i 1977, men to forhold er tolket forskjellig. Sør for naustets langvegg er det en struktur. Jeg har tolket denne som en mulig parallelltuft til naust 81. Feltkursdeltakerne tolket dette som et mulig tilbygg til naust 81. Naust 81 har

dessuten to faser. Feltkursdeltakerne har tolket den eldste fasen som med noe annen orientering enn den foranliggende. Etter mine prinsipper skulle da dette tolkes som to separate nausttuffer. Jeg har derimot tolket strukturen som et naust med to faser med samme lengdeorientering. Ellers er det overensstemmelse mellom feltkursdeltakernes og mine tolkninger om at naustet har synlig bakgavl og dets dimensjoner. Inne på gulvarealet på den siste bruksfasen er det i senere tid reist en sommerfjøs. I dag er det bare restene etter en mur som er igjen av denne.

Jeg anslo de indre målene til den første bruksfasen til å være 13,0 m langt og 3,0 m bredt. I den siste bruksfasen er lengden blitt redusert til 10,0 m, mens bredden på 3,0 m er beholdt. Det mulige tilbygget kan ha rommet en betydelig mindre båt, da anslåtte indre mål på denne strukturen er 5,1 m lang og 2,3 m bred. Det er likevel mulig at det dreier seg om et tilbygg siden terrenget stiger noe i forkant av avslutningen på parallelltluftens langvegg (Se appendiks naust 81).

I naust 81 ble det foretatt mindre utgravinger i forbindelse med feltkurs for arkeologistudenter ved Universitetet i Tromsø i 1977 og 1978. Gravingene er det ikke levert rapporter på og er kun tilgjengelig som dagboknotater. I følge tegninger og dagbøker kan undersøkelsen sammenfattes slik: sjaktene som ble åpnet dekker et område i den eldste fasen av naustet. Sjakten går gjennom søndre langvegg 13 m fra dennes avslutning. Det er også åpnet deler av gulvet langs denne veggvollen og mot midten av gulvet. Sjakten gjennom veggen er 2 m bred og 3 m lang. Utgravingsfeltet fra 1977 tangerer en ny sjakt fra 1978 på 1,5 x 1,5 m. Denne dekker midten av gulvet (se appendiks naust 81). Da sjakten ikke går fra vegg til vegg er det ut fra utgravingen ikke mulig å fastslå opprinnelig indre bredde. Utgravingen gir likevel god informasjon om veggen da denne er gjennomgravd og gir mulighet til nok en sjekk på om det finnes en ytre forstøtningsvoll på naustene på Vestvågøy. Også kulturlagets beskaffenhet ble godt dokumentert.

Da gravingene kom igang, ble det klart at naustet ikke bare var skadet av et sommerfjøs. En sjøvei har vært anlagt i det området som ble åpnet. Steiner fra veggvollen hadde blitt lagt ned på gulvet i naustet for å planere ut området. Til tross for denne forstyrrelsen, ble flere interessant trekk dokumentert.

Også i dette naustet består *langveggen* av en dobbel steinrekke. De nedre radene går nok en gang ned i undergrunnen og rester etter gammel veggvolltorv er dokumentert mellom hver enkelt stein og mellom de to steinrekkene.

Svært interessant ved disse gravingene ble funnet av en trekullstripe som lå langs den indre steinrekken. Bredden på stripen var opptil 10 cm og furen gikk 2-3 cm ned i grunnen. Trekullstripen er trolig restene etter en indre trevegg, eller rettere, restene etter en nedbrent syllstokk. At naustet på et tidspunkt har brent ble bekreftet av funnet av et brannlag på et par mm til 5 mm som lot seg følge over

hele det gulvarealet som ble avdekket. Denne indre treveggen har trolig ikke båret taket. Det har derimot en indre stolperække gjort. Et sikkert stolpehull og et mulig ble dokumentert inn mot langveggen. Det ble ikke dokumentert noen ytre forstøtningsvoll. Det er ikke overraskende da en slik ikke ville ha noen funksjon så lenge taket ble båret av stolper.

Kulturlaget i Molandnaustet er blant de tykkeste dokumentert på Vestvågøy med sine opptil 10 cm. Dette er likevel på langt nær så tykt som de 35 cm i Ramsviknaustet, men betydelig tykkere enn de andre naustene på øya.

To *trekullprøver* fra tuften er datert. I 1977 ble prøve T-2631 datert i Trondheim. Prøven på 4,1 gram trekull av bjørk ga resultatet 790 ± 70 ¹⁴C år før nåtid, noe som kalibrert gir 1179-1290 e. Kr. Da utgravingen fortsatte i 1978 viste det seg at denne prøven ikke var hentet fra kulturlaget, men fra påfylt masse. Det opprinnelige kulturlaget dukket opp under påfyllingen og T-2631 måtte avvises.

T-3029 stammer fra sikker kulturlagskontekst. Prøven på 2,3 gram bestod av både bjørk og furu og ga 1230 ± 70 ¹⁴C år før nåtid, noe som tilsvarer 708-886 e. Kr. I og med at prøven inneholdt furu, vil det være en viss fare for at dateringen er for gammel. Høyden over havet, samt tilknytningen til graver fra jernalder, tyder likevel på at resultatet må aksepteres.

Fra gravingen i 1977 stammer en del *funn*, men da fra den påfylte massen. Funnene omfatter en trekantet, flat jernbit, en sikker og en mulig nagle samt et mulig kleberstykke. Siden disse stammer fra påfylt masse er det lite å hente av kunnskap om aktiviteten inne i naustet. Massen er trolig hentet fra nærområdet til naustet og vitner dermed om aktivitet utenfor naustet.

At det har vært en del aktivitet utenfor selve naustet støttes også av funn av en jernnagle i veggvolltorven fra gravingen i 1978. Dette året ble også det som sikkert kunne identifiseres som kulturlag gravd. Fra kulturlaget stammer en stilk av en jernnagle, en mulig slaggbitt samt en del trekull. Funnene fra kulturlagsavsettingen er således i svært god overensstemmelse med resten av de gravde naustene på Vestvågøy.

6.3. SAMMENFATNING

6.3.1. Indre lengde og bredde

Metoden med å anslå indre bredde på markoverflaten må etter endte utgravinger sies å ha fungert meget tilfredsstillende. Ramsvik og Lis indre anslåtte bredder var i full overensstemmelse med de fastslåtte indre mål. På Sletteng var avviket mellom anslått og fastslått indre bredde kun 10 cm. For Fygle derimot, er avviket stort; hele 57 cm. Dette til tross for at bredden på overflaten ble vurdert av meg selv, Nilsen, Johansen og Rolfsen. Feilvurderingen skyldes sannsynligvis at naustet var skadet.

Den ene langveggen var klart kortere enn den andre og dette kan ha gitt et skjevt helhetsinntrykk av naustet på markoverflaten. Dette er verdt å ha i bakhodet for andre som senere vil detaljregistrere; skadede strukturer er vanskelig å vurdere. I mitt materiale er tross alt skadede strukturer et begrenset problem, og bør ikke ha innvirket på analysen i nevneverdig grad.

6.3.2. Naustenes konstruksjon

Det kanskje mest slående med materialet fra Vestvågøy er likheten, både hva veggens konstruksjon og kulturlagenes beskaftenhet vedrører. Dette til tross for at naustene på overflaten varierte en del i fasong og størrelse. Likheten er faktisk så stor at de observerte formelementer av meg betraktes som "overflatefenomen" skapt av ulike grader av torvtilvekst og forskjellige måter veggene har rast på. Det eneste element jeg velger å utelate fra denne konklusjonen er bakgavlen. Å få klarhet i om den observerte forskjell med synlig eller "usynlig" bakgavl har å gjøre med en vegg av henholdsvis kraftig eller lett konstruksjon, lar seg kun bestemme ved utgravninger (Se kapittel 4.2.2. for nærmere omtale av bakgavl.)

Det som lar seg rekonstruere ut fra det gravde materialet på Vestvågøy blir et naust av følgende type: veggene har bestått av en dobbel steinrekke hvor torv har vært lagt mellom. Hva vitner disse veggene om? Vegger regnes for å ha to hovedfunksjoner. De skal virke isolerende eller bære taket eller begge deler. Hva har veggene på naustene på Vestvågøys hovedfunksjon vært? Det er ikke tvil om at disse stein- og torvveggene har hatt en svært god isolerende effekt (Komber 1989: 30). Faktisk så isolerende at en kan ta seg i å undre om naustet kun har vært brukt til oppbevaring av båt og fiskeutstyr. Naustet er tradisjonelt et sted for oppbevaring. Her lå båten vekk fra sol og vind som kunne tørre den ut. Naustene skjermet og for mye fukt i båt og bruk. Til et slikt formål trenger en ikke mer enn et tett tak og lette vegger; med andre ord konstruksjoner av typer som de senere skjelternaustene. Hvorfor slike vegger på de forhistoriske naustene da? Naustet har kanskje ikke bare vært et lagerhus, men kunne vært benyttet som bolighus. Denne tolkningen finner støtte både i det tykke kulturlaget på Ramsvik samt hos Hinsch. Hinsch (1961: 23) spekulerer i naustenes sosiale rolle. De store naustene som leidangsskip har kunnet fått plass i, har i følge Hinsch vært et fellesanliggende i bruk og bygging. Dessuten er naustet et velegnet forsamlingslokale med et stort og fritt gulvareal. Jeg vil komme tilbake til naustet som et sosialt fenomen i kapittel 7, men jeg støtter Hinsch i forslaget om naust som noe mer enn oppstillingsplass for båten. Det er dermed mulig at naustveggenes gode isoleringseffekt har en sosial årsak.

Så står jeg igjen med veggens takbærende funksjon. Jeg må si at jeg finner Hinsch og Rolfsens tolkninger av at naustene i deres materiale har hatt enkle sperretak uten tverrbiter svært sannsynlig. Konstruksjonsformen innebærer fravær av en indre takbærende stolperekke, da taket har hvilt direkte på langveggene. Da det var veggene som skulle bære trykket av taket, måtte de også kunne motstå

presset som vekten av taket skapte. Problemet var løst ved at veggvollene av stein, sand og grus var gjort lett krumme/buede. I tillegg var det anlagt en forstøttingsmur av stein på utsiden av veggen. Det har antakelig ikke hatt tverrbiten da disses hensikt er å stive av hele konstruksjonen og lede trykket av taket loddrett over på veggene og slik bortfaller samtidig en fornuftig forklaring på de ytre forstøttingsvollene. Dersom tverrbitene fjernes, står en nettopp igjen med et enkelt sperretak som hviler med hele sin tyngde på veggen og gir et trykk både nedover og utover. Takets trykk motvirkes av forstøttingsvollene, som dermed også blir en nødvendighet for at bygningen ikke skal rase sammen. Konstruksjonen er samtidig svært gunstig i et naust da den gir en svært god romutnyttelse. Manglende tverrbiten gjør at båter med høye stemner har kunnet fått plass. Teoretisk kan stemnene ha vært så høye at de gikk helt opp til mønet. Naustet skal romme en båt, og fraværet av indre stolperækker gir dessuten maksimal utnyttelse av gulvarealet (Hinsch 1961: 5-15).

På Vestvågøy har jeg ikke dokumentert noen ytre forstøttingsvoll. Langveggene gir og inntrykk av å være rette. Jeg har dessuten dokumentert stolpehull. Det ser derfor ut til at naustene på Vestvågøy har hatt en noe annen konstruksjon enn de i Hinsch og Rolfsens materiale. Jeg kan ikke utelukke at veggene også på Vestvågøy kan ha båret taket eller i alle fall har vært med på å gjøre det. Jochen Komber har foretatt undersøkelser på bruddlasten til lufttørket torv. Resultatet ble at til og med rene torvvegger kan tilskrives en viss bæreevne. Han vil derfor ikke avvise rekonstrueringsforsøk hvor torvvegger inngår som bærende element. Det blir umulig å avskrive at naustveggene på Vestvågøy og kan ha gjort det, særlig fordi veggene også har inneholdt en god del stein (Komber 1989: 29-32, 56-60).

I utgangspunktet ble de naustene jeg selv gravde valgt fordi de på overflaten så ut til å ha en bruksfase. Jeg valgte dette fordi kompliserte relasjoner mellom lag ville være vanskelig å avklare ut fra et begrenset utgravingsområde. Antakelsen om at naustene bare hadde vært brukt i en omgang viste seg å være feil. Dette er i seg selv et spennende fenomen. Naust har vært i bruk lenge og trenger ikke nødvendigvis å ha blitt brukt om igjen som naust. Mye tyder på at Ramsviknaustet har vært brukt som regulær bolig. Kjøldraget på Fygle, steinleggingen i toppen av tilvokst gresstorv på Sletteng og muntlig informasjon fra grunneierne på Li mener jeg tyder på gjenbruk som båtskei. Dette er et fenomen som Bratrein (1991: 64) har diskutert med utgangspunkt i de to Skeivågene som ligger på hver sin side av Ullsfjorden. Bratrein mener at ordet skei kan settes i forbindelse med et sted der båten settes opp på land; et båtoppsett. Han mener at skeiene kan bestå av en nedgraving i terrenget eller at det kan mures opp lave vegger som det ikke legges tak over. Gjenbruken av tuftene på Vestvågøy indikerer at gamle nausttufter også kan ha fungert som båtskeier etter at naustet har gått ut av bruk. Hva denne langvarige og mangslungne bruken kan tyde på, vil jeg komme tilbake til i det siste kapittelet.

6.3.3. Trekull og funn

Det bød heldigvis ikke på nevneverdige problemer å få hentet ut daterbart materiale fra nausttuffene på Vestvågøy, selv om mengden trekull, særlig på Li, var begrenset. Ser vi bort fra den avviste trekullprøven fra Moland, samt prøven hentet ut fra kokegropen på Sletteng, kommer resten fra sikker kulturlagskontekst. Gjennomgående valgte vi å få datert prøver hentet ut fra områder nær veggene. Her hadde veggvollene rast over gulvarealet og beskyttet dette området bedre enn midten av tuften mot utvasking fra vannsig. Det ble derfor naturlig at det var herfra de største og beste prøvene stammet. Det bød ikke på problemer å skille den nedbrutte veggvolltorven fra kulturlag. På Fygle inneholdt denne torven en god del trekull. I og med veggvolltorvens distinkte karakter er det utelukket at trekullprøven som ble sendt til datering, stammer fra den gamle veggen. Prøve T-3029 fra Moland er den eneste som inneholder furu, men den består også av bjørk. Resten av trekullprøvene har hovedsaklig bestått av bjørk eller andre "unge" treslag som selje/vier. Totalvurderingen av dateringene blir dermed at alle ansees som gode og resultatene aksepteres.

Hva funn av gjenstander i nausttuffene angår, er det så langt et gjennomgående trekk at det er små mengder som er dokumentert og begrenset variasjon i gjenstandsinventaret. Trekull, nagler/spikre, små jernfragmenter av ukjent funksjon, litt slagg og et mulig hode til en navar og kleberbit er det som har kommet frem. Hvilken aktivitet funnene vitner om kan selvsagt ansees som problematisk siden eksempelvis slagg og trekull kan ha blitt deponert i kulturlaget av ulike årsaker. Men de er tross alt deponert i nausttuffer og alle funnene er forenlig med aktiviteter knyttet til reparasjon og vedlikehold av båter. Ut over dette er det ikke mulig å si noe om den aktiviteten som har foregått i naustet. At det har foregått mye, er likevel klart. Kulturlagenes tykkelse, da særlig i Ramsviknaustet, og dels på Moland, vitner om det vi må karakterisere som spor etter regulær beboelse.

6.4. PARALLELLMATERIALE

Jeg har allerede vært inne på hvordan naustene på Vestvågøy trolig skiller seg noe fra de naust Rolfsen gravde hva takbærende konstruksjon angår. Er det andre elementer som skiller seg ut eller faller sammen med gravde naust fra resten av landet? Det jeg ønsker er med andre ord å plassere materialet fra Vestvågøy inn i en større kontekst. Er de trekk som ble avdekket på Vestvågøy særegne for øya eller er de del av en større "nausttradisjon"? Nilsen (1995: 48-82) har i sin hovedfagsoppgave sammenstilt utgravingsresultater fra Norge, Danmark, Sverige, Island og Newfoundland og gir en fremstilling av nausts konstruksjon over et stort geografisk område. En sammenligning mellom dette store materialet og det fra Vestvågøy viser at de observerte trekk faller sammen med resultater fra andre områder.

6.4.1. Naustenes konstruksjon

Fra Nilsens (1995: 48-82) gjennomgang er det klart at veggene kan ha bestått av torv, torv og stein samt sand. Fra middelalder av blir det mer vanlig med vegger av stein lagt i kaldmurteknikk. Naustene på Vestvågøy skiller seg dermed ikke ut på noen måte. Det er ikke kjent mange nausttuffer som mangler slike voller. Det spesielle naustet på Nordbø på Rennesøy har ikke hatt sådanne, men i stedet hatt ytre skråstivere som gikk ned i bakken med en vinkel i forhold til denne på 25 grader (Auestad 1992: 6-7). På Gotland er det også undersøkt et naust hvor de ytre veggene ikke bestod av stein og torv, men istedenfor var leirklinte (Nilsen 1995: 77).

Naust med indre takbærende stolper er sjeldne, faktisk kjenner man bare til to (Auestad 1992: 7). Dette er nok en sannhet med modifikasjoner. I tillegg til naustene på Fygle og Moland, er det funnet stolpehull i fire av de nordnorske naustene fra jernalderen. I hvert fall tre av tilfellene er det snakk om takbærende stolper. De tre er naustet på Sund i Sømna fra eldre jernalder, Flakstadnaustet fra vikingtid samt naustet på Trondenes fra overgangen vikingtid-middelalder. Naustene på Flakstad og Trondenes er henholdsvis 27-29 og 30 m lang innvendig (Nilsen 1995: 49, 32). De er av så betydelig størrelse at dette i seg selv gjør det naturlig at det har måttet takbærende stolper til for å ha kunnet båret vekten av taket, slik Rolfsen skriver om Åkernaustet på 28 m indre lengde (Rolfsen 1992: 45). Naustene på Sund med sine 15-16 m indre lengde (Nilsen 1995: 48), Fygle med sine 14,0 m indre lengde og Moland på 13,0 m er betydelig mindre, men har indre takbærende stolper. I Grunnfjordnaustet er det også dokumentert stolper, men det er usikkert om det her er tale om de har vært takbærende. Mulige stolpehull er også dokumentert i naust 1 på Veøy og i naust 4 på L'Anse aux Meadows. I et undersøkt naust på Gotland dukket 12 par stolpehull opp (Westerdahl 1989: 252-253). Tidligere omtalt er også funn av to stolpehull i et av naustene Rolfsen undersøkte. Alt i alt er det grunn til å anta at både naust med og uten indre takbærende stolper har vært vanlige.

-

Langs midtaksen i naustet på Borg ble det observert en trekullfylt renne. Renner langs midtaksen er også kjent fra Hinschs naust på Stord, Rolfsens naust 13, Rennesøynaustet samt stornaustet på Trondenes (Nilsen 1995: 75). Det er noe usikkert hva disse representerer og om de representerer samme fenomen. Det er ikke umulig at det for naustet på Stord, Jæren og Trondenes dreier seg om rester etter lunner, mens det på Rennesøy er snakk om en steinlagt dreneringsgrøft som har kunnet støttet opp kjølen til båten når denne har ligget i naustet.

På Moland ble det observert rester etter noe som kan ha vært en nedbrent syllstokk. Denne vitner om en indre trevegg. Indre trevegger er heller ingen sjeldenhet. I naustet på Flakstad ble det også observert rester etter nedbrente stokker inn mot veggvollen (Nilsen 1995: 49). Under utgraving på naustet i Grunnfjord kom en også over en mulig indre trevegg (Nilsen 1995: 55). Det er ikke

dokumentert vegggrøfter til palisadevegger i Nord-Norge (Nilsen 1995: 75). Slike har fremkommet på Stord, Jæren og Stend i Fana (Hinsch 1961, Rolfsen 1974, Myhre 1985).

6.4.2. ¹⁴C og funn

I Nord-Norge er følgende nausttuffer radiologisk datert, og seks av disse ligger på Vestvågøy:

Lab. ref.	Naust	¹⁴ C år før nåtid	Kalibrert 1 sigma	Innvendige mål
	Trondenes	910 ± 100	1020-1240	30 x 4,4 m
T-12416	Sommarøya	1000 ± 95	975-1165	9 x 4 m
T-2599	Grunnfjord 2	1020 ± 85	898-1159	8 x ?
T-6437	Borg, Vestvågøy	1060 ± 70	893-1028	22 x 3,5 m
T-11880	Flakstad	1075 ± 40	900-1010	27-29 x 5,5 m
	Trondenes	1210 ± 80	710-955	30 x 4,4 m
T-12415	Sommarøya	1215 ± 100	680-980	9 x 4 m
T-2742	Grunnfjord 1	1220 ± 50	725-886	13,5 x 3,6 m
T-3029	Moland, Vestvågøy	1230 ± 70	711-885	13 x 3 m
T-12289	Sletteng, Vestvågøy	1340 ± 65	650-770	13,3 x 3,1 m
TUa-1572	Li, Vestvågøy	1320 ± 65	655-775	11,3 x 2,9 m
T-12414	Sommarøya	1370 ± 65	635-685	9 x 4 m
T-12293	Ramsvik, Vestvågøy	1395 ± 160	540-780	19 x 5 m
T-12292	Ramsvik, Vestvågøy	1525 ± 90	430-640	19 x 5 m
T-5338	Sund	1560 ± 100	418-607	15-16 x 3,5 m
T-5337	Sund	1590 ± 80	418-607	15-16 x 3,5 m
T-12291	Fygle, Vestvågøy	1685 ± 100	250-495	14 x 3,87 m

TABELL 25. ¹⁴C daterte nausttuffer i Nord Norge (Kilde: *Rapporter fra Radiologisk Laboratorium i Trondheim, Bolstad og Matland 1996: 40*).

Før jeg satte i gang med denne oppgaven, var de fleste undersøkte nausttuffer i Hordaland og Rogaland datert til romertid/folkevandringstid samt en del dateringer fra middelalder. I Nord-Norge, Danmark, Sverige og L'Anse aux Meadows stammer naust fra yngre jernalder (Nilsen 1995: 68). Med andre ord er de fleste perioder hvor naust har vært brukt dokumentert, men ikke innenfor det samme området. Det er derfor viktig at naustene på Vestvågøy har vist seg å stamme fra både yngre og eldre jernalder. Faktisk er naustet på Fygle det eldste som til nå er kjent i Nord-Norge (jfr. tabell 25).

Funnmengden og -typene gjort i naustene på Vestvågøy skiller seg lite fra de fleste undersøkte naust fra andre områder. Gjennomgangstyper er båtnagler, jernbiter- og fragmenter samt slagg i beskjedne mengder (se for eksempel Auestad 1992, Nilsen 1995, Rolfsen 1992). Det motsatte, større mengder og variasjon i gjenstandsmaterialet, er også tilfellet. Eksempler på det er Trondenesnaustet (Nilsen 1995: 52-53) og naustene Rolfsen (1974: 43-97) gravde i forbindelse med sin undersøkelse. Sistnevnte må kunne sies å være rike, særlig på keramikk.

Det jeg kan fastslå er at det er mange likheter konstruksjonsmessig mellom naustene på Vestvågøy og andre kjente naust, men et par vesentlige forskjeller ønsker jeg å forfølge i det siste kapitlet. Hvorfor er det ikke så ofte gravhauger i umiddelbar nærhet av naustene på Vestvågøy og hva kan den komplekse brukshistorien komme av? Er det noen sammenheng mellom de to fenomenene?

7. NAUST, GÅRD OG BÅT

Så langt i denne oppgaven er det naust i seg selv som har vært det sentrale. Den primære oppgaven, at et naust har vært bygget for å romme en båt, har jeg viet mye oppmerksomhet. For å få en forståelse av hva et naust er, er dette ikke nok. Forståelsen av hva et naust kan være og bety kommer ved at en plasserer naustet inn i en samfunnskontekst som åpner opp for sjø, fjære og utmark.

7.1. Å BINDE SAMMEN GÅRD OG NAUST

7.1.1. Hva er en gård?

Skal en sette en forbindelse mellom et naust og en gård er det greit og først klargjøre hva som ligger i begrepet gård.

Begrepet: Ordet gård er beslektet med ordet gjerde og betyr egentlig et innhegnet område. I følge Gro Steinsland og Preben Meulengracht Sørensen (1994: 94) var *gårdshusene og den dyrkede marken* i jernalderen den beskyttende rammen rundt alt liv. Selve gården og naturen om den var et mikrokosmos; en Midgard og en Utgard. For Nord-Norge bør det gjøres visse reservasjoner. Johansen (1979: 96) antar at en alt i jernalderen må regne med fast gårdsbebyggelse uten at åkerbruk har forekommet.

Fysisk innhold: Når en kommer til de konkrete fysiske strukturene som må være til stede for å kunne bruke begrepet gård, er det ikke lett å enes fordi landet er langt og variasjonene i naturmiljø og ressurstilgang store. For Sør-Vestlandet har Myhre (1972: 14-18) kommet frem til fire ulike gårdstyper basert på ulike sammensetninger av følgende elementer: selve tunet med husene, geil, utgard og gardfar, åkerland, rydningsrøyser på innmark og på opplendt utmark, åkerreiner samt gravhauger og -røyser. Johansen (1979: 106-108) sammenligner dette med Nord-Norge og finner at en del forskjeller eksisterer. Geil, utgard, gardfar, rydningsrøyser og åkerreiner er generelt mer sjeldne i nord enn i sørvest. Naustet er derimot en integrert del av gården. Ellers er likhetene store.

Klimatisk er det ikke vanskelig å forstå at åkerbrukets omfang i nord er mindre enn i sør. Fiske og sjøfangst er det derimot ideelle forhold for her oppe. Å sette opp allmenne regler for hvilke fysiske strukturer som skal være til stede for å bruke begrepet gård synes derfor lite hensiktsmessig.

Bebodde hus: Viktigst av alt er at gårdshus og naust har vært lagd og brukt av mennesker. For jernalderens del er det også viktig å ha i mente at arv og rett til å bo et sted ikke kunne hevdes i kraft av et dokument, slik praksis ble i den etterfølgende kristne tid under en statsmakt. I den norrøne verden eide en ikke jord i kraft av et skjøte, men gjennom fysiske uttrykk i landskapet. Et slikt uttrykk er å finne i runesteinene (Steinsland og Meulengracht Sørensen 1994: 87). Er nausttuffer et lignende uttrykk?

7.1.2. Metoder til sammenbinding av gård og naust

Å binde sammen naust med en gård ville være interessant for å se om det har vært noen sammenheng mellom gårders størrelse og den båten gårdsfolket har disponert. På mange måter ville det være ideelt for bosettingsanalyser her nord å vurdere en gårds størrelse på bakgrunn av det *samlede* hus- og naustarealet. Det hadde gitt en mulighet til å unnsnippe Sør-Skandinaviske modeller for levevis og økonomi.

Johansen har i sin artikkel "Viking Age Farms: estimating the Number and Population Size" (1982a) sannsynliggjort sikre og mindre sikre jernaldergårder på Vestvågøy. Dette skulle en anta var et godt utgangspunkt for å knytte sammen gård og naust. Og i en del tilfeller er det det. På jernaldergårder med strandlinje, som topografisk ligger definert mellom fjære og fjell/høydedrag er det relativt uproblematisk. Eksempler på slike gårder er Lilleidet og Moland. Dessverre er topografien mindre gunstig for å gjennomføre en sammenknytting mellom naust og gård i andre tilfeller. Langs innlandsdalen ligger det nemlig mange gårder uten strandlinje. Hvor har disse hatt sine naust?

Rundt Buksnesfjorden ligger mange naust ved strandlinjen til jernaldergårder. Problemet her er at disse gårdene neppe har hatt strandlinjen i "fred" slik Lilleidet og Moland trolig har hatt det. Jeg antar at Buksnesfjorden har vært naustområde for gårdene i innlandet også. For å finne ut hvilke gårder som kan ha delt naustområde kunne en mulig løsning være å se hvor gårdene har sine naustplasser i dag og projisere situasjonen bakover i tid. Dessverre må jeg vedgå at det er å presse den retrospektive metode, både fordi det dreier seg om et tidsspenn på 2 000 år og fordi det ikke lenger er åpenbåtdrift i samme form i dag som i jernalderen.

For den delen av dalen som ligger nærmest Borgepollen er situasjonen om mulig enda verre. Her er det eksempel på naust, som det på Sletteng, som ikke har noen direkte tilknytning til noen kjent jernaldergård. Resten av naustene ligger på grunnen til kjente jernaldergårder. Det skulle jo gi en enkel slutning mellom gård og naust. Problemet er at vi også her må anta at flere av innlandsgårdene har soknet til disse naust. Hvilke dette gjelder er umulig å si noe om i dag, siden området ikke lengre brukes til naust da innseiling er vanskelig som følge av landheving. I dag er faktisk naustet til Gokstadkopen Lofotr på Borg det eneste i bruk i området.

Det er dog ikke umulig at en i nær fremtid kan klare å komme nærmere en løsning. Norsk Vegmuseum avslutter i 1997 et to-årig registreringsprosjekt på Vestvågøy og Gimsøy. I fjor ble hele Gimsøy og deler av Vestvågøy registrert med henblikk på gamle veifar. Flere interessante funn ble gjort. På Vestvågøy er det langs innlandsdalen rester etter en mulig hulvei med forgreininger (Ketel pers. med). Håpet i så måte er at vei og stier skal lede fra gårder til naustplasser og kunne sannsynliggjøre mulige relasjoner.

En siste mulighet ville være å gå veien om skriftlige kilder. Tanken er at ved hjelp av retrospektiv bruk av historiske kilder der gårdenes skyldstørrelse kommer frem, kan dette sammenlignes med naustenes størrelse, og dermed båtenes størrelse. Dette kan bli en interessant kobling. Har de store, rike gårdene hatt store naust, eller har de marginale jordbruksgårdene utvist mindre marginalitet i forbindelse med utnyttelse av havet? Bratrein har sett på forholdet i Karlsøy. Han mener å se at folkene på de rike gårdene også var de som hadde større naust. Mange allmuegårder hadde ikke naust i det hele tatt. En slik vei via skrevne kilder er likevel så omfattende at det er et separat forskningsprosjekt for en historiker (Bratrein pers. med.).

I tilfellet Vestvågøy er det derfor per i dag for omfattende og problematisk å gå inn på en detaljert og konkret sammenbinding mellom kjente jernaldergårder og registrerte naust. Dette forhindrer meg likevel ikke fra å behandle fenomenet mer generelt. Jeg postulerer at gårdene på Vestvågøy har hatt båt og naust, eller i alle fall tilgang til en eller begge deler. Hva innebærer dette og hvilke muligheter har vi til å få en bredere forståelse av jernalderens samfunn på ei øy i Lofoten?

7.2. FISKETS OG JORDBRUKETS STATUS

Av arkeologisk materiale går det frem at folk i jernalderen ikke har levd av like deler jordbruk og fiske; noen har utnyttet havet mer enn jorden og omvendt. Jordbruksprodukter oppfattes ofte som mer prestisjefyllt enn marine ressurser i jernalderen. Ikke uten grunn. Gjennom skriftlige kilder er det klart at jordbruksprodukter ikke bare har vært en viktig næringskilde, men også stått sentralt i det sosiale liv.

Mjød brygget på korn har spilt en viktig rolle i både norrøn tro og sosialt liv på flere nivåer, for eksemplene på det er mange. Under bloting ble fellesskapet mellom slektene, mellom folket og dets ledere og mellom de levende og de døde symbolisert (Steinsland og Meulengracht Sørensen 1994: 77). Under blot var drikken hellig og som oftest var det mjød som ble drukket. Kombinasjonen mjød og fellesskap med de døde kommer også frem under gravøl. Med bakgrunn i blant annet inskripsjonen på Tunesteinen, mener Steinsland og Meulengracht Sørensen (1994: 74-75, 86-87) at gravøl må betraktes som en sosial markering av et dødsfall. Først etter denne markeringen kunne arvingene kreve sitt. Dette blir en viktig markering i en tid da rettsdokumenter ikke ble nedtegnet på papir. At det var viktig å få avholdt blot eller vinterfest for sine menn, går klart frem i sagaen om Olav den Hellige (Sturluson 1979: 211-452). Her hører vi om Asbjørn Selsbane. Det blir i denne fortellingen klart at korn og mjød ikke bare er viktig for vedlikehold av relasjoner på lokalt nivå, men faktisk spiller en rolle i mer vidtrekkende allianser. Asbjørn drar nemlig til sin onkel på Sola for å kjøpe korn. Problemet var bare det at kongen hadde forbudt salg av korn nordover. Dette var en måte å ramme sine motstandere på. Asbjørn klarte å omgå forbudet ved å la treller stå for kjøpet siden denne gruppen ikke var underlagt loven. Dette godtok ikke kongens mann på stedet, Tore Sel. Året etter kom Asbjørn tilbake og han var ikke lyst stemt overfor Tore. Tore ble drept, men i kongens påsyn. Dette ble betraktet som krenking av

kongens ære. Drapet ble begått i påsken, og dette forhold samt at Asbjørns onkel stilte mange mann, gjorde at kongen godtok et forlik. Et forlik hindret likevel ikke at et uvennskapet mellom Asbjørn og kongen ble styrket. Fiendskapet førte til to nye drap. Asbjørn blir drept, og Tore Hund, som er Asbjørns onkel, dreper sin nevøs banemann Karle.

I Grágás defineres gårdsbruk. Sentralt står at driveren er tilsluttet et vårting og har melkekyr. Å ha melkekyr er likevel ingen ufravikelig regel. Hadde en jord, dro en og til tinget. Den som hverken eide jord eller melkekyr gikk til tinget sammen med bonden hvis jord en bodde på (Meulengracht Sørensen 1995: 158). Av disse eksemplene skulle det være klart at jordeiendom og avkastning denne gir, er viktig for det sosiale liv i den norrøne verden. Hva med fisk?

Laxdæle sagaen gir et interessant innblikk. En bihistorie i sagaen er begivenhetene på en fiskeplass i Bredefjorden. Bror av en dyktig og rik bonde; Hallr; ror fiske sammen med Tórolfr. Sistnevnte er en fattig mann uten fast bopel. Disse to er i praksis likestilte da Hallr ikke er på god fot med sin bror. Ingen av de to fiskerne har penger, de gjør samme jobb og de arbeider sammen. Viktig er det også at det i **følge sagaen skulle herske fordragelighet mellom folk på fiskeplassen**. Fordrageligheten brytes ved at Hallr vil bestemme over fangsten i kraft av sin familietilknytting. Dette går ikke Tórolfr med på fordi det betyr avkall på fangst og at han gir avkall på sin **status som likemann blant andre fiskere**. Det ender med at Hallr vinner denne tvekampen. Tórolfr mister både æren og fisken. For i sagasamfunnet er sosial status noe et menneske har som andel i en felles sum. Hvis en får mer, taper en annen (Meulengracht Sørensen 1995: 250-251).

Likestillingen på fiskefeltet kan kanskje også sees i lys av Fredrik Barths eksempel fra moderne sildefiske. I hans "Models of social organization I" (1981: 40-47) ser Barth nærmere på den flate strukturen som i praksis utspiller seg ombord i båten. Denne strukturen står i kontrast til det faktum at fiskeren i form av en skrevet kontrakt er underordnet skipperen. Skipperen har det fulle ansvar på båten. Den frivillighet som i praksis oppstår, har sitt utspring i at silden kommer inn til kysten på senvinteren. Hvor den lar seg fange er derimot svært usikkert. For å få en god fangst er mannskapet avhengig av både erfaring og dyktighet. I dette ligger også fiskernes trumfkort; er de ikke fornøyd med skipperen kan de ta hyre på en annen båt neste sesong. Det er ikke ønskelig fordi jo bedre samkjørt mannskapet er, jo større er sjansene for å lykkes. I denne samkjøringen inngår også et spill der aktørene kommuniserer sin rolle på en slik måte at alle, i hvertfall tilsynelatende, tar del i beslutningsprosessen rundt fisket. Fellesskap og likhet er med andre ord fenomener som ikke bare utspilte seg på sagatidens fiskeplasser.

Fellesskapet på fiskeplassen i Bredefjorden er det det videre skal handle om. For fellesskapet mener jeg kan spores i nausttuftene på Vestvågøy.

7.3. BRUKEN AV NAUST

For å få en forståelse av naustets sosiale betydning er det viktig først å se hvilke praktiske oppgaver et naust fyller. I kapittel 4 og 5 om registrerte naust var det at naustet skulle romme en båt det som var det sentrale, men dette er ikke den eneste funksjonen.

Litteraturen vedrørende naustbruk er begrenset. Kunnskapen om naustet innenfor en kombinasjonsøkonomi dominert av husdyrhold og åpenbåtdrift er dessuten kunnskap som er i ferd med å dø ut. Heldigvis er det ennå de som kan en del om temaet, slike som Bratrein. Han kunne fortelle følgende: i historisk tid var syklusen i bruken av naustet styrt av hva slags båt naustet rommet. Dersom en drev med storfiske på Lofoten dro en avgårde tidlig i januar. Da sto naustet tomt frem til våren når fiskerne kom tilbake fra Lofoten i slutten av april. Båtpussing og maling var en aktivitet som hovedsaklig ble bedrevet fra mai-juni av. Da var det tørt og lite nedbør og bedre forhold for slike aktiviteter siden vedlikehold ble gjort utenfor naustet. Etter oppussingen dro fiskerne til Finnmarksfiske. De som kom blant annet fra Helgeland, nådde ikke hjem mellom de to store sesongfiskeriene og dro derfor rett fra Lofoten til Finnmark på sommeren.

I sommersesongen ble fisket ellers drevet fra hjemmevær eller ytterøyene av de som ikke dro til Finnmarksfisket. Hjemmefiske ble også bedrevet utover høsten, og da ofte i form av linefiske etter hyse. Den roligste perioden for fiskerne var senhøstes; november til desember og frem til Lofotfiske tok til igjen året etterpå.

Hushold hadde ofte to båter: en 2-3 1/2 roms gårdsbåt som en kunne utruste med gårdens folk alene. Disse båtene ble tatt inn i naustet så snart de ikke var i bruk. Bratrein kunne huske at de som ikke satte båten inn etter bruk ble ansett for å være late. I tillegg hadde en kanskje en båt av størrelsesorden 4 rom eller større som ble brukt til kommersielt fiske. Disse båtene var verre å sette inn i naustet på grunn av størrelsen. Dersom båten ikke ble satt inn kunne den bli fortøyd om den snart skulle tas i bruk igjen. Vedlikehold av begge båtene fulgte samme syklus da en var avhengig av tørt vær. Vedlikehold skjedde *utenfor* naustet og ikke inne i det. Gårder med to båter hadde båtene i ett naust. På handelsmannsgårder er det kjent at de kan ha hatt enda flere båter.

Naustet ble og brukt som oppbevaringssted for både redskap og saltfisk. Linelagring skjedde i naust, buer eller kjøkken. Det er også kjent at en satte opp rene buer for oppbevaring av bruk og lignende.

På Vestvågøy i jernalderen har det nok vært noe annerledes. Lofotfiske skjedde rett utenfor naustdøren og Finnmarksfisket er et senere fenomen. Det som er relevant i denne avhandlingen er følgende: under innsiget av skrei har trolig båten vært på sjøen stort sett hele tiden og naustet kan ha fungert som bolig for mannskap. Etter avsluttet fiske har det vært foretatt vedlikehold på båten. Nausttuftene indikerer

også at det har vært båter av en slik størrelsesorden (byrdinger) at disse kunne ha stått for transport til marked etter at fisken var ferdig tørket. Mindre båter har vært brukt året rundt. Opplysningen om at gårder i historisk tid ofte hadde to båter, en liten og en større, er også mulig å spore i materialet fra jernalderen. Eksempler er parallelltuftene hvor en liten tuft løper parallelt med langveggen til en større nausttuft. Dette er tilfellet for naustene 1 og 2, 19 og 20, 22 og 26, 48 og 50, 65 og 67, 63 og 66(F1) samt den mulige parallelltuften til naust 81 (se appendiks). For naust 65 og 67 samt naust 63 (F1) og 66 er størrelsene på naustene vegg i vegg med hverandre ganske like. I de resterende tilfellene med naust som deler langvegg er det variasjon i størrelse og funksjon til de båtene som har ligget i naustene. Dette kan indikere at hushold med to båter er et fenomen som går bakenfor historisk kjent tid. Resultatet av analysen av båter som kan ha ligget i nausttuftene og funn av tykt kulturlag i naustet på Ramsvik gir til sammen en god indikasjon på at det på Vestvågøy allerede i jernalderen var et fiske av betydelige dimensjoner; så stort at deler av fangst har blitt fraktet vekk fra øya. Og dersom folk kom utenfra for å delta, har naustene kunnet fungert som bolig.

7.4. MANGLENDE NAUST

På Vestvågøy finnes det som tidligere omtalt tre "fiskegårder" uten nausttuffer: Bujord, Sortland og Sværsvika (se kapittel 5.4. for nærmere omtale av disse gårdene). Behovet for naust har dermed ikke vært for stort. Den korte avstanden fra fjære til bolighus har og gjort det mulig å oppbevare bruk i huset. Naust er med andre ord ingen nødvendighet. Det er et kjent fenomen at antallet nausttuffer og stående naust er lite i Finnmark og mindre jo lengre øst en kommer (se Nilsen 1995: tabellene 1-15 appendiks). Om båt og bruk ikke avhenger av et naust for å kunne bevarer og om vedlikehold foregår på utsiden, hvorfor trenger en et naust da?

Naust har noe med kultur å gjøre. Noen kaller det å ikke ha naust et fattigmansfenomen, men så enkelt er det ikke. I Finnmark ser en i moderne tid en utstrakt bruk av buer, men ikke naust i samme grad (Unstad 1992: 89). Det betyr også at det ikke er noe problem å klare seg uten naust. Vaner og kultur er med andre ord viktig for hvordan og om naust brukes. Naustet blir en indikator for fellesskap. Det er kanskje ikke så rart at en fellesskapsmarkør ble lagt i fjæren siden det var havet som muliggjorde rask transport og det var fra båten landet ble tatt i øyesyn. Nausttuffer finnes også i det som betraktes som samiske områder, som eksempelvis Spildra i Kvæningen (Grydeland 1996: 29, Nilsen 1995: detaljregistrert naust nr. 14 og 15). Nausttuffer på Spildra viser at befolkningen her har deltatt i et fellesskap som har strakt seg langs store deler av kysten.

Langs Jærkysten er det langt mellom gården og naustet. Det er derfor en må forvente at mye har skjedd i naustet. Men hvorfor er det ting som tyder på at naustet også er et betydelig aktivitetsområde i Nord-Norge selv om det ligger rett ved gården? Dette er selve poenget, for det viser viktigheten av

denne plassen. Naustet er med andre ord ikke bare en praktisk innretning til oppbevaring av båt og bruk. Det er også noe sosialt.

7.5. NAUST I ET SOSIALT PERSPEKTIV

Naustet kan sees på som en fellesskapsmarkør til befolkningen langs kysten. Fellesskapet er likevel ikke bare noe som har vært viktig på "nasjonal" basis. Fellesskapet uttrykt gjennom naustet har også det lokale som arena.

Det mest påfallende er at naustene ofte ligger i samlinger tett i tett selv om dette ikke er nødvendig begrunnet ut fra landingsforhold eller lignende. Et naust kan selvsagt ikke bli plassert der hvor ilandsetting er vanskelig eller været ofte tar godt. På Vestvågøy er det både rundt Buksnesfjorden og Borgepollene ikke mangel på naustplasser. Likevel er de lagt til avgrensede lokaliteter. Det at naustene ligger samlet står dermed i kontrast til de enkeltliggende gårdene. Naustene som ligger i fellesskap kan indikere et sosialt fellesskap. På de større båtene kan folk fra flere gårder ha samarbeidet om drift og vedlikehold, et samarbeid som sikkert har skilt seg ut fra den måten den enkelte gården drev jorden på.

Naustet er også en del av et fellesskap på mikroplan. Naustet er en del av bygningsmassen til gården. Båter har dessuten ikke bare vært knyttet til fiske, sjøfangst og sanking av egg og dun. Båten har også en del av husdyrholdet. Fra historisk tid er det kjent at båter ble brukt til å frakte husdyr ut på sommerbeite på holmer og småøyer. Båten har også vært brukt til frakt av høy fra utslåtter. Båten har også vært viktig under sanking av tang til husdyrfôr i vårknipen. Båt og naust er dermed også knyttet til utnyttelsen av terrestriske ressurser. Båten har dessuten bundet sammen slekter, bygder og landsdeler. Dersom naust, båt og utnyttelsen av et vidt spekter ressurser ikke blir tatt med i analyser av jernalderøkonomi i Nord-Norge, står vi igjen med en forståelse som er tuftet på Sør-Skandinavisk agrarøkonomi. Det ville vært høyst uriktig å påtvinge Nord-Norge slike modeller for levevilkår og økonomi i en landsdel hvor det marine alltid har og alltid vil stå sentralt. Inntil nylig er dette noe som har blitt gjort et poeng av, men få konkrete forskningsresultater foreligger.

Naustet kan også sees på som et viktig sted, ikke bare for gården, men for forståelsen av landskapet. Landskap er noe som ikke bare ligger over vann. Landskapet under vann er en del som ofte blir glemt. Dette landskapet er både et bestående av naturformasjoner og et religiøst landskap. Først litt om det hellige landskapet til sjøs. Skiller religiøse forestillinger som knytter seg til havet mye fra forestillinger knyttet til landjorda?

Den norrøne religion er det en kan kalle en panteistisk trosretning. Guddommene befant seg i landskapet, landskapet var guddommelig. Det bodde levende vesener i både planter og dyr, berg, steiner og hauger. Guder og vetter befolket ikke bare landjorda, selv om det er gudene knyttet til land vi

oftest hører om. De hadde nemlig også sitt tilholdssted i havet. Æge og Rån var havgudene. De som gikk på havet, var blitt fanget i Råns nett (Holtmark 1990: 167). Og om en slik skjebne syntes hard, var det ikke mye å gjøre med den. For et menneskes skjebne var bestemt ved fødselen av nornene. Det fantes både gode og onde norner. Derfor ble skjebnene så forskjellige, og alt gikk slik som det var fastsatt (Hveberg 1965: 14). Men Æge hadde ikke bare negative sider. Han ble nemlig av skaldene kalt "ølbryggeren", for slik havet skummet, så gjorde ølet (Holtmark 1990: 168). Også vetter fant sitt tilholdssted både på land og i sjøen. Vera Henriksen (1993: 24-25) setter det befolkede landskapet i forbindelse med folks felles angst og lengsler; en angst som kan ha en helt konkret bakgrunn i at mennesker har blitt uforklarlig borte i både skog, fjell eller på sjøen. Dyr og mennesker ble også tilsynelatende uforklarlig syke.

Å sette bastante skiller mellom land og hav finner jeg derfor problematisk. For om sjø og land var befolket av makter og begge steder ga rikt utkomme samtidig som mennesker døde og ble borte like uforklarlig. Hva blir igjen av de prinsipielle forskjellene?

Steven Carpenter (1991: 68-84) har i sin hovedfagsoppgave gitt sin tolkning av båtbegravelser ved hjelp av en strukturalistisk forklaringsmodell. Carpenter mener at det ligger i havets natur at sjøen er en grense for i hvor stor grad det fysisk kan struktureres og ordnes. Det lar seg hverken temme eller kontrollere, og står som selveste symbolet på naturlig kraft. Carpenter går så over til å se på skip i situasjoner hvor de fremtrer fjernt fra sin primærkontekst som transportmiddel. Her bygger han på Zbigniew Kobylinski (1988) som gjenfinner båtformen i spissovale graver, ristninger på gravsteiner og helleristninger, båtturner, båtmodeller, gravskip, hus med båtform osv. Spørsmålet blir da: hva er det spesielle med båten som gjør den meningsfull langt fra sin brukskontekst? Svaret Carpenter gir er at båter symboliserer et mellomstadium mellom sjø og land, for så i neste instans å kommunisere skillet natur-kultur. For døden skal i motsetning til livet, i følge Carpenter, være en kategori som har mange likhetstrekk med havet. Døden er en ukjent dimensjon for mennesker og rammer ofte vilkårlig. Båten skal med andre ord ha en medierende rolle mellom det kjente, kulturen, og det ukjente, havet og døden. Slik er båten blitt belastet med kulturelle symboler for å tilføre orden og trygghet. Gravbåter gir dermed også trygghet og orden.

Sentralt for Carpenter blir med andre ord at havet og døden er ville og uforklarlige fenomener, hvor båten gjennom sin transformasjon fra naturressurser som tre og hud bli gjort til kultur, og dermed et trykt element i både gravleggingen og på sjøen. Men blir ikke land og hav vesensforskjellig da? Det harmonerer kanskje ikke så godt med religionshistorikerenes syn slik det er fremkommet ovenfor. For også landjorda har sine ville og uforklarlige sider. Havet og døden skal ifølge Carpenter være ukjente dimensjoner. Heller ikke dette får jeg til å harmonere helt. Et hav så "overbefolket" med makter som i norrøn religion kan vel neppe kalles en ukjent dimensjon? Og selv om død alltid har vært akkompagnert

av de gjenlevendes sorg og et slør av uforklarlighet, var det nornene som rådde over skjebnen og Rån som kastet sitt nett. Var hav og død så ukjent? For ved å sette navn på avgrensede geografiske områder og tillegge krefter bosted i ulike elementer, markerer en ikke da samtidig at dette er et STED? Det at mennesker ikke bare setter navn på et sted, men faktisk også har en historie knyttet til et område, gjør mer enn bare å strukturere landskapet. Historier innebærer ofte en tidsoppfattelse, slik at landskapet ikke bare blir "strukturert" rom, men noe som forteller en gruppes historie. Tid og rom blir ofte oppfattet som to uatskillelige dimensjoner. Ved å vandre gjennom et landskap som det er knyttet både navn og historier til, blir de to dimensjonene ett. I forlengelsen av dette er det ikke vanskelig å få forståelsen av at naustet må markeres. Naustet viser at "her bor og lever vi, og her har vi levd lenge".

Kan det tenkes at det finnes alternative tolkninger av båtbegravelser som kanskje harmonerer bedre med en panteistisk landskapsforståelse, der alle elementer er en historie i seg selv; en beretning i form av sine iboende makter? Å stede den døde til hvile i båt har lenge opptatt arkeologer. Allerede tidlig på 1900-tallet var debatten i gang om hva meningen bak båtbegravelser var. Shetelig (1980) diskuterte i "Ship burials" fra 1906 ideinnholdet bak båtbegravelser. H. Shetelig mente å se at skipet som noe mer da det skulle frakte den døde til dødsriket. Andre har ment at skipet ikke skilte seg ut fra det andre gravgodset, gods som skulle nyttes og nytes i det hinsidige. Atter andre har knyttet denne begravelsesskikken til dyrking av henholdsvis Frøy-kulten eller mer generelt til sammenknyttingen av sol- og skip-motiver. I den senere tid har arkeologer brukt empiri fra Slusegårdgravplassen til å anskueliggjøre at båtbegravelser kan settes i sammenheng med dyrking av guder som fremmet avl og grøde, det være seg på land eller i havet, med Njord/Nerthus og Frøy/Freia som sterke kandidater. Dette er gudepar som kan gi en forståelse av at både kvinner og menn er stedt til hvile i båt i og med at begge kjønn berøres av kulten. Siden båtene er symbolske offer, betyr det at oppstykkede båter har like mye innhold som hele (Andersen et al. 1991: 216-219).

Når båten ble ødelagt som havgående farkost, var den fortsatt symbolsk aktiv. Dette poenget kan vel sies å gi en mer dekkende forståelse av variasjonene i båtgravskikken enn det Carpenter klarer. For hvor er tryggheten og ordenen i et smadret skip? Selv om menneskene deler de samme historiene og tradisjonene, det samme kulturelle fellesskapet, vil hver og en få sin opplevelse av helheten gjennom sine ulike vandringer gjennom liv og landskap. I naustet på Spildra bor det kanskje litt andre beretninger enn i det på Vestvågøy. Og ikke bare i naustet. Nilsen skriver i sin hovedfagsoppgave (1995: 46) at nausttuffer ofte opptre i tilknytning til gravrøyser eller -hauger. I Finnmark og Nord-Troms er det ikke så vanlig at graver kan assosieres med naust. Det kan derimot gammetuffer og/eller hellegrøper. Sistnevnte omtales av Nilsen som hellekister. Dette forholdet styrker antakelsen om at en annen beretning ligger i naustene lengst nord og øst i landet.

I det skraverte området i tabell 26, Vestvågøy, er det mine tall som er satt inn, resten bygger på Nilsen. Jeg har tatt med antall X-merkede naust da de kan gi et inntrykk av andelen middelalder/nyere tids naust som ikke relateres til graver på grunn av annen gravskikk i kristen tid. Dateringene av detaljregistrerte naust på Vestvågøy har likevel vist at X-merkede naust kan være fra jernalder (eksempelvis naust 19 og 20: se tabell 7 og appendiks) og R-merkede etter-reformatoriske (eksempelvis naust nr. 4: se tabell 6 og appendiks).

En gjennomgang av tabellene 1-15 i Nilsens (1995) appendiks viser følgende relasjoner:

Nilsens tabell nr. i appendiks	Område	Antall registrerte tufter i området	Av disse kan følgende assosieres med hellegrøper/gammetufter	Av disse kan følgende assosieres med graver	Antall X-merkede naust
1	Nordlige Salten	24	-	2	2
2	Ytre Ofoten og Indre Lofoten	36	2	7	-
Vestvågøy	detaljregistrerte naust: ØK-naust ikke detaljregistrert: Tilsammen:	82 20 102	-	20	28
3	Ytre Lofoten	34	-	15	13
4	Hadsel kommune	35	-	16	4
5	Bø, Øksnes og Sortland	25	4	15	-
6	Andøy kommune	57	-	30	-
7	Ytre Sør-Troms	24	-	6	4
8	Indre øyer og fjorder i Sør-Troms	5	-	1	1
9	Tranøy og Torsken	26	-	15	2
10	Berg, Lenvik og Tromsø	29	-	10	8
11	Karlsøy kommune	40	14	18	-
12	Skjervøy kommune	34	19	3	-
13	Indre Nord-Troms	19	5	7	-
14	Vest-Finnmark	35	27	5	-
15	Øst-Finnmark	12	7	1	-

TABELL 26. Relasjon nausttufter, graver, hellegrøper og gammetufter i Nord-Norge (Kilde: Nilsen 1995: tabellene 1-15 i appendiks).

Det som er spennende med relasjonene i tabell 26 er at det går frem at i Finnmark og Skjervøy kommune i over 50 % av tilfellene er slik at nausttufter kan assosieres med hellegrøper eller gammetufter. I Tranøy, Torsken, Bø, Øksnes, Sortland og Andøy kommune er det graver som kan assosieres med nausttufter i over 50 % av tilfellene. I Indre Troms og Karlsøy kommune er det for over 50 % av nausttuffene slik at de kan relateres til enten hellegrøper, gammetufter eller graver. Om vi antar at de X-merkede naustene er av såpass ny dato at hedensk gravskikk ikke er aktuell i perioden, vil også naustene i Berg, Lenvik, Tromsø, de indre øyer og fjorder i Sør-Troms, Hadsel kommune og Ytre Lofoten være assosiert med graver i over 50 % av de aktuelle tilfellene. De områdene som dermed ligner mest på Vestvågøy med hensyn til at naust sjeldnere kan assosieres med fornminner fra jernalder er nordlige Salten, Ytre Ofoten og Indre Lofoten samt Ytre Sør-Troms. Hva dette innebærer er

vanskelig å si noe sikkert om. Disse forhold er av så interessant karakter at videre undersøkelser på temaet bør foretas.

Samtidig skal en ikke glemme at havet ikke bare er befolket, men også har en topografi med sine fiskegrunner og undervannsskjær. Dette er et landskap som ofte blir glemt av arkeologer, men som er, og alltid har vært, en realitet for en kystbefolkning. Eldjarn og Godal (1988: 81-84) går gjennom en del termer på dette landskapet og hva de betyr. For en landkrabbe som meg var dog ikke fenomenene dyp, grunne, bakke, egg, banke og skjær ukjente. Men hva med flu, rås, fall, tarra, fles, drunk, skag og snag... Alt dette benevner på ulike formasjoner under vann med forskjellig navn alt etter hvordan havet bryter over, om det ligger langt under havflaten eller blir blottlagt på fjære sjø etc. etc.

Jeg tror at det ligger en fare i å benytte strukturalisme for lettvinnt med bastante skiller mellom natur og kultur, mellom land og hav på et jernaldermateriale. Religionen gir kanskje ikke så store rom for akkurat det? Jeg tror det er viktig også her å se land og sjø som et kontinuum, og ikke sette en grense ved fjæresteinene. Det er ofte sagt at landet er noe som ble sett fra havet, at landet møter havet i fjæresteinene. Helleristninger plasseres ofte i denne sonen. Det er klart at det kan ha noe for seg at dette er et møte med liminale overtoner, men skal vi se på det som et møte eller en grense? Velger vi å la dette være en grense, blir lett resultatet at elementene blir en dikotomi hvor det ene definerer seg i kraft av hva det andre ikke er. Blir termen møte valgt, åpner vi nettopp opp for noe som griper inn i hverandre; landskap som er like befolket om det nå være seg under eller over vann.

7.6. Å EIE LAND OG HAV

Båten har hatt en sentral rolle i forvaltningen av ressurser både på land og til sjøs. Jeg har valgt å påpeke likhetene mellom land og hav. Dette betyr selvsagt ikke at forskjeller ikke har eksistert. Jord og vann er to ulike elementer. Kanskje like så viktig er det at det er forskjell i det å ha kunnskap om og forvaltningen av disse to elementene. Jord er noe du investerer din arbeidsinnsats i år etter år, generasjon etter generasjon, mens båten og havet er noe mer forgjengelig. I havet investerer du i større grad i kunnskap. En god fisker er nødvendigvis ikke den som står som eier av flere båter.

I jernalderen, i et samfunn hvor jord ikke eies i kraft av et dokument, er det likevel mulig å se at generasjoners bruk av en gård har fått et uttrykk. Allerede nevnt er runesteiner. Andre variasjoner over samme tema er tufter og graver. Ser en nærmere på et ødetun som Moland, er det påfallende at rester etter hus fra ulike tider ligger ved siden av hverandre, som forgangne generasjoners vitnesbyrd om drift av jord.

Graver kan også forstås i relasjon til markering i hevd til land og strukturering av jordbrukssamfunn (Badou 1968: 149, Carlsson 1979: 25). Graver blir, som hustufter, også en måte å vise ikke bare fortidige generasjoners bruk av jord, men også sikre fremtidige hevd til jord.

Hvordan kan en markere hevd til havets ressurser? Det er, som Harald Heide Steens russiske ubåtkaptein uttrykker det, "ikke mulig å se grenser under vann". Det nærmeste alternativet blir da å markere det mennesker bruker på havet og elementer omkring det; med andre ord naust og båt. Funn av graver i nær tilknytning til naust kan dermed forstås som et uttrykk for hevd i bruk av havet og naustet. Graver og naust er elementer som ofte observeres sammen i Nilsens (1995), Myhre (1985) og Rolfsens (1974) materiale. Graver og naust i kombinasjon er ikke så vanlig på Vestvågøy (se kapittel 4.3.), men dette betyr ikke at hevd til utnyttelsen av marine ressurser ikke har vært markert. Naust med flere faser er det en god del av. På linje med hustuftene på ødegårder blir flerfasenaust variasjoner over samme tema. Variasjon, for en forskjell må nevnes. Mens hustuftene ligger ved siden av hverandre, ligger flerfasenaustene delvis oppi hverandre. Selvsagt kan det ha praktiske årsaker som at gode naustplasser ikke finnes over alt, men på Vestvågøy er mulighetene såpass gode at det ikke skulle være umulig å legge et nytt naust ved siden av et gammelt om det var ønskelig. Kanskje er det slik at forskjellene i de to elementer har krevd en noe ulik uttrykksform. For som Ian Hodder (1985: 6) skriver:

"Control over material culture (...) gives power and control over others in that values and expectations of others can be changed or negotiated by providing a world of experience that creates new associations and evokes new relationships and values."

Naustet, med kraftige jord- og steinvegger, kanskje liggende vegg i vegg med et annet, kanskje med et tilbygg. Dette må ha vært bygg som har vist seg svært godt fra havet. Og fra havet var det at denne øya ofte ble sett. I "Platon mitt i byn. Kyrkosocknens oppkomst från monumentologisk synspunkt." (1989) ser Leif Gren nærmere på noen av forholdene rundt introduksjonen av de første steinkirkene i Sverige på 1100-tallet. Gren betrakter de monumentale sidene av steinarkitekturen, dens årsaker og virkninger. Nå var ikke naustene bygd av stein alene, og torv, stein og tre og skilte seg dermed ikke ut fra den vanlige byggeskikk i omlandet. Naustenes kraftige konstruksjon og plassering i terrenget bør muligens likevel kvalifisere dem til et monument; bygd med visse baktanker og mottatt av fiskere og ferdafolk, medsammensvorne og motstandere. Hevd til havets rike utkomme har slik gjort seg synlig.

Dersom en ser på Vestvågøy mot Jærkysten er det en interessant forskjell som kan bidra til å kaste lys over fenomenet. På Jæren betjener kyststripen et stort, flatt landskap hvor gårdene ligger spredt utover. Dette betyr at avstanden mellom gård og gårdsnaustet kan ha vært relativt stor. Det er derfor naturlig å tenke seg at graver har vært anlagt i tilknytning til naustet som en slags territoriumsmarkør i en tid forut for eiendomshevd i form av en skrevet kontrakt.

Et annet forhold kan også ha spilt inn på det forhold at grav og naust ikke forekommer så ofte i umiddelbar nærhet av hverandre på Vestvågøy. Stabiliteten i bosettingen kan ha vært en medvirkende årsak. Johansen (1982a, 1990: 19-23) har gjennom arkeologiske kilder, pollendata og retrospektiv bruk av kilder dokumentert en etablering av en del gårder allerede i bronsealder og en stabil, stor bosetting

på Vestvågøy gjennom hele jernalderen. På denne øya har det trolig heller ikke vært en ødefase, i allefall ikke i samme omfang som i sør, i det 6. århundre. Den første skikkelige ødeleggingen opptrer først ved Svartdøden (jfr. Nielszen 1977). Det stabile bosettingsbildet har kanskje bidratt til en sterk kontinuitet i hevd av rett til naustplassen.

7.7. FOKUS VEKK FRA INNMARKEN

O. Nicolaiszen gravde og registrert jernaldergraver på Vestvågøy på slutten av forrige århundre. Johansen har siden begynnelsen av 1970-tallet jobbet med gården og innmarken på Vestvågøy. Nå kommer flere arbeider som tilsammen gjør at vi får et stadig mer nyansert bilde av ei tett befolket øy i jernalderen. Jeg har skrevet om naustet og havet og åpnet opp for videre forskning i det temaet. Snart kommer G.-A. Johansen med sin hovedfagsoppgave der utmarksbruken og jernproduksjon står sentralt. På Vestvågøy er det registrert et større antall kullgroper i Knutsadalen og på Rystad. Disse er det tatt stikk i hvor trekull er hentet ut og sendt til ¹⁴C datering. A. Ketel har registrert gamle veifar på øya for Norsk Vegmuseum, veifar som kan stamme fra jernalderen. Gårdene knyttes slik sammen med hverandre på landjorden, og nok en interessant utnyttning av utmarken kommer i fokus. På mange måter er det først nå vi begynner å kunne vurdere økonomi og levevis på øya. Konsekvensene er flere. Vi er på sporet av den komplekse økonomien. Det vil i fremtiden bli svært interessant om det fortsettes å jobbe med de første fiskeriene i Nord-Norge, ikke minst sett i nasjonal sammenheng. Hvilke dimensjoner kan et bytte av fisk ha hatt i jernalderen? Hva har det vært byttet mot? Hvem har tatt i mot fisken? Er det noen sammenheng mellom en stor fiskeomsetting og den betydelige jernproduksjonen i Trøndelag og den som i de siste årene har blitt dokumentert gjennom Rødsmoprojektet (1994a, 1994b) og Regionfelt Østlandet (1996)? Fremtidig forskning på disse forhistoriske tema tegner til å bli svært interessante. Ved at arkeologer ikke bare vier sin forskning til gårdstun og graver, men også til utmarksbruk, åpnes det mytologiske og bebodde landskapet opp. Det var ikke bare innenfor gårdens skjermede gjerder at mennesker levde.

8. SAMMENFATNING

Man bør ikke se på hav og land som adskilte enheter, spesielt ikke i Nord-Norge da fokus lett blir lagt ensidig på det ene stedet. Og det har det blitt til nå; på landjorda. Denne oppgaven har forsøkt å bøte på dette. Særlig følgende ønsker jeg avslutningsvis å vektlegge:

- Detaljregistreringene ga gode muligheter til å evaluere ØK-registreringenes holdbarhet som datagrunnlag. ØK-registreringene har ofte, og blir fortsatt, brukt i forskning og hovedfagsoppgaver. Min gjennomgang har vist at ØK-materialets beskaffenhet, særlig hva oppgitte mål angår, er av en slik karakter at de ikke kan anbefales brukt i analyser.

- Jeg har detaljregistrert 82 nausttuffer på Vestvågøy. Ved hjelp av ^{14}C dateringer, nausttuffenes morfologi, indre lengde og bredde, nærhet til andre strukturer og høyde over gresskant og blæretang har jeg sannsynliggjort naustenes datering og hvilke båter de kan ha rommet.

- En gjennomgang av bruksområdene til båtene som naustene kan ha rommet, viser at materialet fra folkevandringstid-merovingertid og til nyere tid viser stor grad av sammenfall. Med andre ord er det liten forskjell i båttypene fra før og etter den tidligere antatte starten på sesongfiske i vikingtid. På grunnlag av dette hevder jeg at et storfiske startet allerede i folkevandringstid-merovingertid. Antakelsen bygger både på det store antallet nausttuffer fra denne tid av og de båttypene naustene kan ha rommet. Typer fra seksrorings størrelse og større settes i forbindelse med vinterfiske. Båter av byrdings størrelse vitner om frakt av varer langs kysten og har muliggjort frakt av tørrfisk vekk fra landsdelen. Vinterfiske er dermed betydelig eldre enn tidligere antatt. Dette bør få innvirkning på vår forståelse av økonomi i jernalderen.

- Egne gravinger muliggjorde en evaluering av holdbarheten av detaljregistreringene. Anslagene av indre bredde på markoverflaten var gjennomgående i god overensstemmelse med fastslått bredde ut fra kulturlagets utbredelse. I et tilfelle var det et avvik på 0,57 m mellom fastslått og anslått bredde. Det angjeldende naustet var skadet og viser at skadede strukturer krever særlig nøye vurderinger.

- Utgravninger fra Nord-Norge viser at indre takbærende stolper kan ha vært vanligere her enn på Vestlandet hvor enkle sperretak ser ut til å dominere. For få naust er undersøkt per i dag til å kunne fastslå om dette er en reell tendens.

- En sammenbinding av konkrete gårder og naust lot seg ikke gjøre. Mulighetene for dette er likevel til stede. Videre forskning omkring dette tema vil være interessant fordi det kan frigjøre nordnorsk kystøkonomi fra sør-skandinaviske agrare modeller for jernalderøkonomi.

- Naust er ikke bare et bygg som har rommet en båt. Naust kan ha blitt brukt som bolig, noe det tykke kulturlaget i Ramsviknaustet indikerer. Naust kan også ha fungert som "rorbu" under vinterfiske. Naust har vært en markør i hevd av ressursutnyttelse til havs og markert et fellesskap både innenfor det lokale fellesskapet på øya, men også langs hele kysten.

9. FIGUR- OG TABELLISTE

FIGURLISTE

FIGUR 1. Kart over Nord-Norge.....	s. 2
FIGUR 2. Oversiktskart over Vestvågøy med sentrale stedsnavn i denne oppgaven.....	s. 3
FIGUR 3. Prinsippskisse.....	s. 19
FIGUR 4. Kartutsnitt Offersøystraumen.....	s. 33
FIGUR 5. Kartutsnitt Nappstraumen.....	s. 35
FIGUR 6. Kartutsnitt Buksnesfjorden.....	s. 36
FIGUR 7. Kartutsnitt Storfjord og Finnstadpollen.....	s. 42
FIGUR 8. Kartutsnitt Tangstadpollen og Steinsfjorden.....	s. 44
FIGUR 9. Kartutsnitt Indre og Ytre Borgepollene.....	s. 46
FIGUR 10. Kartutsnitt Valvika med Høynevola.....	s. 53
FIGUR 11. Kartutsnitt Alstad- og Steirapollene.....	s. 56
FIGUR 12. Kartutsnitt Malnesvika.....	s. 59
FIGUR 13. Kartutsnitt Henningsværstraumen.....	s. 61
FIGUR 14. Nordlandsbåttypen.....	s. 75
FIGUR 15a. Plan Fygle, nivå 4.....	s. 91
FIGUR 15b. Profil Fygle.....	s. 91
FIGUR 16a. Plan Ramsvik, nivå 2.....	s. 93
FIGUR 16b. Plan Ramsvik, nivå 3.....	s. 94
FIGUR 16c. Profil Ramsvik.....	s. 94
FIGUR 17a. Plan Sletteng, nivå 3.....	s. 97
FIGUR 17b. Profil Sletteng.....	s. 97
FIGUR 18a. Plan Li, nivå 3.....	s. 100
FIGUR 18b. Profil Li.....	s. 100

TABELLISTE

TABELL 1. Kommunevis oversikt over husdyrhold.....	s. 12
TABELL 2. Sammenligning Nilsens mål-ØK-mål.....	s. 21
TABELL 3. Sammenligning egne mål-ØK-mål.....	s. 22
TABELL 4. Hjortspring, Nydam, Sutton Hoo, Kvalsund, Bårset: datering, lengde, bredde, fremdrift.....	s. 28
TABELL 5. Registrerte nausttuffer sone Offersøystraumen.....	s. 34
TABELL 6. Registrerte nausttuffer sone Nappstraumen.....	s. 35
TABELL 7. Registrerte nausttuffer sone Buksnesfjorden.....	s. 37
TABELL 8. Registrerte nausttuffer sone Storfjord og Finnstadpollene.....	s. 43
TABELL 9. Registrerte nausttuffer sone Tangstadpollen og Steinsfjorden.....	s. 45
TABELL 10. Registrerte nausttuffer sone Indre og Ytre Borgepollen.....	s. 48
TABELL 11. Registrerte nausttuffer sone Valvika med Høynevola.....	s. 54
TABELL 12. Registrerte nausttuffer sone Alstad- og Steirapollene.....	s. 57
TABELL 13. Registrerte nausttuffer sone Malnesvika.....	s. 60
TABELL 14. Registrerte nausttuffer sone Henningsværstraumen.....	s. 62
TABELL 15. Misforhold datering strandlinje-båttyper.....	s. 66
TABELL 16. Høyde over dagens gresskant-perioder.....	s. 68
TABELL 17. Høyde over dagens blæretang-perioder.....	s. 68
TABELL 18. Lengde-bredde for naust på Vestvågøy i prosent.....	s. 72
TABELL 19. Lengde-bredde for naust i Nilsens materiale i prosent.....	s. 74
TABELL 20. Nordlandsbåttyper.....	s. 75
TABELL 21. Båtenes bruksområde relatert til tid; de yngste naustene.....	s. 77
TABELL 22. Båtenes bruksområde relatert til tid; mellomperiodens naust.....	s. 79
TABELL 23. Båtenes bruksområde relatert til tid; de eldste naustene.....	s. 80
TABELL 24. Båtene i Nilsens materiale bruksområde relatert til tid.....	s. 82
TABELL 25. ¹⁴ C daterte nausttuffer i Nord-Norge.....	s. 110
TABELL 26. Relasjon nausttuffer, graver, hellegroper og gammetuffer i Nord-Norge.....	s. 122

10. LITTERATURLISTE

Andersen, S. H. et al. 1991: "Slusegårdgravplassen III. Gravformer og gravskikke. Bådgravene.". Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XIV, 3.

Auestad, J. G. 1992: "En usedvanlig nausttuft på Nordbø, Rennesøy.". Frå haug ok heidni. Tidsskrift for Rogalands Arkeologiske Forening, nr. 2 1992.

Badou, E. 1968: "Fortida bebyggelse i Ånermanlands kustland. Arkeologiska undersökningar av ånermanländska kuströsen.". Arkiv för norrländs hembygdforskning. XVII.

Barth, F. 1981: Process and form in social life. Selected Essays of Fredrik Barth. Vol. 1. Routledge & Kegan Paul.

Bertelsen, R. 1984: Lofoten og Vesterålens historie bind 1. Fra den eldste tida til ca. 1500 e. Kr. Stokmarknes.

Bertelsen, R. og Lamb, R. 1995: "Settlementmounds in the North Atlantic.". Bertelsen, R. (red.): "Sentrale temaer i Nordnorsk mellomalderarkeologi.". Stensilserie B, nr. 34. ISV. UiTø.

Bjørge, N. 1982: "Vågastemna i mellomalderen". Imsen, S. og Sandvik, G. (red): Hamarspor. Eit festskrift til Leif Hamre 1912-23. januar-1982. Universitetsforlaget.

Bolstad, M og Matland, S. 1996: "Stornaustet på Trondenes.". Ottar nr. 212 1996.

Bratrein, H. D. 1989: Karlsøy og Helgøy bygdebok. Folkeliv-Næringsliv-Samfunnsliv. Bind 1. Hansnes.

Bratrein, H. D. 1991: "Nordnorske stadnamn med "skei"- ei alternativ tolkning.". Alhaug, G. et al. (red.): Heidersskrift til Nils Hallan på 65-årsdagen 13. desember 1991. Novus, Oslo.

Brox, A. 1965: Berg og Torsken bygdebok. Bind 2. Berg og Torsken.

Carlsson, D. 1979: "Kulturlandskapets utveckling på Gotland". Kulturgeografiska institutionen. Stockholms Universitet Meddelande B. 49.

Carpenter, S. 1991: Fra undervannsarkeologi til maritim arkeologi. Forskningshistoriske tilbakeblikk og nye muligheter. Hovedfagsavhandling i arkeologi. Universitetet i Tromsø.

Christensen, A. E. 1992: "Gamle norske trebåter. Bevaring og vedlikehold." Norske båter, bind VI. Grøndahl Dreyers Forlag.

Crumlin-Pedersen, O. 1991: "Ship Types and Sizes AD 800-1400". Crumlin-Pedersen, O. (red): Aspects of Maritime Scandinavia AD 200-1200. Proceedings of the Nordic Seminar on Maritime Aspects of Archaeology, Roskilde, 13 th-15 th March, 1989. The Viking Ship Museum, Roskilde.

Eldjarn, G. og Godal, J. 1988: Dei gamle forsto mykje-del 1. Nordlandsbåten og Åfjordsbåten. Bind 1. Båten i bruk. Seiling, roing, fising og vedlikehald. A. Kjellands Forlag A. S., Lesja.

Eldjarn, G. og Godal, J. 1990: Nordlandsbåten og Åfjordbåten. Nordlandsbåten bind 2. Båttikka D/A, Rissa.

Elgersma, A. 1994: Landskapskartlegging i Vestvågøy kommune. Landskapsområde med skildringar og vurderingar. Norsk institutt for jord og skogskartlegging (NIJOS).

Eldjarn, G. 1995: "Litt om båter og skip på Ottars tid." Ottar. nr. 5. 95

Fjalstad, A. og Møller, J. 1994: "Submerged and tilted costal features off Troms, northern Norway: a comment". Norsk geologisk tidsskrift nr. 74 1994.

Gren, L. 1989: "Platon mitt i byn. Kyrkosocknens oppkomst frå monumentologisk synspunkt.". Damell, E. A. (red): Mänsklighet gjennom millenier. En vänbok till Åke Hyenstrand, Stockholm.

Grieg, S. 1934: Jernalderhus på Lista. Instituttet for sammenlignende kulturforskning. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Oslo.

Grydeland, S. E. 1996: Den sjøsamiske bosetting i Kvæningen fra senmiddelalder til nyere tid. En arkeologisk studie i kontraster. Hovedfagsavhandling i arkeologi. Universitetet i Tromsø.

Gunnes, E. 1976: "Rikssamling og kristning 800-1177.". Mykland, K. (red.): Norges historie, bind 2. Cappelen, Oslo.

Gustafson, G. 1906: Norges oltid. Mindesmærker og oldsager. Alb. Cammermeyers Forlag, Centraltrykkeriet, Kristiania.

Hagen, A. 1953: "Studier i jernalderens gårdssamfunn". Universitetets Oldsaksamlings skrifter 4.

Hagen, A. 1967: Norges Oldtid. Cappelen. Oslo.

Helberg, B. H. 1993: Fiskeriteknologi som uttrykk for sosial tilhørighet. En studie av nordnorsk fiske i perioden 400-1700 e. Kr. Mag. art. avhandling i arkeologi. Universitetet i Tromsø.

Henriksen, V. 1993: Verdenstreet. Mennesker og makter i Odins tid. Aschehoug.

Hinsch, E. 1961: "Naust og hall i jernalderen.". Årbok for universitetet i Bergen. Humanistisk serie. 1960 No 2.

Hjørungdal, T. 1991: "Det skjulte kjønn. Patriarkal tradisjon og feministisk visjon i arkeologien belyst med fokus på en jernalderkontekst.". Acta Archaeologica Ludensia, series in 8, nr. 19.

Hodder, I. 1985: "Postprocessual Archaeology". Advances in Archaeological Method and Theory, bind 8. Academic Press, New York.

Holand, I. 1989: Graver og samfunn. Samfunnsutvikling og -organisasjon i Nord-Hålogaland i jernalder, basert på endringer og variasjon i gravskikk. Mag. Art. avhandling i arkeologi. Universitetet i Tromsø.

Holm-Olsen, I. M. 1988: "Gravhauger i nord-norsk arkeologi.". Ottar, 1: 88 nr. 169.

Holtmark, A. 1990: Norrøn mytologi. Tru og mytar i vikingtida. Det Norske Samlaget, Oslo.

Hveberg, H. 1965: Norrøn mytologi. Johan Grundt Tanum Forlag, Oslo. 3. opplag.

Irgens Høeg, H. 23.11.1995: Rapport over trekullartsbestemmelser av 6 prøver fra Vestvågøy, Nordland.

Johannessen, L. 1996: Fiskevær og fiskebuer i vestnorsk jernalder. En analyse av strandtuffer i Hordaland. Hovedfagsavhandling i arkeologi med vekt på Norden. Universitetet i Bergen.

Johansen, O. S. 1979: "Jernaldergårder i Nord-Norge.". Fladby, R. og Sandnes, J. (red.): På leiting etter den eldste garden. Universitetsforlaget.

Johansen, O. S. 1980: "Gravplassen på Holsøya i Buksnesfjorden". Straum, K. O et al (red): Lófofr. Årbok nr. 3. Årgang 3. Vestvågøy historielag.

Johansen, O. S. 1982a: "Viking age farms. Estimating the Number and Population Size. A Case Study from Vestvågøy, North Norway.". Norwegian Archaeological Review nr. 1-2.

Johansen, O. S. 1982b: "Den eldste bosetninga i Borge og Valberg". Krogtoft, M. (red.): Borge og Valberg bygdebok. Borge og Valberg bygdeboknemd.

Johansen, O. S. 1990: "Synspunkter på jernalderens jordbrukssamfunn i Nord-Norge". Stensilserie B nr 29. Universitetet i Tromsø.

Johansen, O. S. og Søbstad, T. 1978: " De nordnorske tunanleggene". Viking. 1978.

Johansen, O. S. et al. 1986: "d ¹³C and diet: analysis of Norwegian human skeletons". Radiocarbon, vol. 28, No. 2A.

Jørgensen, R. 1984: Bleik. En økonomisk/økologisk studie av grunnlaget for jernaldergården på Andøy i Nordland. Mag. art. avhandling i arkeologi. Universitetet i Tromsø.

Jørgensen, R. 1986: "The Early Metal Age in Nordland and Troms.". Acta Borealia vol 3: 2.

Jørgensen, R. 1989: "En boplass fra eldre metallalder i Nordland". Bertelsen, R. et al. (red.): Fremskritt for fortida i nord. I Povl Simonsens fotefar. Tromsø Museums skrifter XXII.

Jørgensen, R. og Olsen, B. 1988: "Asbestkeramiske grupper i Nord-Norge 2100 f. Kr.-100 e. Kr". Tromura, Kulturhistorie nr. 13.

Klepp, A. 1983: Norske båter-bind 1: Nordlandsbåter og båter fra Trøndelag. Grøndahl & Søn Forlag A. S.

Klindt-Jensen, O. 1975: A history of Scandinavian Archaeology, London.

Kobylinski, Z. 1988: "Things as symbol: the boat in the early-medieval culture of northern Europe.". Archaeologia Polona, XXVII.

Komber, J. 1989: "Jernalderens gårdshus. En bygningsteknisk analyse.". Ams-Varia 18.

M 1 kart over Vestvågøy Målestokk 1: 50 000. Statens kartverk, bruksrettnr. 97/88.

Meulengracht Sørensen, P. 1995: Fortælling og ære. Studier i islændingesagaerne. Universitetsforlaget. Oslo.

Mook, R. 1987: "Fortsatt klimaundersøkelse på Vestvågøy". Lófothr. Árbok for Vestvågøy historielag 1987.

Mook, R. 1988: "Klimaundersøkelser på Vestvågøy. Årsmelding 1988.". Lófothr. Árbok nr. 11. 11. årgang. Vestvågøy historielag.

Mook, R. 1990: "Klimaundersøkelsen på Vestvågøy året 1989". Árboka Lófothr. 13. årgang. Vestvågøy historielag.

Mook, R. 1991: "Klimaundersøkelsen på Vestvågøy året 1990". Lófothr. Árbok for Vestvågøy historielag 1991. 14. årgang.

Myhre, B. 1972: "Funn, fornminner og ødegårder". Stavanger Museums Skrifter b. 7.

Myhre, B. 1980: "Gårdsanlegget på Ullandhaug. 1: Gårdshus i jernalder og tidlig middelalder i Sørvest-Norge.". AMS-skrifter 4. Stavanger.

Myhre, B. 1985: "Boathouses as Indicators of Political Organization". Norwegian Archaeological Review, vol. 18.

Myhre, B. 1997: "Military Aspects of Scandinavian Society in an European Perspective, AD 1-1300". Nørgård Jørgensen, A. og Clausen, B. L. (red.): "Papers from an International Research Seminar at the Danish National Museum, Copenhagen 2-4 May 1996". PNM. Publications from the National Museum. Studies in Archaeology & History Vol. 2. København.

Møller, J. 1989: "Geometric Simulation and Mapping of Holocene Relative Sea-Level Changes in Northern Norway.". Journal of Coastal Research. vol 5. no. 3.

Møller, J. 1995: "Isnedsmelting og strandforskyvning i Midt-Norge-metoderedskap i utforskning av strandnær bosetning gjennom tidene.". Spor-fortidsnytt fra midt-Norge, nr. 1 1995, 10. årgang, 19. hefte.

Nedkvitne, A. D. 1983: Utenrikshandelen fra det vestfjelsk Norge 100-1600. Dr. avhandling. Universitetet i Bergen.

Nedkvitne, A. D. 1988: "Mens Bøndene seilte og Jægtene for." Nordnorsk og Vestnorsk kystøkonomi 1500-1730.

Nielssen, A. R. 1977: Ødetida på Vestvågøy. Bosetningshistorien 1300-1600. Hovedfagsavhandling i historie. Universitetet i Tromsø.

Nielssen, A. R. 1981: "Omfang og lokalisering av seinmiddelalderbosetninga på Vestvågøy". Hansen, L. I. (red.): Seinmiddelalder i norske bygder. Universitetsforlaget.

Nielssen, A. R. 1990: "Lokalhistoriske kilder i undervisninga-Nord-Norge inntil 1800-tallet-Ei handbok for lærere". Tromsø Lærerhøgskole. Skriftserie 1990 nr. 1.

Nilsen, R. 1995: Nausttuffer i Nord-Norge. Distribusjon og kronologi relatert til samtidige båttyper og havnivå. Hovedfagsavhandling i arkeologi. Universitetet i Tromsø.

Nævestad, D. 1981: "Marin-arkeologisk undersøkelse i Borgepollen sommeren 1981". Lófotr. Årbok for Vestvågøy historielag 1981

Regional statistikk. Nordland. Nr. 10/1994. Tabell 1 emne 41. Norges offisielle statistikk.

Regionfelt Østlandet. Kulturminneprosjektet. Dokumentasjonsrapport. 1996. Forsvarets bygningstjeneste.

Registrering av automatisk fredede kulturminner II. Øvelsesområdet. 1994a Universitetets Oldsaksamling. Oslo.

Registrering av automatisk fredede kulturminner II. Leiområdet. 1994b Universitetets Oldsaksamling. Oslo.

Ringstad, K. 1996: I arkeologiens eventyrland. Orkana.

Rolfsen, P. 1974: "Båtnaust på Jærkysten". Stavanger Museums skrifter nr. 8.

Rolfsen, P. 1992: "Åkernaustet". Særtrykk: Økonomiske og politiske sentra i Norden ca. 400-1000 e. Kr. Åkerseminaret, Hamar 1990. Universitetes Oldsaksamlings Skrifter. Ny rekke. Nr. 13.

Schanche, A. 1986: Nordnorsk jernalderarkeologi. Et sosialgeografisk perspektiv. Mag. Art. avhandling. Universitetet i Tromsø.

Shetelig, H. 1980: "Ship Burials". Saga=book of the Viking Club or society for northern research founded in 1892 as The Orkney, Shetland, and Northern society. vol. IV. 1904-1905. AMS Press.

Shetelig, H. og Brøgger A. W. 1950: Vikingskipene. Deres forgjengere og etterfølgere. Dreyer Forlag. Oslo.

Simonsen, P. 1970: Forntidsminner nord for Polarsirkelen.

Sjøvold, Th. 1962: "The Iron Age Settlement of Artic Norway 1". Tromsø Museums Skrifter, vol. X, 2.

Stamsø Munch, G. 1966: "Gårdshauger i Nord-Norge". Viking 1966.

Stamsø Munch, G. 10.07.1990: Brev fra Tromsø Museum til Henny og Anne-Greta Sivertsen (Top. ark.).

Stamsø Munch, G. 1991a: "Hus og hall. En høvdingegård på Borg i Lofoten.". Steinsland, G. et al. (red.): Nordisk hedendom. Et symposium. Odense Universitetsforlaget.

Stamsø Munch, G. 1991b: "Høvdingegården "Borg i Lofoten.""'. Ottar nr. 4, 1991.

Stamsø Munch, G. et al. 1987: "Borg in Lofoten. A chieftains farm in arctic Norway.". Universitetets Oldsaksamlings Skrifter. Ny rekke No 9.

Stamsø Munch, G. og Johansen, O. S. 1988: "Borg in Lofoten-An inter Scandinavian Research Project.". Norwegian Archaeological Review vol 21. no. 2.

Statistisk Fylkeshefte for Nordland. 1983. Statistisk sentralbyrå.

Statistisk årbok 1995. Norges offisielle statistikk.

Steinsland, G. og Meulengracht Sørensen, P. 1994: Menneske og makter i vikingenes verden. Universitetsforlaget.

Storli, I. 1985: Håløyghøvdinger. Om grunnlaget for og vedlikeholdet av høvdingemakt i jernalderen med vekt på Sør-Salten. Mag. art. avhandling. Universitetet i Tromsø.

Stuiver, M og Pearson, G. W. 1993: "High-precision bidecodal calibration." Radiocarbon vol. 35, no. 1.

Sturluson, S. 1979: Norges kongesagaer. Gyldendal Norske forlag A. S.

Støren Binns, K. 1979: "Hovedtendenser og hovedproblem i utforskningen av Nord-Norges forhistorie fra 1800-tallet og frem til i dag". Stensilsérie B, nr. 14. Universitetet i Tromsø.

Tidevanntabeller for den norske kyst med Svalbard. 1994, 57. årgang. Statens kartverk. Norges sjøkartverk.

Tull, J. F. 1977: "Geology and Structure of Vestvågøy, Lofoten, North Norway". Norges Geologiske Undersøkelser, Nr. 333, Bulletin 42.

Unstad, I. H. 1992: Bygget form langs den nord-norske kyst. Diplomoppgave, Institutt for arkitekturhistorie. NTH.

Utne, A. 1973: En veidekulturs-boplass i Lofoten. Storbåthallaren ved Nappstraumen. Bd. 1 og 2. Mag. art. avhandling i arkeologi. Universitetet i Tromsø.

Vollan, O. 1971: Sildefisket gjennom tusen år.

Vollan, O. 1972: "Soga om fangst og fiske i eldre tider. Kjelder og problem." Ålesunds Museums Akademi. Skrift nr. 3.

Westerdahl, C. 1989: "Norrlandsleden I. Källor till det maritima kulturlandskapet. En handbok i marinarkeologisk intervensjon." Arkiv för norrländs hembygdforskning. XXIV.

JERNALDERNAUST PÅ VESTVÅGØY I LOFOTEN

APPENDIKS

GØRILL NILSEN

HOVEDFAGSAVHANDLING

I ARKEOLOGI

VÅR 1997

INSTITUTT FOR SAMFUNNSVITENSKAP - UNIVERSITETET I TROMSØ

INNHALDSFORTEGNELSE

OVERSIKT OVER NAUSTTUFTER I DE ULIKE SONER	s. 1
FORKLARING TIL APPENDIKS	s. 2
OFFERSØYSTRAUEN	s. 3
Naust nr. 1 og 2 Lilleidet	s. 4
Naust nr. 3 Lilleidet	s. 5
NAPPSTRAUMEN	s. 6
Naust nr. 4 Offersøy	s. 7
BUKSNESFJORDEN (isobas 6)	s. 8
Naust nr. 5 Storeidet	s. 9
Naust nr. 6 Storeidet	s. 10
Naust nr. 7 Fygle	s. 11
Naust nr. 8 Storeidet	s. 12
Naust nr. 9 Fygle	s. 13
Naust nr. 10 Fygle	s. 14
Naust nr. 11 Fygle	s. 15
Naust nr. 12 Fygle	s. 16
Naust nr. 13 Fygle	s. 17
Naust nr. 14 Fygle	s. 18
Naust nr. 15 Fygle	s. 19
Naust nr. 16 Hol	s. 20
Naust nr. 17 Hol	s. 21
Naust nr. 18 Hol	s. 22
Naust nr. 19 og 20 Storeidet	s. 23
Naust nr. 21 Hol	s. 24
Naust nr. 22 og 26 Storeidet	s. 25
Naust nr. 23 Hol	s. 26
Naust nr. 24 Storeidet	s. 27
Naust nr. 25 Storeidet	s. 28
Naust nr. 27 Storeidet	s. 29
Naust nr. 28 Hol	s. 30
BUKSNESFJORDEN (isobas 7)	s. 31
Naust nr. 29 Ramsvik	s. 32
Naust nr. 30 Ramsvik	s. 33
Naust nr. 31 Ramsvik	s. 34
Naust nr. 32 Ramsvik	s. 35
STORFJORD OG FINNSTADPOLLEN	s. 36
Naust nr. 33 Herteigen	s. 37
Naust nr. 34 Apnes	s. 38
Naust nr. 35 Storfjord	s. 39
Naust nr. 36 Apnes	s. 40
Naust nr. 37 Storfjord	s. 41
TANGSTADPOLLEN OG STEINSFJORDEN	s. 42
Naust nr. 38 Mærvoll	s. 43
Naust nr. 39 Elltoft	s. 44
Naust nr. 40 Mærvoll	s. 45
Naust nr. 41 Mærvoll	s. 46

INDRE OG YTRE BORGEPOLLEN	s. 47
Naust nr. 42 Borg	s. 48
Naust nr. 43 Rystad	s. 49
Naust nr. 44 og 53 Rystad	s. 50
Naust nr. 45 Borg	s. 51
Naust nr. 46 Bøstad	s. 52
Naust nr. 47 Li	s. 53
Naust nr. 48 og 50 Borg	s. 54
Naust nr. 49 og 60 Hagvåg	s. 55
Naust nr. 51 Li	s. 56
Naust nr. 52 Hagvåg	s. 57
Naust nr. 54 Hagvåg	s. 58
Naust nr. 55 Borg	s. 59
Naust nr. 56 Bøstad	s. 60
Naust nr. 57 og 58 Li	s. 61
Naust nr. 59 Sletteng	s. 62
Naust nr. 61 Borg	s. 63
VALVIKA MED HØYNESVOLA	s. 64
Naust nr. 62 Høyenes	s. 65
Naust nr. 63, 66 og 68 Val	s. 66
Naust nr. 64 Val	s. 67
Naust nr. 65 og 67 Val	s. 68
ALSTAD- OG STEIRAPOLLENE	s. 69
Naust nr. 69 Knutstad	s. 70
Naust nr. 70 Steira	s. 71
Naust nr. 71 og 77 Steira	s. 72
Naust nr. 72 Steira	s. 73
Naust nr. 73 og 74 Steira	s. 74
Naust nr. 75 Steira	s. 75
Naust nr. 76 Steira	s. 76
MALNESVIKA	s. 77
Naust nr. 78 Malnes	s. 78
Naust nr. 79 og 80 Vikjord	s. 79
HENNINGSVÆRSTRAUMEN	s. 80
Naust nr. 81 Moland	s. 81
Naust nr. 82 Moland	s. 82

OVERSIKT OVER NAUSTTUFTER I DE ULIKE SONER

Naustene er delt opp i det som kan kalles sammenhengende naustmiljøer, det vil si samme fjord eller poll. I enkelte tilfeller er flere fjorder eller poller slått sammen. Dette gjelder soner hvor antallet naust er lavt, men der naustene er nærliggende. Rekkefølgen på sonene følger stigende grunnnummer. Øya er delt opp i følgende soner:

OFFERSØYSTRAUTEN

G.nr. 1 Lilleidet: naust nr. 1- 3

NAPPSTRAUTEN

G.nr. 22 Offersøy: naust nr. 4

BUKSENSFJORDEN

G.nr. 17 Storeidet: naust nr. 5- 6, 8, 19- 20, 22, 24- 27

G.nr. 40 Fygle: naust nr. 7, 9- 15

G.nr. 68 Hol: naust nr. 16- 18, 21, 23, 28

G.nr. 65 Ramsvik: naust nr. 29- 32

STORFJORD OG FINNSTADPOLLEN

G.nr. 43 Storfjord: naust nr. 35, 37

G.nr. 44 Herteigen: naust nr. 33

G.nr. 56 Apnes: naust nr. 34, 36

TANGSTADPOLLEN OG STEINSFJORDEN

G.nr. 77 Elltoft: naust nr. 39

G.nr. 87 Mærvoll: naust nr. 38, 40- 41

INDRE OG YTRE BORGEPOLLEN

G.nr. 93 Borg: naust nr. 42, 45, 48, 50, 55

G.nr. 94 Rystad: naust nr. 43- 44, 53

G.nr. 92 Bøstad: naust nr. 46, 56

G.nr. 97 Li: naust nr. 47, 51, 57- 58

G.nr. 91 Hagvåg: naust nr. 49, 52, 54, 60

G.nr. 100 Sletteng: naust nr. 59

VALVIKA MED HØYNESVOLA

G.nr. 105 Val: naust nr. 63- 68

G.nr. 109 Høynes: naust nr. 62

ALSTAD- OG STEIRAPOLLENE

G.nr. 116 Steira: naust nr. 70- 77

G.nr. 119 Knutstad: naust nr. 69

MALNESVIKA

G.nr. 138 Vikjord: naust nr. 79- 80

G.nr. 139 Malnes: naust nr. 78

HENNINGSVÆRSTRAUTEN

G.nr. 140 Moland: naust nr. 81- 82

FORKLARING TIL APPENDIKS

De naustuftene som er ØK- registrert, har oppgitt registreringsnummer. De tilfellene som er benevnt "-" er ikke ØK- registrert.

Alle naustuftene er gjengitt i målestokk 1: 100. Unntaket er stornaustet på Hol (naust 16) som er gjengitt i målestokk 1: 200.

Registreringsdato er tidspunkt for detaljregistrering. Jeg har selv stått for registrering av alle de detaljregistrerte naustene.

I de tilfeller hvor nausttuffer har felles vegg, er disse gjengitt på samme tegning. Nausttuffnummer er angitt på tegning.

Nivellementene på tegning er ikke omregnet til høyde over gresskant eller blæretang og gir derfor et inntrykk av vollenes høyde og tuftens fall. Det som er oppgitt som høyde over gresskant eller blæretang er det punktet som er oppfattet som tuftens åpning.

I de tilfellene hvor langveggene har ulik lengde, er det oppgitt et maksimums og et minimumsmål; maksimum etter lengste langvegg, minimum etter korteste. I de tilfellene hvor naust har flere faser, er dette indikert med F1 (fase 1), F2 (fase 2) eller F3 (fase 3). F2 er brukt om fase yngre enn F1 og F3 yngre enn F2. I tofasenaust vil således F2 indikere siste bruksfase. Nausttuff som ligger fortløpende foran en annen, vil ikke oppfattes som tofasenaust når lengdeorienteringene ikke er sammenfallende. Nausttuffene har da fått separate nummer. Er lengdeorienteringen sammenfallende, vil dette bety at strukturen er oppfattet som et flerfasenaust.

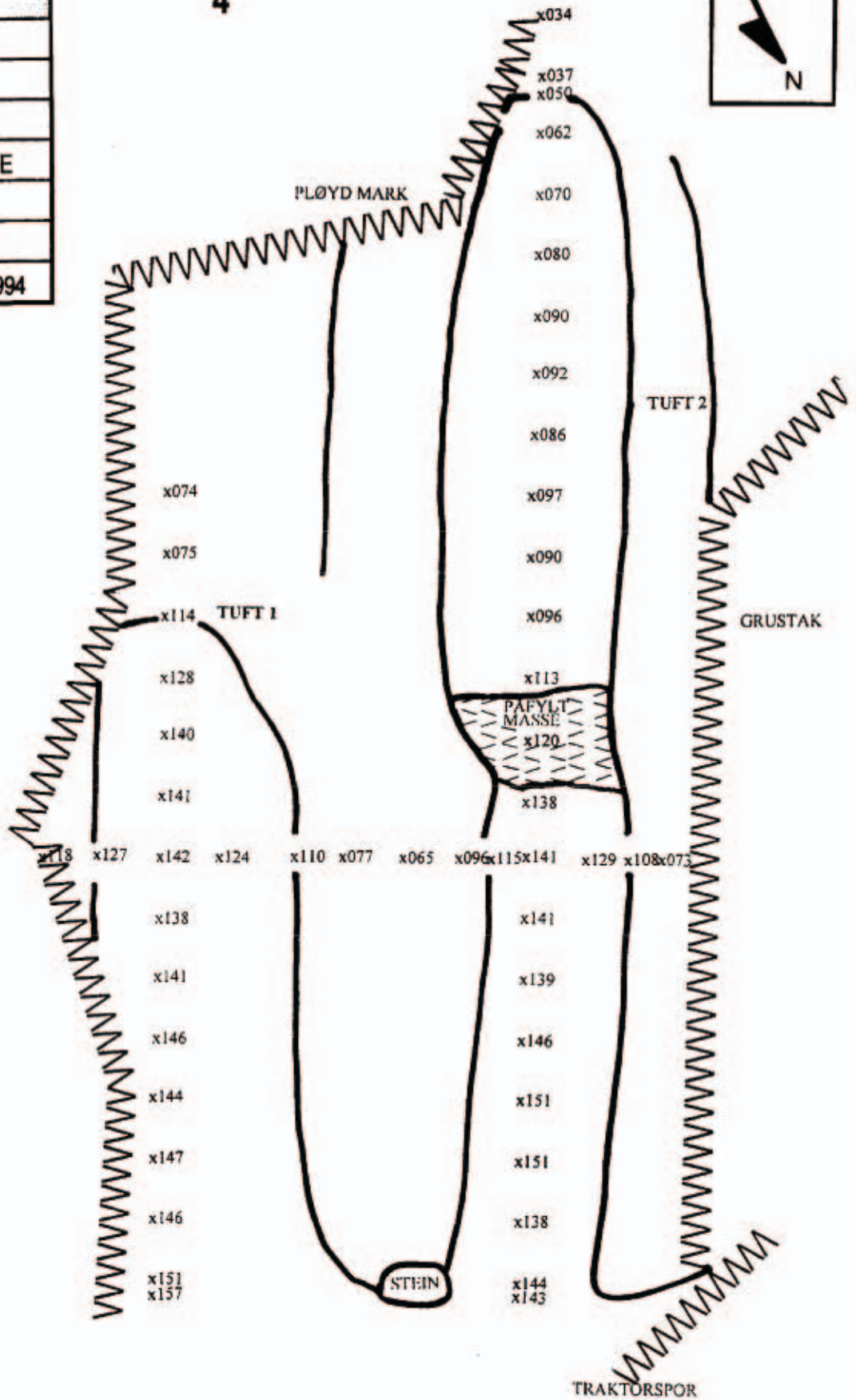
Antatt indre lengde og antatt indre bredde er en vurdering av hva som trolig har vært naustets opprinnelige indre dimensjoner.

Vollene, det vil si de opprinnelige veggene, er klassifisert som bestående av torv, torv og stein samt tørrmur. Dette er vurderinger foretatt under detaljregistrering. Voll av torv indikerer vegger som opprinnelig har vært av torv. Torv og stein indikerer vegger som har vært laget av både torv og stein. Tørrmur indikerer vegger bestående av en dobbel steinrekke; det som kan kalles kassemur. Ingen bindemiddel er observert i sistnevnte tilfeller og veggens bygningsmateriale er karakterisert som bestående av stein. Naust 27 vestre langvegg er noe annerledes. Kun en enkel steinrekke kan observeres, mens den østre er en dobbel steinrekke. I naust 30 er det også kun enkle steinrekker som er observerbare. De to unntakene fra dobbel steinrekke endrer ikke oppfatningen av at stein har vært veggens bygningsmateriale.

OFFERSØYSTRUMEN ISOBAS 6

NAUST NR. 1 OG 2
ØK-reg. 3155 O4 R5
LILLEIDET
G.NR. 1
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 27.06.1994

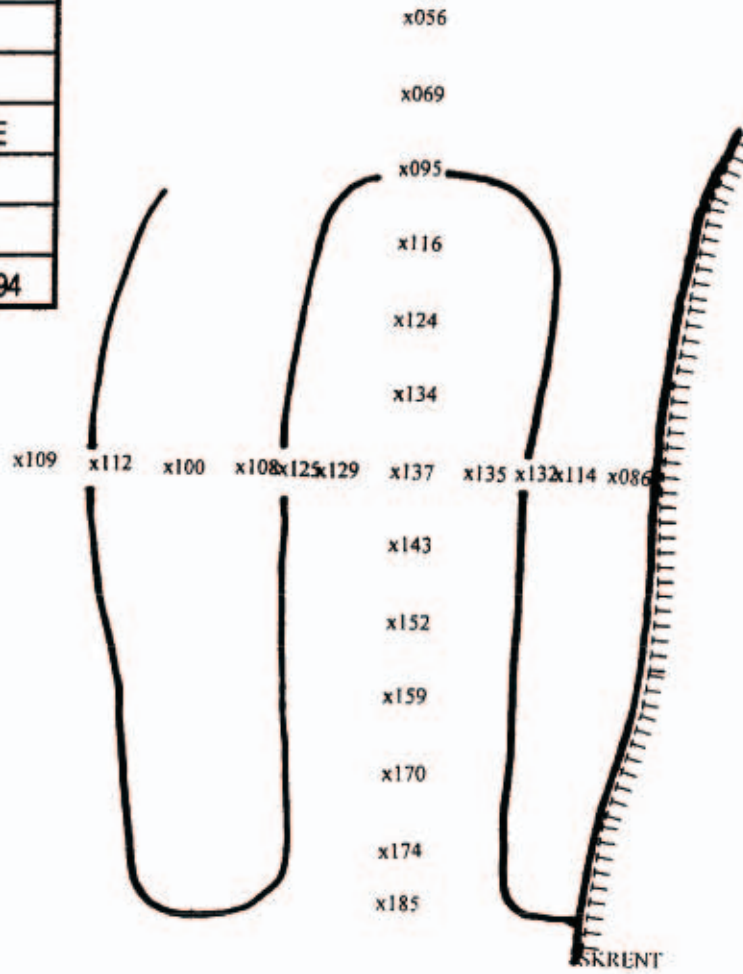
4

TUFT 1:		TUFT 2:	
Høyde over gresskant:	1,37 m	Høyde over gresskant:	1,51 m
Avstand gresskant:	17,7 m	Avstand gresskant:	17,7 m
Høyde over blæretang:	2,70 m	Høyde over blæretang:	2,84 m
Avstand blæretang:	21,0 m	Avstand blæretang:	21,0 m
Antatt indre lengde: max. 12,0 m / min. 6,5 m		Antatt indre lengde:	19,8 m
Antatt indre bredde:	3,7 m	Antatt indre bredde:	3,2 m
Voll av: torv og stein		Voll av: torv og stein	

NAUST NR. 3
ØK- reg. 3155 04 R11
LILLEIDET
G.NR. 1
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 27.06.1994

5

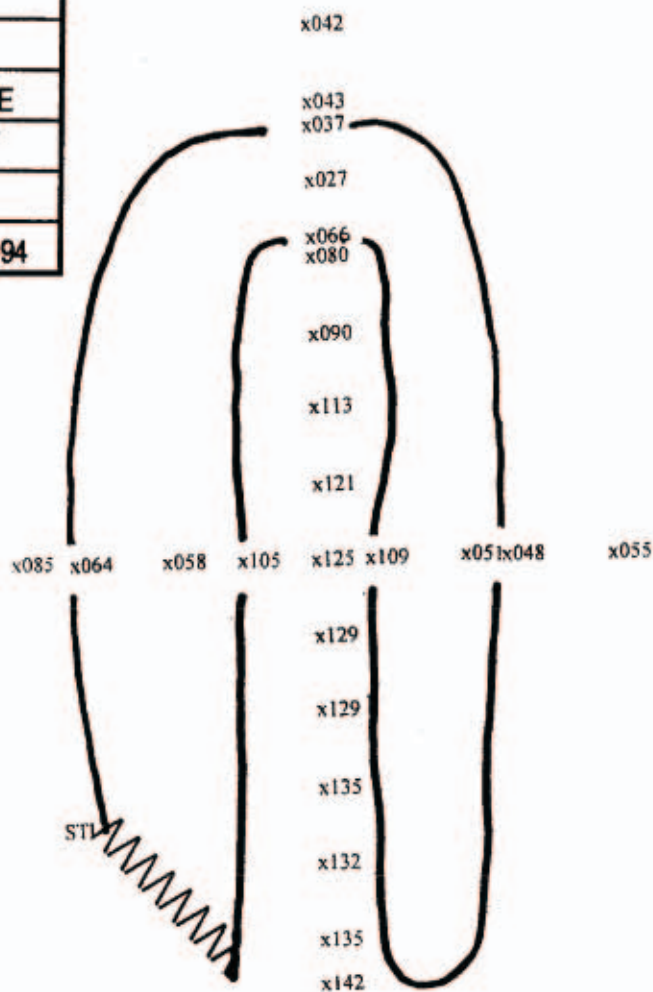

Høyde over gresskant:	3,38 m
Avstand gresskant:	28,0 m
Høyde over blæretang:	4,15 m
Avstand blæretang:	57,0 m
Antatt indre lengde:	10,5 m
Antatt indre bredde:	3,0 m
Voll av: torv og stein	

NAPPSTRAUMEN ISOBAS 5

NAUST NR. 4
ØK- reg. 3155 M4 R1
OFFERSØY
G.NR. 22
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 20.06.1994

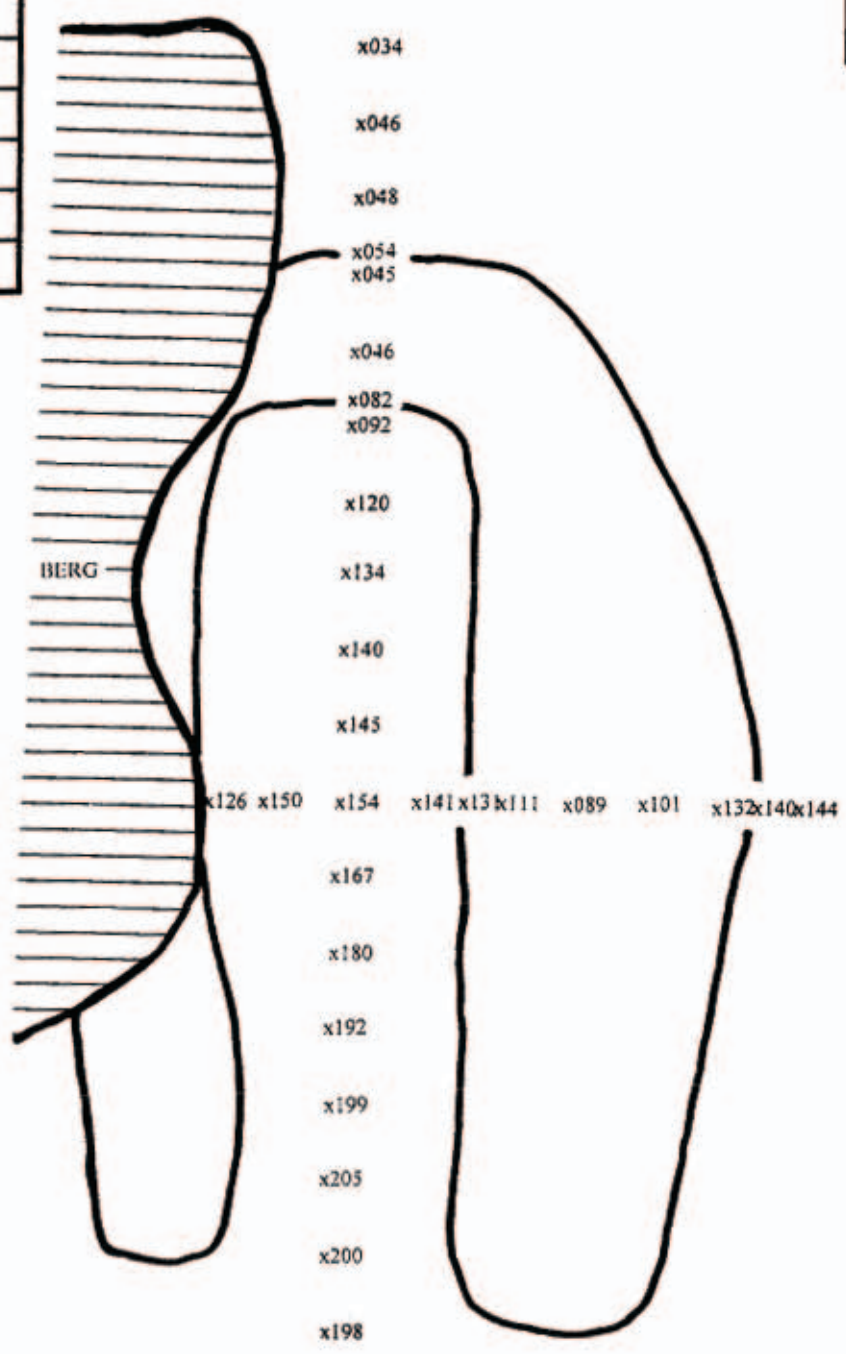

Høyde over gresskant:	2,56 m
Avstand gresskant:	23,9 m
Høyde over blæretang:	3,35 m
Avstand blæretang:	33,2 m
Antatt indre lengde:	8,5 m
Antatt indre bredde:	2,9 m
Voll av: torv og stein	

BUKSNEFJORDEN ISOBAS 6

NAUST NR. 5
ØK- reg. 3155 O6 R5
STOREIDET
G.NR. 17
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 28.06.1994

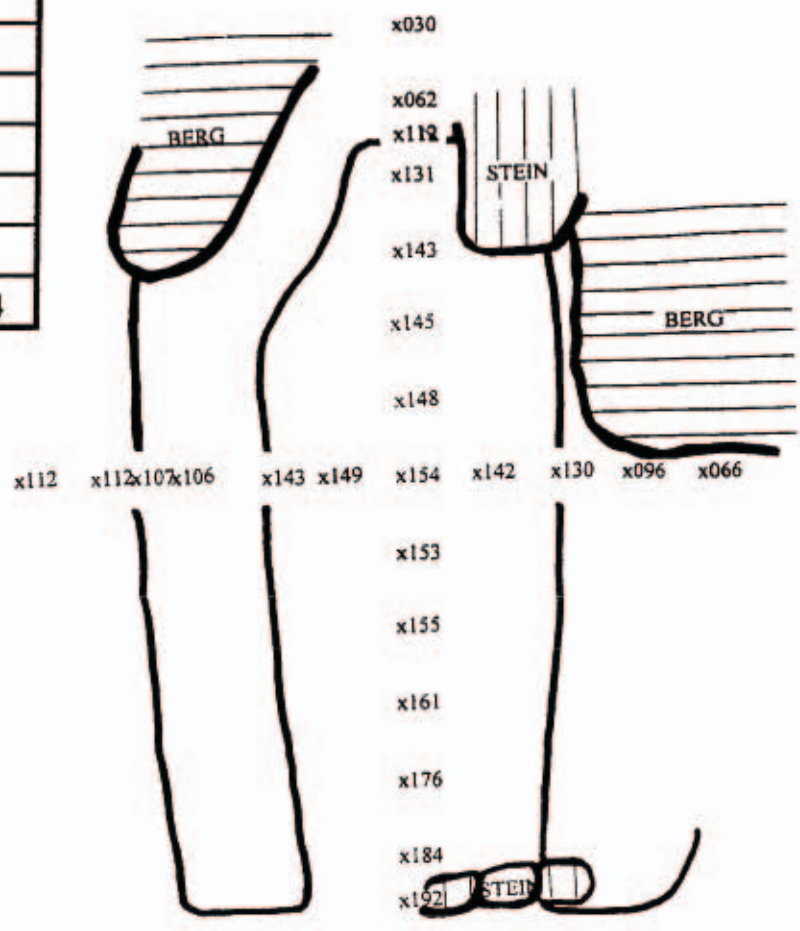
9

Høyde over gresskant:	2,14 m
Avstand gresskant:	17,7 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde: max 12,0 m/ min 11,2 m	
Antatt indre bredde:	3,5 m
Voll av: torv og stein	

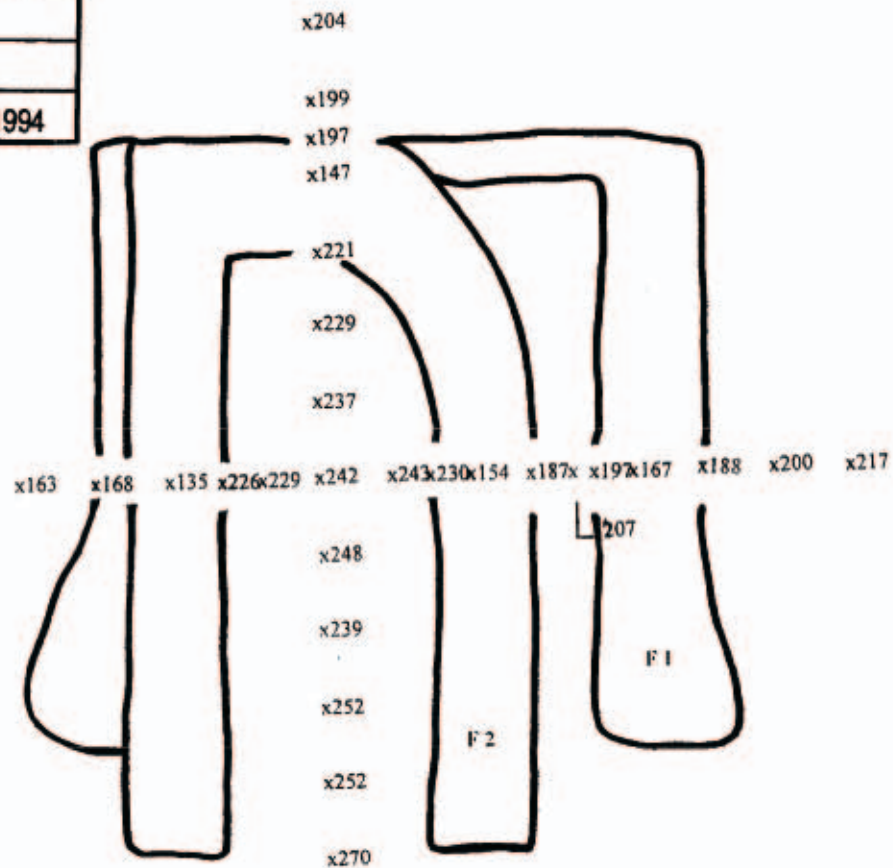
NAUST NR. 6
ØK-reg. 3155 O6 R1
STOREIDET
G.NR. 17
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 29.06.1994

10

Høyde over gresskant:	2,38 m
Avstand gresskant:	5,6 m
Høyde over blæretang:	0,53 m
Avstand blæretang:	21,8 m
Antatt indre lengde:	9,0 m
Antatt indre bredde:	4,0 m
Voll av: overtorvet tørrmur	

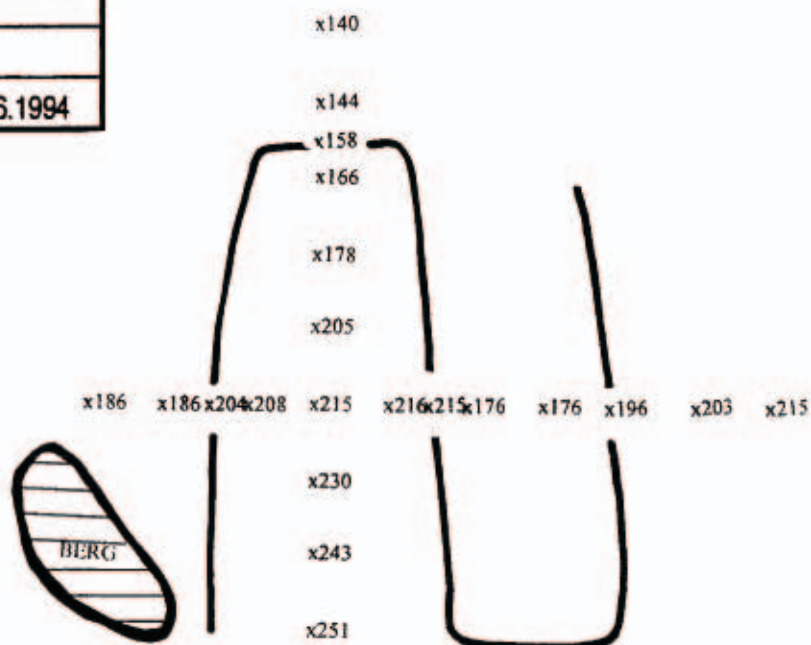
NAUST NR. 7
ØK- reg. -
FYGLE
G.NR. 40
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 17.06.1994

	Høyde over gresskant:	0,35 m	
	Avstand gresskant:	erodert foran åpning	
	Høyde over blæretang:	1,53 m	
	Avstand blæretang:	12,0 m	
Antatt indre lengde fase 1:	6,5 m	Antatt indre lengde fase 2:	8,0 m
Antatt indre bredde fase 1:	5,7 m	Antatt indre bredde fase 2:	2,8 m
Voll av: overtorvet tørrmur		Voll av: overtorvet tørrmur	

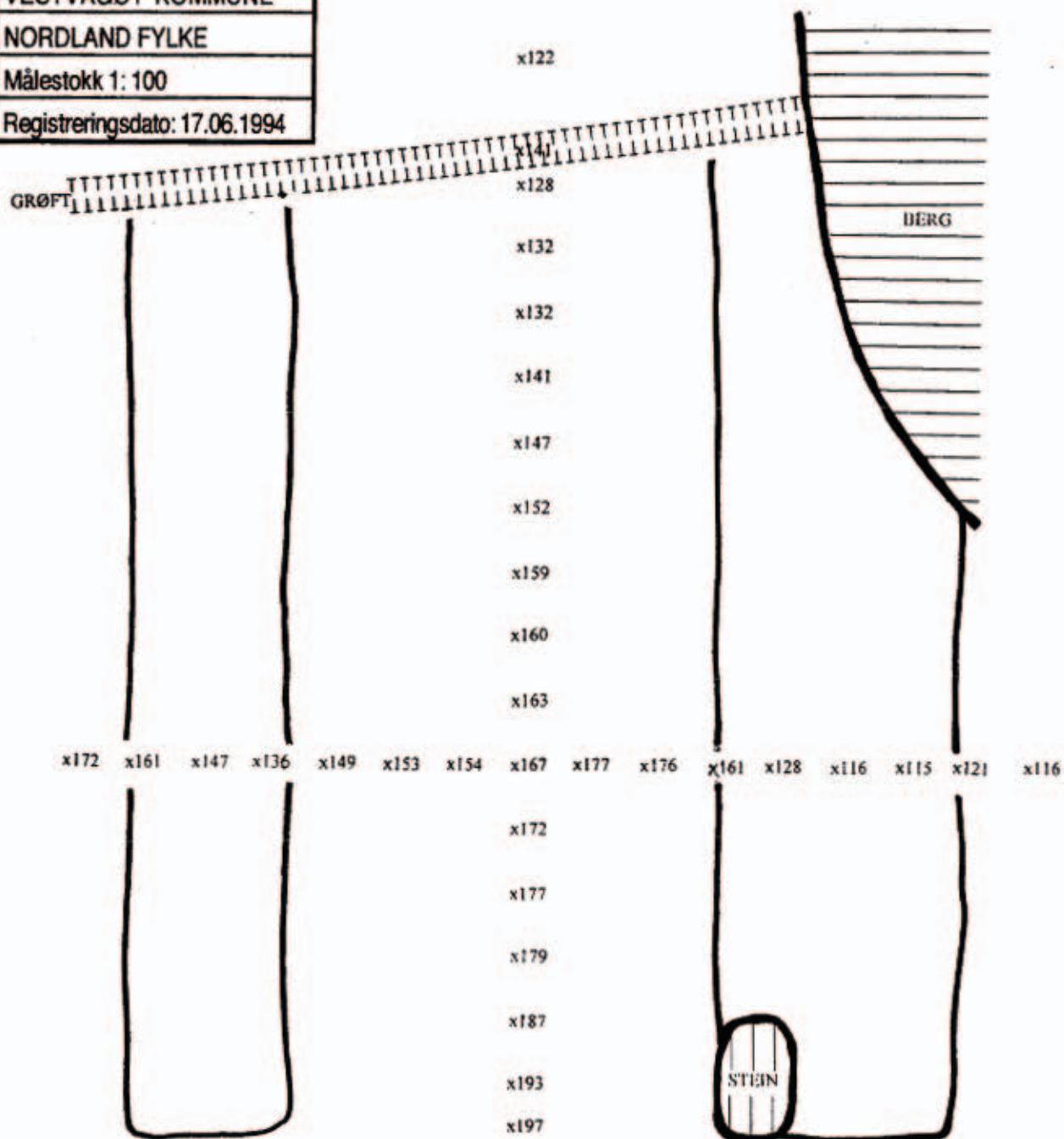
NAUST NR. 8
ØK- reg. 3155 O6 X2
STOREIDET
G.NR. 17
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 29.06.1994

Høyde over gresskant:	0,75 m
Avstand gresskant:	2,1 m
Høyde over blæretang:	1,54 m
Avstand blæretang:	22,2 m
Antatt indre lengde:	6,4 m
Antatt indre bredde:	3,2 m
N - voll av: overtorvet tørmur	
S - voll kun nedgravning i terrenget	

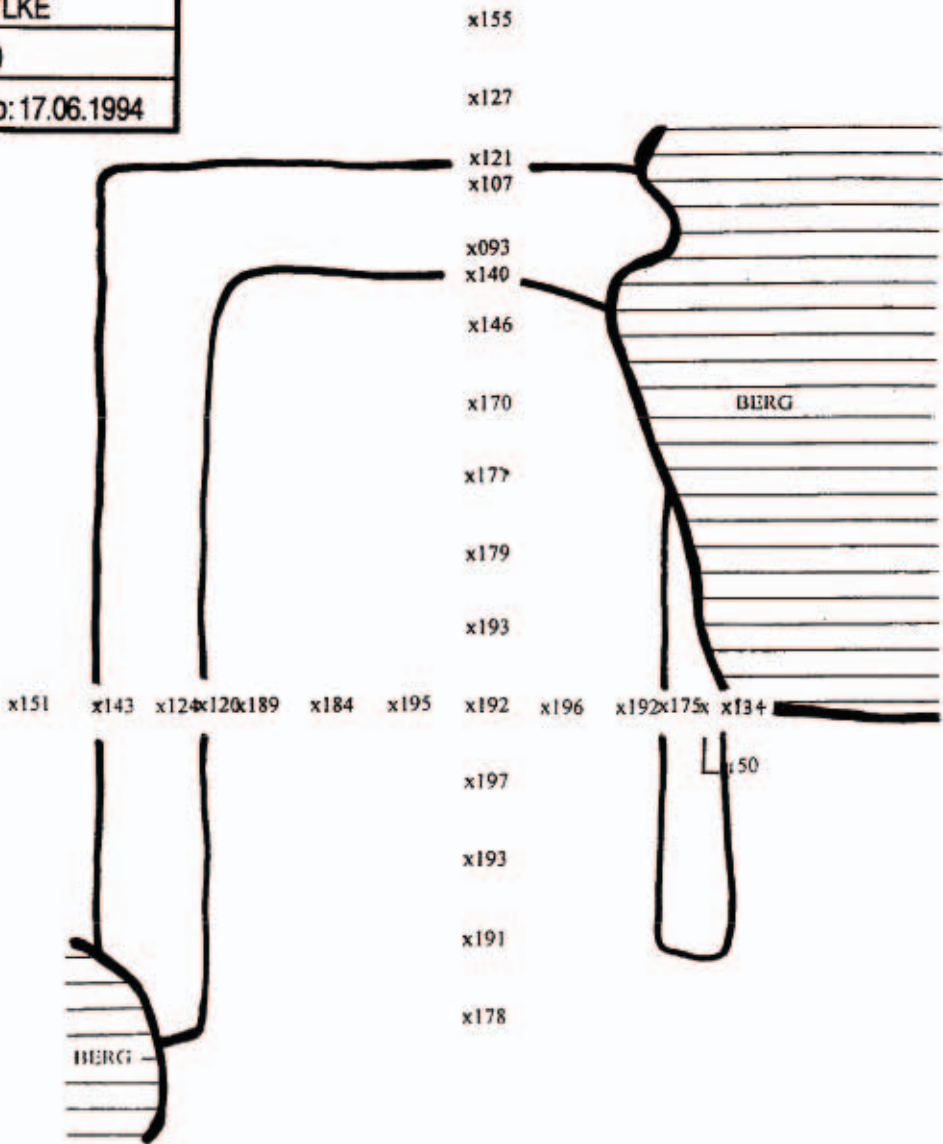
NAUST NR. 9
ØK-reg. -
FYGLE
G.NR. 40
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 17.06.1994

13

Høyde over gresskant:	1,09 m
Avstand gresskant:	17,8 m
Høyde over blæretang:	1,67 m
Avstand blæretang:	24,2 m
Antatt indre lengde:	14,7 m
Antatt indre bredde:	6,7 m
Voll av: overtorvet tørmur	

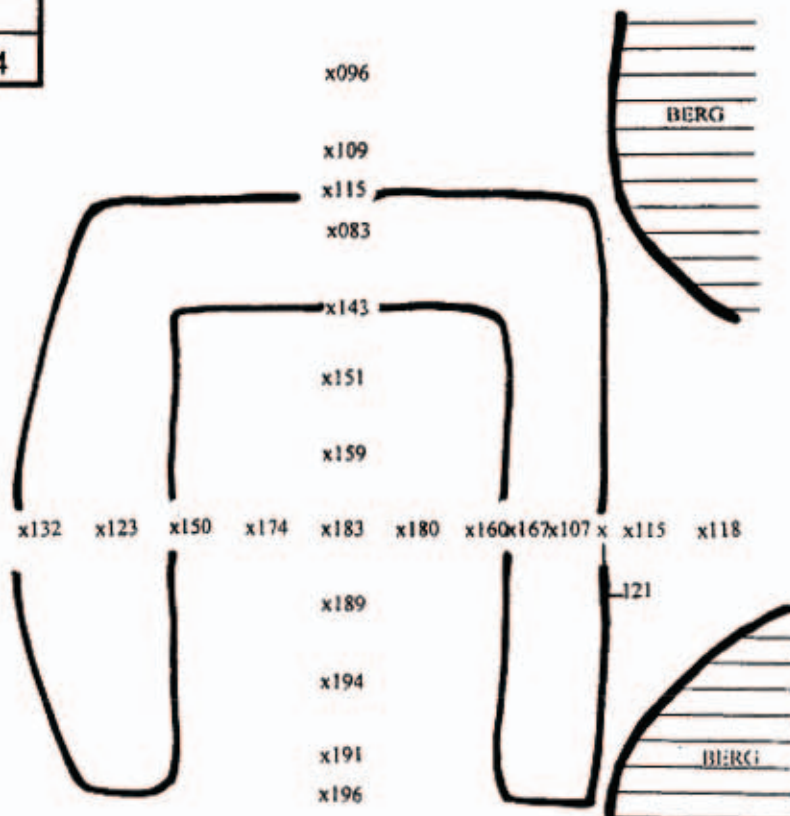
NAUST NR. 10
ØK- reg. -
FYGLE
G.NR. 40
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 17.06.1994

Høyde over gresskant:	1,10 m
Avstand gresskant:	12,5 m
Høyde over blæretang:	1,82 m
Avstand blæretang:	21,2 m
Antatt indre lengde:	10,3 m
Antatt indre bredde:	6,1 m
Voll av: overtorvet tørmur	

NAUST NR. 11
ØK- reg. -
FYGLE
G.NR. 40
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 17.06.1994

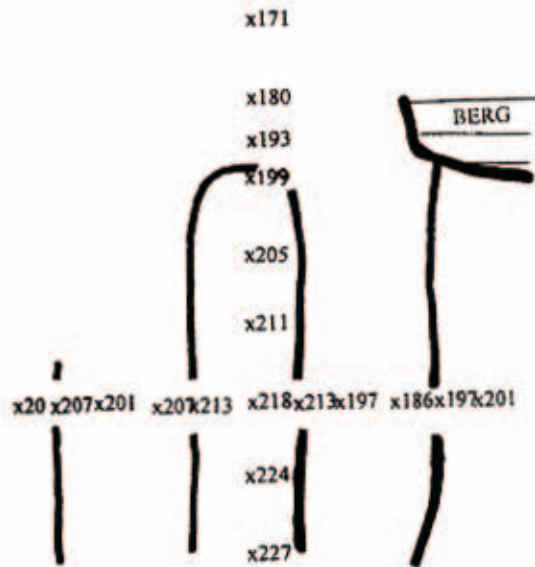
15

Høyde over gresskant:	0,55 m
Avstand gresskant:	11,5 m
Høyde over blæretang:	1,83 m
Avstand blæretang:	21,5 m
Antatt indre lengde:	6,5 m
Antatt indre bredde:	4,4 m
Voll av: overtorvet tørmur	

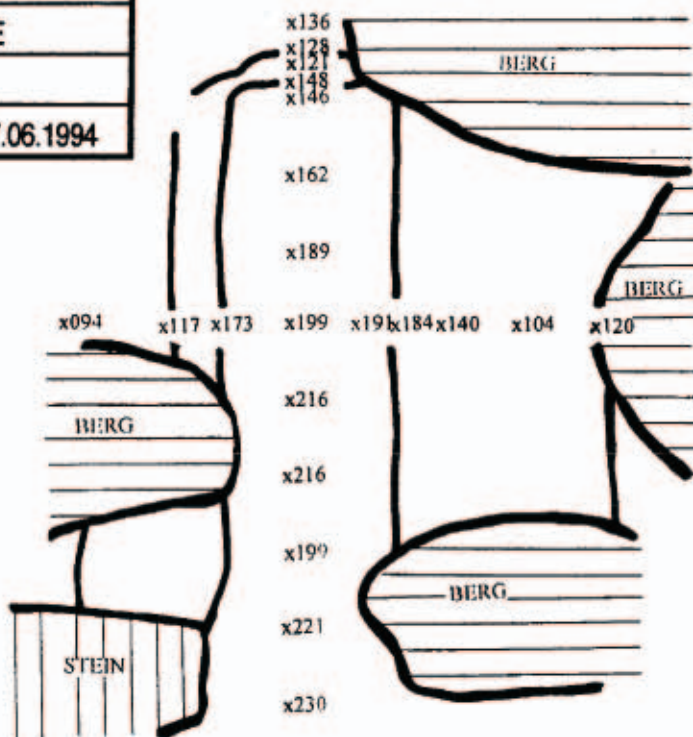
NAUST NR. 12
ØK- reg. -
FYGLE
G.NR. 40
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 17.06.1994

Høyde over gresskant:	1,02 m
Avstand gresskant:	8,0 m
Høyde over blæretang:	1,85 m
Avstand blæretang:	16,5 m
Antatt indre lengde:	5,0 m
Antatt indre bredde:	2,0 m
Voll av: torv	

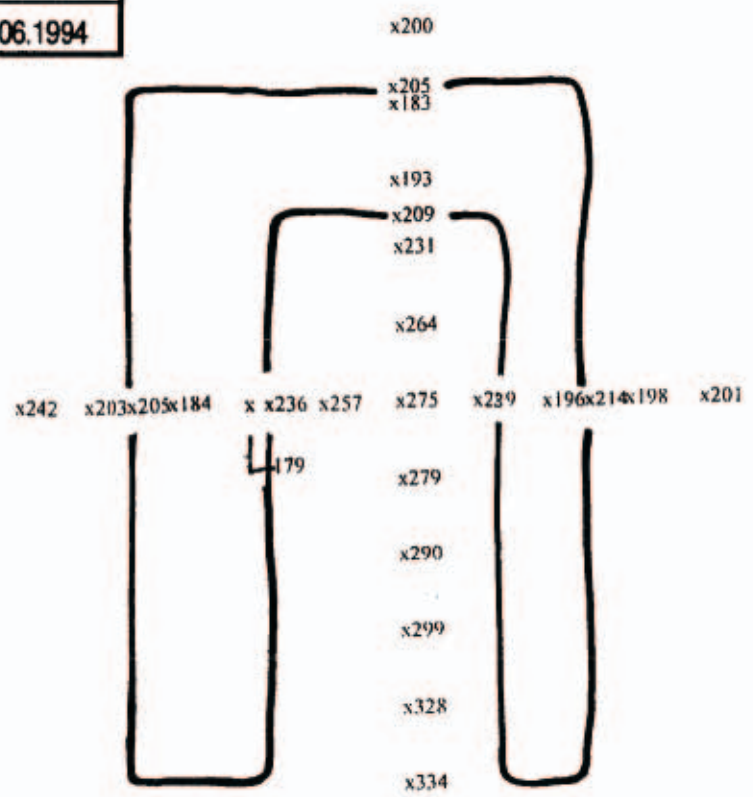

NAUST NR. 13
ØK- reg. -
FYGLE
G.NR. 40
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 17.06.1994

Høyde over gresskant:	0,83 m
Avstand gresskant:	4,4 m
Høyde over blæretang:	1,93 m
Avstand blæretang:	13,3 m
Antatt indre lengde:	8,0 m
Antatt indre bredde:	1,6 m
Voll av: overtorvet tørmur	

NAUST NR. 14
ØK- reg. -
FYGLE
G.NR. 40
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 17.06.1994

Høyde over gresskant:	1,01 m
Avstand gresskant:	5,0 m
Høyde over blæretang:	2,17 m
Avstand blæretang:	13,0 m
Antatt indre lengde:	7,9 m
Antatt indre bredde:	2,9 m
Voll av: delvis overtorvet tørrmur	

NAUST NR. 15

ØK- reg. -

FYGLE

G.NR. 40

VESTVÅGØY KOMMUNE

NORDLAND FYLKE

Målestokk 1: 100

Registreringsdato: 17.06.1994

19

x081

x092

x101

x118

x134

x160

x163

x175

x187

x150

x140

x129

x141

x180

x193

x196

x180

x174

x154

x130

x138

x200

UTGRAVD SJAKT 1995

x212

x216

x219

x234

x245

x261

x275

x288

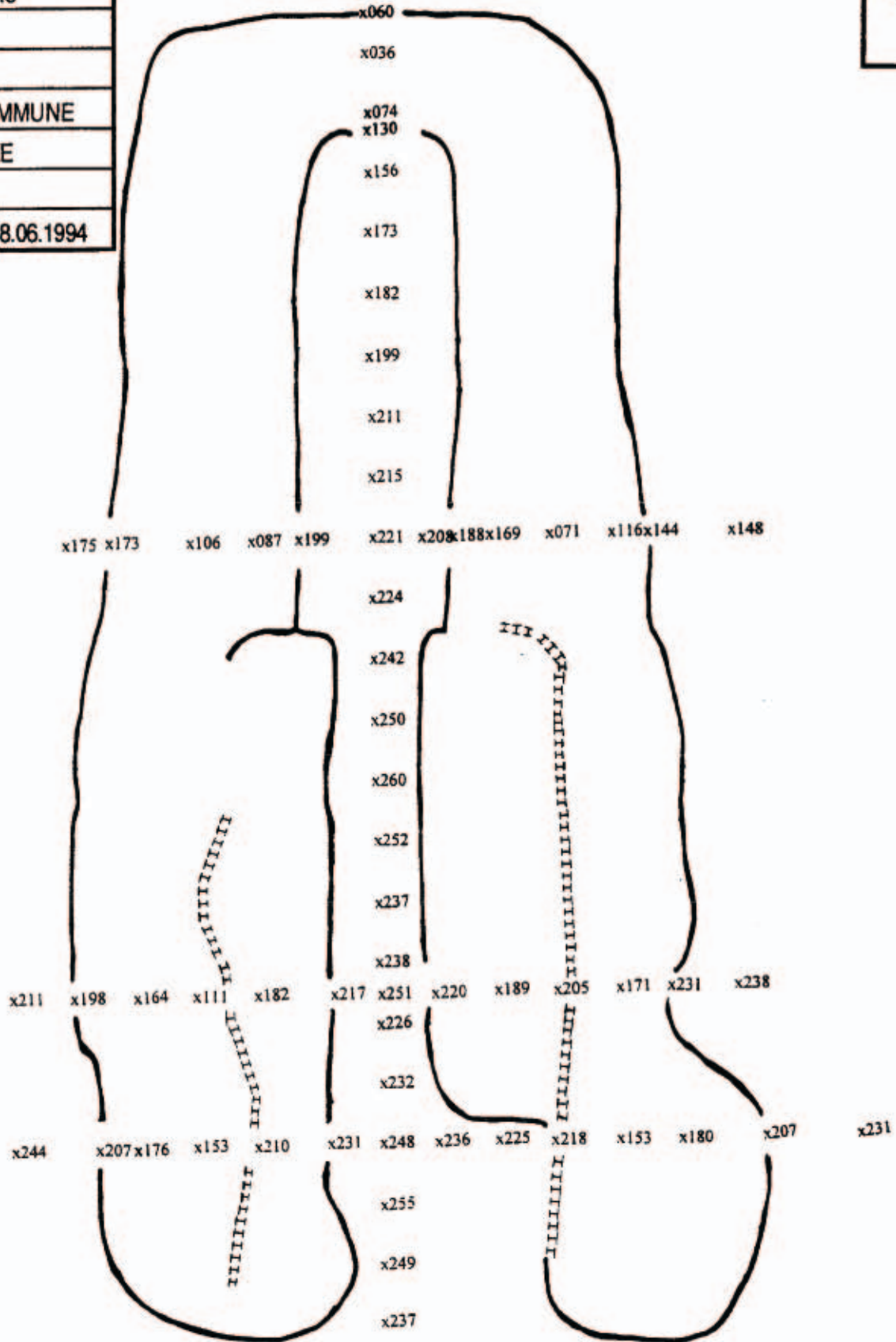
N

Høyde over gresskant:	1,47 m
Avstand gresskant:	8,5 m
Høyde over blæretang:	2,63 m
Avstand blæretang:	16,0 m
Antatt indre lengde:	14,0 m
Antatt indre bredde:	3,3 m
Voll av:	torv og stein

NAUST NR. 16
ØK- reg. 3155 08 R8
HOL
G.NR. 68
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 200
Registreringsdato: 18.06.1994

x061 20

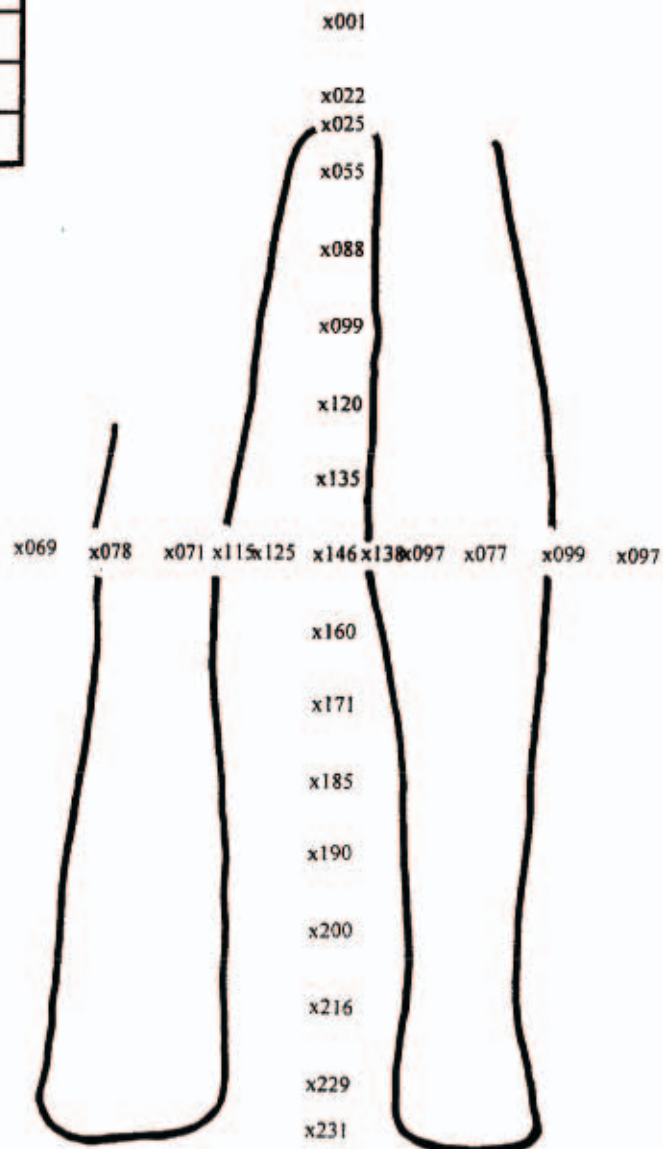
Høyde over gresskant:	1,32 m		
Avstand gresskant:	23,0 m		
Høyde over blæretang:	2,68 m		
Avstand blæretang:	32,0 m		
Antatt indre lengde fase 1:	17,0 m	Antatt indre lengde fase 2:	39,0 m
Antatt indre bredde fase 1:	7,2-7,8 m	Antatt indre bredde fase 2:	7,2-7,8 m
Voll av: torv og stein		Voll av: torv og stein	

Antatt indre lengde fase 1:	17,0 m
Antatt indre bredde fase 1:	7,2-7,8 m
Voll av: torv og stein	

Antatt indre lengde fase 2:	39,0 m
Antatt indre bredde fase 2:	7,2-7,8 m
Voll av: torv og stein	

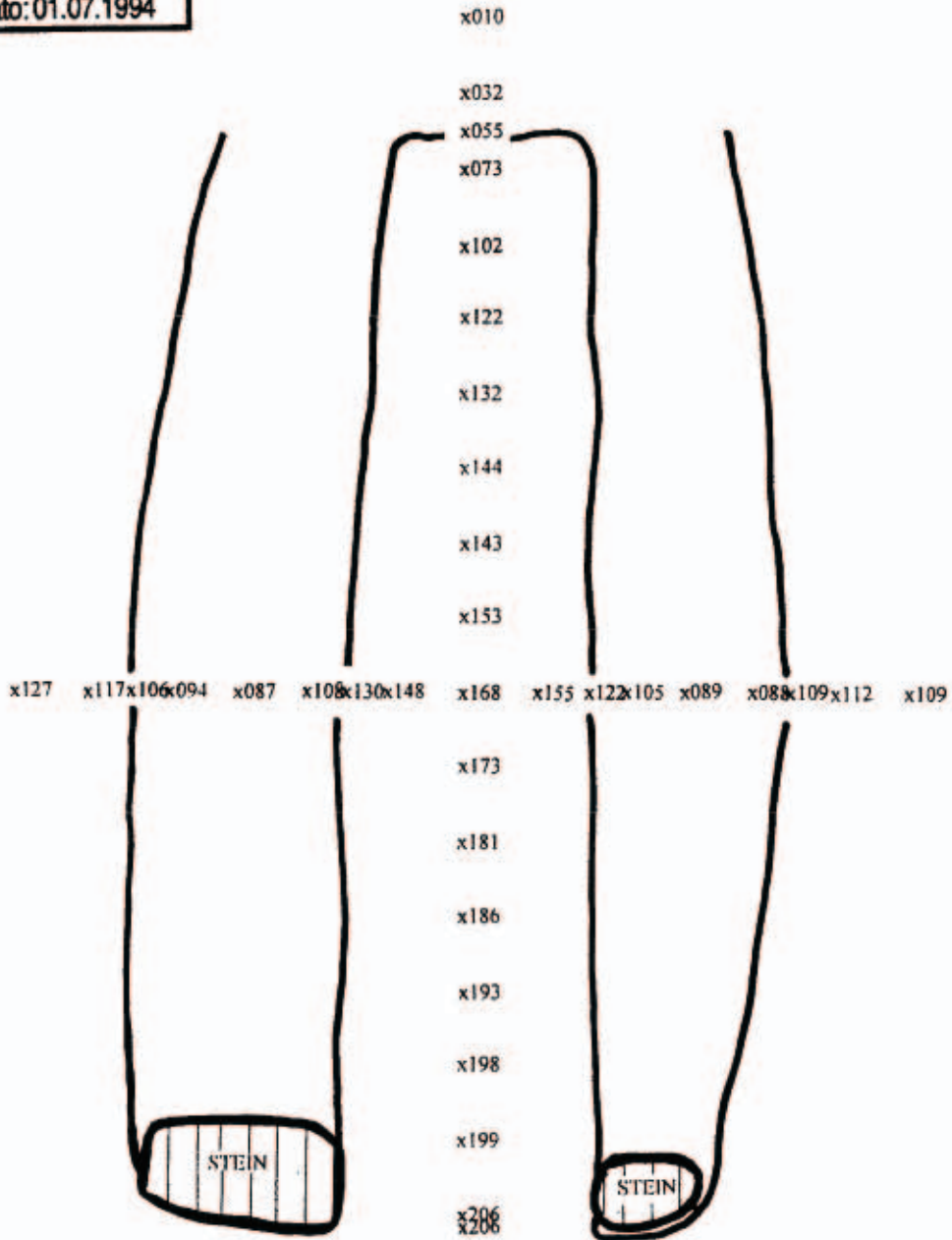

NAUST NR. 17
ØK- reg. 3155 08 R11
HOL
G.NR. 68
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 01.07.1994

Høyde over gresskant:	1,30 m
Avstand gresskant:	13,3 m
Høyde over blæretang:	2,79 m
Avstand blæretang:	29,5 m
Antatt indre lengde:	12,6 m
Antatt indre bredde:	3,1 m
Voll av: torv og stein	

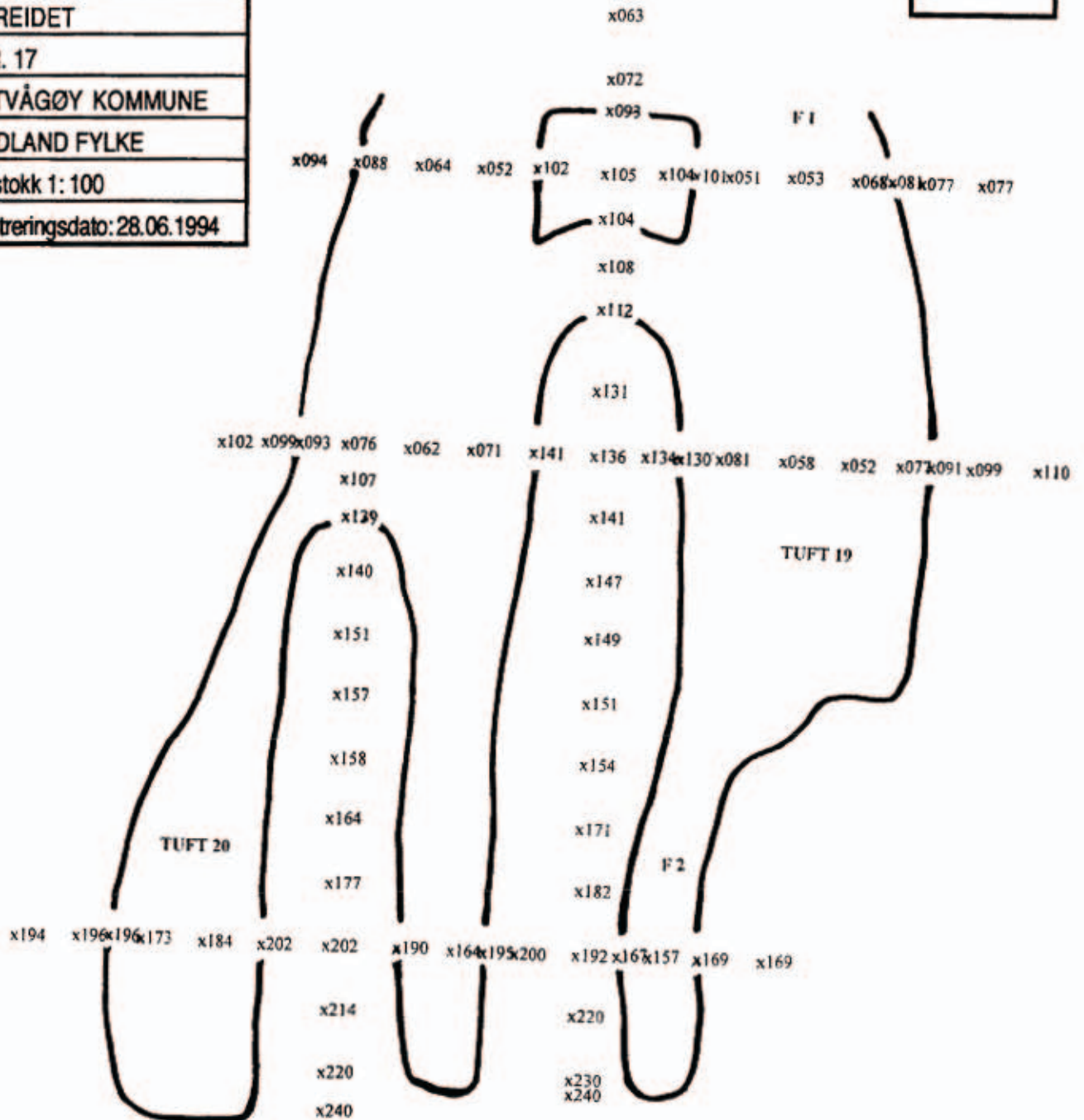
NAUST NR. 18
ØK- reg. 3155 08 R12
HOL
G.NR. 68
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 01.07.1994

Høyde over gresskant:	1,56 m
Avstand gresskant:	11,0 m
Høyde over blæretang:	2,82 m
Avstand blæretang:	26,7 m
Antatt indre lengde:	15,0 m
Antatt indre bredde:	4,2 m
Voll av: overtorvet tørmur	

NAUST NR. 19 OG 20
ØK-reg. 3155 06 X3
STOREIDET
G.NR. 17
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 28.06.1994

TUFT 19		TUFT 20
	Høyde over gresskant:	2,25 m
	Avstand gresskant:	5,9 m
	Høyde over blæretang:	3,01 m
	Avstand blæretang:	12,5 m
Antatt indre lengde F1: min 2,5 m	Antatt indre lengde fase 2:	12,0 m
Antatt indre bredde F2: 2,5 m	Antatt indre bredde fase 2:	2,7 m
		Antatt indre lengde: max 9,3 m/min 8,7 m
		Antatt indre bredde: 2,6 m
Voll av: torv og stein	Voll av: overtorvet tørrmur	Voll av: torv og stein

NAUST NR. 21

ØK- reg. 3155 08 R10

HOL

G.NR. 68

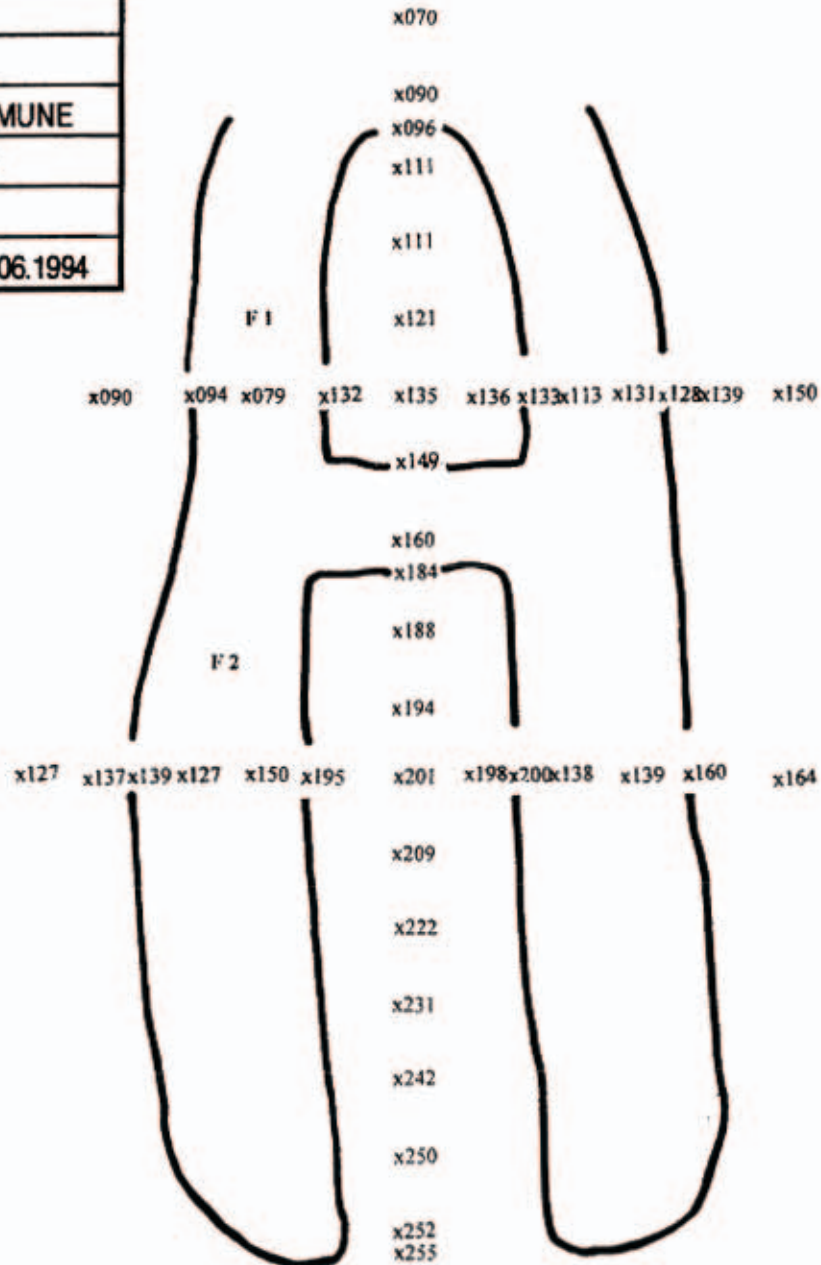
VESTVÅGØY KOMMUNE

NORDLAND FYLKE

Målestokk 1: 100

Registreringsdato: 30.06.1994

24

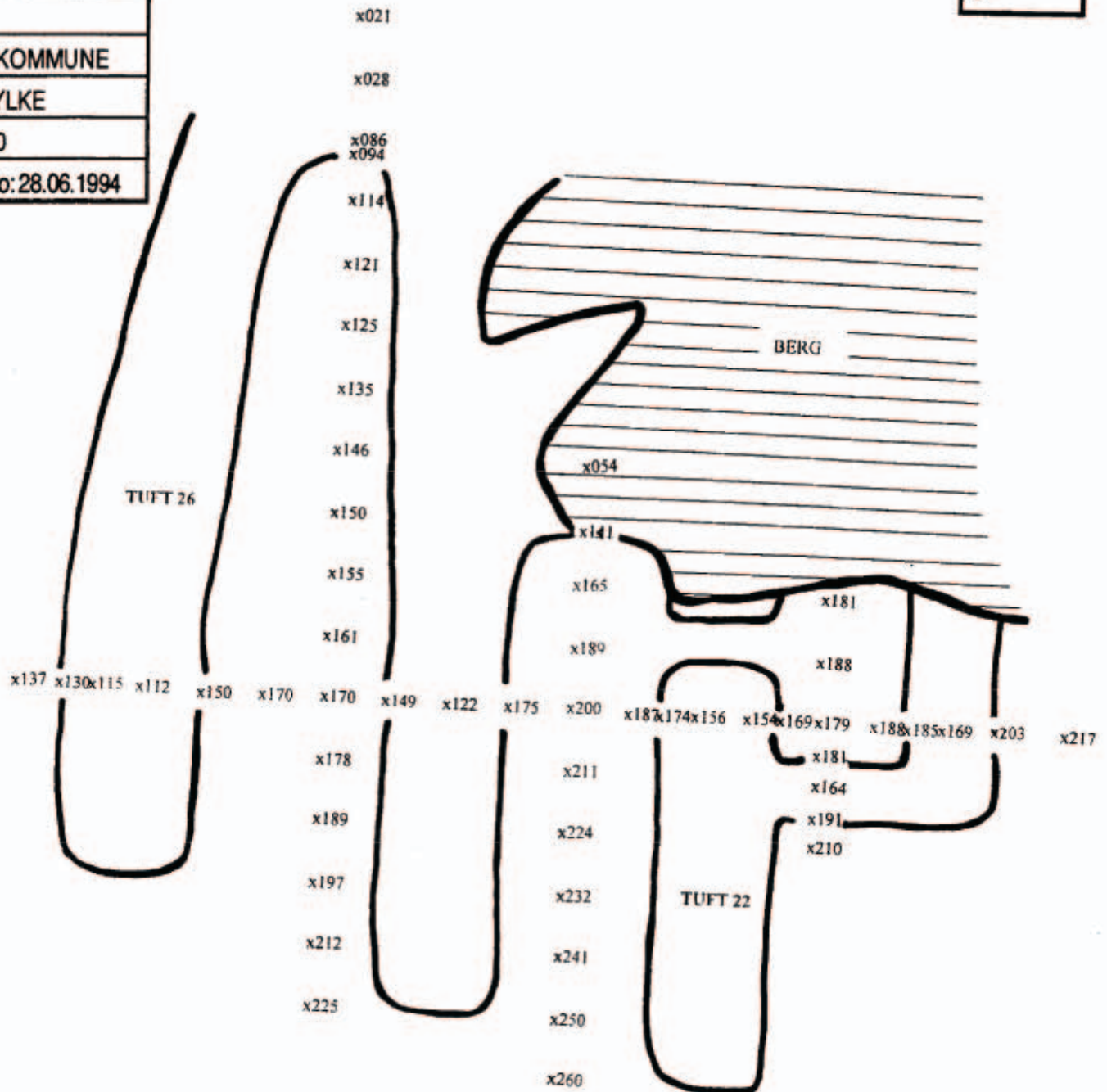

Høyde over gresskant:	1,07 m
Avstand gresskant:	14,2 m
Høyde over blæretang:	3,05 m
Avstand blæretang:	24,7 m

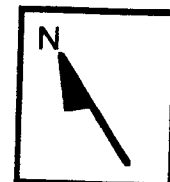
Antatt indre lengde fase 1:	2,9 m	Antatt indre lengde fase 2:	8,9 m
Antatt indre bredde fase 1:	2,9 m	Antatt indre bredde fase 2:	3,0 m
Voll av: torv og stein		Voll av: torv og stein	

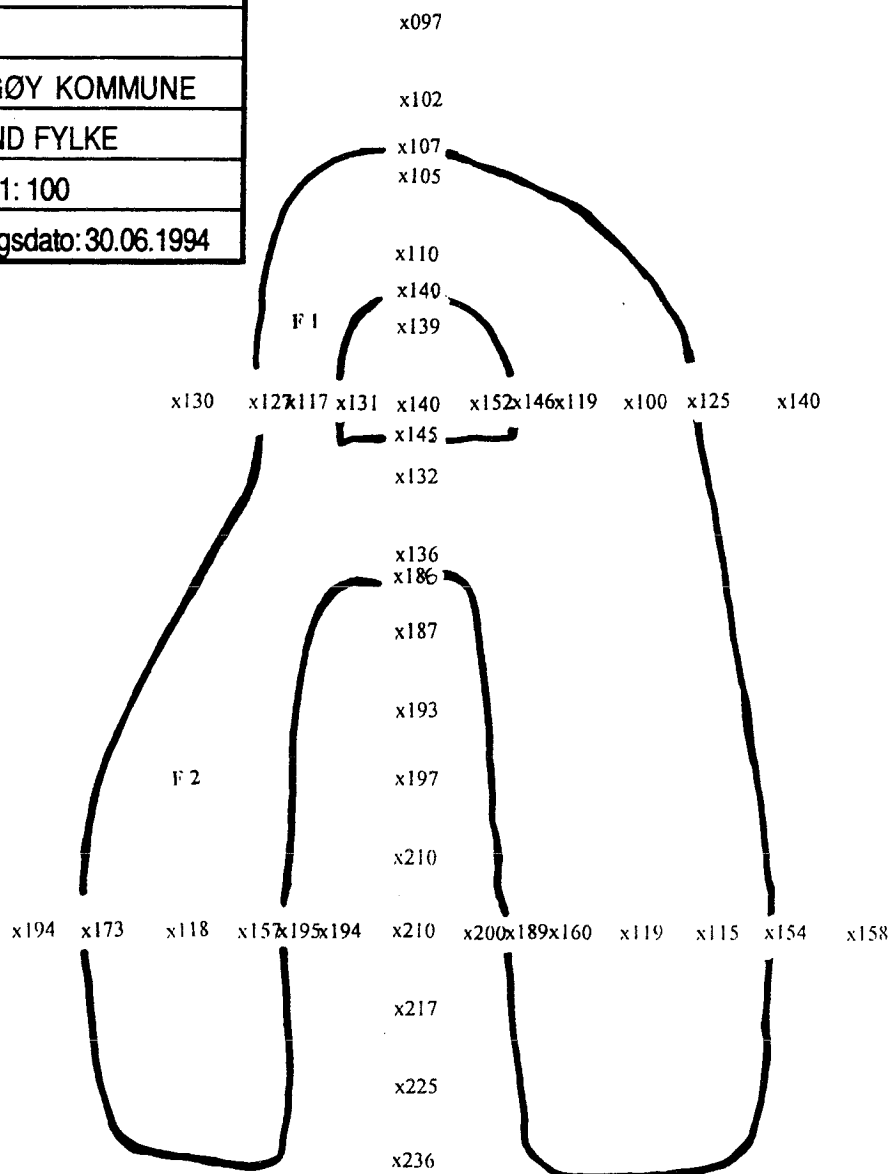
VAIST NR. 22 OG 26
ØK-reg. 3155 06 R6
STØREIDET
S.NR. 17
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 28.06.1994

TUFT 22:		TUFT 26:	
Høyde over gresskant:	1,92 m	Høyde over gresskant:	2,27 m
Avstand gresskant:	10,2 m	Avstand gresskant:	11,2 m
Høyde over blæretang:	3,10 m	Høyde over blæretang:	3,45 m
Avstand blæretang:	20,5 m	Avstand blæretang:	21,5 m
Antatt indre lengde:	max 9,4 m/ min 8,5 m	Antatt indre lengde:	max 13,8 m/ min 12,0 m
Antatt indre bredde:	2,6 m	Antatt indre bredde:	3,5 m
Voll av: torv og stein		Voll av: torv og stein	

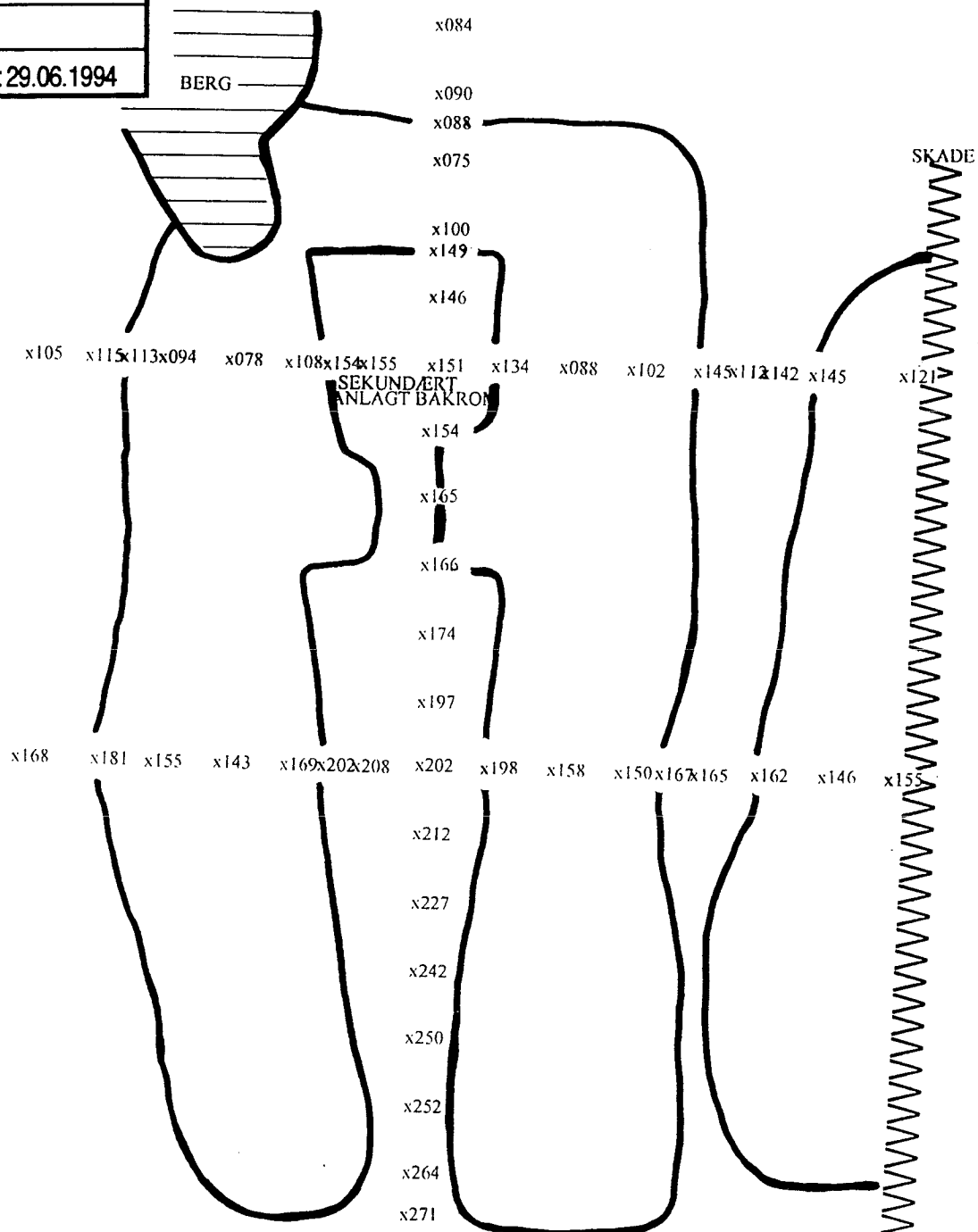
NAUST NR. 23
ØK- reg. 3155 O8 R10
HOL
G.NR. 68
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 30.06.1994

Høyde over gresskant:	1,24 m		
Avstand gresskant:	11,0 m		
Høyde over blæretang:	3,14 m		
Avstand blæretang:	17,3 m		
Antatt indre lengde fase 1:	3,0 m	Antatt indre lengde fase 2:	8,0 m
Antatt indre bredde fase 1:	2,4 m	Antatt indre bredde fase 2:	3,6 m
Voll av: torv og stein		Voll av: overtorvet tørrmur	

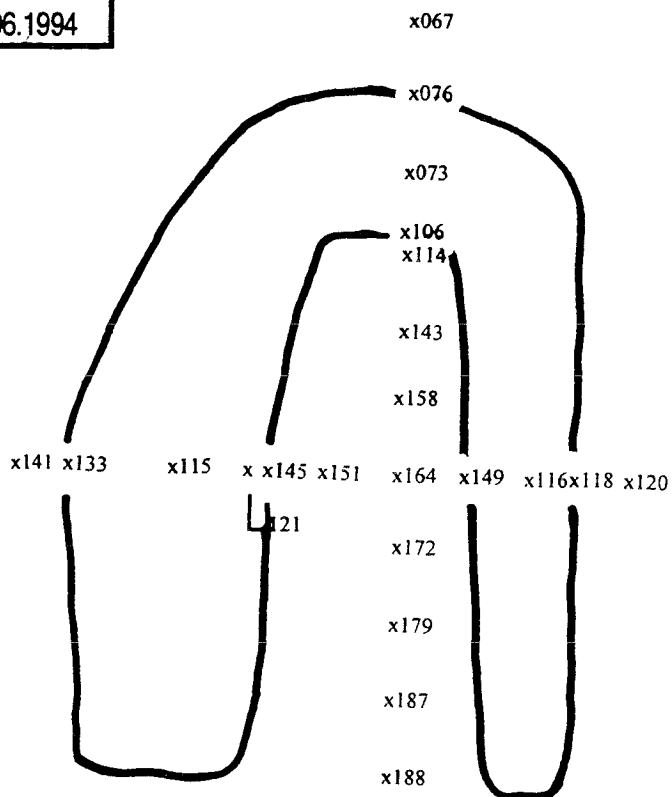
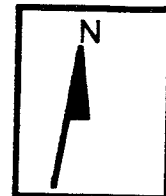
NAUST NR. 24
ØK- reg. 3155 O6 R1
STOREIDET
G.NR. 17
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 29.06.1994

27

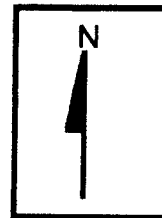

Høyde over gresskant:	1,97 m
Avstand gresskant:	20,6 m
Høyde over blæretang:	3,29 m
Avstand blæretang:	35,4 m
Antatt indre lengde: max 16,0 m inkl. bakrom/ min 9,8 m	
Antatt indre bredde:	3,6 m
Voll av: torv og stein	

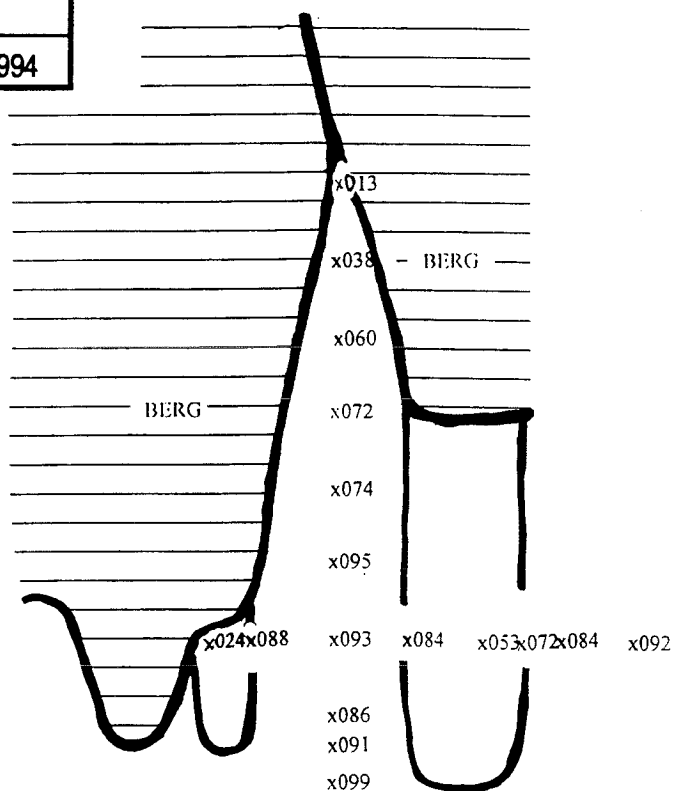
NAUST NR. 25
ØK-reg. 3155 O6 R1
STOREIDET
G.NR. 17
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 29.06.1994

Høyde over gresskant:	1,29 m
Avstand gresskant:	15,1 m
Høyde over blæretang:	3,43 m
Avstand blæretang:	32,8 m
Antatt indre lengde:	7,4 m
Antatt indre bredde:	3,0 m
Voll av: overtorvet tørmur	

NAUST NR. 27
ØK- reg. 3155 O6 R1
STOREIDET
G.NR. 17
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 29.06.1994

Høyde over gresskant:	1,69 m
Avstand gresskant:	14,6 m
Høyde over blæretang:	3,53 m
Avstand blæretang:	30,3 m
Antatt indre lengde:	max 7,5/ min 6,8 m
Antatt indre bredde:	1,7 m
V- voll av: overtorvet enkel steinrekke	
Ø- voll av: overtorvet tørrmur	

NAUST NR. 28

ØK- reg. -

HOL

G.NR. 68

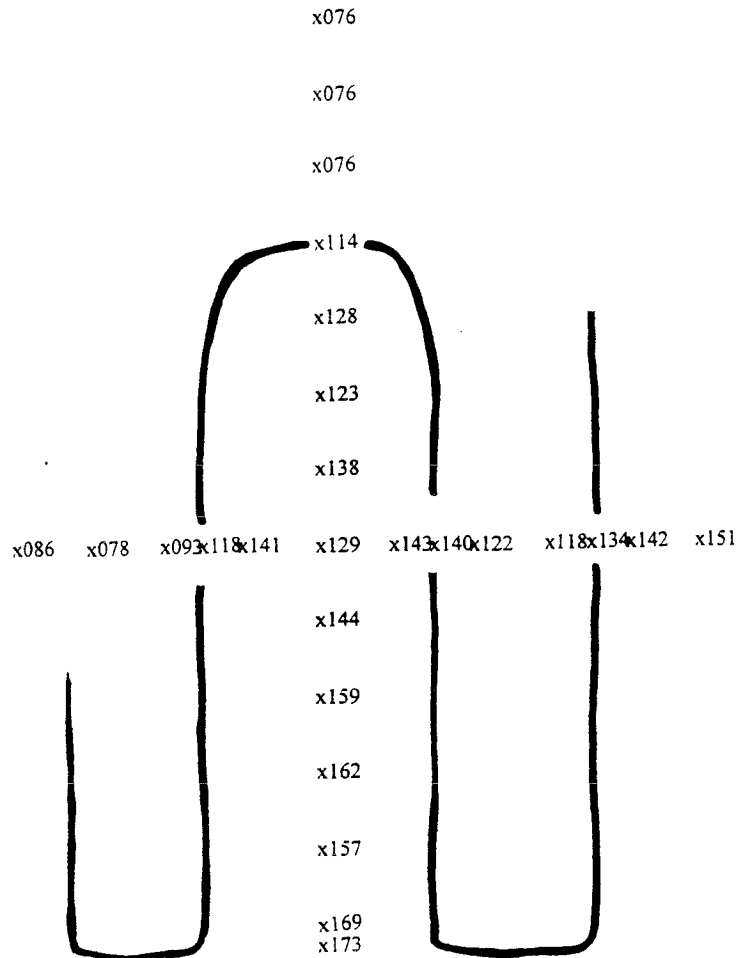
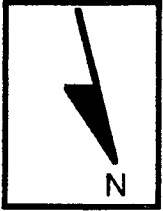
VESTVÅGØY KOMMUNE

NORDLAND FYLKE

Målestokk 1: 100

Registreringsdato: 18.06.1994

30

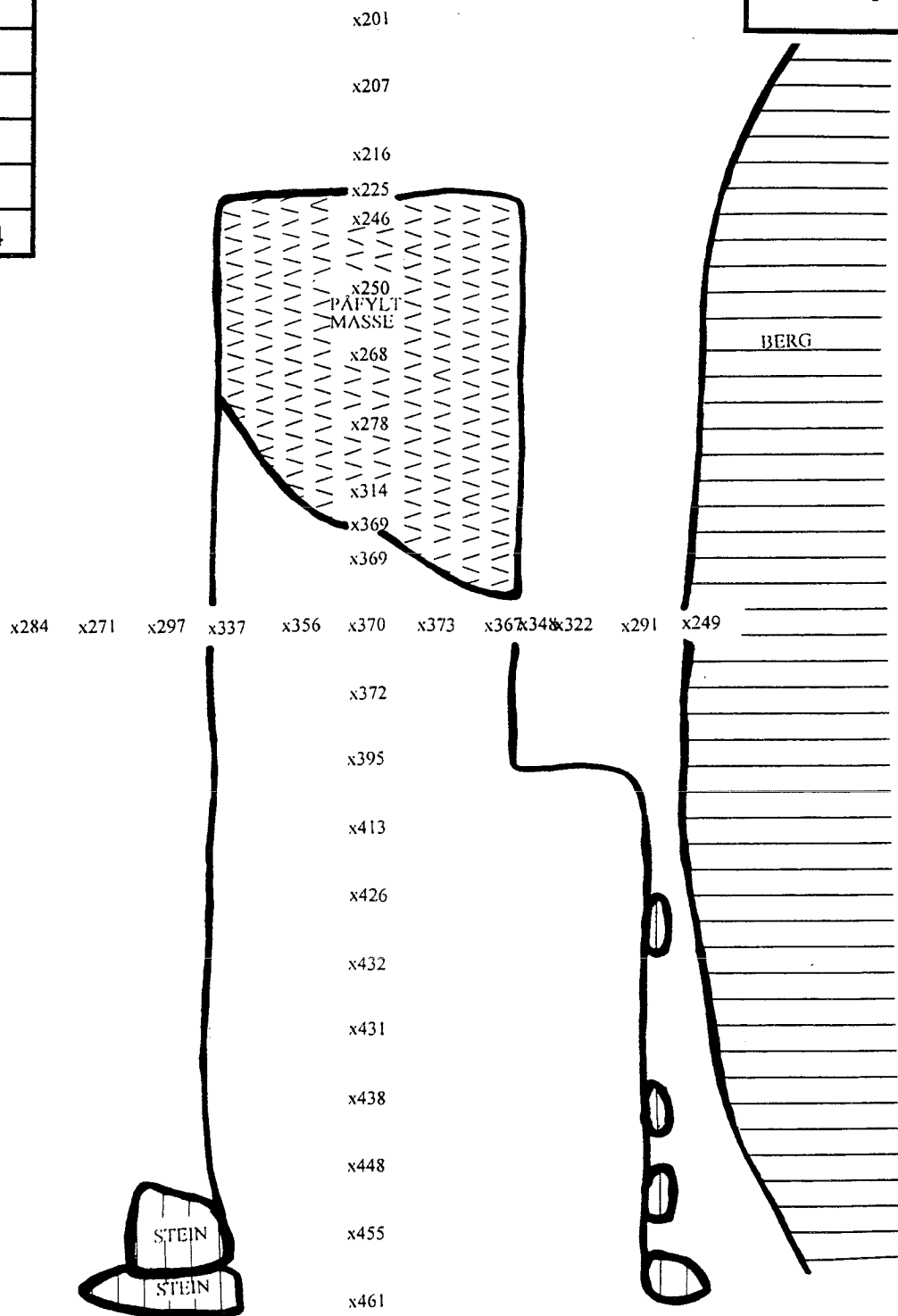
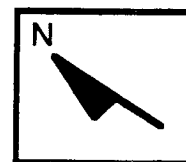

Høyde over gresskant:	2,51 m
Avstand gresskant:	11,1 m
Høyde over blæretang:	3,69 m
Avstand blæretang:	26,6 m
Antatt indre lengde:	10,0 m
Antatt indre bredde:	3,3 m
Voll av: torv og stein	

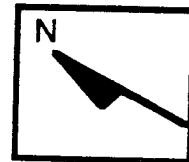
BUKSNESFJORDEN ISOBAS 7

NAUST NR. 29
ØK- reg. 3155 P10 R4
RAMSVIK
G.NR. 65
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 25.06.1994

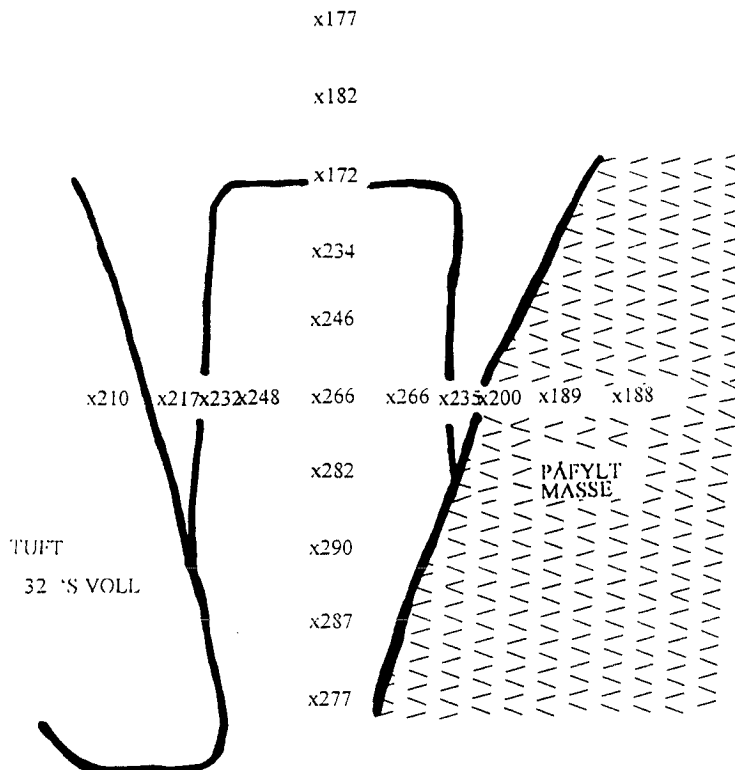
32

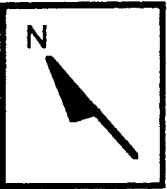
Høyde over gresskant:	0,08 m
Avstand gresskant:	2,0 m
Høyde over blæretang:	2,06 m
Avstand blæretang:	20,0 m
Antatt indre lengde:	max 16,5 / min 8,5 m
Antatt indre bredde:	max 6,0 m/ min 4,5 m
Voll av:	delvis overtorvet tørmur

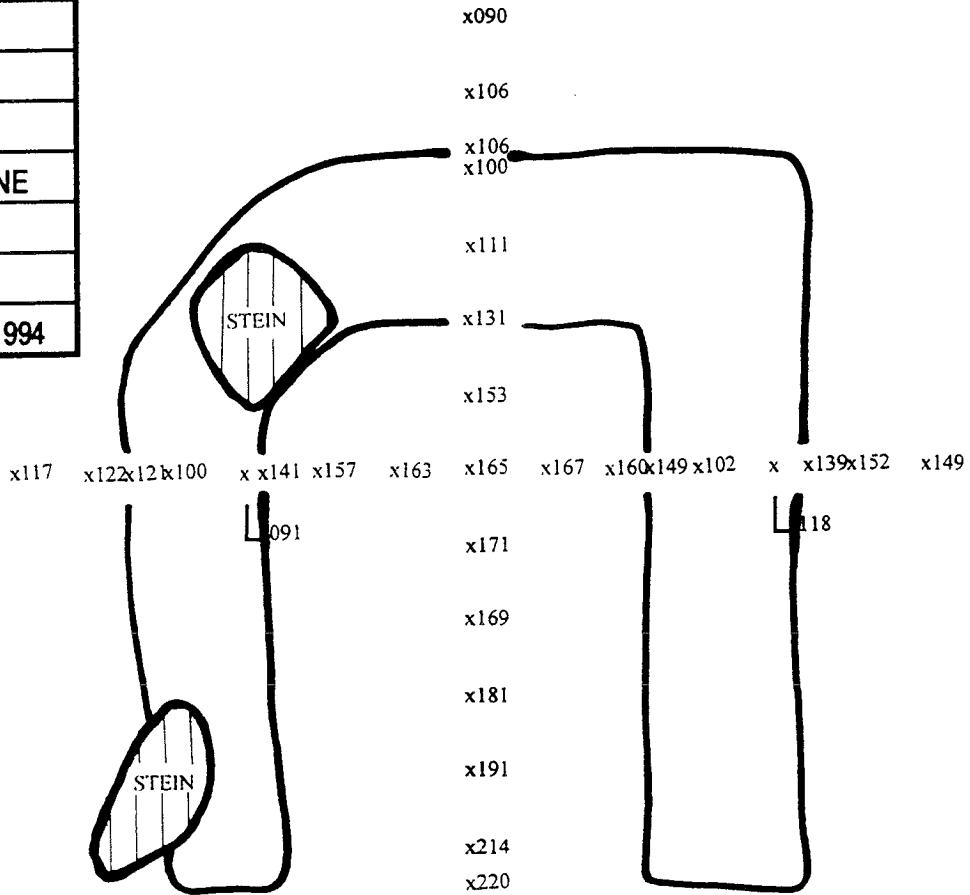
NAUST NR. 30
ØK-reg. 3155 P10 R4
RAMSVIK
G.NR. 65
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 25.06.1994

Høyde over gresskant:	1,88 m
Avstand gresskant:	15,7 m
Høyde over blæretang:	2,10 m
Avstand blæretang:	30,6 m
Antatt indre lengde:	min. 7,3 m
Antatt indre bredde:	3,4 m
Vull av: overtorvet enkel steinrekke	

NAUST NR. 31
ØK- reg. 3155 P10 X1
RAMSVIK
G.NR. 65
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 25.06.1994

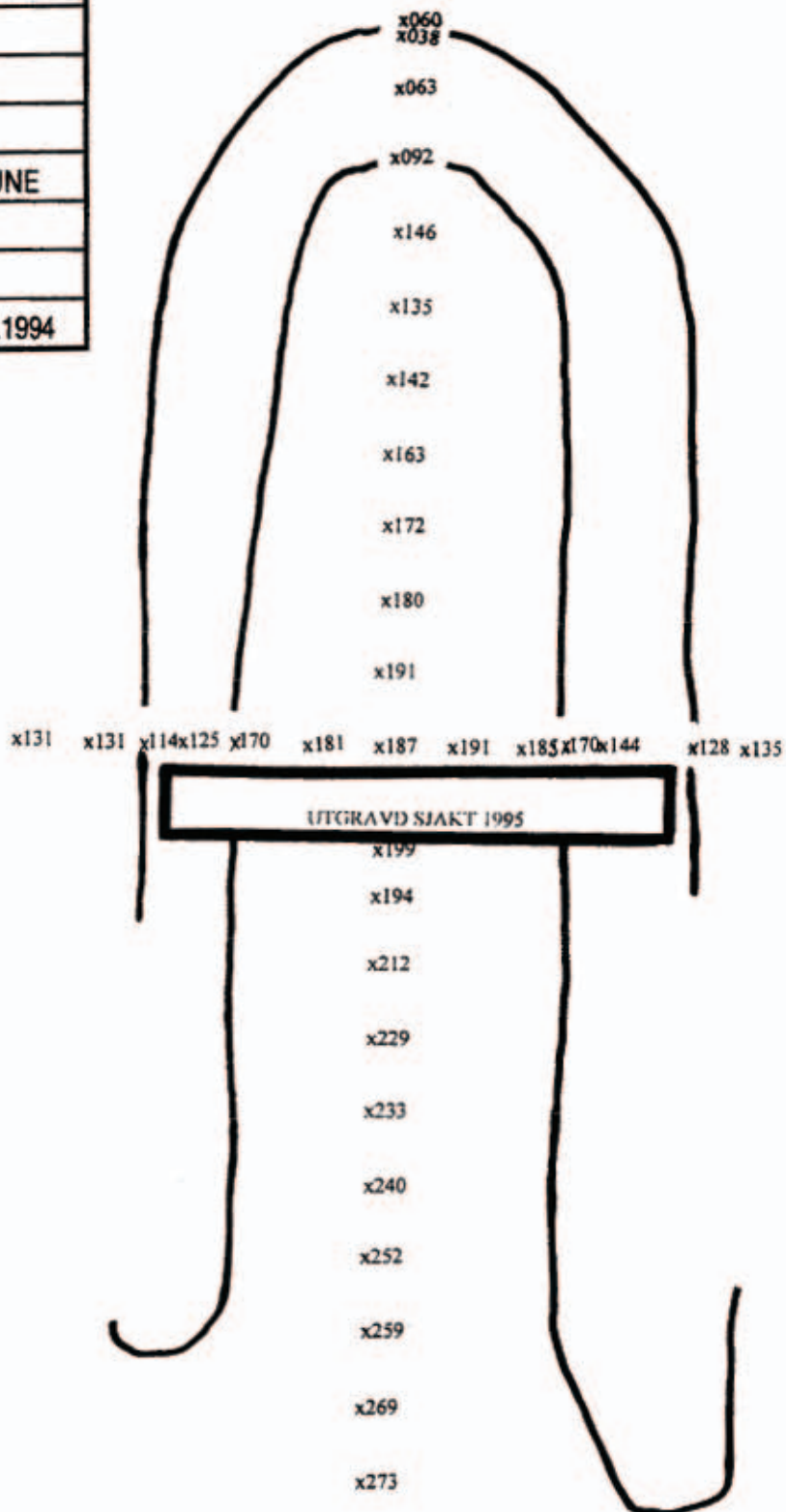

Høyde over gresskant:	0,66 m
Avstand gresskant:	5,4 m
Høyde over blæretang:	2,53 m
Avstand blæretang:	21,4 m
Antatt indre lengde:	7,5 m
Antatt indre bredde:	5,0 m
Voll av: torv og stein	

NAUST NR. 32
ØK- reg. 3155 P10 R4
RAMSVIK
G.NR. 65
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 25.06.1994

35

x070

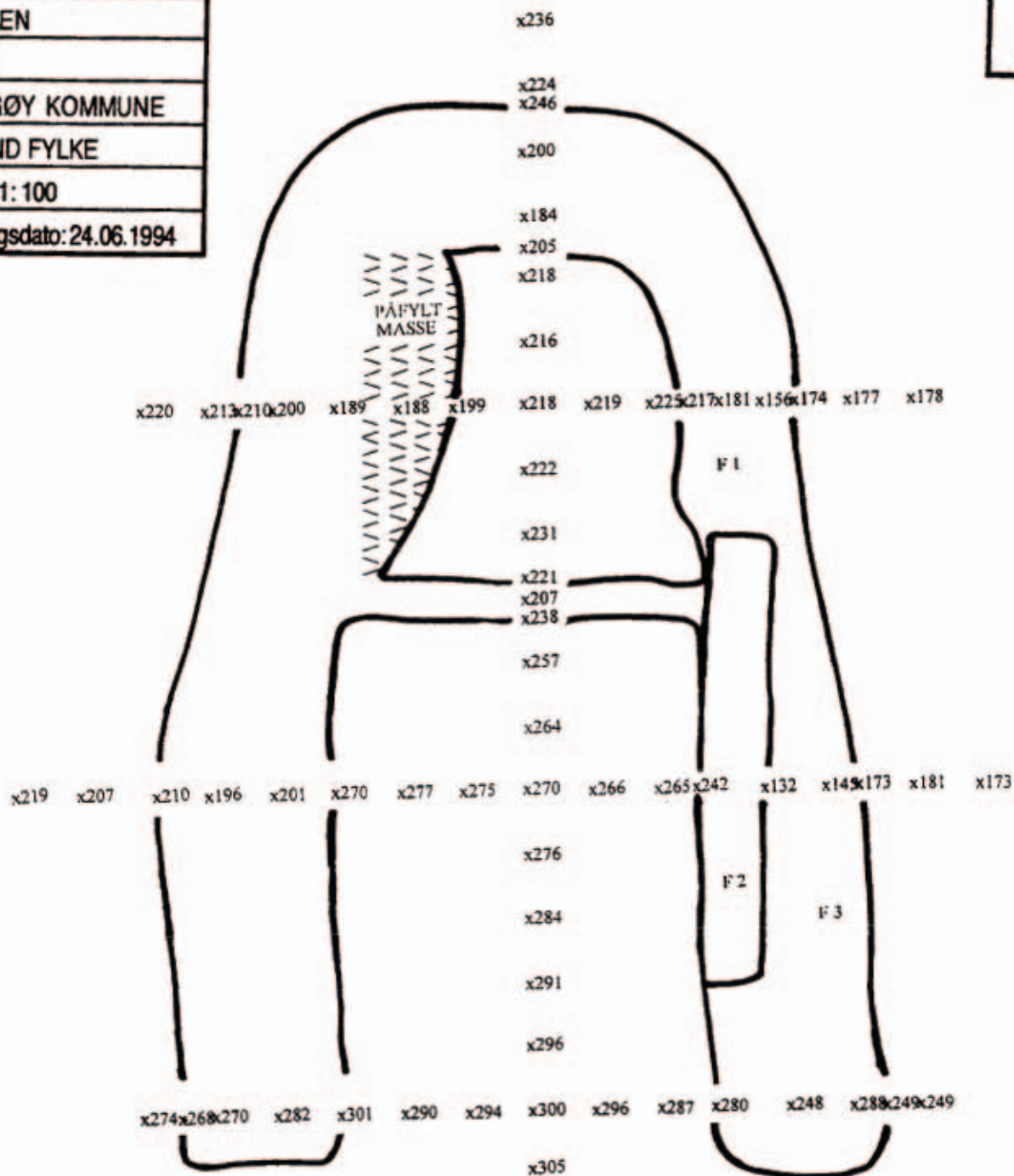

Høyde over gresskant:	2,43 m
Avstand gresskant:	23,6 m
Høyde over blæretang:	4,07 m
Avstand blæretang:	35,5 m
Antatt indre lengde:	19,0 m
Antatt indre bredde:	5,0 m
Voll av: torv og stein	

STORFJORD OG FINNSTADPOLLEN ISOBAS 7

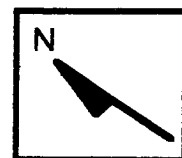

NAUST NR. 33
ØK- reg. 3155 N12 X1
HERTEIGEN
G.NR. 44
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 24.06.1994

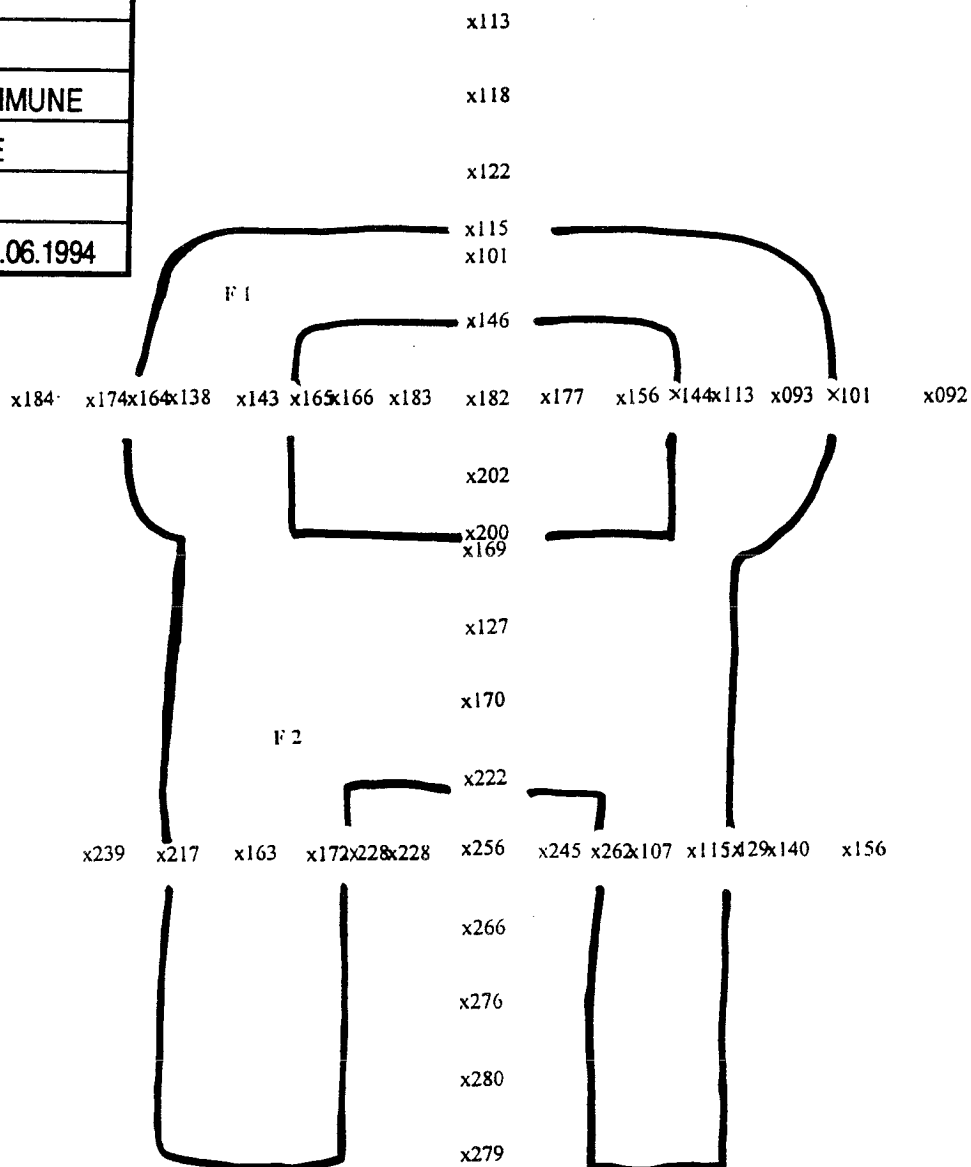

Høyde over gresskant:	0,45 m
Avstand gresskant:	3,8 m
Høyde over blæretang:	1,97 m
Avstand blæretang:	17,3 m

Antatt indre lengde fase 1: min 4,5 m	Antatt indre lengde fase 2: 7,0 m	Antatt indre lengde fase 3: 8,5 m
Antatt indre bredde fase 1: 4,5 m	Antatt indre bredde fase 2: -	Antatt indre bredde fase 3: 5,7 m
Voll av: torv og stein	Voll av: overtorvet tørrmur	Voll av: torv og stein

NAUST NR. 34
ØK-reg. 3155 O12 X2
APNES
G.NR. 56
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 24.06.1994

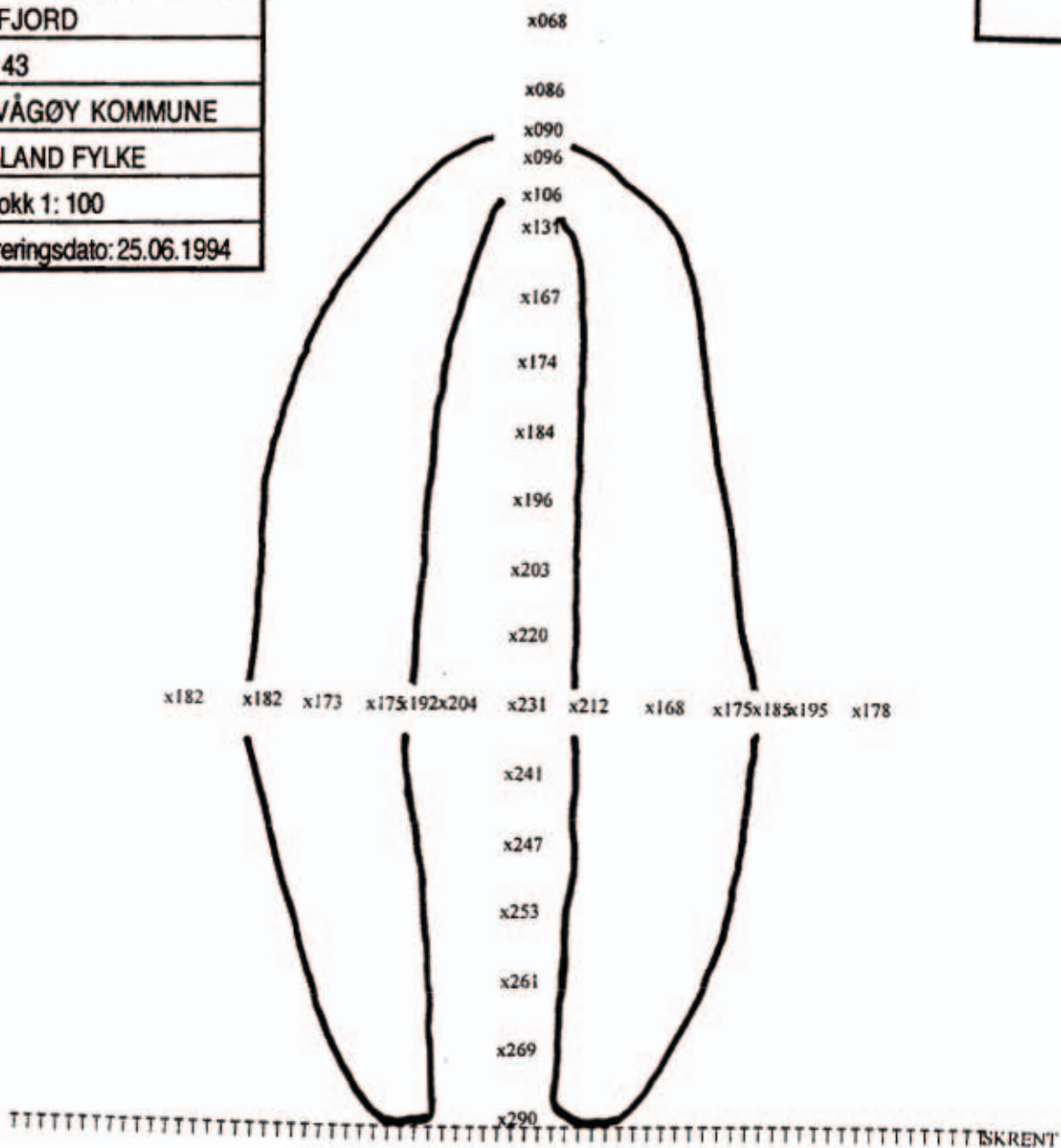
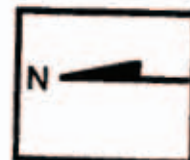

Høyde over gresskant:	0,53 m
Avstand gresskant:	4,0 m
Høyde over blæretang:	2,01 m
Avstand blæretang:	13,0 m

Antatt indre lengde fase 1:	min 3,0 m	Antatt indre lengde fase 2:	4,5 m
Antatt indre bredde fase 1:	5,0 m	Antatt indre bredde fase 2:	3,8 m
Voll av: overtorvet tørmur		Voll av: delvis overtorvet tørmur	

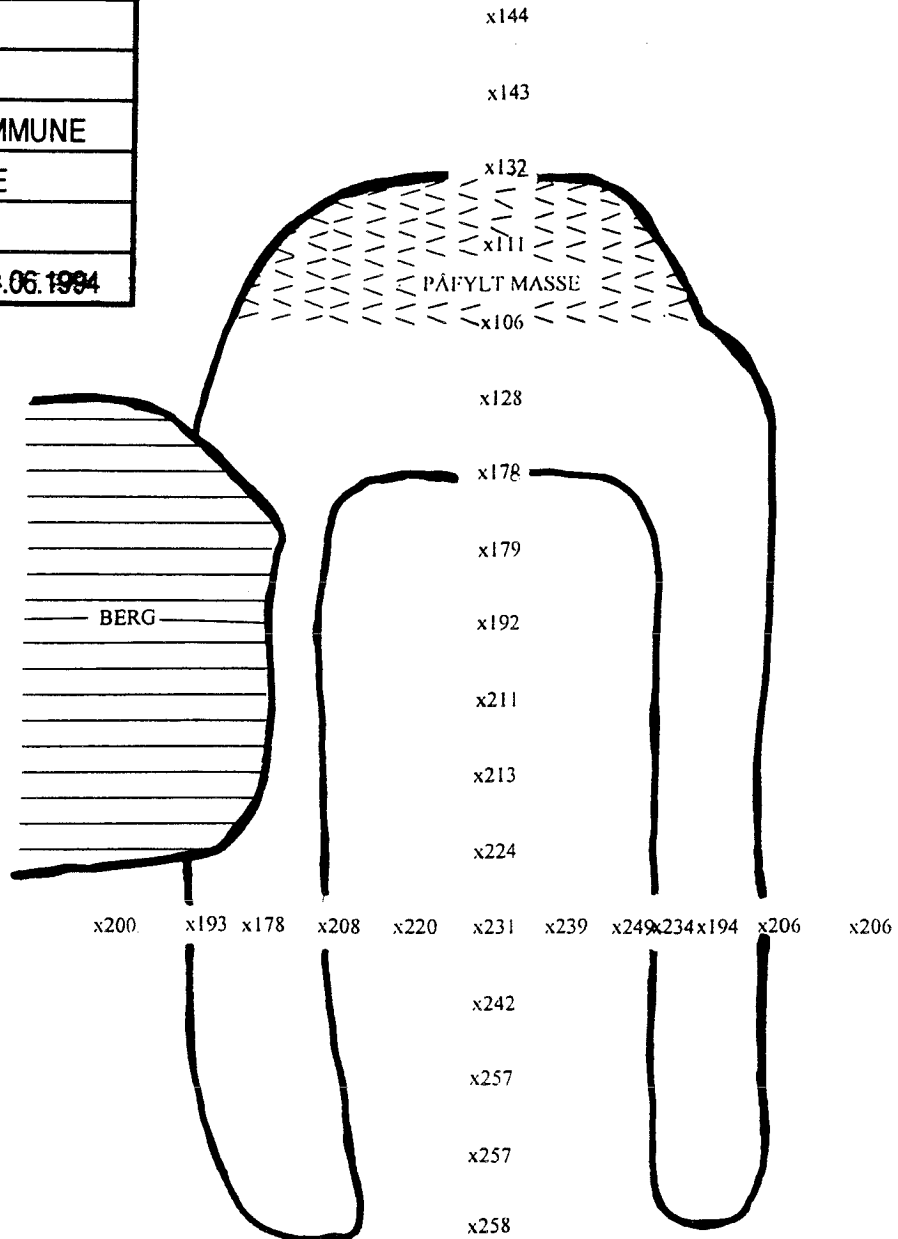
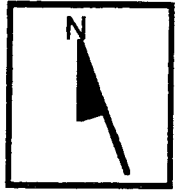
NAUST NR. 35
ØK-reg. 3155 N12 R2
STORFJORD
G.NR. 43
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 25.06.1994

39

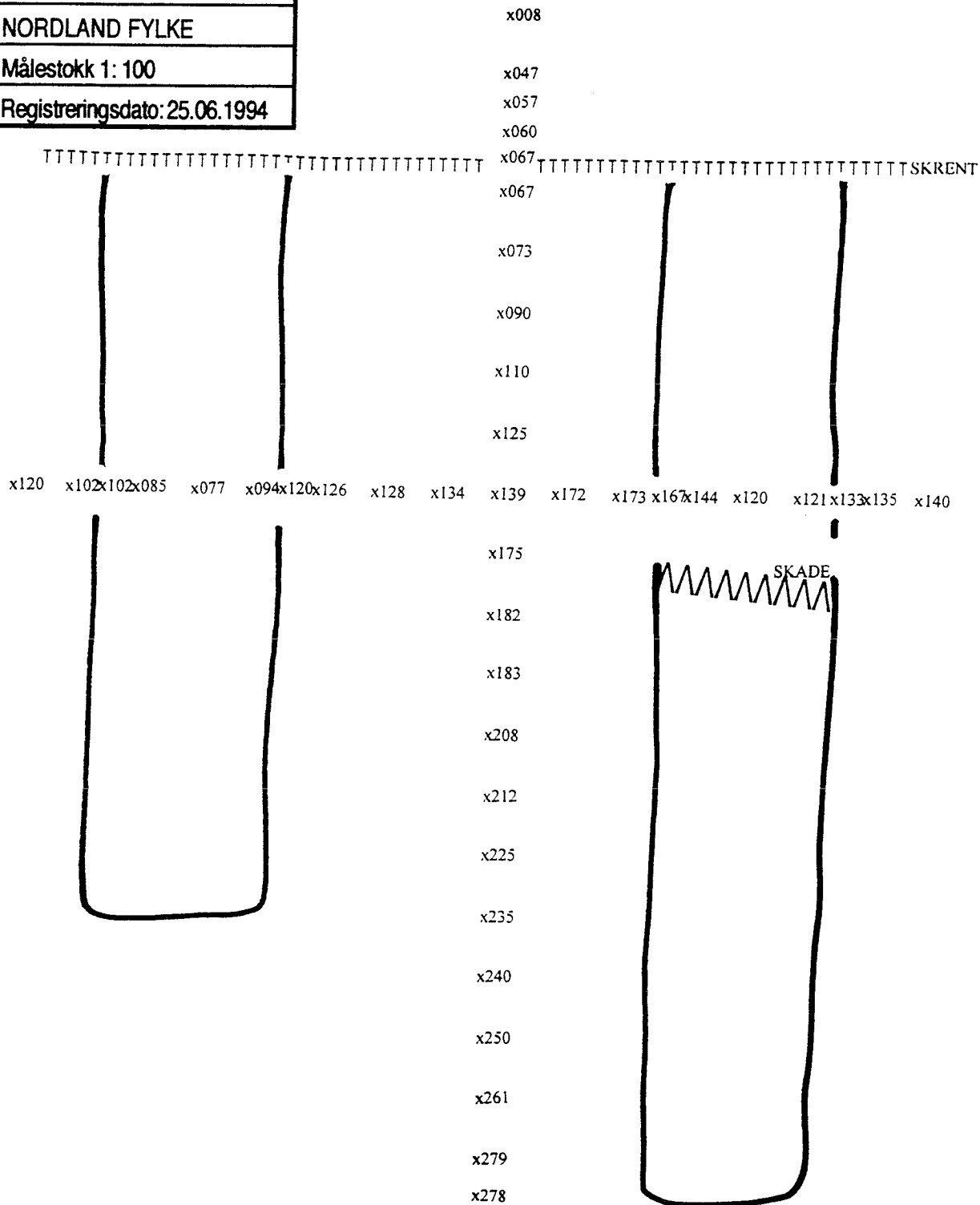
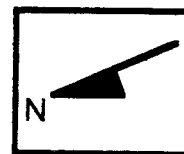
Høyde over gresskant:	1,50 m
Avstand gresskant:	3,7 m
Høyde over blæretang:	3,14 m
Avstand blæretang:	17,1 m
Antatt indre lengde:	14,5 m
Antatt indre bredde:	3,1 m
Voll av: torv	

NAUST NR. 36
ØK-reg. 3155 012 R2
APNES
G.NR. 56
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 24.06.1984

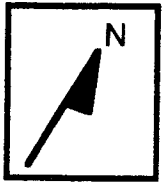
Høyde over gresskant:	1,80 m
Avstand gresskant:	23,0 m
Høyde over blæretang:	3,28 m
Avstand blæretang:	40,0 m
Antatt indre lengde:	11,0 m
Antatt indre bredde:	4,2 m
Voll av: torv og stein	

NAUST NR. 37
ØK- reg. 3155 N12 R2
STORFJORD
G.NR. 43
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 25.06.1994

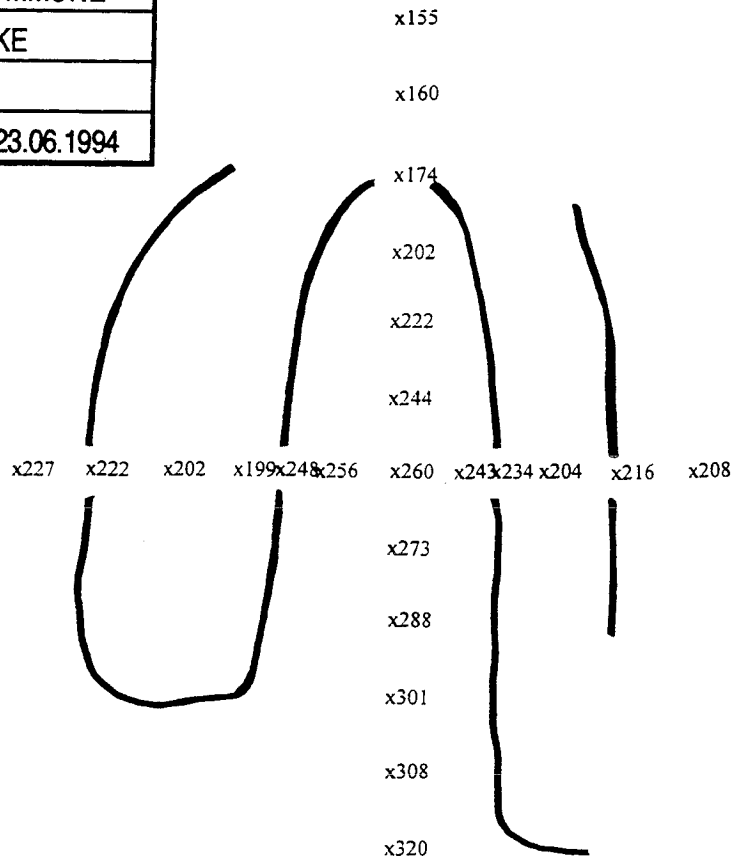

Høyde over gresskant:	1,42 m
Avstand gresskant:	6,4 m
Høyde over blæretang:	3,47 m
Avstand blæretang:	26,4 m
Antatt indre lengde:	max 17,0 m/ min 12,5 m
Antatt indre bredde:	6,7 m
Voll av: overtorvet tørmur. Usikkert som naust	

TANGSTADPOLLEN OG STEINSFJORDEN ISOBAS 5-6

NAUST NR. 38
ØK- reg. 3155 J4 R1
MÆRVOLL
G.NR. 87
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 23.06.1994

Høyde over gresskant:	-
Avstand gresskant:	-
Høyde over blæretang:	1,18 m
Avstand blæretang:	18,8 m
Antatt indre lengde:	max 9,0 m/ min 6,5 m
Antatt indre bredde:	3,7 m
Voll av: torv og stein	

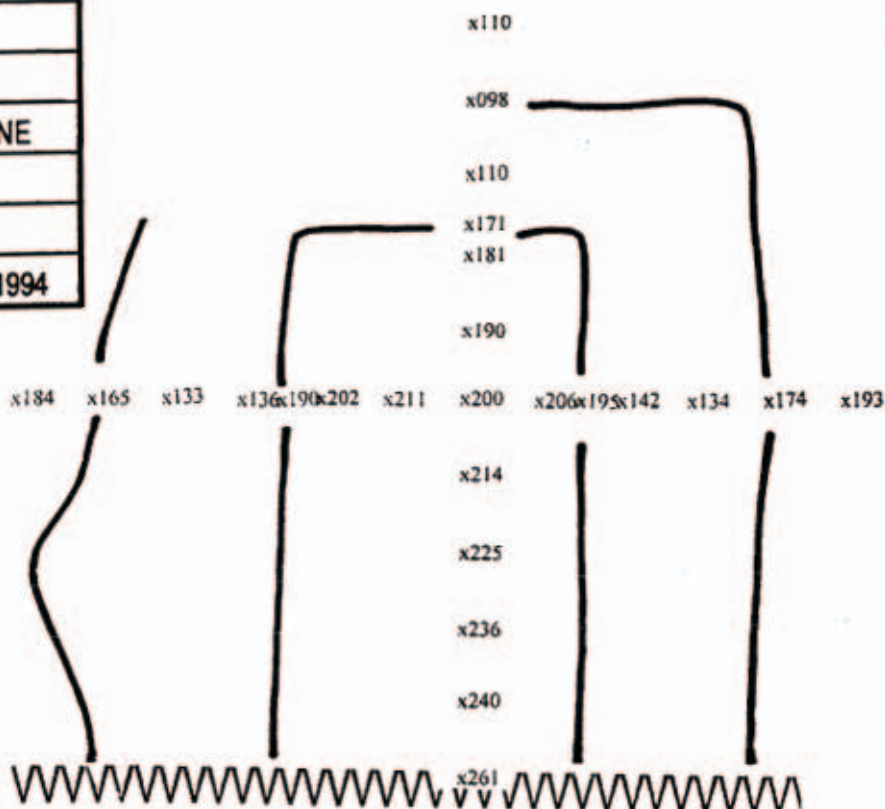
NAUST NR. 39
ØK- reg. 3155 J6 R2
ELLTOFT
G.NR. 77
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 23.06.1994

Høyde over gresskant:	1,19 m
Avstand gresskant:	35,6 m
Høyde over blæretang:	1,81 m
Avstand blæretang:	90,0 m
Antatt indre lengde:	15,0 m
Antatt indre bredde:	4,3 m
Voll av: overtorvet tørmur	

NAUST NR. 40
ØK-reg. 3155 H6 X1
MÆRVOLL
G.NR. 83
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 23.06.1994

Høyde over gresskant:	1,75 m
Avstand gresskant:	3,4 m
Høyde over blæretang:	2,48 m
Avstand blæretang:	13,0 m
Antatt indre lengde:	min 7,5 m
Antatt indre bredde:	4,5 m
Voll av: overtorvet tørmur	

NAUST NR. 41

ØK-reg. 3155 J4 R1

MÆRVOLL

G.NR. 83

VESTVÅGØY KOMMUNE

NORDLAND FYLKE

Målestokk 1: 100

Registreringsdato: 23.06.1994

46

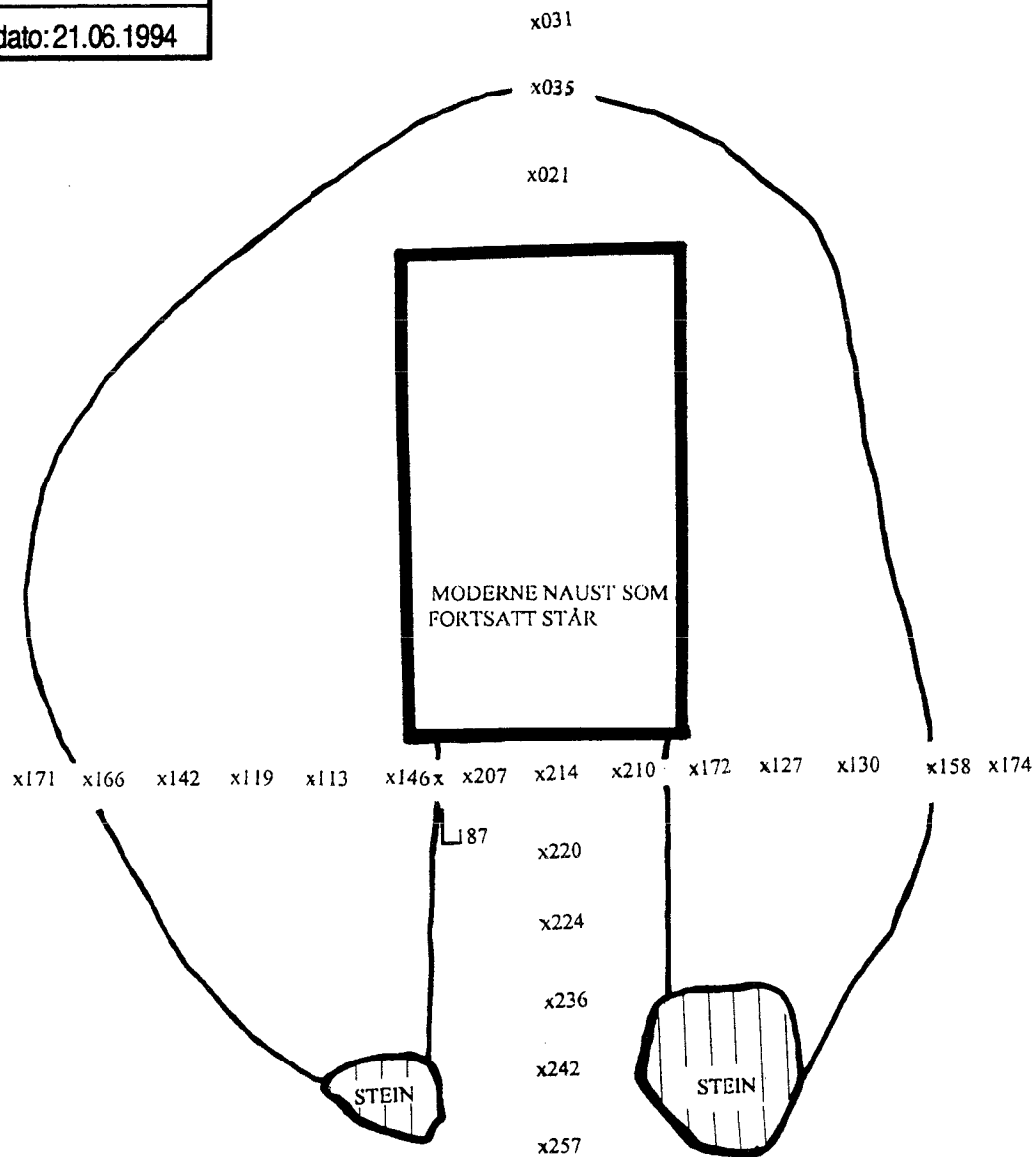
SKADET AV VEI

	Høyde over gresskant:	-	
	Avstand gresskant:	-	
	Høyde over blæretang:	2,49 m	
	Avstand blæretang:	16,8 m	
Antatt indre lengde fase 1:	min 12,5 m	Antatt indre lengde fase 2:	14,5 m
Antatt indre bredde fase 1:	-	Antatt indre bredde fase 2:	3,7 m
Voll av: overtorvet tørrmur		Voll av: overtorvet tørrmur	

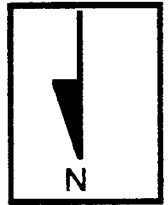
INDRE OG YTRE BORGEPOLLEN ISOBAS 7

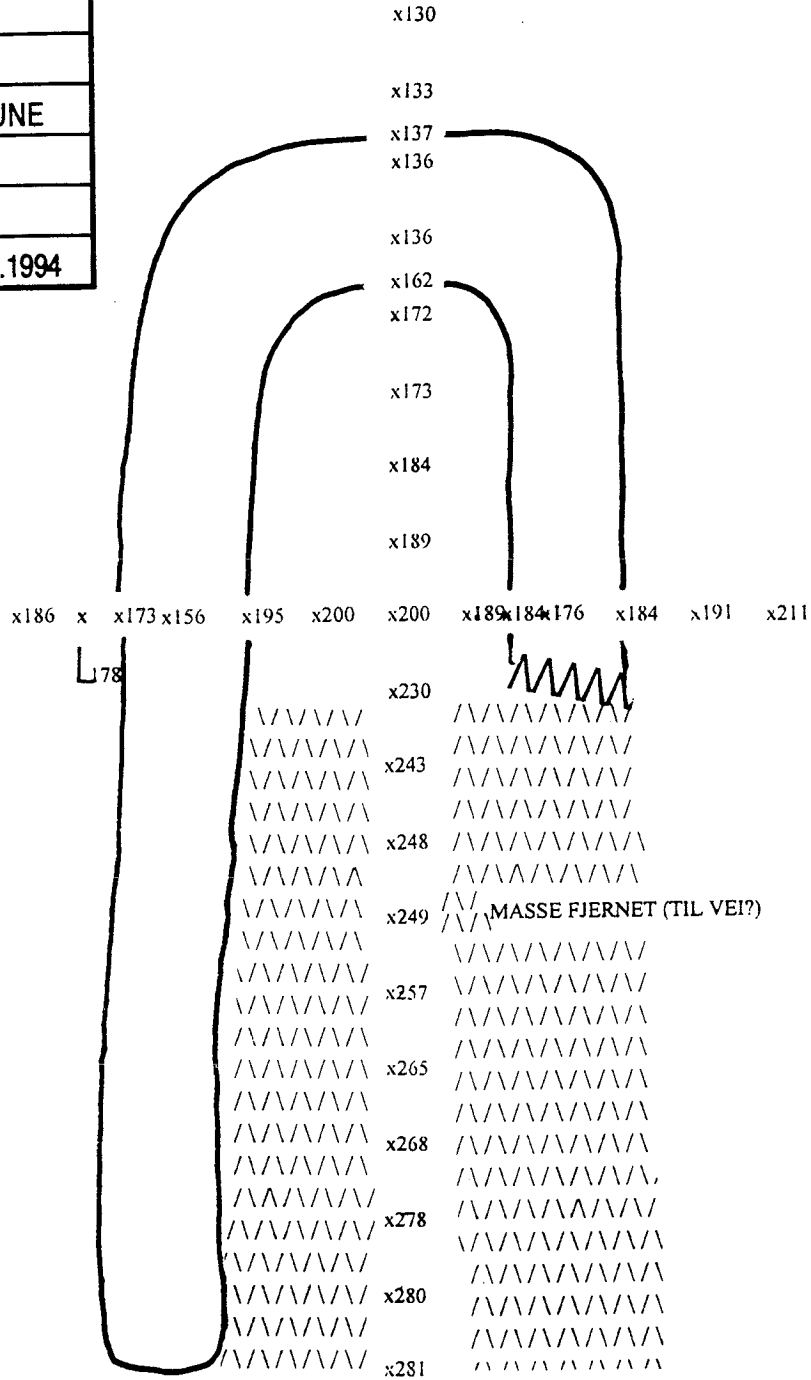
NAUST NR. 42
ØK- reg. 3155 J10 R1
BORG
G.NR. 93
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 21.06.1994

Høyde over gresskant:	0,61 m
Avstand gresskant:	3,8 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	12,0 m
Antatt indre bredde:	3,0 m
Voll av: torv og stein	

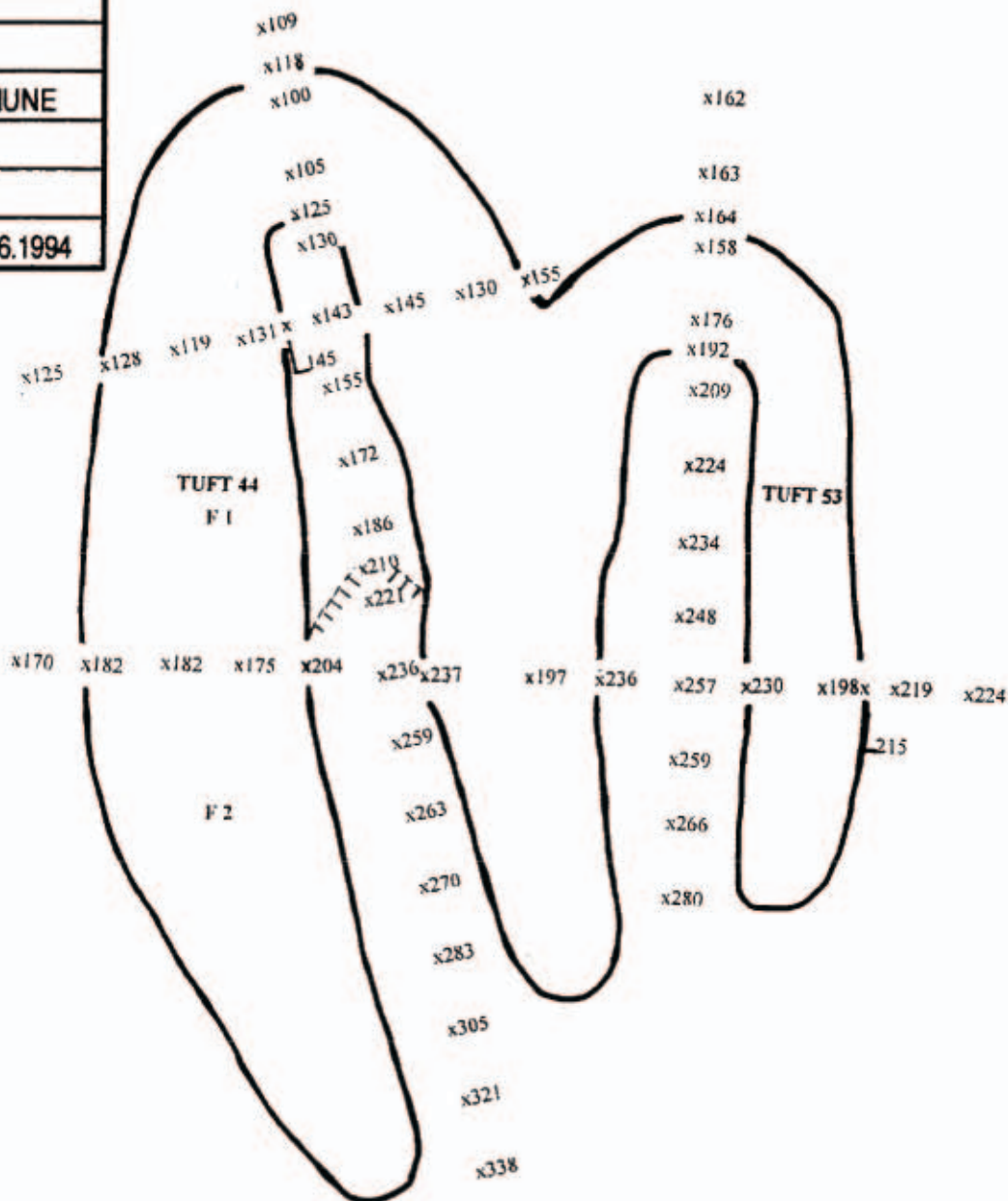
NAUST NR. 43
ØK- reg. 3155 J11 R2
RYSTAD
G.NR. 94
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 23.06.1994

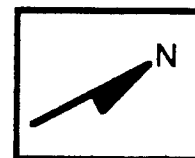
Høyde over gresskant:	0,80 m
Avstand gresskant:	14,0 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	15,0 m
Antatt indre bredde:	3,6 m
Voll av: torv	

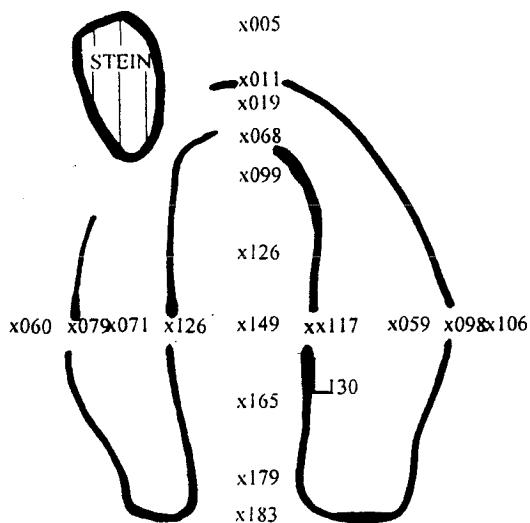
NAUST NR. 44 OG 53
ØK-reg. 3155 J11 R3
RYSTAD
G.NR. 94
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 23.06.1994

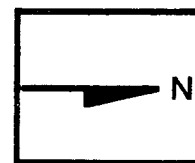
TUFT 44		TUFT 53:
	Høyde over gresskant: 0,95 m	Høyde over gresskant: 1,58 m
	Avstand gresskant: 7,3 m	Avstand gresskant: 10,3 m
	Høyde over blæretang: -	Høyde over blæretang: -
	Avstand blæretang: -	Avstand blæretang: -
Antatt indre lengde F1: 12,5 m	Antatt indre lengde F2: 6,5 m	Antatt indre lengde: 8,0 m
Antatt indre bredde F1: 2,8 m	Antatt indre bredde F2: 2,8 m	Antatt indre bredde: 2,6 m
Voll av: torv og stein	Voll av: torv og stein	Voll av: torv og stein

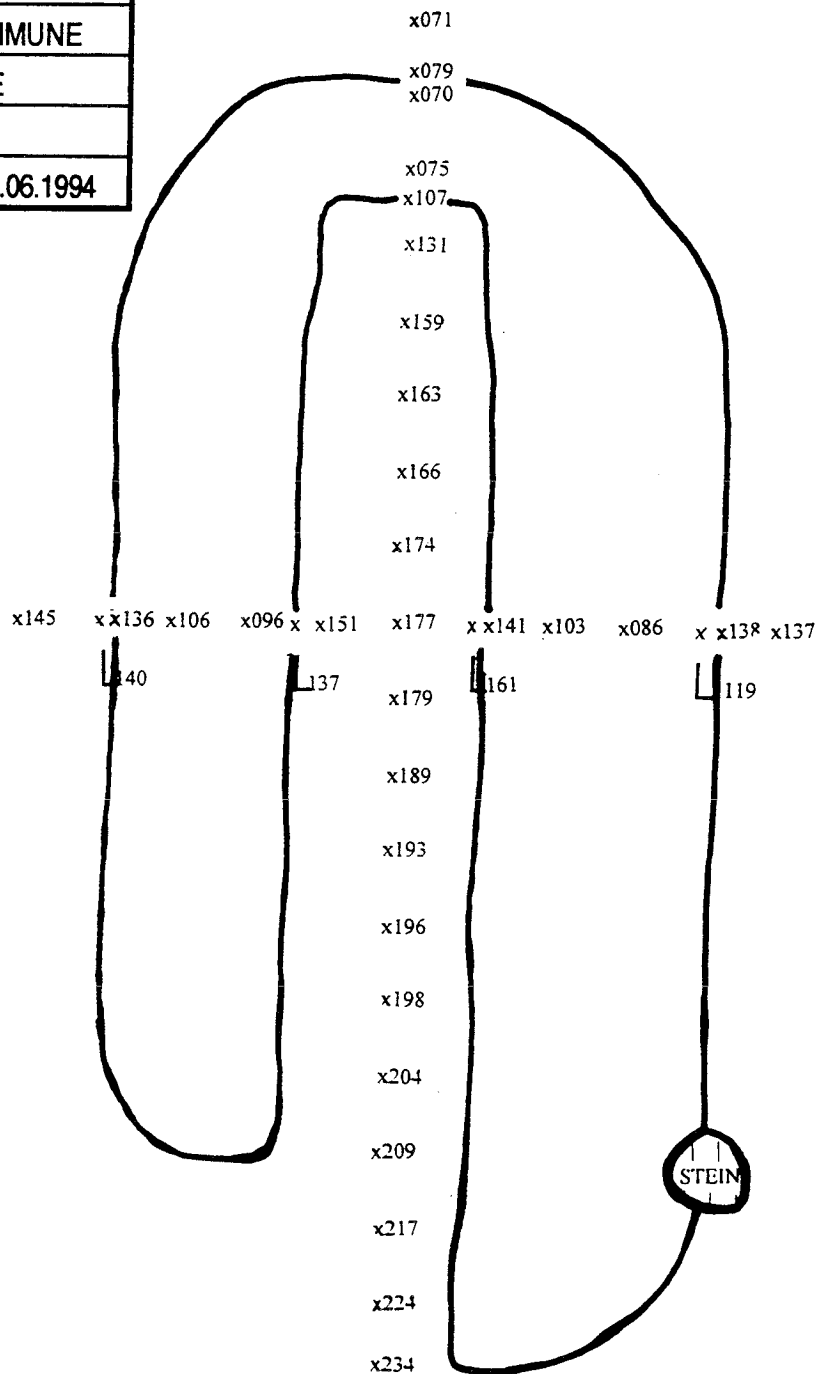
NAUST NR. 45
ØK-reg. 3155 J10 R1
BORG
G.NR. 93
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 21.06.1994

Høyde over gresskant:	1,19 m
Avstand gresskant:	5,4 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	6,1 m
Antatt indre bredde:	1,9 m
Voll av: overtorvet tørmur	

NAUST NR. 46
ØK- reg. 3155 H12 R2
BØSTAD
G.NR. 92
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 16.06.1994

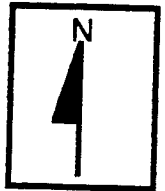

Høyde over gresskant:	1,19 m
Avstand gresskant:	7,5 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde: max 15,2 m/ min 12,5 m	
Antatt indre bredde:	3,0 m
Voll av: torv og stein	

NAUST NR. 47
ØK-reg. 3155 J12 R2
LI
G.NR. 97
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 21.06.1994

53

x124

x121

x120

x128

x154

x161

x169

x181

x188

x192 x180

x154

xx188

x204

x190

x161

x130

x159

x169

x171

x221

x224

x232

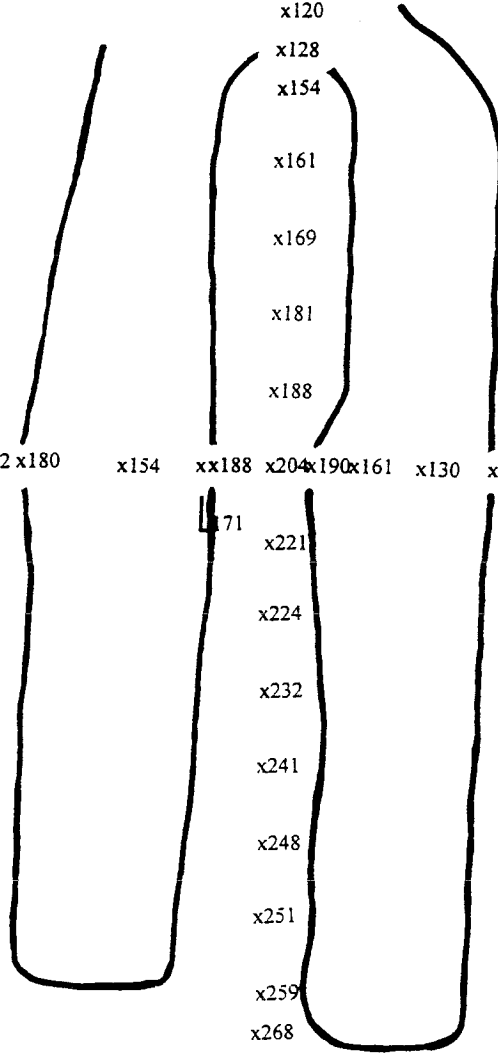
x241

x248

x251

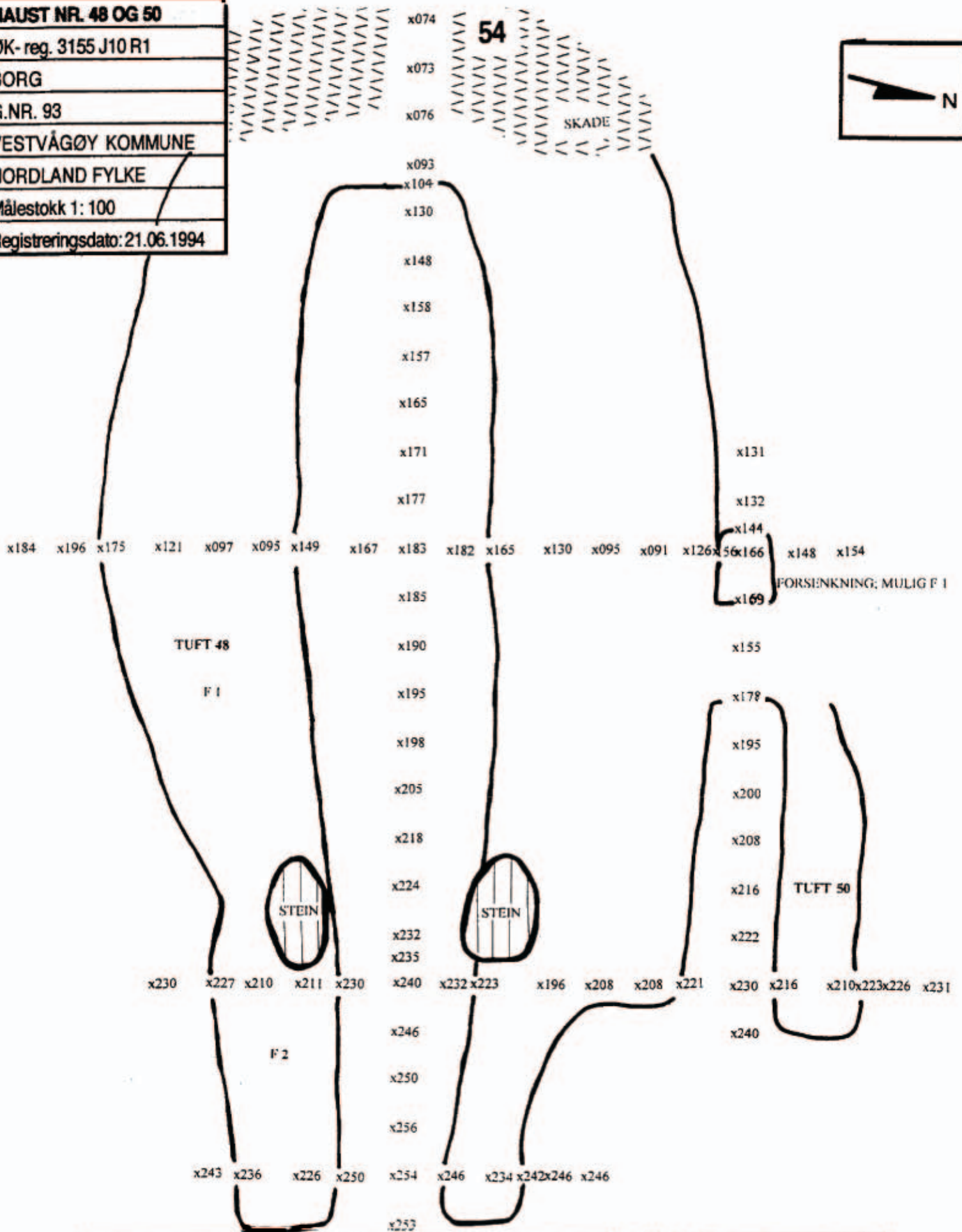
x259

x268

Høyde over gresskant:	1,23 m
Avstand gresskant:	9,5 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	12,0 m
Antatt indre bredde:	2,7 m
Voll av: torv og stein	

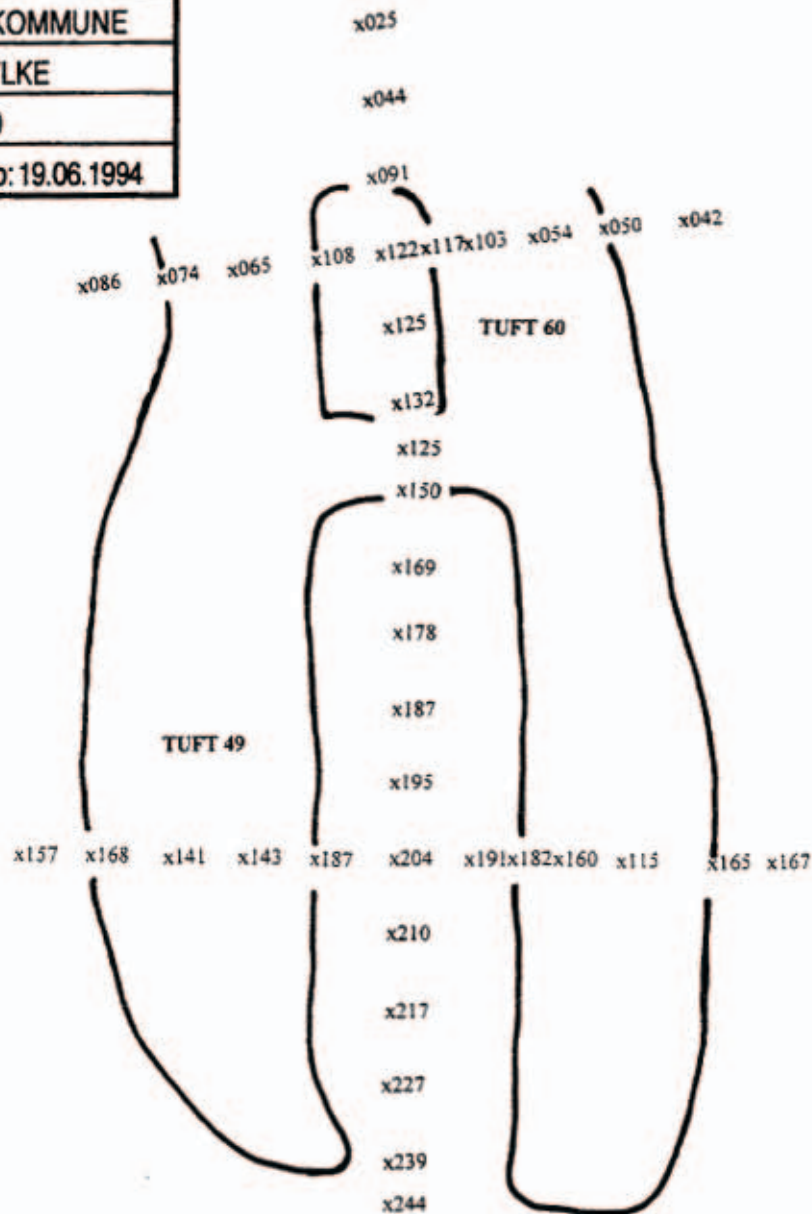
NAUST NR. 48 OG 50
ØK-reg. 3155 J10 R1
BORG
G.NR. 93
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 21.06.1994

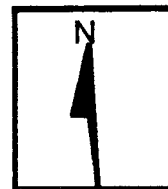
TUFT 48:		TUFT 50:	
	Høyde over gresskant: 1,24 m	Høyde over gresskant: 1,37 m	
	Avstand gresskant: 8,0 m	Avstand gresskant: 12,7 m	
	Høyde over blæretang: -	Høyde over blæretang: -	
	Avstand blæretang: -	Avstand blæretang: -	
Antatt indre lengde F1: 16,5 m	Antatt indre lengde F2: 21,5 m	Antatt indre lengde: 7,2 m	
Antatt indre bredde F1: 3,2 m	Antatt indre bredde F2: 3,2 m	Antatt indre bredde: 2,2 m	
Voll av: torv og stein	Voll av: torv og stein	Voll av: torv og stein	

NAUST NR. 49 OG 60
ØK- reg. -
HAGVÅG
G.NR. 91
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 19.06.1994

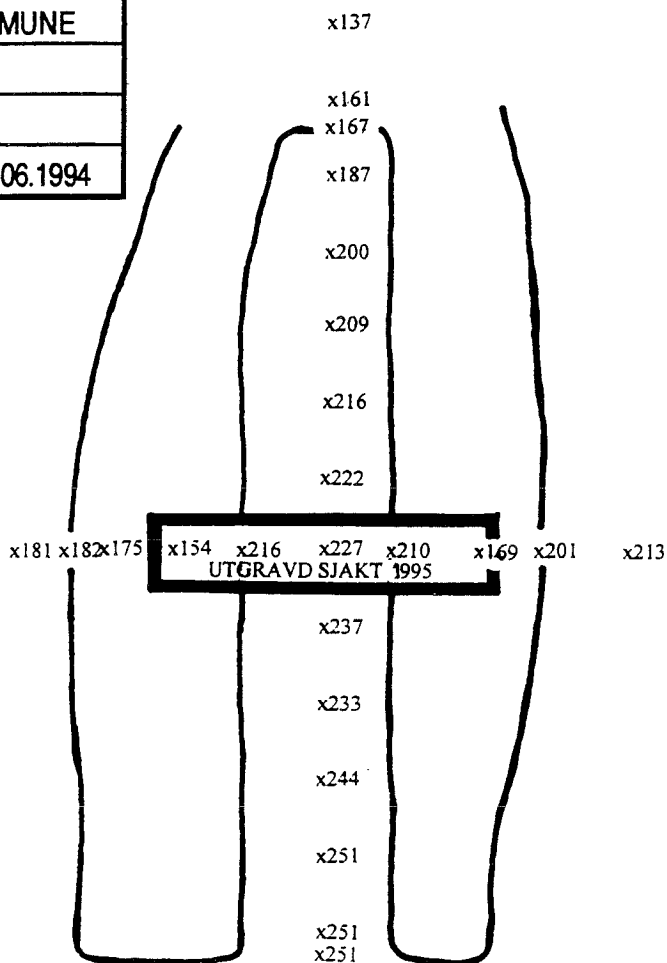
55

TUFT 49:		TUFT 60:	
Høyde over gresskant:	1,25 m	Høyde over gresskant:	2,37 m
Avstand gresskant:	9,5 m	Avstand gresskant:	20,0 m
Høyde over blæretang:	-	Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-	Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	12,5 m	Antatt indre lengde:	4,0 m
Antatt indre bredde:	3,4 m	Antatt indre bredde:	3,0 m
Voll av: torv og stein		Voll av: torv og stein	

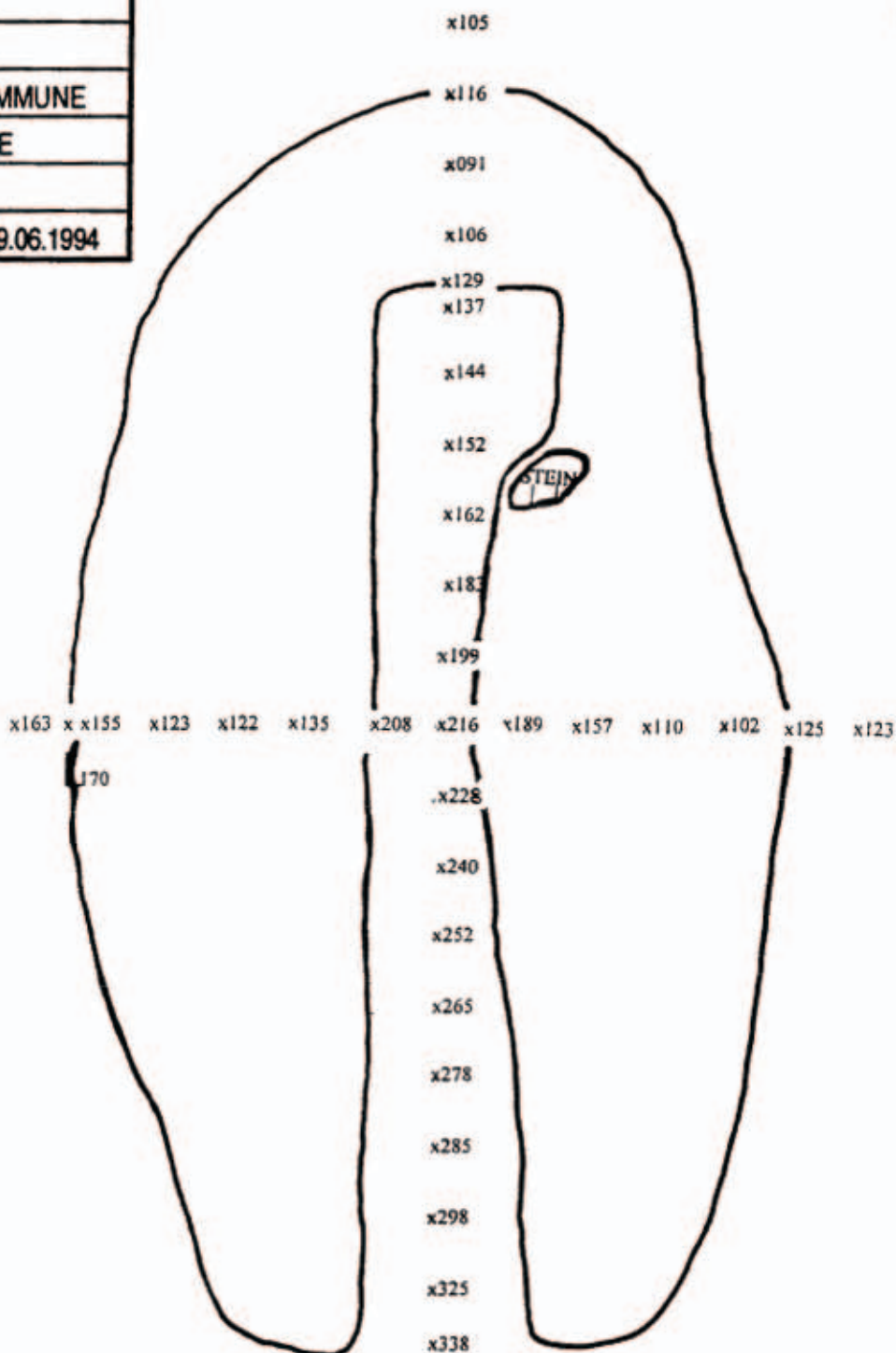
NAUST NR. 51
ØK-reg. 3155 J12 R2
LI
G.NR. 97
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 21.06.1994

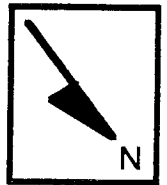
Høyde over gresskant:	1,40 m
Avstand gresskant:	18,5 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	11,3 m
Antatt indre bredde:	2,9 m
Voll av: torv og stein	

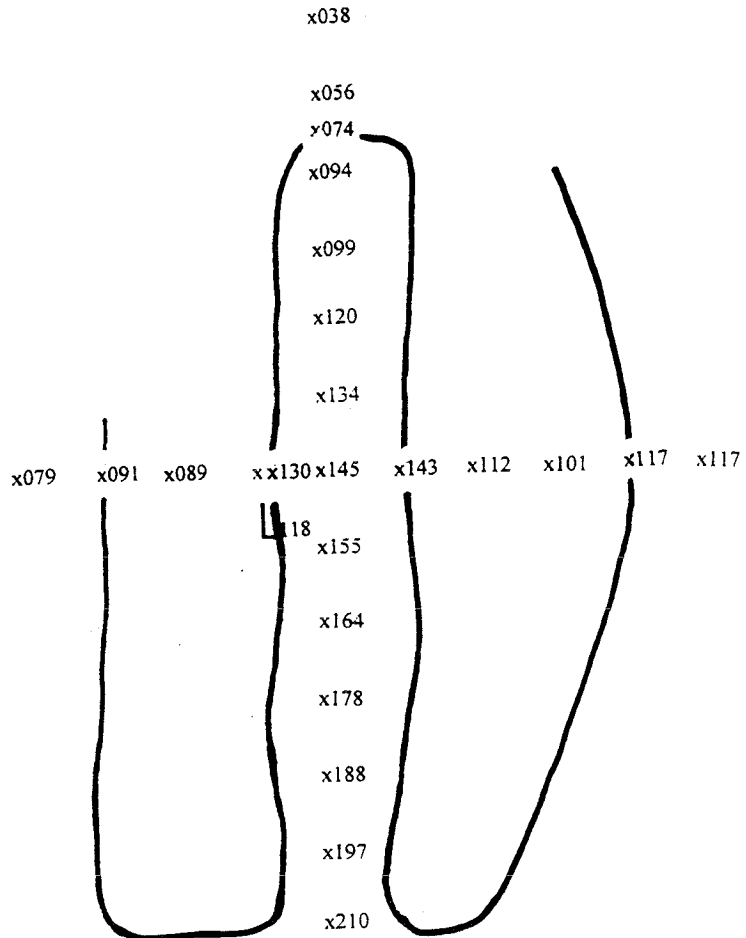
NAUST NR. 52
ØK-reg. 3155 H12 R1
HAGVÅG
G.NR. 91
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 19.06.1994

Høyde over gresskant:	1,57 m
Avstand gresskant:	15,0 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	15,3 m
Antatt indre bredde:	3,3 m
Voll av: torv og stein	

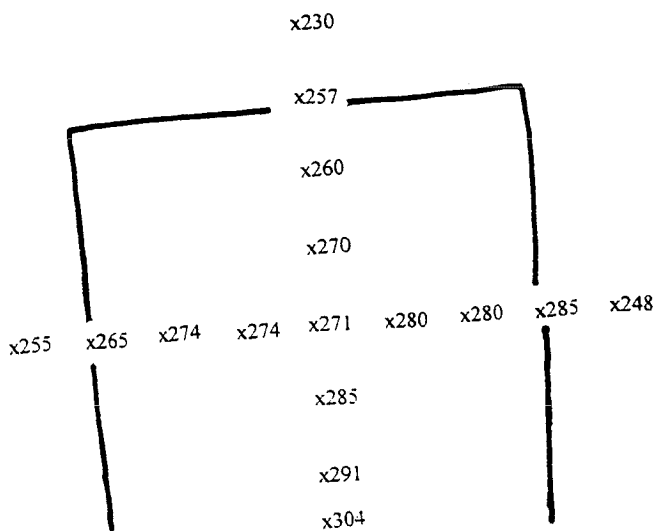
NAUST NR. 54
ØK- reg. -
HAGVÅG
G.NR. 91
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 19.06.1994

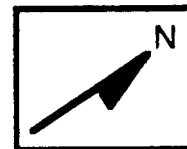
Høyde over gresskant:	1,59 m
Avstand gresskant:	12,3 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	10,0 m
Antatt indre bredde:	3,1 m
Voll av: torv	

NAUST NR. 55
ØK- reg. 3155 J10 R1
BORG
G.NR. 93
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 21.06.1994

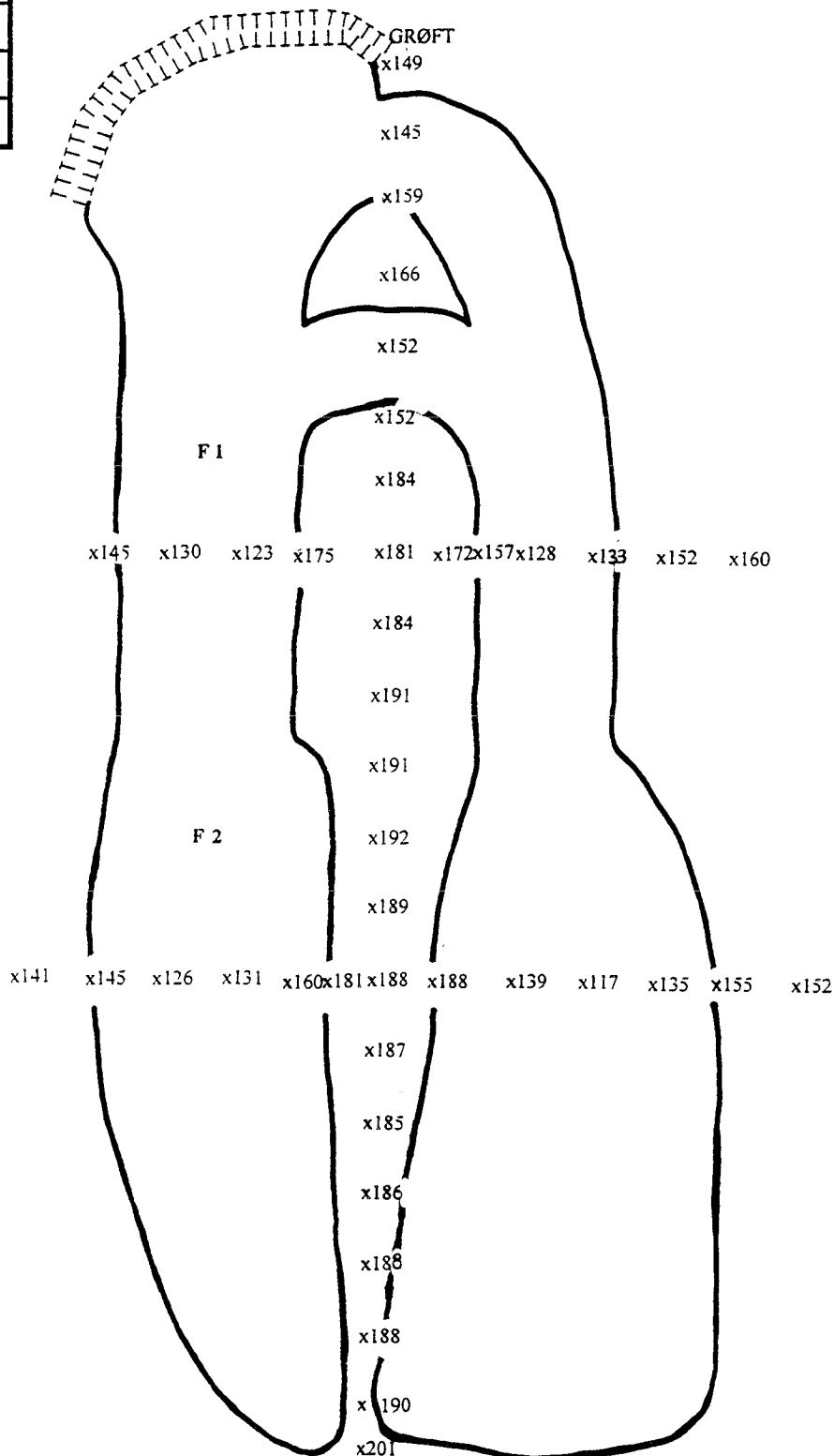
59

Høyde over gresskant:	1,59 m
Avstand gresskant:	13,0 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	5,7 m
Antatt indre bredde:	5,7 m
Voll ikke observerbar; kun forsenking. Usikkert som naust	

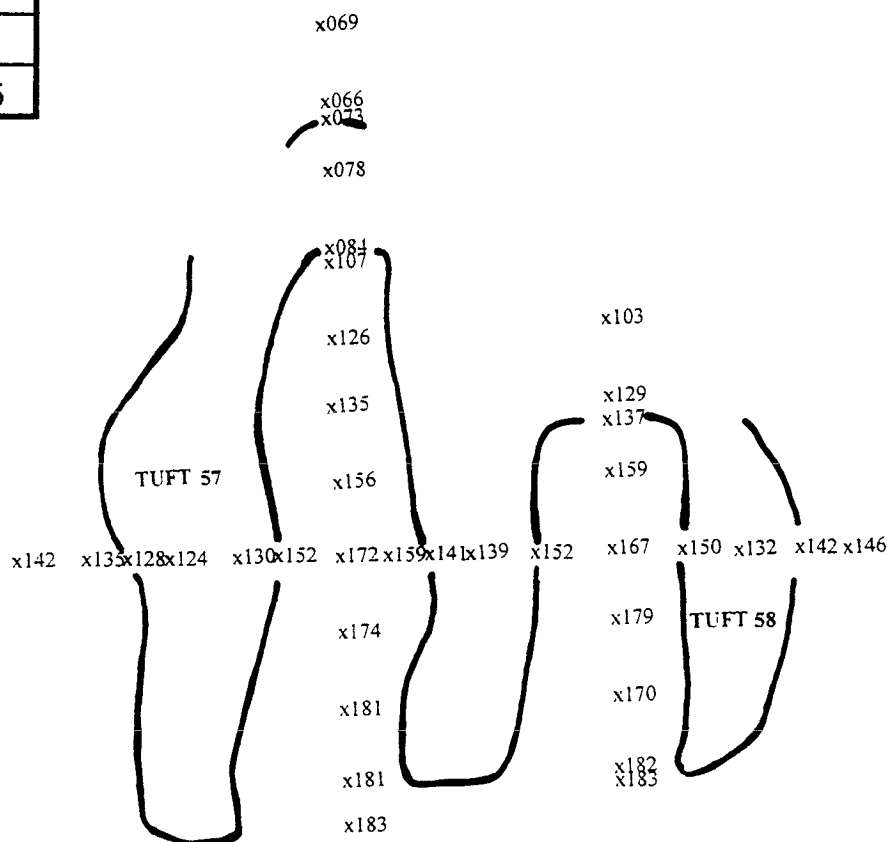
NAUST NR. 56
ØK- reg. -
BØSTAD
G.NR. 92
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 16.06.1994

Høyde over gresskant:	1,67 m		
Avstand gresskant:	38,0 m		
Høyde over blæretang:	-		
Avstand blæretang:	-		
Antatt indre lengde fase 1:	7,7 m	Antatt indre lengde fase 2:	14,4 m
Antatt indre bredde fase 1:	3,4 m	Antatt indre bredde fase 2:	3,4 m
Voll av: torv og stein		Voll av: torv	

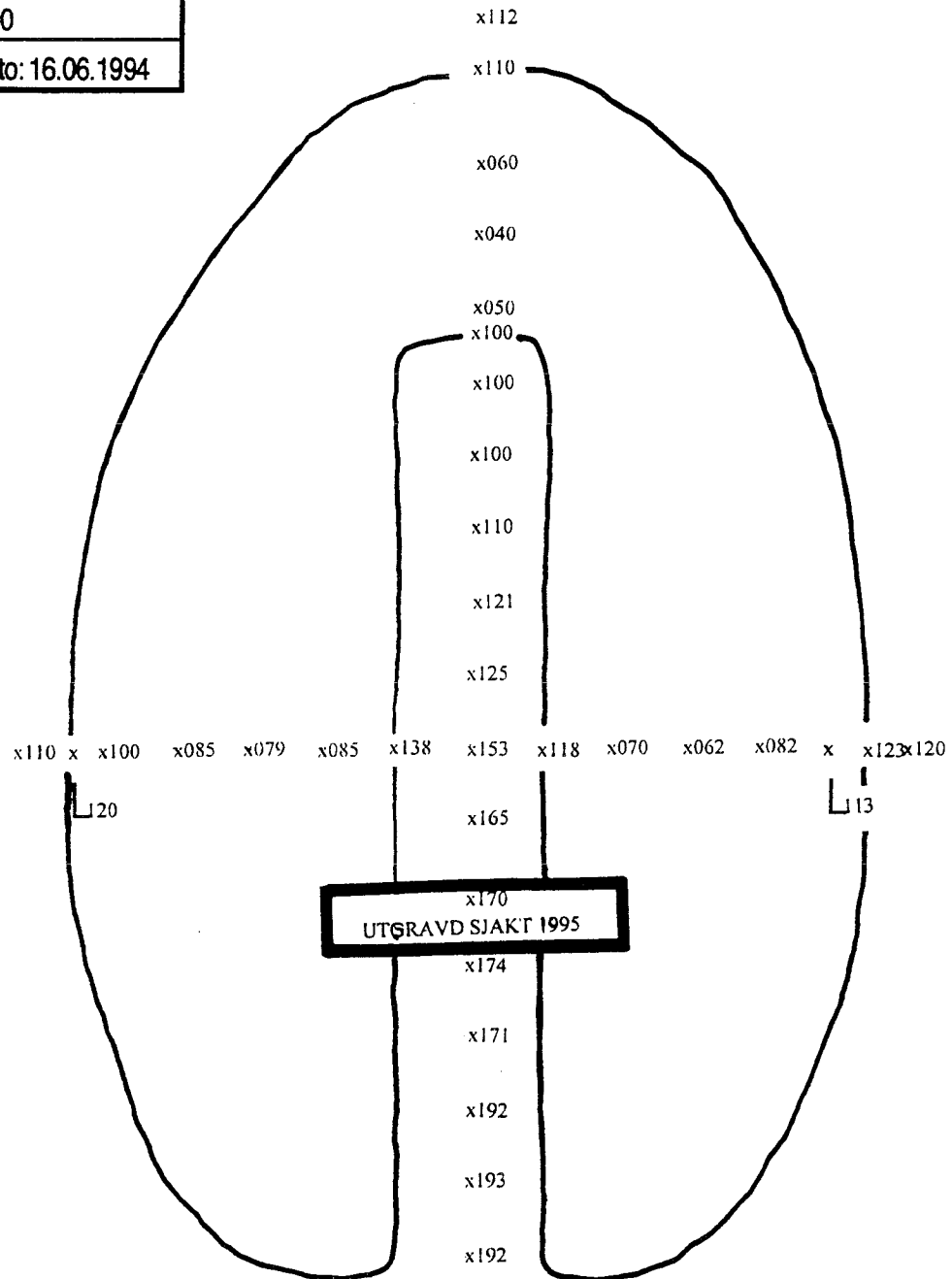
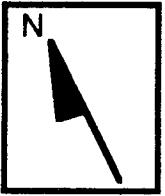

NAUST NR. 57 OG 58
ØK- reg. -
LI
G.NR. 97
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 14.06.1995

TUFT 57:		TUFT 58:	
Høyde over gresskant:	1,92 m	Høyde over gresskant:	1,92 m
Avstand gresskant:	16,6 m	Avstand gresskant:	16,6 m
Høyde over blæretang:	-	Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-	Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde: max 8,0 m/ min 7,5 m		Antatt indre lengde:	5,3 m
Antatt indre bredde:	2,9 m	Antatt indre bredde:	2,8 m
Voll av: overtorvet tørmur		Voll av: overtorvet tørmur	

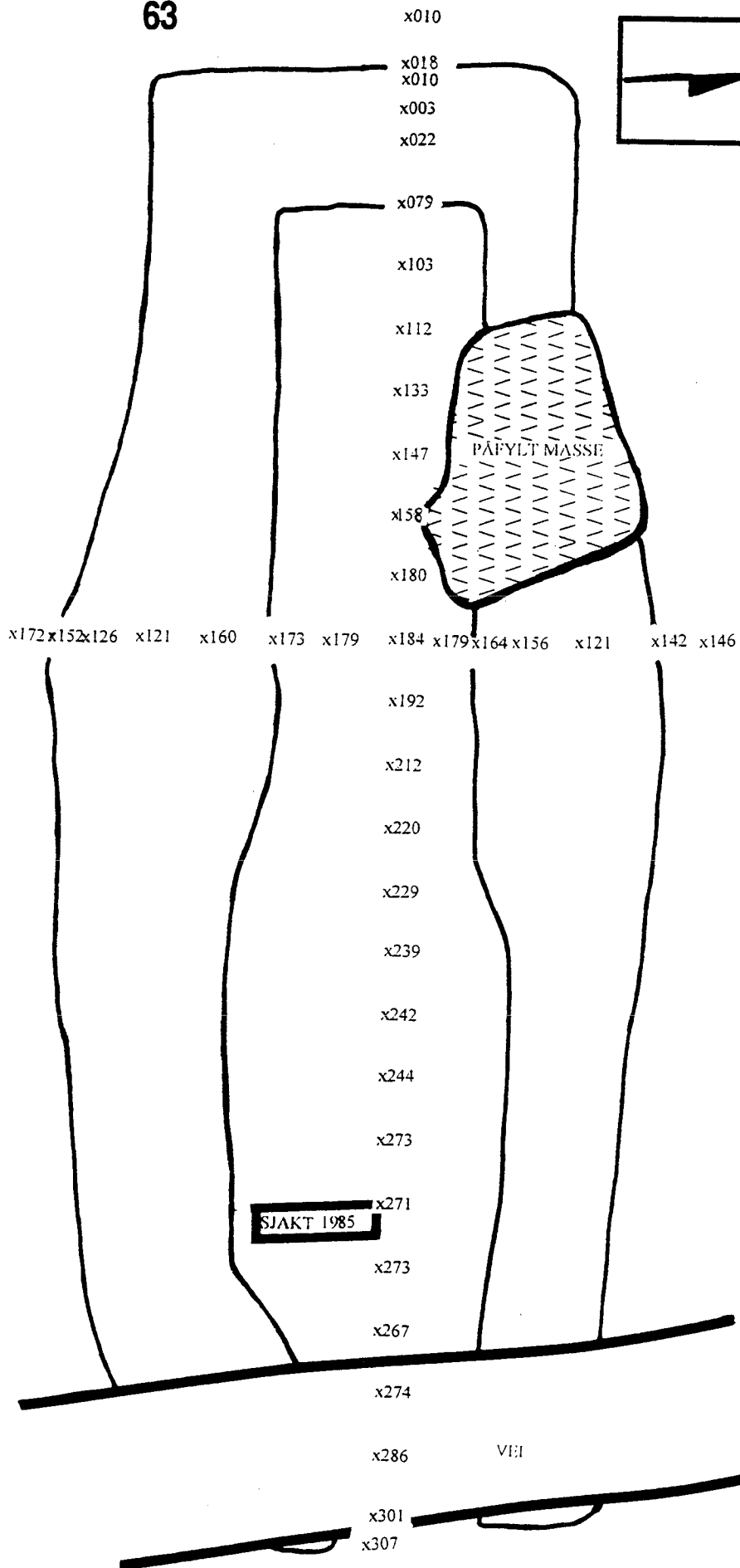
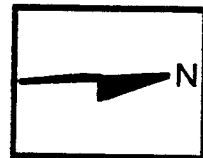
NAUST NR. 59
ØK- reg. 3155 H13 R1
SLETTENG
G.NR. 100
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 16.06.1994

Høyde over gresskant:	2,06 m
Avstand gresskant:	23,0 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	13,3 m
Antatt indre bredde:	3,0 m
Voll av: torv og stein	

NAUST NR. 61
ØK- reg. 3155 J10 R1
BORG
G.NR. 93
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 21.06.1994

63

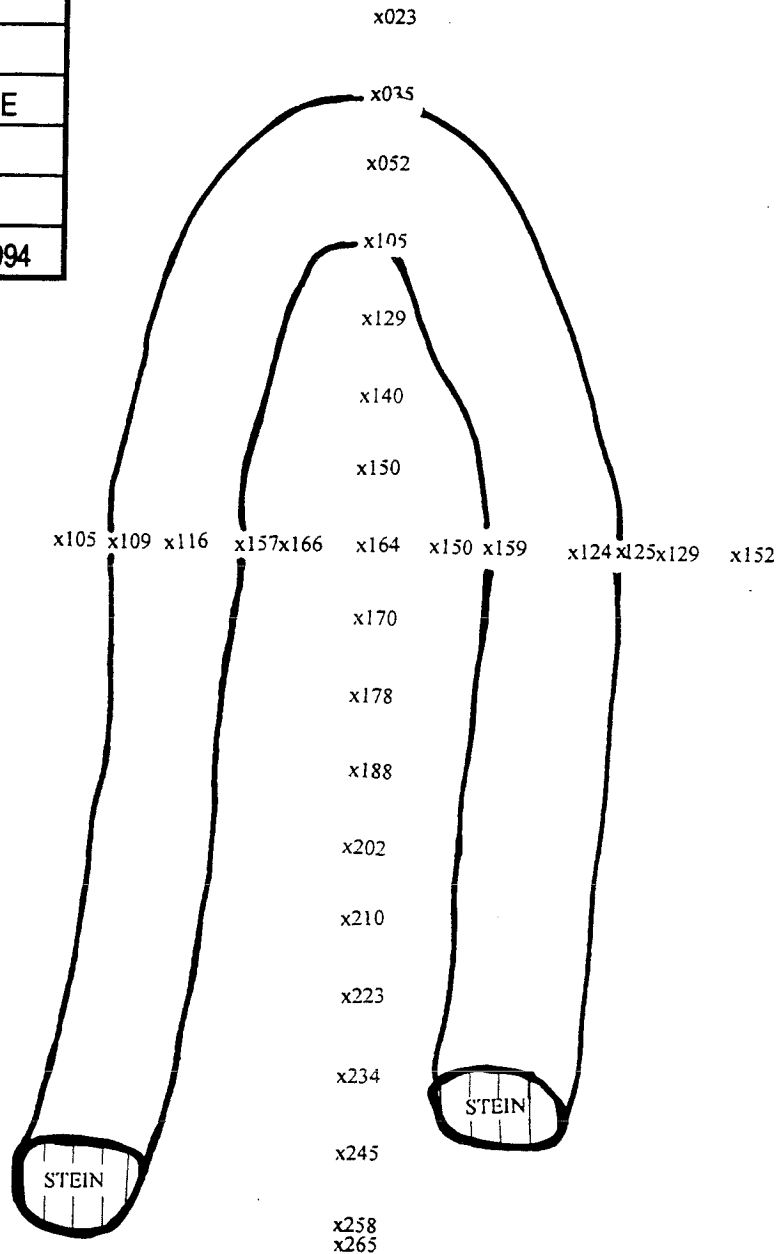

Høyde over gresskant:	2,96 m
Avstand gresskant:	22,0 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	22,0 m
Antatt indre bredde:	3,5 m
Voll av: torv og stein	

VALVIKA MED HØYNESVÔLA ISOBAS 7

NAUST NR. 62
ØK-reg. 3155 E8 R5
HØYNES
G.NR. 109
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 26.06.1994

Høyde over gresskant:	1,43 m
Avstand gresskant:	8,3 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde: max 14,2 m/ min 13,0 m	
Antatt indre bredde:	3,8 m
Voll av: torv og stein	

VAUST NR. 63, 66 OG 68

ØK-reg. 3155 F10 R5

VAL

G.NR. 105

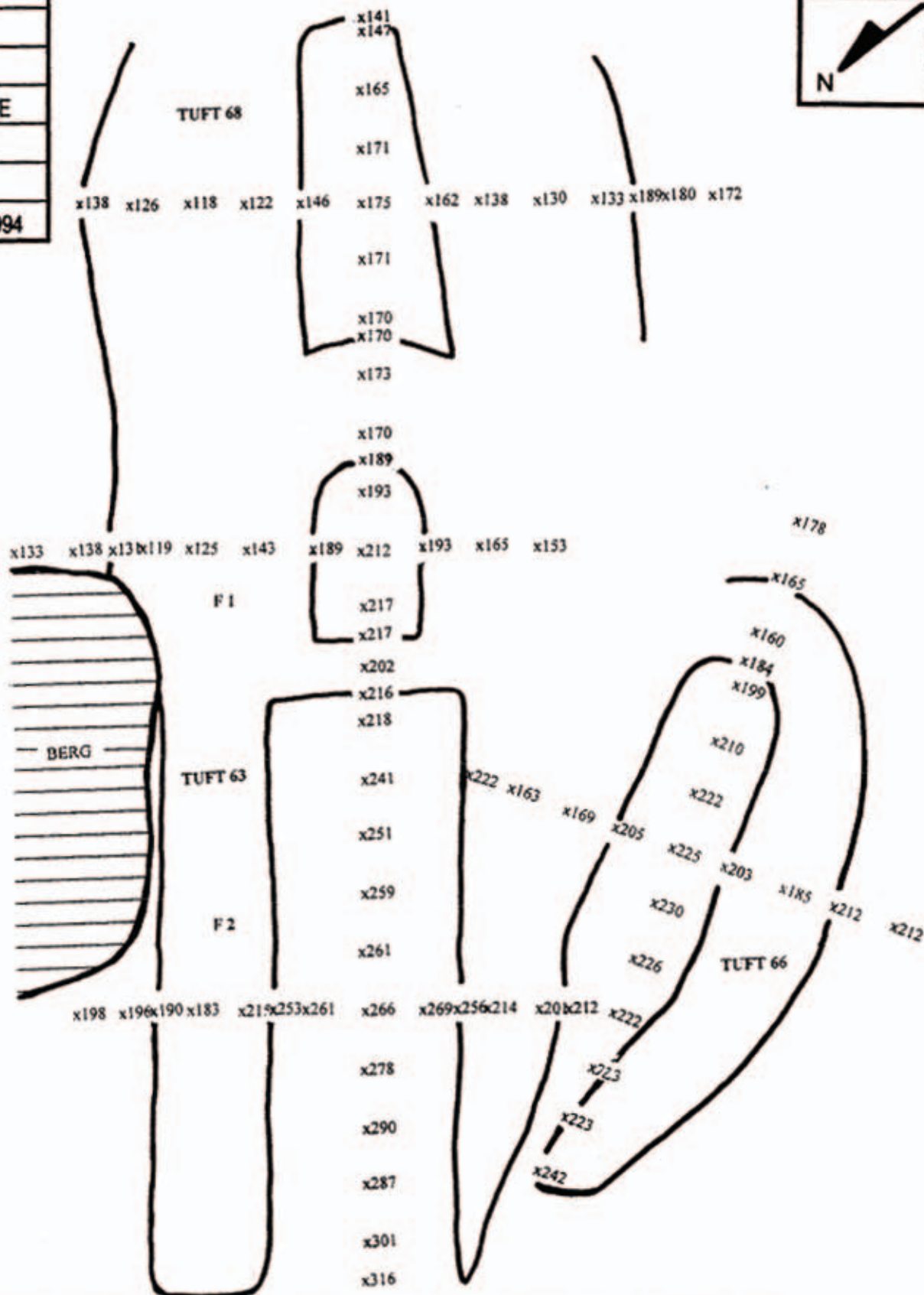
VESTVÅGØY KOMMUNE

NORDLAND FYLKE

Målestokk 1: 100

Registreringsdato: 27.06.1994

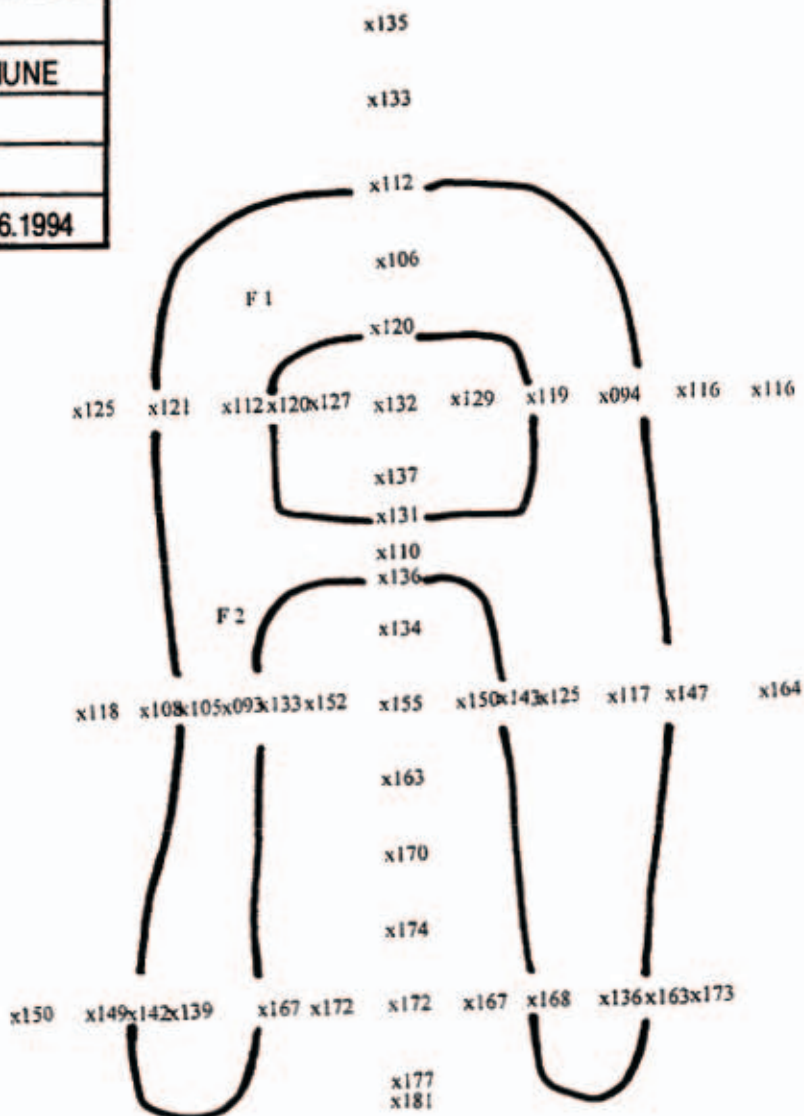
66

TUFT 63	TUFT 66	TUFT 68
Høyde over gresskant: 0,83 m	Høyde over gresskant: 1,57 m	Høyde over gresskant: 2,29 m
Avstand gresskant: 3,0 m	Avstand gresskant: 4,9 m	Avstand gresskant: 21,4 m
Høyde over blæretang: 1,89 m	Høyde over blæretang: 2,63 m	Høyde over blæretang: 3,25 m
Avstand blæretang: 12,8 m	Avstand blæretang: 14,7 m	Avstand blæretang: 31,2 m
Antatt indre lengde F1: 4,0 m	Antatt indre lengde F2: 10,4m	Antatt indre lengde: 10,0 m
Antatt indre bredde F1: 2,9 m	Antatt indre bredde F2: 3,6 m	Antatt indre bredde: 3,4 m
Voll av: torv	Voll av: torv og stein	Voll av: torv

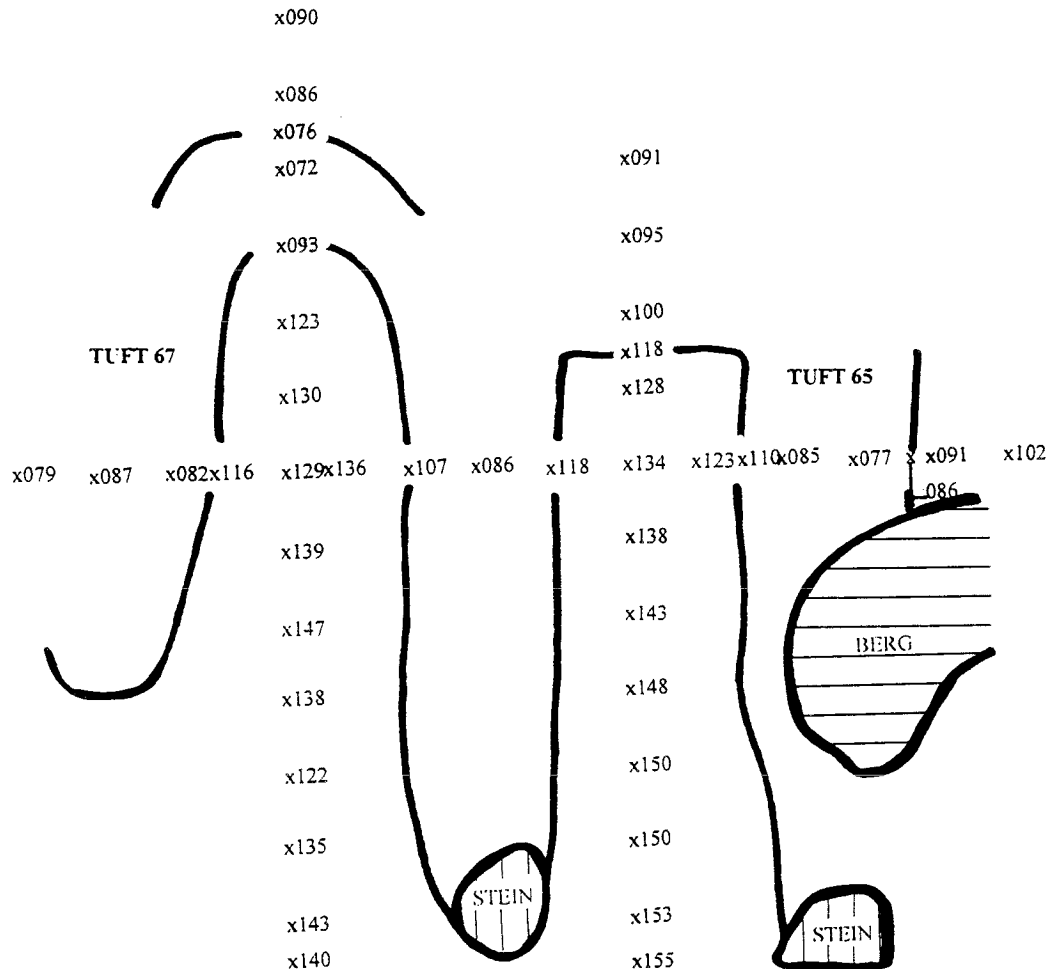
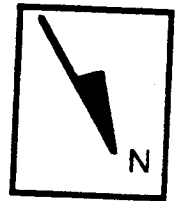
NAUST NR. 64
ØK- reg. 3155 F10 X1
VAL
G.NR. 105
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 26.06.1994

Høyde over gresskant:	1,50 m
Avstand gresskant:	27,7 m
Høyde over blæretang:	2,24 m
Avstand blæretang:	31,3 m

Antatt indre lengde fase 1:	2,8 m	Antatt indre lengde fase 2:	6,5 m
Antatt indre bredde fase 1:	3,7 m	Antatt indre bredde fase 2:	4,0 m
Voll av: overtorvet tørrmur		Voll av: overtorvet tørrmur	

NAUST NR. 65 OG 67
ØK- reg. 3155 F10 X1
VAL
G.NR. 105
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 26.06.1994

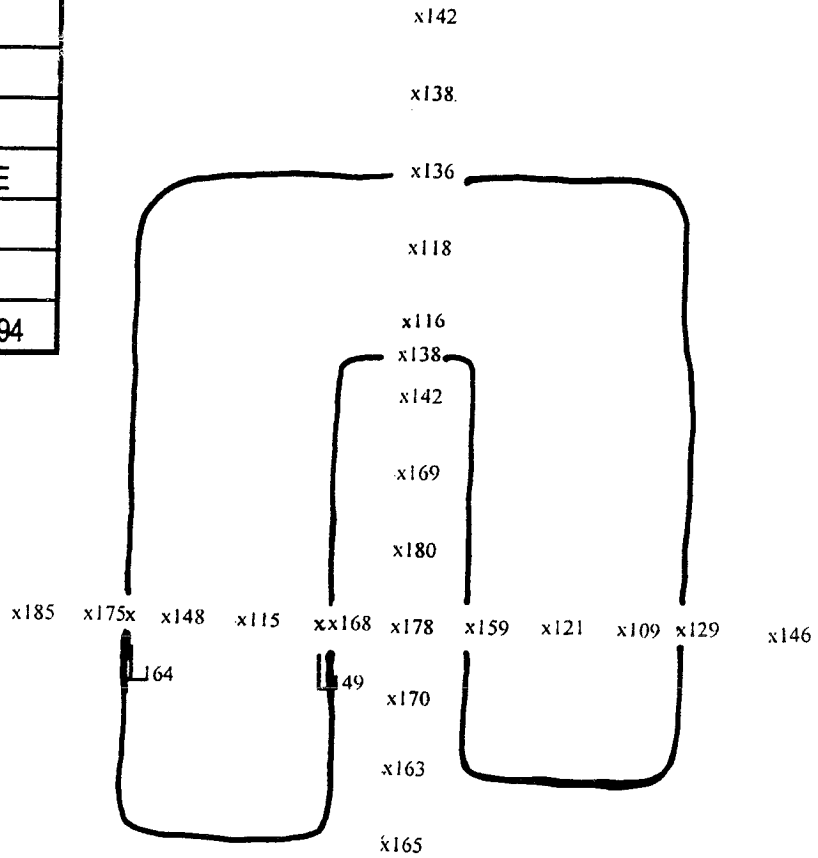

TUFT 65:		TUFT 67:	
Høyde over gresskant:	1,76 m	Høyde over gresskant:	1,91 m
Avstand gresskant:	35,0 m	Avstand gresskant:	35,0 m
Høyde over blæretang:	2,50 m	Høyde over blæretang:	2,65 m
Avstand blæretang:	38,8 m	Avstand blæretang:	38,8 m
Antatt indre lengde:	8,5 m	Antatt indre lengde:	max 9,5 m/ min 6,5 m
Antatt indre bredde:	3,4 m	Antatt indre bredde:	2,9 m
Voll av: torv og stein		Voll av: torv og stein	

ALSTAD- OG STEIRAPOLLENE ISOBAS 8

NAUST NR. 69
ØK- reg. -
KNUTSTAD
G.NR. 119
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 26.06.1994

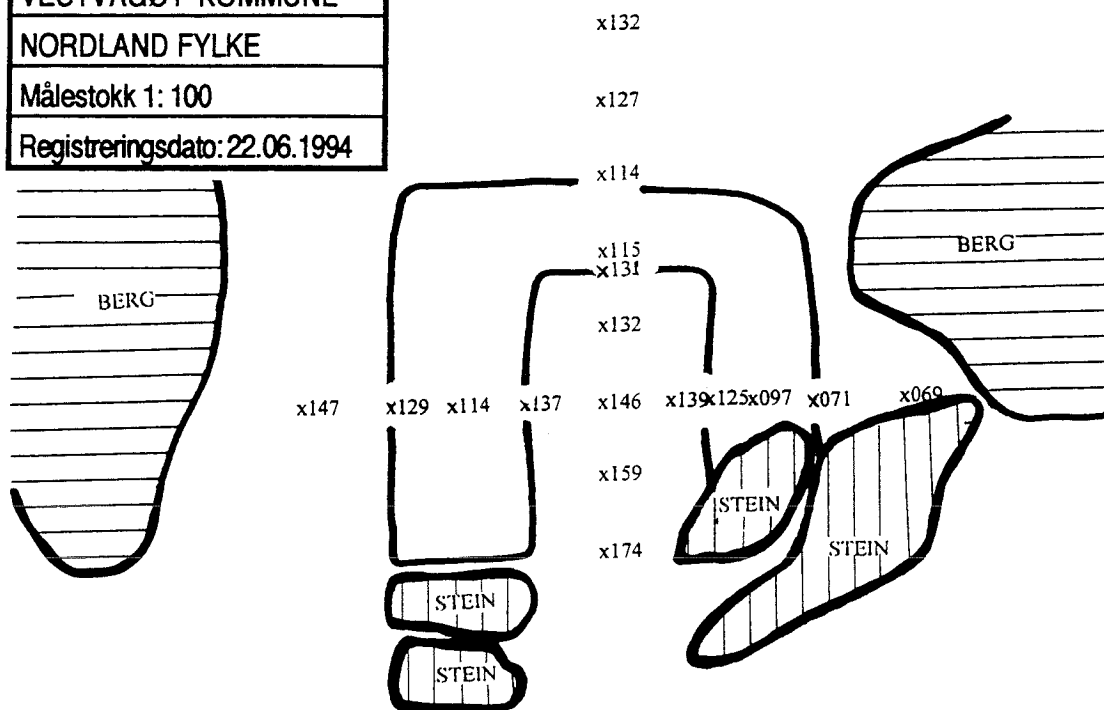
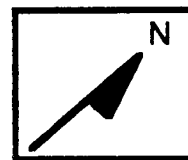
70

Høyde over gresskant:	0,31 m
Avstand gresskant:	3,2 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	max 6,4 m/ min 5,4 m
Antatt indre bredde:	3,5 m
Voll av:	torv

NAUST NR. 70
ØK-reg. 3155 H18 R1
STEIRA
G.NR. 116
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 22.06.1994

71

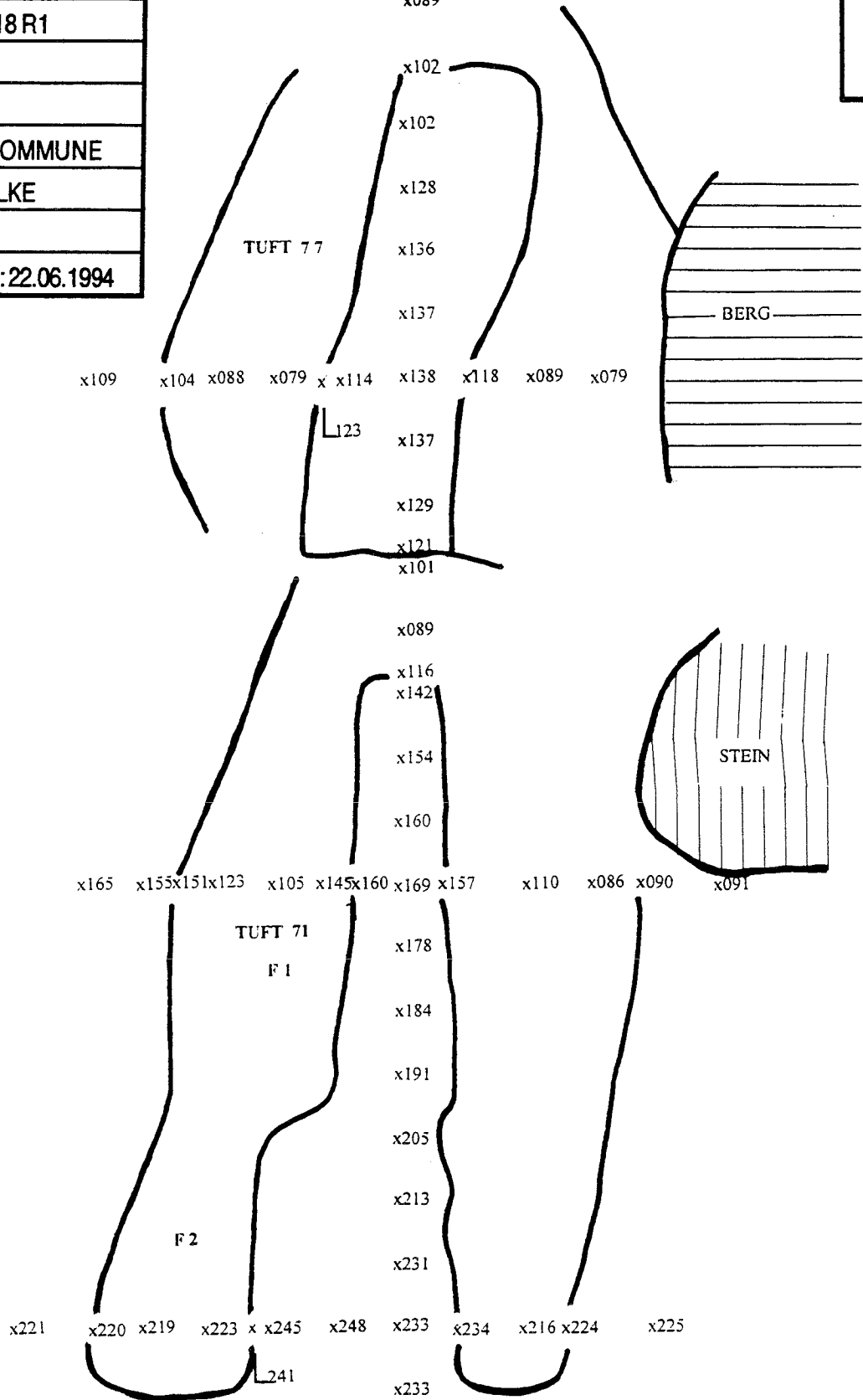
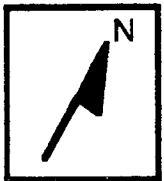
Høyde over gresskant:	0,66 m
Avstand gresskant:	3,0 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	4,0 m
Antatt indre bredde:	1,5 m
Voll av: overtorvet tørmur	

NAUST NR. 71 OG 77
ØK-reg. 3155 H18 R1
STEIRA
G.NR. 116
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 22.06.1994

72

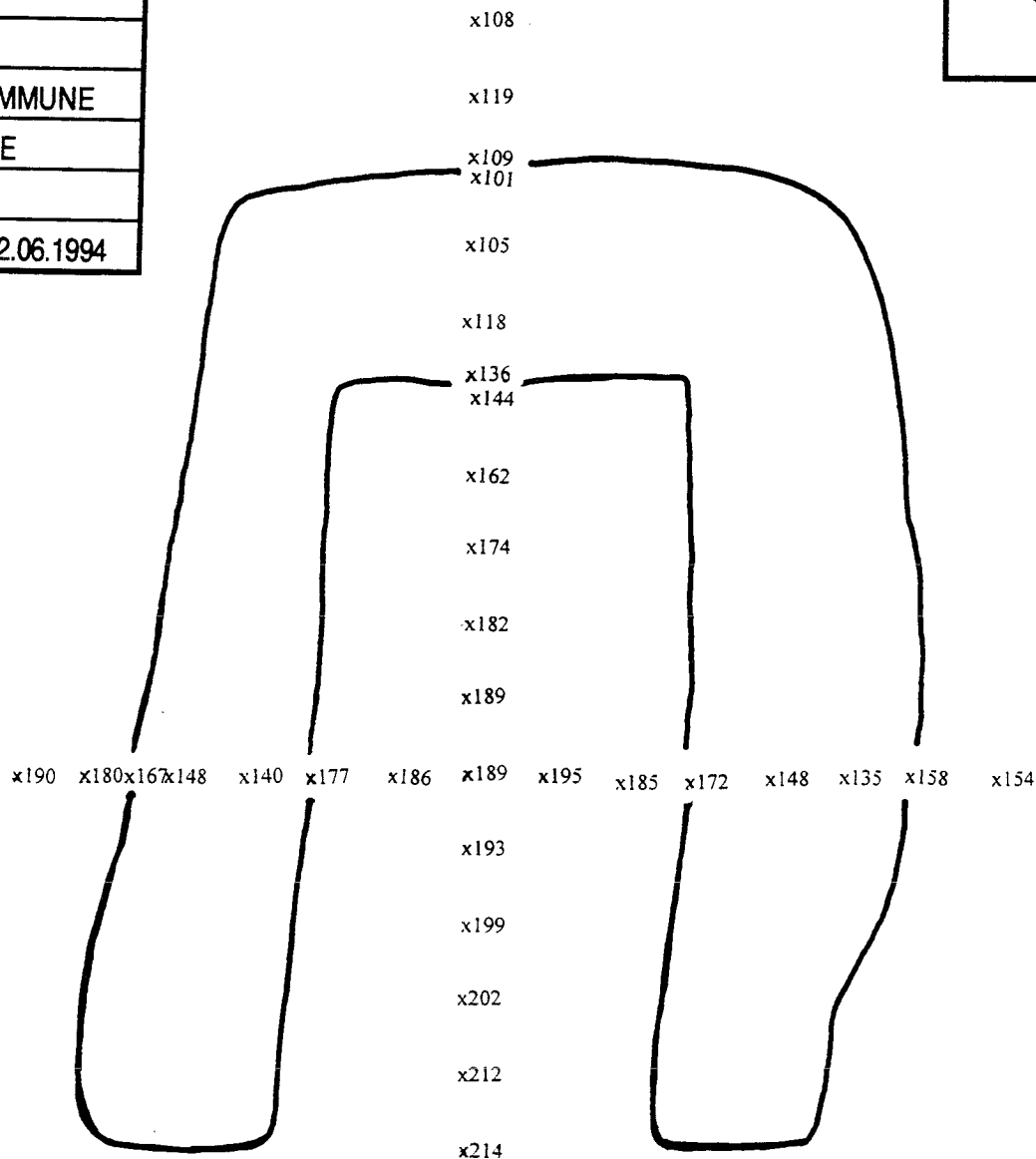
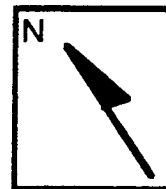
x094

x089

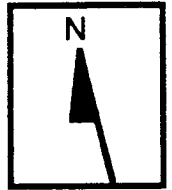

TUFT 71:		TUFT 77:
	Høyde over gresskant: 0,81 m	Høyde over gresskant: 2,13 m
	Avstand gresskant: 6,0 m	Avstand gresskant: 13,0 m
	Høyde over blæretang: -	Høyde over blæretang: -
	Avstand blæretang: -	Avstand blæretang: -
Antatt indre lengde F1: 8,0 m	Antatt indre lengde F2: 12,0 m	Antatt indre lengde: 8,0 m
Antatt indre bredde F1: 3,4 m	Antatt indre bredde F2: 3,4 m	Antatt indre bredde: 2,5 m
Voll av: torv og stein	Voll av: overtorvet tørrmur	Voll av: torv og stein

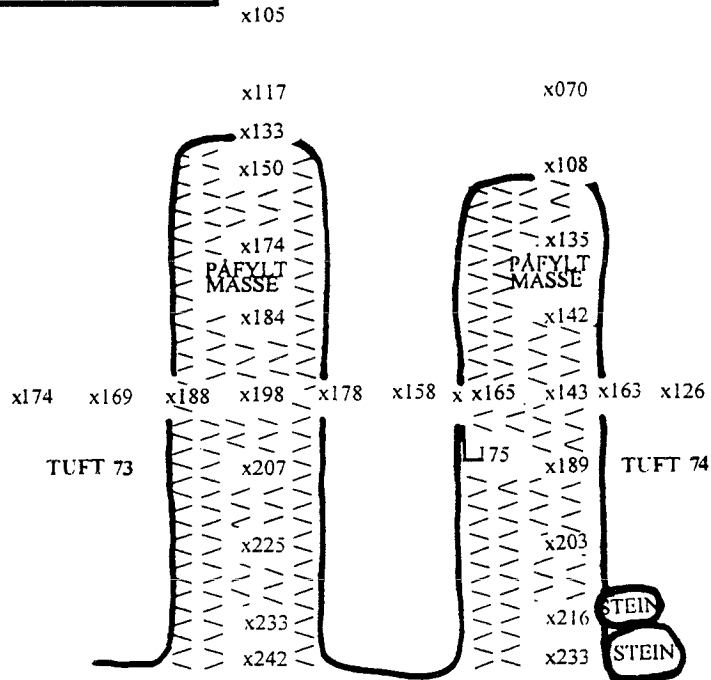
NAUST NR. 72
ØK-reg. 3155 H18 R1
STEIRA
G.NR. 116
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 22.06.1994

Høyde over gresskant:	0,95 m
Avstand gresskant:	13,0 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	11,0 m
Antatt indre bredde:	4,5 m
Voll av: torv og stein	

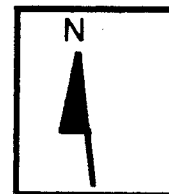

NAUST NR. 73 OG 74
ØK- reg. 3155 G12 R1
STEIRA
G.NR. 116
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 22.06.1994

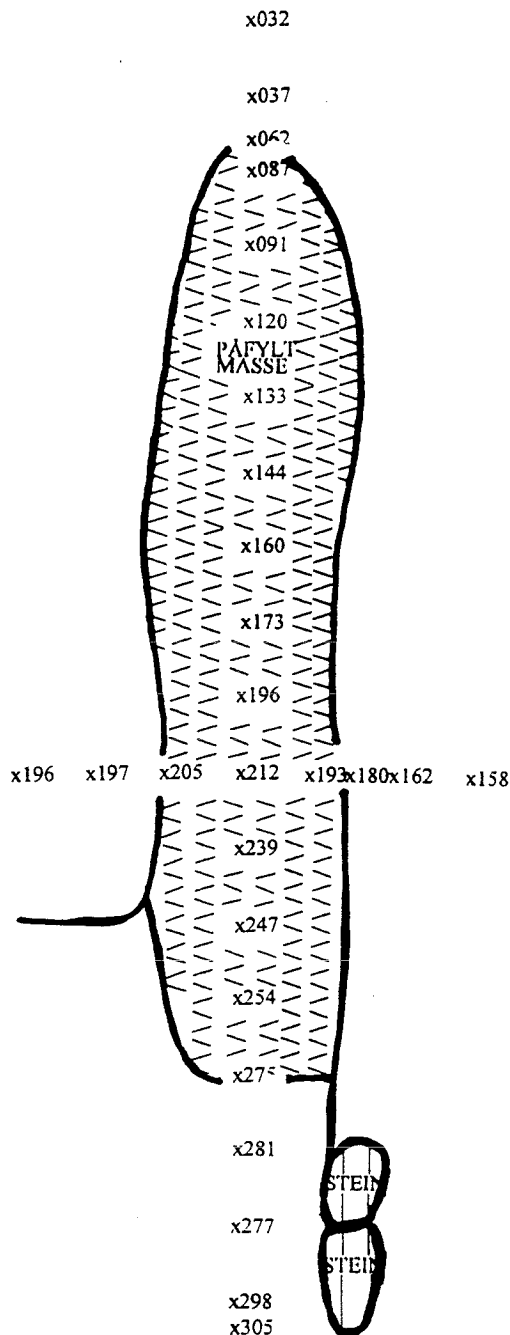

TUFT 73:	TUFT 74:
Høyde over gresskant: 1,00 m	Høyde over gresskant: 1,09 m
Avstand gresskant: 7,9 m	Avstand gresskant: 6,5 m
Høyde over blæretang: -	Høyde over blæretang: -
Avstand blæretang: -	Avstand blæretang: -
Antatt indre lengde: 7,0 m	Antatt indre lengde: 6,5 m
Antatt indre bredde: 2,8 m	Antatt indre bredde: 2,5 m
Voll ikke observerbar; kun forsenking	Voll ikke observerbar; kun forsenking

75

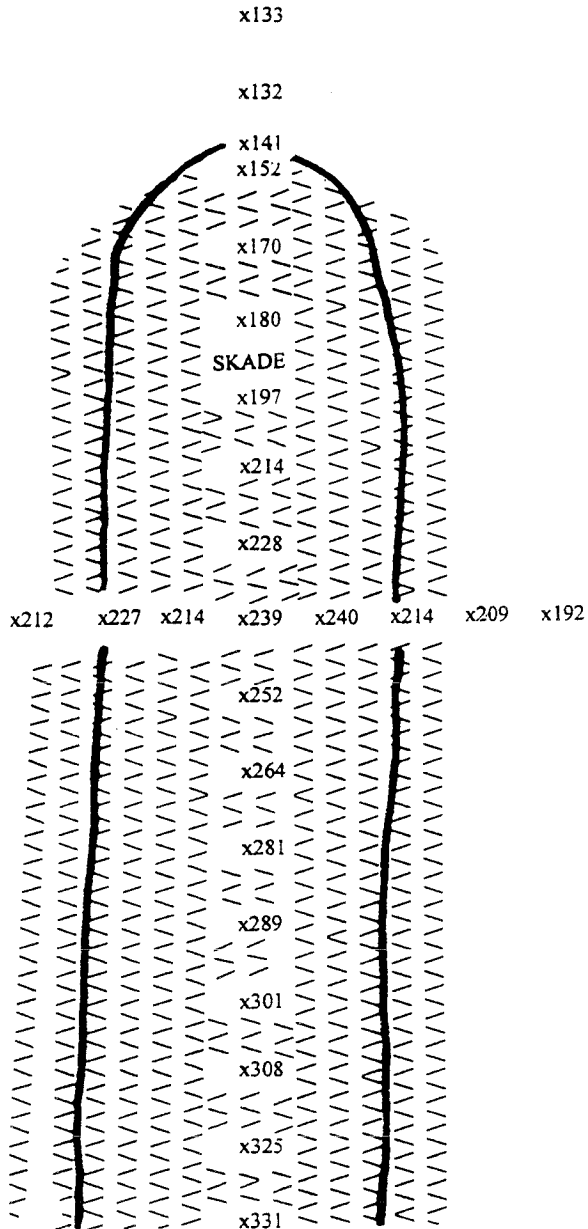
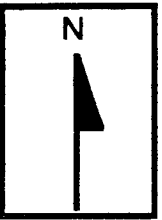
NAUST NR. 75
ØK-reg. 3155 G12 R1
STEIRA
G.NR. 116
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 22.06.1994

Høyde over gresskant:	1,28 m
Avstand gresskant:	7,1 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde: max 15,5 m/ min 10,5 m	
Antatt indre bredde:	2,9 m
N- voll ikke observerbar	
S- voll av torv og stein	

NAUST NR. 76
ØK- reg. 3155 G12 R1
STEIRA
G.NR. 116
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 22.06.1994

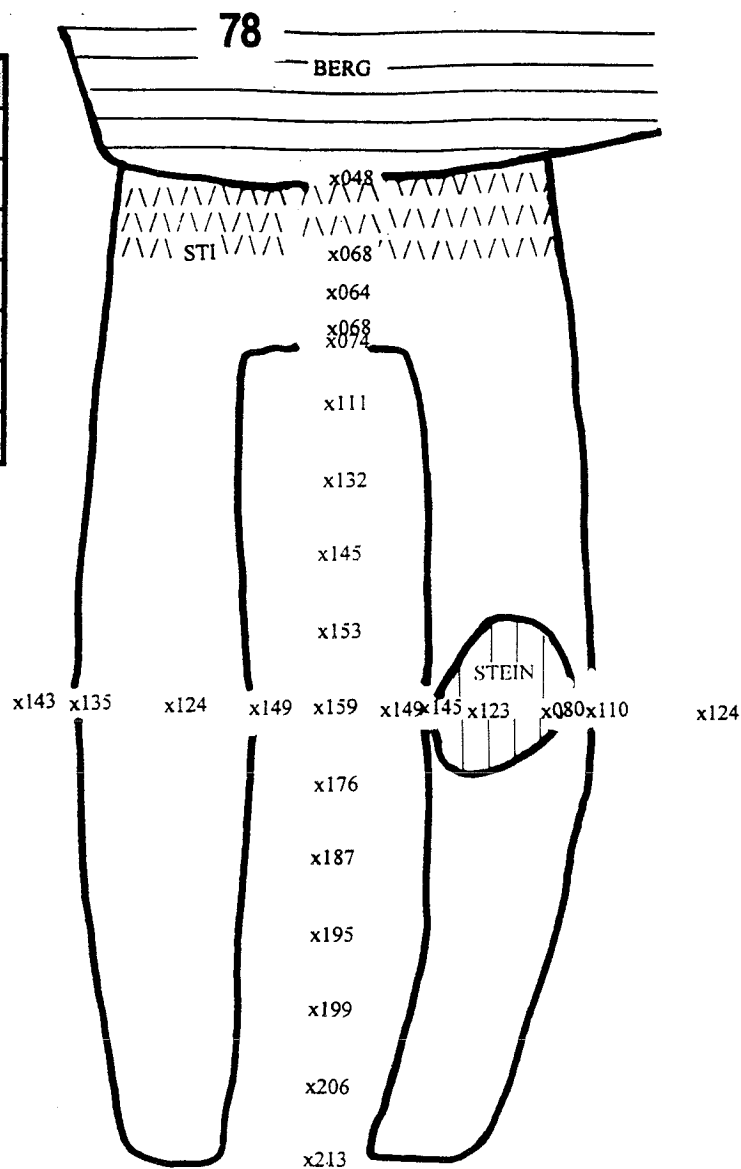
76

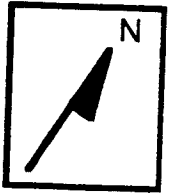
Høyde over gresskant:	1,47 m
Avstand gresskant:	10,2 m
Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	14,0 m
Antatt indre bredde:	3,5 m
Voll pløyd inn i tuften; opprinnelig voll ikke observerbar	

MALNESVIKA ISOBAS 9-10

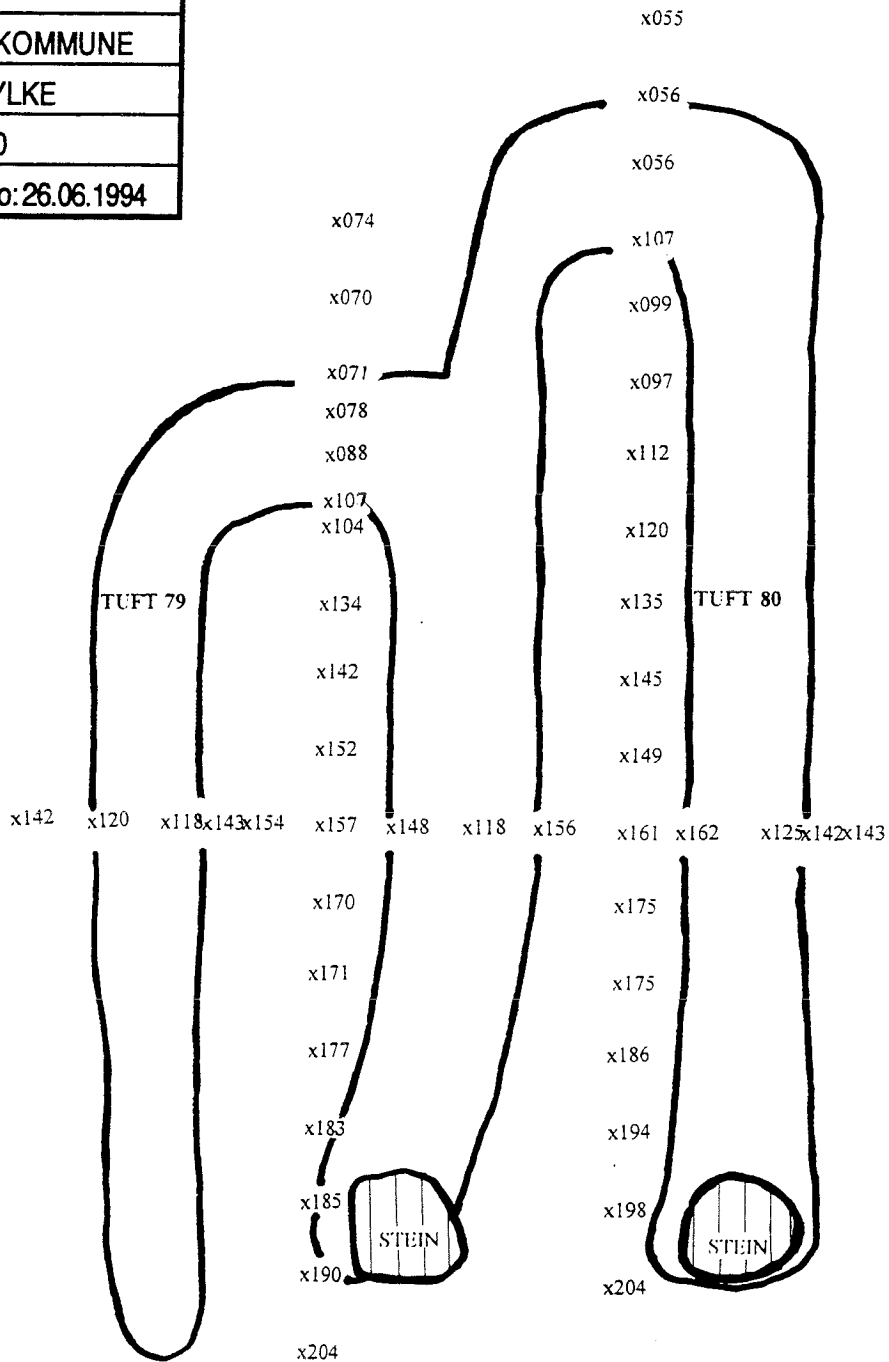
NAUST NR. 78
ØK-reg. 3155 K26 R1
MALNES
G.NR. 139
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 19.06.1994

Høyde over gresskant:	2,07 m
Avstand gresskant:	32,4 m
Høyde over blæretang:	3,05 m
Avstand blæretang:	42,8 m
Antatt indre lengde:	11,0 m
Antatt indre bredde:	2,7 m
Voll av: overtorvet tørmur	

NAUST NR. 79 OG 80
ØK- reg. -
VIKJORD
G.NR. 138
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 26.06.1994

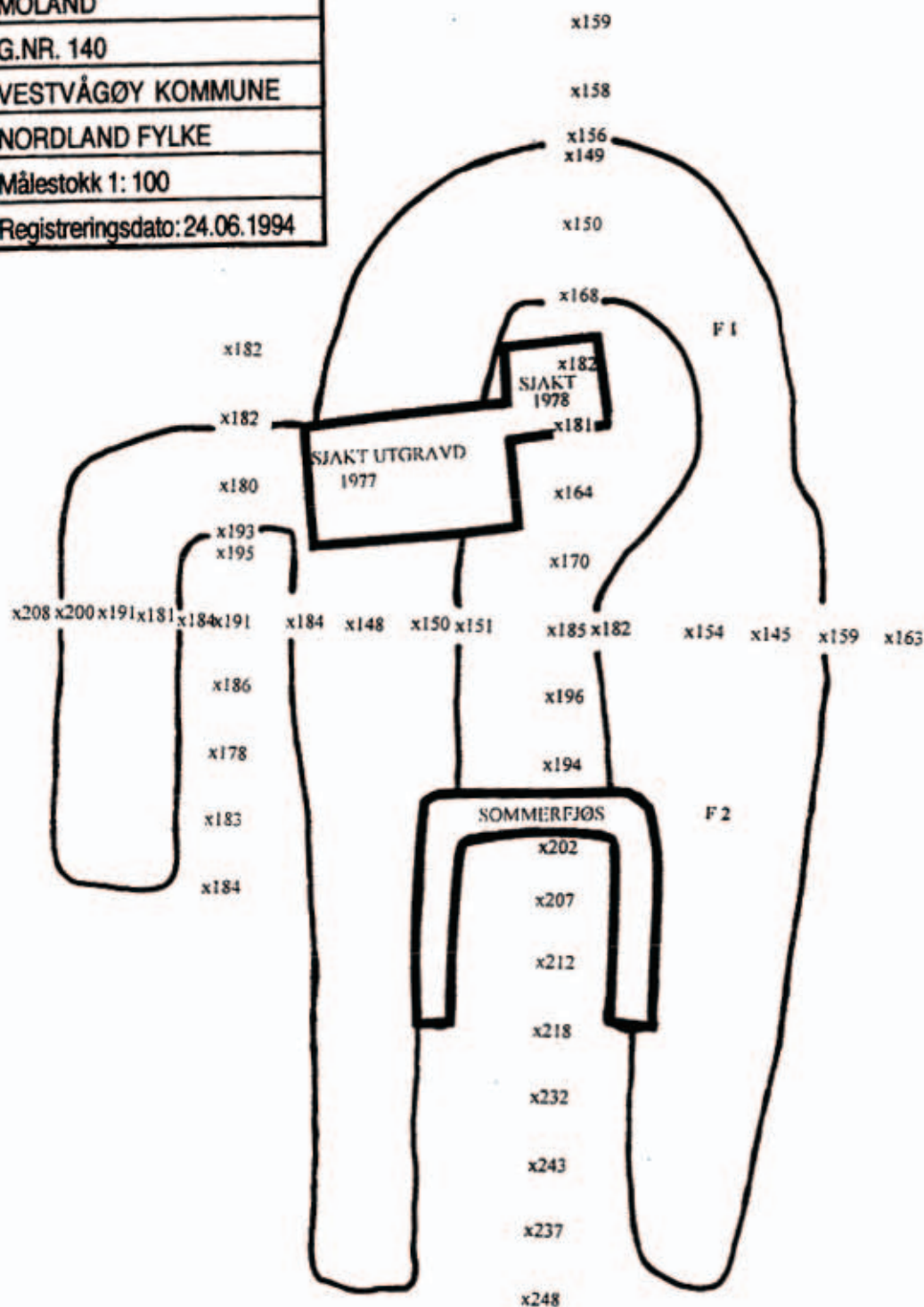

TUFT 79:		TUFT 80:	
Høyde over gresskant:	2,96 m	Høyde over gresskant:	2,96 m
Avstand gresskant:	38,0 m	Avstand gresskant:	38,0 m
Høyde over blæretang:	-	Høyde over blæretang:	-
Avstand blæretang:	-	Avstand blæretang:	-
Antatt indre lengde:	12,5 m	Antatt indre lengde:	14,8 m
Antatt indre bredde:	3,0 m	Antatt indre bredde:	2,3 m
Voll av: torv og stein		Voll av: torv og stein	

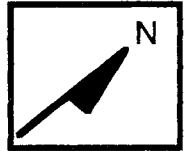
HENNINGSVÆRSTRAUMEN ISOBAS 10

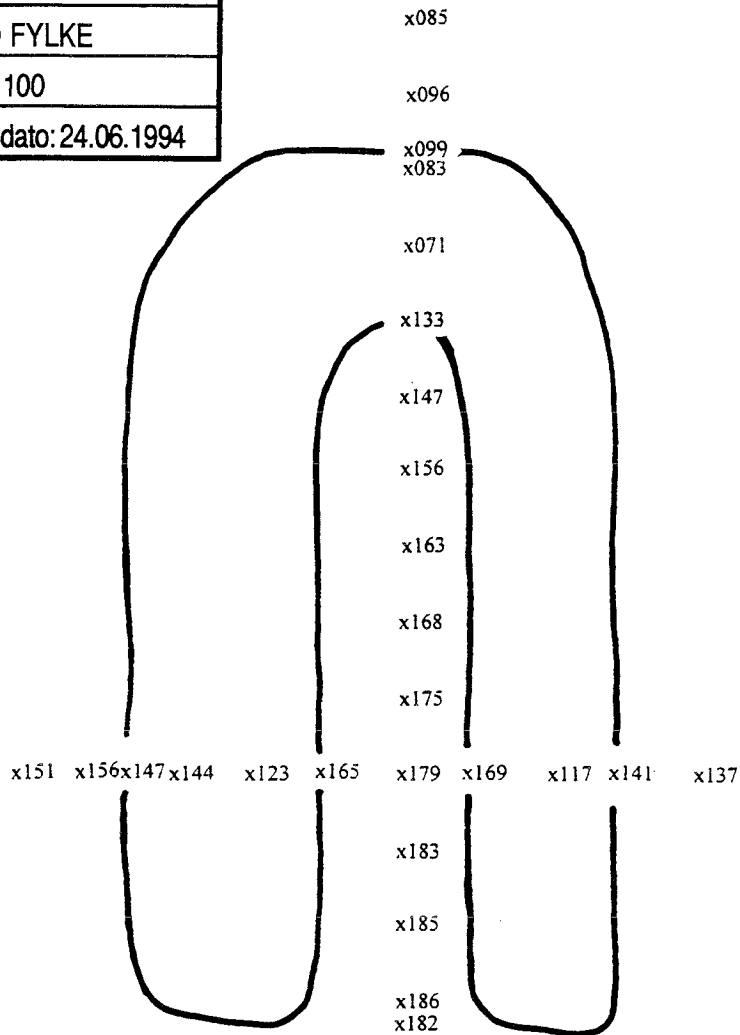
NAUST NR. 81
ØK-reg. 3155 J21 R4
MOLAND
G.NR. 140
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 24.06.1994

TUFT 81:	MULIG PARALLELTUFT	
	Høyde over gresskant: 1,73 m	Høyde over gresskant: 2,37 m
	Avstand gresskant: 27,0 m	Avstand gresskant: 33,0 m
	Høyde over blæretang: 4,32 m	Høyde over blæretang: 4,96 m
	Avstand blæretang: 51,0 m	Avstand blæretang: 56,0 m
Antatt indre lengde F1: 10,0 m	Antatt indre lengde F2: 13,0 m	Antatt indre lengde: 5,1 m
Antatt indre bredde F1: 2,5 m	Antatt indre bredde F2: 3,0 m	Antatt indre bredde: 2,3 m
Voll av: torv og stein	Voll av: torv og stein	Voll av: torv og stein

NAUST NR. 82
ØK-reg. 3155 J21 R4
MOLAND
G.NR. 140
VESTVÅGØY KOMMUNE
NORDLAND FYLKE
Målestokk 1: 100
Registreringsdato: 24.06.1994

Høyde over gresskant:	2,39 m
Avstand gresskant:	40,0 m
Høyde over blæretang:	4,98 m
Avstand blæretang:	49,0 m
Antatt indre lengde:	10,0 m
Antatt indre bredde:	2,5 m
Voll av: torv og stein	